

ВІСНИК

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України

Видається з березня 1995 року

Журнал "Вісник Національного банку України"
внесено до нового "Переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття
наукових ступенів доктора і кандидата наук" (економічні науки).
Підстава: постанова президії ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1

Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана
(протокол від 02.12.1999 р. № 4) та
Вченою радою Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)
(протокол від 13.03.2009 р. № 7)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Петрик Олександр Іванович (голова, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України);
Бажал Юрій Миколайович (доктор економічних наук, професор);
Барановський Олександр Іванович (доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України);
Боровецький Ришард (доктор, професор);
Вовчак Ольга Дмитрівна (доктор економічних наук, професор);
Вожжов Анатолій Павлович (доктор економічних наук, професор);
Гальчинський Анатолій Степанович (доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України);
Гець Валерій Михайлович (академік НАН України, доктор економічних наук, професор);
Кірсев Олександр Іванович (кандидат економічних наук, заслужений економіст України);
Коваленко Олена Іванівна (кандидат економічних наук);
Козьменко Сергій Миколайович (доктор економічних наук, професор);
Круглик Сергій Вікторович (кандидат економічних наук);
Лютій Ігор Олексійович (доктор економічних наук, професор);
Мітнік Стефан (доктор, професор);
Міщенко Володимир Іванович (доктор економічних наук, професор);
Мороз Анатолій Миколайович (доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України);

Патріак Людмила Миколаївна (завідувач Редакції періодичних видань – головний редактор журналу "Вісник Національного банку України");
Равський Костянтин Євгенійович (кандидат економічних наук, професор);
Ричаківська Віра Іванівна (кандидат економічних наук, заслужений економіст України);
Савлук Михайло Іванович (доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України);
Сениц Павло Миколайович (кандидат економічних наук, заслужений економіст України);
Смолженко Тамара Степанівна (доктор економічних наук, професор);
Степана Володимир Семенович (Герой України, кандидат економічних наук, заслужений економіст України);
Тридід Олександр Миколайович (доктор економічних наук, професор);
Федосов Віктор Михайлович (доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України);
Шаров Олександр Миколайович (доктор економічних наук, професор);
Шевчук Анатолій Васильович (доктор технічних наук, професор);
Шульга Наталія Петрівна (доктор економічних наук, професор);
Щербак Олена Анатоліївна (кандидат економічних наук).

РЕДАКЦІЯ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НБУ

Головний редактор	ПАТРИАК Л.М.	Дизайн і верстка:	ХАРУК О.В., НЕВСЬКИЙ Д.О.
Заступник головного редактора	КРОХМАЛЮК Д.І.	Коректор	ТРИФОНОВА О.М.
Начальник відділу з випуску журналу "Вісник Національного банку України"	ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В.	Оператор	ЛИТВИНОВА Н.В.
Заступник начальника відділу	МАТВІЙЧУК Ю.Г.	Переклад:	МАРЧЕНКО О.В., ОСЬМАК О.Г.
Редактор	ПАЦЕРА М.М.	Розповсюдження:	ТРИКИША А.І.
Відповідальний секретар	ЛІПІНСЬКА С.М.	Реклама:	СЧАСТЛИВЦЕВА І.В.
Головний художник	КОЗИЦЬКА С.Г.	Фото:	БІЛОКОПИТОВ М.В., НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С., СКОРИК О.В.
		Черговий редактор	МАТВІЙЧУК Ю.Г.

Повна електронна версія цього номера журналу буде доступна у розділі
"Публікації" Офіційного інтернет-представництва Національного банку України
у серпні 2015 року

№ 2 (228) Лютий 2015

Здано до друку 30.01.2015 р.

Засновник і видавець:
Національний банк України

Адреса: вул. Інститутська, 9, Київ-601, 01601, Україна

Свідчення про реєстрацію
КВ № 20467-10267 ПР від 06.12.2013 р.

Видається у комплекті з електронною версією
на CD-диску додатка "Законодавчі і нормативні акти
з банківської діяльності"

Дизайн: редакція періодичних видань
Національного банку України
Надруковано з готового оригінал-макета
відділом організації видавничого забезпечення
Головного господарського управління
Національного банку України

КОНТАКТИ

Адреса редакції:
просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна
(адреса для листування:
редакції періодичних видань,
вул. Інститутська, 9, Київ-601, 01601, Україна)
Тел./факс: (044) 524-96-25, 525-38-25
Тел.: (044) 527-39-44, 527-38-06, 527-31-77
E-mail: litvinova@bank.gov.ua
http://www.bank.gov.ua

Адреса друкарні:
просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна

Формат 60 × 90 / 8
Друк на цифровому обладнанні
Фіз. друк. арк. 10
Умовн. друк. арк. 10
Обл.-вид. арк. 9.9

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі,
посилання на "Вісник Національного банку України"
обов'язкове.

Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.
Відповідальність за точність викладених фактів несе автор,
а за зміст рекламних матеріалів – рекламодавець.

Передплатний індекс 74132

© Національний банк України, 2015

ISSN 2310-2624

ВІСНИК

Національного банку України

Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy
Herald of the National Bank of Ukraine

*Monthly scientific and practical journal
of the National Bank of Ukraine*

Published since March 1995

**No. 2 (228)
February 2015**

**Authorized publication:
30 January 2015**

**Founder and publisher:
National Bank of Ukraine**

Address:

9 Instytutska Street, Kyiv, 01601, Ukraine

Registration certificate:

KB No. 20467-10267 PP of 6 December 2013

The journal comes with a CD supplement
"Legislative and Normative Acts on Banking"

Designed by the Editorial Board
of NBU Periodicals

Printed by the Printed Materials Division
of the NBU Main Administration and Maintenance Office

CONTACTS

Address of the Editorial Office:
7 Nauky Avenue, Kyiv, 03028, Ukraine

Address for correspondence:
Editorial Board of NBU Periodicals,
9 Instytutska Street, Kyiv, 01601, Ukraine
Tel./fax: + 380 (44) 524 9625, 525 3825
Tel.: + 380 (44) 527 3944, 527 3806, 527 3177

E-mail: litvinova@bank.gov.ua
<http://www.bank.gov.ua>

Address of the Printing House:
7 Nauky Avenue, Kyiv, 03028, Ukraine

Format 60 × 90 / 8

Digital printing

Physical printed sheets: 10

Conventional printed sheets: 10

Publisher's sheets: 9.9

For reprinting materials published herein
the reference to the journal
"Herald of the National Bank of Ukraine"
is compulsory.

The Editorial Board can publish materials
being under discussion, not sharing the author's opinion.
The author bears responsibility for the accuracy of the materials;
the advertiser bears responsibility
for the content of promotional materials.

Subscription index: 74132

© National Bank of Ukraine, 2015

The journal "Herald of the National Bank of Ukraine" is registered in the new
"List of scientific professional editions of Ukraine, in which results
of theses for obtaining of a Ph.D. degree (Economics) can be published".
Grounds: Resolution of the Higher Attestation Commission of Ukraine
No. 1-05/1 of 10 February 2010

The journal was recommended for publication
by the Academic Council
of the Vadym Hetman National Economic University (Minutes No.4 of 2 December 1999)
and by the Academic Council
of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (Minutes No. 7 of 13 March 2009)

EDITORIAL STAFF:

Oleksandr Petryk (Chairman, Sc.D. (Economics), Professor,
Honored Economist of Ukraine)

Yurii Bazhal (Sc.D. (Economics), Professor)

Oleksandr Baranovskiy (Sc.D. (Economics), Professor,
Honored Economist of Ukraine)

Ryszard Borowiecki (Sc.D., Professor)

Olha Vovchak (Sc.D. (Economics), Professor)

Anatolii Vozhzhov (Sc.D. (Economics), Professor)

Anatolii Halchynskiy (Sc.D. (Economics), Professor,
Honored Scientist and Technician of Ukraine)

Valerii Heiets (Academician of the National Academy of
Sciences of Ukraine, Sc.D. (Economics), Professor)

Oleksandr Kirieiev (Ph.D. (Economics), Honored Economist
of Ukraine)

Olena Kovalenko (Ph.D. (Economics))

Serhii Kozmenko (Sc.D. (Economics), Professor)

Serhii Kruhlyk (Ph.D. (Economics))

Ihor Liutyi (Sc.D. (Economics), Professor)

Stefan Mitnik (Ph.D., Professor)

Volodymyr Mishchenko (Sc.D. (Economics), Professor)

Anatolii Moroz (Sc.D. (Economics), Professor, Honored
Scientist and Technician of Ukraine)

Liudmyla Patrikats (Head of the Editorial Board of NBU
Periodicals, Editor-in-Chief of the "Herald of the National
Bank of Ukraine")

Kostiantyn Raieivskiy (Ph.D. (Economics), Professor)

Vira Rychakivska (Ph.D. (Economics), Honored Economist
of Ukraine)

Mykhailo Savluk (Sc.D. (Economics), Professor, Honored
Scientist and Technician of Ukraine)

Pavlo Senyshch (Ph.D. (Economics), Honored Economist
of Ukraine)

Tamara Smovzhenko (Sc.D. (Economics), Professor)

Volodymyr Stelmakh (Hero of Ukraine, Ph.D. (Econo-
mics), Honored Economist of Ukraine)

Oleksandr Trydyd (Sc.D. (Economics), Professor)

Viktor Fedosov (Sc.D. (Economics), Professor, Honored
Scientist and Technician of Ukraine)

Oleksandr Sharov (Sc.D. (Economics), Professor)

Anatolii Shevchuk (Sc.D. (Technics), Professor)

Nataliia Shulha (Sc.D. (Economics), Professor)

Olena Shcherbakova (Ph.D. (Economics))

EDITORIAL BOARD OF NBU PERIODICALS:

Editor-in-Chief:

LIUDMYLA PATRIKATS

Deputy Editor-in-Chief:

DMYTRO KROKHMALIUK

Head of the Division for Issue of the "Herald
of the National Bank of Ukraine":

ROMAN PIDVYSOTSKYI

Deputy Head of the Division:

YURII MATVIICHUK

Editor:

MYKOLA PATSERA

Responsible Secretary:

SVITLANA LIPINSKA

Chief Designer:

SVITLANA KOZYTSKA

Designers:

OKSANA KHARUK, DMYTRO NEVSKYI

Proofreader:

OLENA TRYFONOVA

Computer-aided composition:

NATALIYA LYTIVNOVA

Translators:

OLENA MARCHENKO, OLEKSANDR OSMAK

Distribution Agent:

ANDRII TRYKISHA

Advertising Manager:

IRYNA SCHASTLIIVTSEVA

Photos:

MYKOLA BILOKOPYTOV, VLADYSLAV NEHREBETSKYI,

OLEKSANDR SKORYK

Duty Editor:

YURII MATVIICHUK

**The electronic version of the publication will be available
in the Publications section of the official web-site
of the National Bank of Ukraine in August 2015**

ЗМІСТ

МАКРОЕКОНОМІКА

В.Гонтарева

Доповідь на пленарному засіданні Верховної Ради України	5
Основні макроекономічні показники розвитку України у 2008–2014 роках	64
Індекси споживчих цін та цін виробників промислової продукції в Україні у 2003–2014 роках	68

БАНКОТИ І МОНЕТИ

Ю.Матвійчук

У день народження Тараса Шевченка вводиться в обіг оновлена 100-гривнева банкнота з портретом поета	11
Про введення в обіг банкноти номіналом 100 гривень зразка 2014 року	12

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

В.Козюк

Незалежність центральних банків після глобальної фінансової кризи: “сіра зона статус-кво”	16
Хроніка найважливіших подій і рішень. Грудень 2014 року	79

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

О.Береславська

Девальвація гривні та спричинені нею виклики для України	26
Динаміка облікової ставки Національного банку України в 1992–2014 рр.	33

О.Пластун, І.Макаренко

Аналіз “ефекту вихідних днів” на фондовому ринку України	48
Офіційний курс гривні щодо євро, долара США та російського рубля у 2014 році, встановлений Національним банком України	60
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за грудень 2014 року)	61

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за грудень 2014 року)	62
--	----

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у грудні 2014 року	65
--	----

Ринок державних цінних паперів України у грудні 2014 року	66
---	----

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

О.Шаров

Перспективи створення країнами ЄС банківського союзу	34
--	----

БАНКИ УКРАЇНИ

М.Капулло

Кластеризація часових рядів показників банків	44
Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2015 року	59

Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків (станом на 1 січня 2015 року)	70
---	----

Банки України, вилучені з Державного реєстру банків (24.06.1992 р. – 01.01.2015 р.)	76
--	----

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені у грудні 2014 р.	78
---	----

Банки, яким змінено або в яких відкликано банківську ліцензію у грудні 2014 року	78
---	----

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА

Фінансовий всеобуч для студентів і пенсіонерів	53
--	----

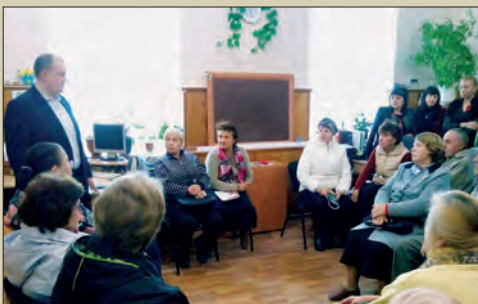
ФІНАНСИ, БІЗНЕС, СОЦІУМ

Р.Підви́соцький

Майдан, що став початком нової України	54
--	----

Н.Кузьма

Аукціон надій в університеті людяності	58
--	----

CONTENTS

MACROECONOMICS

Valeriia Gontareva

Report at the plenary meeting of the Verkhovna Rada of Ukraine 5

Main macroeconomic indicators of the development of Ukraine
in 2008–2014 64

Consumer price index and producer price index in Ukraine
in 2003–2014 68

BANKNOTES AND COINS

Yurii Matviichuk

On T.H. Shevchenko's birthday, the renewed 100 hryvnia banknote
with the poet's portrait will be putted into circulation 11

Putting into circulation the 100 hryvnia banknote of 2014 12

CENTRAL BANK

Viktor Koziuk

Central banks independence after the global financial crisis:
“gray area of the status quo” 16

Chronicle of the most important events and resolutions.
December 2014 79

FINANCIAL MARKET

Olena Bereslavska

Hryvnia devaluation and its challenges to Ukraine 26

Dynamics of the National Bank of Ukraine discount rate in 1992–2014 .. 33

Oleksii Plastun, Inna Makarenko

Analysis of the weekend effect in the stock market of Ukraine..... 48

Official exchange rate of the hryvnia against the euro,
US dollar and Russian ruble in 2014,
which was established by the National Bank of Ukraine 60

Official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies,
which is established monthly by the National Bank of Ukraine
(for December 2014) 61

Official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies,
which is established daily by the National Bank of Ukraine
(for December 2014) 62

Main parameters of the monetary market of Ukraine
in December 2014 65

Government securities of Ukraine market in December 2014 66

WORLD ECONOMY

Oleksandr Sharov

Prospects for EU countries to build up the banking union..... 34

BANKS OF UKRAINE

Mykhailo Kapullo

Clusterization of bank's time series indicators 44

Basic indices of banks of Ukraine activities
as of 1 January 2015 59

Official list of banks of Ukraine included
in the State Register of Banks (as of 1 January 2015) 70

Banks of Ukraine excluded from the State Register of Banks
(24 June 1992 – 1 January 2015) 76

Amendments to the State Register of Banks,
which were made in December 2014 78

Banks whose banking licenses were changed or revoked
in December 2014 78

ECONOMIC EDUCATION

Financial education for students and pensioners 53

FINANCE, BUSINESS, SOCIETY

Roman Pidvysotskyi

Maidan that has become the beginning of new Ukraine 54

Natalia Kuzma

The Auction of Hopes took place in the university of humaneness 58

Подія/

Доповідь Голови Національного банку України Валерії Гонтаревої на пленарному засіданні Верховної Ради України

Report of Governor of the National Bank of Ukraine
Valeriia Gontareva at the plenary meeting
of the Verkhovna Rada of Ukraine

Голова Національного банку України Валерія Гонтарева 16 січня 2015 року виступила на пленарному засіданні Верховної Ради України. Вона поінформувала народних депутатів про основні виклики, які нині стоять перед банківською системою нашої держави, про ситуацію на грошово-кредитному та валютному ринках, а також про плани регулятора щодо відновлення довіри до банків та фінансової системи країни.

Пропонуємо вашій увазі повний виклад доповіді.

On 16 January 2015, NBU Governor Valeriia Gontareva spoke at the plenary meeting of the Verkhovna Rada of Ukraine. She informed the members of the parliament about challenges now facing the banking system of our country, the situation on the monetary and foreign exchange markets, and regulator's plans on the recovery of confidence in banks and financial system of the country.

We bring the complete report to your attention.

Добрий день, шановний Голово Верховної Ради України, шановні народні депутати, шановні присутні!

Я вдячна за можливість висловитися з цієї високої трибуни.

Нарешті я тут! Більше місяця я просила пана Гройсмана (Голову Верховної Ради України Володимира Гройсмана — Ред.) включити мій звіт до порядку денного. І коли цього так і не сталося у минулому році, я вимушена була підбити підсумки 2014 року на прес-конференції, яка тривала більше двох годин і яку дивилися в прямому ефірі тисячі наших співвітчизників.

Я готова відповісти на всі ваші запитання. Намагатимуся зробити свій виступ стислим, щоб залишилося більше часу для відповідей.

Але для початку згадаємо про джерела і витoki сьогоднішньої повномасштабної кризи.

На жаль, економічна історія України останніх десяти років — це історія нагромадження величезних макроекономічних дисбалансів. Тобто невідповідностей між обсягом виробництва та споживання у масштабах держави, які покривалися нарощуванням боргів. У спадок ми отримали ці величезні макроекономічні дисбаланси, банківську систему, яка майже не функціонувала останні шість років,

У спадок ми отримали величезні макроекономічні дисбаланси

і практично неробочу систему інституцій влади. Зрозуміло, що безкінечно це тривати не могло.

Голова Національного банку України
Валерія Гонтарева.

А каталізатором нинішньої фінансової кризи стала спочатку анексія Криму, а потім і справжня кривава війна на Донбасі. Звідси і депресія економічної активності, і погіршення стану державних фінансів. І як результат — напруга на грошово-кредитному ринку, зниження довіри до банківської системи та національної валюти.

У цифрах це має такий вигляд:

- значне падіння ВВП — 7.5% у 2014 році;
- стрімка девальвація гривні — майже 100%;
- споживча інфляція сягнула майже 25%;
- втрата третини депозитів банківською системою;

- найнижчий з 2009 року рівень міжнародних резервів країни — падіння до 7.5 млрд. дол. США.

Нагадаю прописну істину: війна — це насамперед величезні бюджетні витрати, це паніка населення і бізнесу, це реальна втрата територій та промисловості. За таких умов ми з вами живемо й працюємо.

У той самий час у нашій країні всі знають, що основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Тому постають питання: а чи міг Національний банк самотужки впоратися з цими безпрецедентними викликами? А чи є ще хоча б одна Конституція у світі, яка б покладала виключну відпо-

Курс валюти — це тільки дзеркало того, що відбувається в економіці держави. Якщо сказати “математичною” мовою, курс валюти — це похідна від платіжного балансу країни

відальність на центральний банк країни за забезпечення стабільності грошової одиниці? Більше того, оцінювала б не просто купівельну спроможність грошової одиниці, а її курс до долара США?

Відповідь: такого немає у жодній країні світу. Тому що тільки консолідована та солідарна відповідальність усіх гілок влади може це забезпечити. І насамперед — це спільне завдання уряду та Національного банку. Тому що Національний банк не може замінити собою нашу промисловість, не може бути ні імпортером, ні експортером, ні митницею, ні податковою службою. Національний банк не може створювати платіжний баланс країни, від якого і залежить стабільність національної валюти. Тому що курс валюти — це тільки дзеркало того, що відбувається в економіці держави. Якщо сказати “математичною” мовою, курс валюти — це похідна від платіжного балансу країни.

А Національний банк у разі значного погіршення ситуації з платіжним балансом країни може тільки тимчасово закривати наявні дисбаланси своїми валютними резервами через механізм ринкових інтервенцій або як регулятор банківської системи запроваджувати, знову ж таки на корот-

У минулому році наша країна пережила дві хвилі девальвації та боротьби з валютною панікою

кий термін, адміністративні обмеження.

Національний банк не шукав собі виправдань і розпочав реформи одразу, тому що важкий стан нашої економіки — це якраз привід рухатися ще швидше, це реальний акселератор швидкості проведення реформ.

Іноді говорять, що ми “сліпо” дотримуємося рекомендацій Міжнародного валютного фонду. Проте я хочу сказати, що, на мій погляд, ми повинні рухатися набагато швидше, ніж це передбачає програма МВФ. Тому що, на жаль, ця програма не передбачала того, що сталося в нашій країні за останні шість місяців. І я дуже рада, що саме Нацбанк першим розпочав радикальне оновлення як банківського сектору, так і самого себе.

Так що ж зробив Національний банк за час мого керівництва і що ми будемо робити у цьому році?

Як ви знаєте, торік наша країна пережила дві хвилі девальвації та боротьби з валютною панікою. Причини зрозумілі: дефіцит рахунку поточних операцій платіжного балансу сягнув у 2013 році 16.5 млрд. дол. США та 9% ВВП. На підтримку штучного курсу гривні на рівні 8 грн. за дол. було витрачено майже 23 млрд. дол. США валютних резервів, у тому числі 4 млрд. дол. США у січні та лютому 2014 року. І, як ви знаєте, економіці це не допомогло, реальний ВВП України за шість років не досяг навіть рівня 2008 року.

Тому ще на початку минулого року всім було зрозуміло: далі йти нікуди — попереду фінансова прірва. Накопичувати дисбаланси вже було неможливо, революційна ситуація настала, кінець “злочинної влади” був визначений заздалегідь. І все це було зроблено за фіксованого курсу гривні до долара США.

Це ще раз підкреслює, що фіксований курс гривні, який вбивав конкурентоспроможність нашої економіки, не давав економічного сенсу ні зростанню нашого експорту, ні розбудові імпортозаміщення, ні впровадженню енергозберігаючих технологій — це і був цілеспрямований шлях до цієї фінансової прірви.

А боязню проводити рішучі реформи — як у газовому секторі, так і в інших секторах економіки, включаючи банківський сектор, який потребував перезавантаження ще з 2008 року, — призвели до цього жакливого фіналу.

Важкий стан нашої економіки — це привід рухатися ще швидше, це реальний акселератор швидкості проведення реформ

Але нас усіх сьогодні цікавить основне питання: чи відійшли ми від краю цієї прірви?

Перший крок, досить болючий, ми вже зробили. У квітні минулого року урядом та Національним банком було прийнято цілком обґрунтоване рішення — перейти до гнучкого валютного курсу. Його підтримали Міжнародний валютний фонд та інші міжнародні кредитори. Таким чином, ще до мого приходу до Національного банку стала значна девальвація гривні — майже 50%, що було шоковою терапією в лікуванні накопичених дисбалансів.

І вже на початку серпня я звітувала у Верховній Раді про досягнення гривнею фундаментального рівня — 11.70 гривні за дол. США, тому що наш рахунок поточних операцій на цьому рівні вже тоді був цілком збалансованим. Національний банк був налаштований знімати левову частку адміністративних обмежень, та, як вам відомо, наприкінці серпня на нашій території розпочалася справжня війна, а з нею — і новий виток девальвації, спричинений величезним попитом на готівковому та міжбанківському валютному ринку.

У квітні минулого року урядом та Національним банком було прийнято цілком обґрунтоване рішення — перейти до гнучкого валютного курсу

Коли наприкінці вересня почалися нові коливання курсу гривні, ми вирішили, що ринку слід допомогти вирівнюватися. Якщо промисловість фізично знищена,

то ніякий курс гривні не допоможе експортеру стати конкурентоспроможним на зовнішніх ринках.

Майже півтора місяця Національний банк утримував курс на стабільному рівні за рахунок адміністративних важелів та валютних інтервенцій. Ми запровадили жорсткі адміністративні обмеження: ретельну перевірку імпортерів контрактів, заборонили дострокове повернення кредитів, ввели 75% обов'язкового продажу валютної виручки. Ми

навіть заборонили виплату дивідендів за кордон. Також ми проводили щотижневі інтервенції за фіксованим курсом на рівні 12.95 як для поповнення кас банків — 100 млн. дол. США на тиждень, так і для задоволення попиту імпортерів — 200 млн. дол. США на тиждень. За цей час Національний банк витратив на підтримку гривні 1.3 млрд. дол. США валютних резервів.

І я впевнена, що ми все зробили правильно, тому що на той час паніка населення та бізнесу сягнула піку, а очікування повномасштабної війни змушувало нас замислитися над екстраординарними діями, які центральні банки повинні вводити у разі війни. Тому що воєнна економіка — це, на жаль, не ринкова економіка.

Це були вимушені тимчасові заходи, і ми ніколи не від-

Якщо промисловість фізично знищена, то ніякий курс гривні не допоможе експортеру стати конкурентоспроможним на зовнішніх ринках

мовлялися від ідеї гнучкого ринкового курсу гривні.

Коли на початку листопада ми побачили, що ситуація в економіці поліпшується, коли ми змінили прогноз падіння ВВП з 9% до 7.5%, коли почали працювати наші експортери навіть у зоні АТО, коли домовленості щодо закупівлі газу на зиму вже були досягнуті та коли вже була обрана нова цілком проєвропейська Верховна Рада, то Національний банк вирішив, не скасовуючи адміністративних обмежень, допомогти ринку знайти рівноважний курс — так званий еквілібріум.

Тому ми започаткували щоденні валютні аукціони в розмірі 5 млн. дол. США на день не для задоволення попиту імпортерів, а як інструмент пошуку цієї рівноваги. Ринок ще шукає цю рівновагу, але певні результати вже є — зараз коливання курсу достатньо помірні.

Ще я хочу зауважити, що продаж валюти НАК “Наф-

тогаз” Національний банк досі здійснює напряму з валютних резервів. Тому коли панічні настрої вгамуються, ми одразу побачимо, що пропозиція валюти на ринку перевищить попит. Коли найбільший імпортер країни не купує валюту на міжбанківському ринку, то там повинен бути її профіцит.

Тепер перейдемо до грошово-кредитної політики, яку проводив Національний банк у 2014 році.

Цілком зрозуміло, що реалізація грошово-кредитної політики НБУ здійснювалася в умовах соціально-політичного тиску, несприятливих макроекономічних трендів, які посилювалися військовими діями на сході країни. Але всім варто пам'ятати, що Національний банк підтримував державний бюджет країни, яка веде військові дії. За це нас багато критикують, уключаючи Раду НБУ.

У спокійний мирний час я першою була б проти монетизації державного боргу. Але спробуймо проаналізувати виклики: дефіцит державного бюджету становив 63 млрд. грн., який був практично профінансований Національним банком через купівлю державних цінних паперів, тому що кошти Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних кредиторів у розмірі 9 млрд. дол. США були витрачені на повернення “старих” зовнішніх боргів. Більш як 20 млрд. грн. із цієї суми витрачені на потреби армії для проведення АТО, інші — виключно на захищені

Національний банк загалом профінансував уряд і НАК “Нафтогаз” на суму 175 млрд. грн. — майже на 40% доходів зведеного бюджету країни

статті бюджету — виплати зарплат і пенсій. Але хто ще міг це зробити? Ринки капіталу для країни в стані війни закриті, і ніхто б з інвесторів цього зробити не зміг.

Окрема історія з НАК “Нафтогаз” — 8.6 млрд. дол. США було продано з резервів країни на потреби НАКу.

Не секрет, що НАК “Нафтогаз” потребує значних реформ, і вони тривають. Але на його збалансування необхідні час та узгоджені дії виконавчої влади. А теплі домівки потрібні всім уже зараз. Тому уряд збільшив статутний фонд НАКу на суму 104 млрд. грн., які НАК “Нафтогаз” витратив на закупівлю газу та на розрахунки за старими боргами як з “Газпромом” — на 3.1 млрд. дол. США, так і за євробондами — на суму 1.7 млрд. дол. США. Ці кошти ніколи не виходили на ринок і не спричиняли тиску на курс гривні, як я неодноразово повторювала, тому що всі ці виплати ми робили за рахунок валютних резервів країни. Але країна втрачала резерви! Тому валютні резерви знизилися до мінімального рівня з 2009 року і зараз становлять 7.5 млрд. дол. США.

Однак Національний банк удвічі збільшив свій порт-

Відплив депозитів із банківської системи за минулий рік сягнув 126 млрд. грн., або 29% від загального обсягу депозитів фізичних осіб

фель ОВДП, який на кінець року становив 317 млрд. грн., або більш як 70% усіх локальних запозичень уряду, та загалом профінансував уряд і НАК “Нафтогаз” на су-

му 175 млрд. грн. — майже на 40% доходів зведеного бюджету країни.

Наголошую, що виснаження наших золотовалютних

На підтримку регулятора як кредитора останньої інстанції банки можуть розраховувати, якщо вони платоспроможні (тобто мають лише проблему з ліквідністю у зв'язку з відпливом депозитів), мають достатній капітал або затверджену програму докапіталізації, прийнятну якісну заставу

резервів, зовнішні боргові зобов'язання, а також затримка допомоги МВФ, яка була запланована до кінця 2014 року, але відкладена у зв'язку з достроковими виборами Верховної Ради та формуванням нового уряду, дуже негативно вплинули як на ціни запозичень України на міжнародних ринках, так і на ситуацію на локальному валютному ринку.

Також знову посилюється вплив депозитів із банківської системи, який становить за минулий рік 126 млрд. грн., або 29%.

Тому діяти треба швидко! Можемо констатувати, що в нас уже триває повномасштабна фінансова криза, яку можна подолати тільки рішучими діями: значною бюджетною економією та фінансовою підтримкою міжнародних донорів. Тільки впевненість у майбутньому може повернути довіру населення та бізнесу до банківської системи.

Для НБУ криза — це час для рішучих дій. Тому ми не сиділи та не чекали, що “заграниця нам допоможе”, а почали реальну перебудову банківського сектору. Ми зробили три найважливіші речі:

1. Кардинально змінили підхід до рефінансування банків;
2. Розчищаємо банківський сектор та зміцнюємо його;
3. Реформування банківської системи почали з себе.

Дозвольте детальніше зупинитися на цих пунктах.

По-перше, ми кардинально змінили підхід до рефінансування банків. Тепер ніхто не може отримати від Національного банку рефінансування під сумнівну та неякісну заставу. Тільки підтвердження вартості цієї застави провідними міжнародними компаніями є базою для отримання стабілізаційного кредиту в НБУ.

А стабілізаційний кредит банк може отримати лише за наявності в банку куратора, який ретельно відстежує цільове використання цього кредиту. Таких кредитів за мою каденцію було надано 5 — і лише на вплив депозитів у межах суми гарантування вкладів.

Також була розроблена сучасна програма автоматичного рефінансування банків під заставу ОВДП через прозору ринкову систему щотижневих аукціонів. Тому коли я бачу чергову інсинуацію щодо обсягів рефінансування, то хочу надати вам статистику. За час мого перебування на посаді банки повернули коштів рефінансування більше, ніж було видано. І це при тому, що наприкінці вересня у зв'язку з ситуацією на Донбасі для стабілізаційних кредитів ми оголосили банківські канікули строком на 3 місяці та підготували спеціальну програму реструктуризації таких кредитів строком на 4 роки. Нагадаю, що ще до мого приходу Національний банк надав банкам з початку минулого року 35.6 млрд. грн. А наприкінці року ця цифра становила вже 34 млрд. грн. За мою каденцію рефінансування банків НБУ становило мінус 1 млрд. грн.

Але щоб не втрачати довіру вкладників, забезпечити вчасне проведення розрахунків та повернення вкладів населенню, Національний банк як кредитор останньої інстанції повинен пильно стежити за ліквідністю ринку. Тому коли я чую, що НБУ за останній тиждень надав рефінансування банкам на 90 млрд. грн., то хочу поінформувати вас, що залишок за кредитами рефінансування, виданими за всю історію незалежної України, на сьогодні становить 110 млрд. грн., або 7% від ВВП, з яких ринкові кредити під заставу ОВДП становлять тільки 14 млрд. грн., або менш як 1%, а лівову частку стабілізаційних кредитів становлять саме кредити, які були надані протягом 2008—2013 років та досі не повернуті Національному банку.

На жаль, значна частина обсягу коштів з підтримання ліквідності банків унаслідок впливу вкладів трансформувалася в готівку поза банками, обсяг якої збільшився на 19%. Але зростання монетарної бази в минулому році становило всього 10.2%, або 31 млрд. грн., тому що ми витратили наші валютні резерви на потреби НАК “Нафтогаз”.

Коли я чую про неймовірні суми емісії гривні, то мушу запевнити: це ще одна чергова інсинуація. Хочу, щоб усі ви знали, що монетарна база нашої країни за всю історію гривні дорівнює 338 млрд. грн.

Головний меседж: на підтримку регулятора як кредитора останньої інстанції банки можуть розраховувати, якщо вони платоспроможні (тобто мають лише проблему з лік-

Ми свідомо виводимо з ринку проблемні, неплатоспроможні банки, а також банки, що займалися відмиванням коштів

відністю у зв'язку з відпливом депозитів), мають достатній капітал або затверджену програму докапіталізації, прийнятну якісну заставу. І все це відбувається під жорстким контролем Національного банку, з введенням обмежень за активними операціями та наявності куратора в банку, який відстежує цільове використання наданого стабілізаційного рефінансування.

Щодо автоматичних тендерів під заставу ОВДП, то це

цілковито ринковий короткостроковий інструмент, тому що це високоліквідний актив у балансі банку, під який у будь-який час центральний банк будь-якої країни повинен надати рефінансування на ринкових умовах. Тому ОВДП ураховуються на балансі банку в категорії високоліквідних активів та мають нульовий кредитний ризик.

По-друге, ми чистимо банківський сектор та зміцнюємо його. Ми свідомо виводимо з ринку проблемні банки, можна сказати “мертві” неплатоспроможні банки, а також банки, що займалися відмиванням коштів. За 2014 рік з ринку було виведено 33 банки та передано до Фонду

Ми значно підсилюємо відповідальність власників та керівництва банків за маніпулювання фінансовою звітністю та доведення банку до банкрутства

гарантування вкладів фізичних осіб, з них 7 — за порушення банківського законодавства у сфері відмивання коштів.

Щодо решти ми посилено контролюємо ситуацію, проводимо щотижневі наради з керівниками 40 найбільших банків, які становлять 85% відсотків нашої банківської системи.

Ми призначили кураторів у 40 банках.

Ми підвищили вимоги до капіталу нових банків до 500 млн. грн. та затвердили план підвищення розміру регулятивного капіталу банків з мінімальних 120 млн. грн. до 500 млн. грн.

Ми вдосконалили процедуру виведення банків з ринку. Тепер це дієві міжнародні практики, які розроблено спільно з МВФ та Світовим банком.

Ми в разі поліпшили процедуру моніторингу пов’я-

Монетарна політика Національного банку повинна бути спрямована на утримання інфляції під контролем та скеровування її до низхідного тренду в наступні роки

заних осіб та запровадили жорстку процедуру розкриття кінцевих власників банків.

Ми значно посилюємо відповідальність власників та керівництва банків за маніпулювання фінансовою звітністю та доведення банку до банкрутства.

Ми розробляємо не тільки законодавчі ініціативи щодо кращого захисту прав кредиторів, але й розробляємо технічні механізми мінімізації ризиків для банків як на етапі видачі кредиту, так і на етапі його обслуговування.

І найголовніше: ми провели стрес-тестування найбільших 35 банків та переходимо до наступного етапу стрес-тестування решти банків. Результати очікувані: докапіталізації потребують 18 установ на загальну суму 66 млрд. грн. Більшість власників цих банків уже розробили, а Нацбанк затвердив плани докапіталізації. Ті ж власники, які все ще сподіваються на бездонний держбюджет України, помиляються. Зайвих ресурсів у держави немає, і тільки системні банки, які відповідають жорстким критеріям, можуть сподіватися на державну підтримку.

І, нарешті, реформування банківської системи Націо-

нальний банк України розпочав із себе. Так, це болючий процес. Але ми змушені ламати застарілу структуру НБУ. Вона не відповідає вимогам часу.

Реформування йде в усіх напрямках:

- ми спрощуємо організаційну структуру регулятора;
- ми позбуваємось непрофільних функцій та активів;
- ми реформуємо процеси;
- ми приводимо чисельність персоналу у відповідність до європейських стандартів.

Я переконана, що свої функції регулятор може виконувати набагато ефективніше, ніж зараз.

Якісних змін зазнала і структура керівного складу. Ми активно залучаємо високопрофесійних фахівців, яких знає і яким довіряє ринок.

Національний банк уже скоротив витрати на власне утримання на поточний рік з 11.0 до 5.0 млрд. грн., тобто на 6.0 млрд. грн. Наголошу: це — більше, ніж наполовину, і ці кошти надійдуть до державного бюджету в 2015 році.

Тепер переходимо до наших першочергових завдань на 2015 рік.

Пріоритетною метою грошово-кредитної політики Національного банку України є досягнення та підтримка цінової стабільності в державі, а головним критерієм цього є досягнення низьких стабільних темпів інфляції у середньостроковій перспективі. Тому зараз нам необхідно створити умови для переходу нашої монетарної політики до режиму інфляційного таргетування, але для цього є передумови.

По-перше, нам треба зупинити так званий *fiscal dominance* — фіскальне домінування — це неправильна монетарна політика, це політика бюджетного та нафтогазового таргетування. Тому монетарна політика на 2015 рік з боку НБУ повинна бути дуже виражена.

Усе це ми обговорювали на першому засіданні Ради фінансової стабільності, яка була створена наприкінці минулого року Національним банком, Міністерством фінансів, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. На перше засідання цієї ради ми запросили місію МВФ, яка зараз працює у Києві. І я вірю, що наші скоординовані дії приведуть до реального поліпшення макроекономічної ситуації в країні, тому що продовження політики фіскального домінування призведе тільки до подальшої фінансової дестабілізації.

Ми вважаємо, що монетарна політика Національного банку повинна бути спрямована на утримання інфляції під контролем та скеровування її до низхідного тренду в

Ми не прогнозуємо знецінення гривні в подальшому, а за стабілізації ситуації сподіваємося навіть на її зміцнення у середньостроковій перспективі

наступні роки. Усе це і буде нашим першим кроком до впровадження режиму інфляційного таргетування.

На жаль, цього року ми не можемо розраховувати на низьку інфляцію, тому що очікуємо підвищення адміністративно-регульованих тарифів унаслідок проведення нагальних економічних реформ. Тому наш прогноз щодо інфляції в цьому році становить 17.2%. Але підвищення тарифів, безумовно, сприятиме відновленню цінової стабіль-

ності в країні, тому що усунення структурних і фіскальних диспропорцій та покращення показників ефективності відповідних галузей економіки — це правильний шлях до нашої мети.

Для уникнення дестабілізації у фінансовій сфері та в економіці в цілому Національний банк планує за підсумками 2015 року приріст монетарної бази на рівні 27%, або 91 млрд. грн., і готовий надати підтримку уряду, Фонду гарантування вкладів та банківській системі тільки у цих межах.

Також цілком зрозуміло, що зменшення вартості ресурсів та подовження строків кредитування — це основне наше завдання на наступні роки, тому за умов уповільнення темпів інфляції ми зможемо знижувати процентну ставку, що позитивно вплине на кредитний ринок та приведе до економічного зростання в країні.

Але головним у проведенні нашої монетарної політики буде продовження використання системи гнучкого обмінного курсу, тому що тільки плаваючий курс валюти є протидією зовнішнім викликам і шокам. Гнучкий валютний курс уже допоміг нам упоратися з накопиченими протягом останніх шести років дисбалансами, що привело до значного поліпшення стану нашого торговельного балансу, який уже майже збалансований (–3% від ВВП), та підвищення конкурентоспроможності нашого експорту.

Але зараз, коли країна реально у вогні, поки реформи не почнуть давати бажаного ефекту, поки наш платіжний баланс буде дефіцитним та поки в нас не поліпшиться інвестиційний клімат, ми не зможемо зняти впроваджену систему валютних обмежень.

Також Національному банку завжди потрібно бути готовим до негативного розвитку подій. На сьогодні в разі посилення тиску на курс гривні у нашому розпорядженні залишається традиційний інструментарій центрального банку — посилення адміністративних обмежень та цільові валютні інтервенції.

Тому в разі погіршення ситуації на ринку, спричиненої або військовими діями, або погіршенням зовнішньої кон'юнктури, ми можемо тимчасово навіть посилити валютні обмеження.

І план таких дій у нас є, але ми сподіваємося, що нам не доведеться цього робити, оскільки в Україні є новий уряд, налаштований на реформи, Верховна Рада, яка вже прийняла програму реформ уряду, та маємо підтримку МВФ,

який збирається значно збільшити допомогу нашій країні.

Щойно ми отримали гарантії уряду США на 2 млрд. доларів США, ЄС оголосив про свою готовність надати Україні 1.8 млрд. євро фінансової допомоги. Зараз ми активуємо своє-лінію з Китаєм на суму 2.4 млрд. доларів, яку можна використати для фінансування торгових контрактів. Усе це дасть змогу значно збільшити наші валютні резерви і стабілізувати ситуацію в економіці. І тому ми не прогнозуємо знецінення гривні у подальшому, а за стабілізації ситуації сподіваємося навіть на її зміцнення у середньостроковій перспективі. Тож я з оптимізмом дивлюся у майбутнє!

І головне завдання Національного банку на цьому етапі — допомогти уряду в імплементації програми економічного розвитку.

Шановні депутати! Дякую вам, що ви вже прийняли антикризовий закон, який надає нам можливість давати публічну інформацію щодо рефінансування банків та значно полегшує процес капіталізації банків.

Але попереду ще багато наших пропозицій. Ми підготували низку змін до законодавства, зокрема до закону про Національний банк, законодавче посилення відповідальності власників істотної участі у банках та за кредитування пов'язаних осіб, за маніпуляцію фінансовою звітністю, зміни до закону про реструктуризацію валютних кредитів та особливо важливий — це посилення захисту прав кредиторів, яке реально допоможе відродженню банківського сектору.

Також цього року ми продовжимо реформування Національного банку — повне перелаштування процесів, скорочення обласних територіальних управлінь, новий рівень пруденційного нагляду та моніторингу банків, запровадження нових ринкових інструментів.

Підсумовуючи, хочу наголосити. Усі ми маємо усвідомити, що традиція дотримання фіксованого курсу гривні та підтримування недієздатних банків уже завдала неправної шкоди економіці та привела країну до фінансової прірви. На жаль, ми дуже повільно починаємо відходити від краю цієї прірви, а треба це робити семимильними кроками.

Тому, по-перше, ми більш не повернемося до фіксованого курсу. По-друге, Національний банк більше не буде надавати прогнози щодо курсу гривні до іноземних валют, а надаватиме тільки прогнози щодо інфляції. По-третє, НБУ не буде надавати валютний курс для розрахунку бюджету: це виключна парафія Міністерства економіки — розрахунок усіх макроекономічних показників бюджету.

Національний банк України і надалі через наявний у нього інструментарій підтримуватиме цінову стабільність у державі та забезпечуватиме стабільність банківського сектору.

Нині стоїть питання виживання банківської системи України. Системи, без якої економіка існувати не може. Тому Національний банк зробить усе можливе для відновлення стабільності та довіри до української економіки і банківської системи.

Без реформ, без рішучих кроків ми цю систему втратимо. З реформами — відродимо й очистимо.

Дякую за увагу!

Фото надані Миколою Білокопитовим і газетою "Голос України".

Photos were given by Mykola Bilokopytov and the "Holos Ukrainy" newspaper.

Банкноти України/

У день народження Тараса Шевченка вводиться в обіг оновлена 100-гривнева банкнота з портретом поета

On T.H. Shevchenko's birthday, the renewed 100 hryvnia banknote with the poet's portrait will be putted into circulation

Національний банк України вводить в обіг оновлену банкноту номіналом 100 гривень зразка 2014 року з удосконаленою системою захисту. Напередодні нового 2015 року нові гроші було презентовано журналістам і громадськості.

The National Bank of Ukraine will put into circulation the renewed 100 hryvnia banknote of 2014 with the advanced protection system. The new banknote was presented to journalists and the public on the eve of the new year of 2015.

Символічно, що дата введення в готівково-грошовий обіг нової банкноти номіналом 100 гривень, на якій, як і на банкнотах цього номіналу попередніх років, розміщено портрет Тараса Шевченка, збігається з черговою річницею від дня народження геніального сина українського народу — 9 березня, а рік затвердження зразка дизайну — 2014-й — із 200-літнім ювілеєм Великого Кобзаря. На цьому акцентував увагу під час презентації нової банкноти заступник Голови Національного банку Яків Смолій. Він повідомив, що випуском 100-гривневої банкноти зразка 2014 року розпочинається оновлення номінального ряду банкнот національної валюти зразка 2003–2007 років. Це результат тривалого проекту регулятора, який розпочався ще в 2012 році та реалізовується відповідно до статей 34 і 35 Закону України “Про Національний банк України” і Стратегічної програми з удосконалення організації готівкового обігу в Україні на 2013–2018 роки, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 28 вересня 2012 року № 399.

Під час розроблення дизайну та елементів захисту банкноти номіналом 100 гривень зразка 2014 року реалізовано найсучасніші світові технології, які використовують на Фабриці банкнотного паперу та Банкнотно-монетному дворі Національного банку України. Загалом банкнота має переважаючий жовто-оливковий колір і тонований під цей колір банкнотний папір. Її розмір аналогічний розміру 100-гривневої банкноти попереднього зразка. Впадають в око зміни у дизайні, що визначають нову банкноту: на лицьово-

Яків Смолій демонструє журналістам нові банкноти.

му боці портретне зображення Тараса Шевченка зміщено до центру, а на зворотному боці замість краєвиду Чернечої гори, постатей кобзаря і хлопчика розміщено зображення будівлі Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Також на лицьовому боці помітні нові сучасні елементи захисту банкноти: так звана “віконна” захисна стрічка коричневого кольору, частково введена у товщу паперу, та оптично-змінний елемент “Спарк” (Spark) у вигляді зображення палітри і пензлів. Під час розглядання банкноти під різними кутами колір цього оптично-змінного елемента переходить від золотистого до зеленого, а на “віконній” захисній стрічці змінюється напрямок руху зображень на ній числа “100” і графічного знака гривні. Детальні характеристики елементів дизайну та захисту нової банкноти подано на стор. 12–15.

У Національному банку переконані, що нові елементи захисту банкнот ще більше забезпечать готівкову українську гривню від підробок. Хоча і нині гривня може похвалитися висо-

ким рівнем захисту: в середньому фіксується лише 3,4 підробленої банкноти на один мільйон примірників справжніх банкнот в обігу, повідомив начальник управління організації виготовлення і захисту грошей та бланків цінних паперів Володимир Тищенко. Незважаючи на це, Національний банк України, як й інші центральні банки, постійно вдосконалює дизайн та захист банкнот, аби бути як мінімум на крок попереду фальшивомонетників. До речі, банкноти нового зразка розробили дизайнери Банкнотно-монетного двору, заявив під час презентації генеральний директор цього підприємства Анатолій Шевчук.

Насамкінець зазначимо, що банкнота номіналом 100 гривень зразка 2014 року вводиться в обіг у межах планового випуску на 2015 рік на заміну зношених, пошкоджених та вилучених з обігу банкнот. Вона є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю фізичними і юридичними особами за всіма видами платежів, а також для зарахування на рахунки, вклади, акредитиви та для переказів і функціонує в обігу разом із банкнотами номіналом 100 гривень зразків 1996 та 2005 років.

Юрій Матвійчук,
Yurii Matviichuk,

“Вісник Національного банку України”.

“Herald of the National Bank of Ukraine”.

Фото надано прес-службою
Національного банку України.

The photo was given by the Press Service
of the National Bank of Ukraine.

Банкноти України/

Про введення в обіг банкноти номіналом 100 гривень зразка 2014 року

Putting into circulation the 100 hryvnia banknote of 2014

Національний банк України з 9 березня 2015 року вводить в обіг банкноту номіналом 100 гривень зразка 2014 року. Розмір банкноти — (75 × 142) мм. Переважаючий колір банкноти — жовто-оливковий.

ЛИЦЬОВИЙ БІК БАНКНОТИ

У центральній частині лицьового боку банкноти розміщено портретне зображення Тараса Шевченка, напис **ТАРАС ШЕВЧЕНКО** та уривок з його твору. У верхній частині банкноти праворуч від портрета розміщено зображення малого Державного герба України та напис **УКРАЇНА**; у верхній частині поля водяного знака надрукований напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, під ним розміщено підпис Голови Національного банку України та слово **ГОЛОВА**. Усі зазначені елементи дизайну виконані фарбою темно-оливкового кольору.

Праворуч від портрета Тараса Шевченка на фоні пейзажу розміщено оптично-змінне зображення палітри, що має кінематичний ефект. При зміні кута нахилу банкноти на ділянках зображення спостерігаються поступові переходи від золотистого кольору до зеленого.

Ліворуч від підпису Голови Національного банку України розміщено частину наскрізного елемента — зображення цифрового позначення номіналу **100** гірчичного кольору.

Біля лівого краю банкноти, у нижньому куті, розміщено елемент для людей із послабленим зором у вигляді квадрата сірого кольору.

У нижньому лівому куті банкноти коричневою і темно-оливковою фарбами надруковано цифрове позначення номіналу **100** (тло цифр наповнене числами **100** та стилізованими зображеннями гривні часів Київської Русі).

Уздовж правого краю банкноти вертикально розміщено напис **СТО ГРИВЕНЬ** темно-оливкового кольору та негативне зображення цифрового позначення номіналу **100**.

Дизайн лицьового боку банкноти доповнюють інші елементи, виконані багатоколірним друком.

ЗВОРОТНИЙ БІК БАНКНОТИ

У центральній частині зворотного боку банкноти розміщено зображення будівлі Київського національного університету імені Тараса Шевченка, колір якого переходить із темно-оливкового до темно-червоного.

Уздовж лівого краю банкноти вертикально розміщено напис **100 ГРИВЕНЬ 100** темно-оливкового кольору.

У верхній частині банкноти, над зображенням будівлі університету, розміщено напис **СТО ГРИВЕНЬ** темно-рожевого кольору.

У правому верхньому куті розміщено частину наскрізного елемента — зображення цифрового позначення номіналу **100** рожевого кольору.

У правому нижньому куті — зображення цифрового позначення номіналу **100** темно-рожевого кольору, ліворуч від якого розміщено рік затвердження зразка банкноти **2014**.

У центрі нижнього орнаменту розміщено цифрове позначення номіналу **100**, виконане тонкою негативною лінією.

Серійний номер надруковано двічі: горизонтальний — фарбою червоного кольору в нижній частині банкноти під зображенням будівлі університету; вертикальний — виконаний шрифтом зі змінною висотою знаків фарбою чорного кольору вздовж правого краю банкноти.

Кожний номер складається з двобуквенної серії та семизначного номера.

Дизайн зворотного боку банкноти доповнюють інші елементи, виконані багатоколірним друком.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХИСНИХ ОЗНАК

Банкноту надруковано на спеціальному тонованому папері зі світло-оливковим відтінком, який відповідає переважаючому кольору зображень, що є на банкноті.

Папір містить багатотоновий локальний водяний знак, світлий елемент водяного знака, захисні стрічки та захисні невидимі при денному світлі волокна.

1. ВОДЯНІ ЗНАКИ (видимі під час розглядання банкноти проти світла):

— багатотоновий водяний знак — зображення, утворене внутрішньою структурою паперу в різних тонах (світліших і темніших від паперу), що повторює портретне зображення Тараса Шевченка;

— світлий елемент водяного знака — зображення цифрового позначення номіналу (розміщено вертикально в правій нижній частині багатотонного водяного знака).

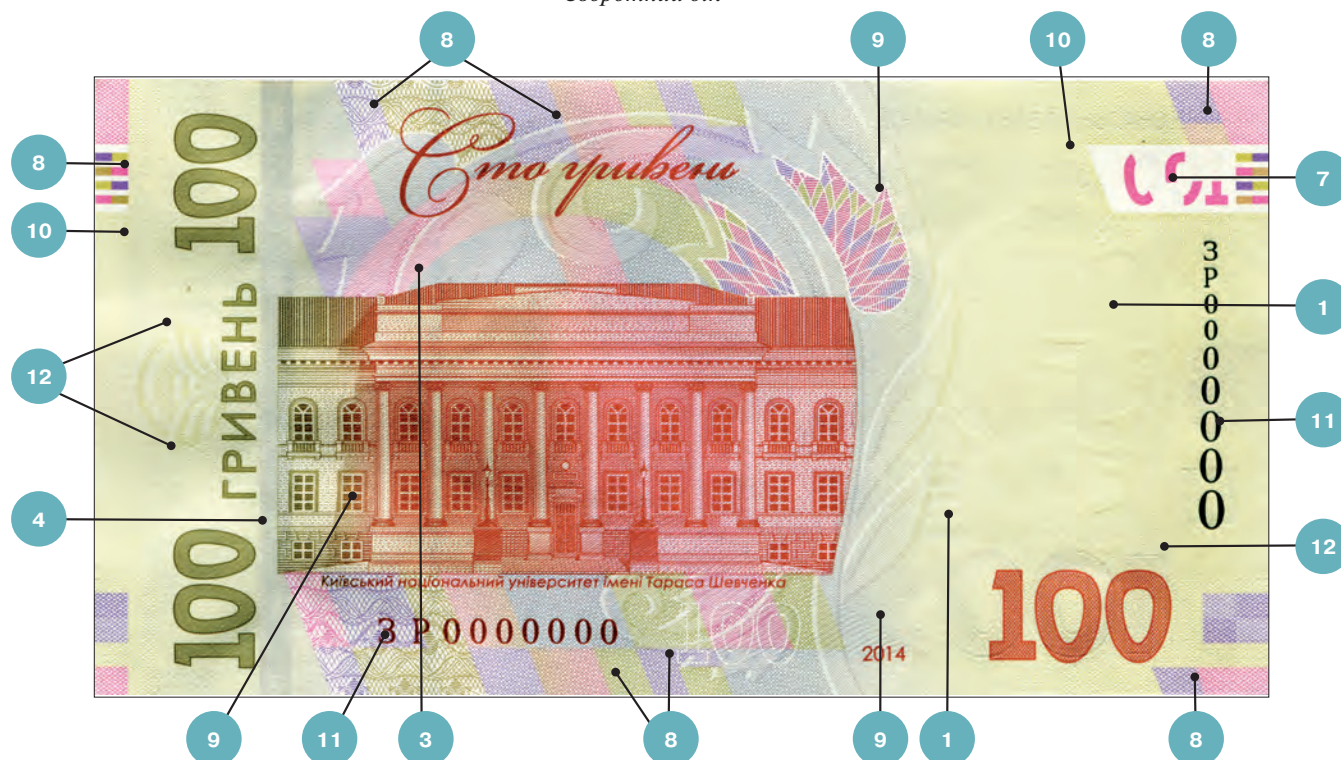
2. ЕЛЕМЕНТ СПАРК (SPARK) — оптично-змінне зображення палітри, що має кінематичний ефект. При зміні кута нахилу банкноти на ділянках зображення спостерігаються поступові переходи від золотистого кольору до зеленого.

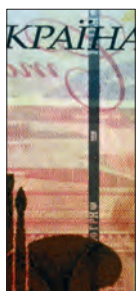
Банкнота номіналом 100 гривень зразка 2014 року

Лицьовий бік

Зворотний бік

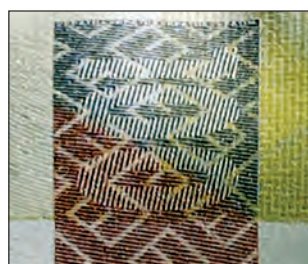
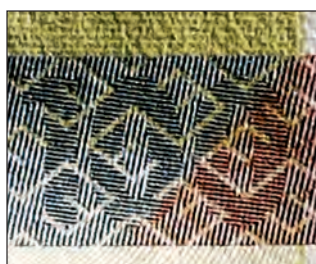

3. ЗАХИСНА СТРІЧКА — повністю занурена в товщу паперу полімерна стрічка, видима праворуч від портрета Тараса Шевченка під час розглядання лицьового боку банкноти проти світла. За допомогою збільшувального скла на стрічці можна побачити зображення: у прямому та перевернутому вигляді **100 ГРН**, елемент малого Державного герба України (тризуб) і підкреслене цифрове позначення номіналу **100**.

4. "ВІКОННА" (частково введена в товщу паперу) **ЗАХИСНА СТРІЧКА** коричневого кольору, з яскраво вираженим кінематичним ефектом, що розміщена біля правого краю банкноти. Стрічка містить зображення числового позначення номіналу та графічного знака гривні. При зміні кута нахилу банкноти змінюється напрямок руху фонового зображення стрічки.

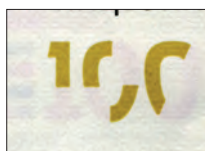
5. ЛАТЕНТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ — зображення цифрового позначення номіналу **100**, приховане в двокольорному орнаменті, розташованому посередині правого краю банкноти. Цифри видимі під час розглядання банкноти на рівні очей проти світла під гострим кутом: темні на світлому фоні — при розгляданні банкноти з довгої сторони, світлі на темному фоні — при розгляданні банкноти з короткої сторони.

6. РЕЛЬЄФНІ ЕЛЕМЕНТИ ЗОБРАЖЕНЬ — елементи зображень на лицьовому боці банкноти, виконані спеціальним друком, шорсткість яких відчувається на дотик (портрет, написи, позначення номіналу, мікротексти).

Для прикладу наведено збільшені зображення: а) написи та зображення; б) елемент для людей із послабленим зором; в) фрагмент портрета.

Лицьовий бік

Зворотний бік

Проти світла

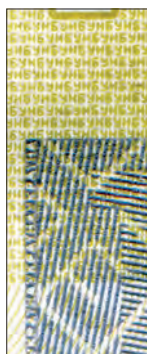
7. НАСКРІЗНИЙ ЕЛЕМЕНТ (СУМІЩЕНЕ ЗОБРАЖЕННЯ) — зображення цифрового позначення номіналу **100**, всі елементи якого збігаються та доповнюють один одного під час розглядання банкноти проти світла. Зображення розміщено: на лицьовому боці банкноти — у верхньому лівому куті; на зворотному боці — у верхньому правому куті.

8. ОРЛОВСЬКИЙ ДРУК — спеціальний вид друку, що забезпечує різкий перехід одного кольору в інший на елементах дизайну без їхніх розривів і зміщення. Фрагменти орловського друку є на лицьовому та зворотному боках банкноти.

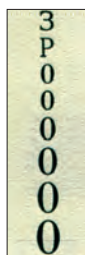

9. РАЙДУЖНИЙ ДРУК — спеціальний вид друку, що забезпечує поступовий перехід одного кольору в інший на елементах дизайну без їхніх розривів і зміщення. Фрагменти райдужного друку є на лицьовому та зворотному боках банкноти.

10. МІКРОТЕКСТ — написи, що повторюються, і які можна прочитати тільки за допомогою збільшувального скла. Мікротексти розміщено на лицьовому та зворотному боках банкноти.

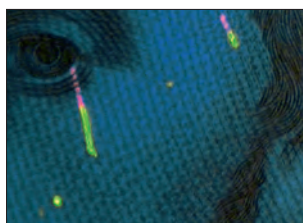

11. СЕРІЙНІ НОМЕРИ виконані на зворотному боці банкноти високим друком: горизонтальний номер — фарбою червоного кольору, вертикальний номер — шрифтом зі змінною висотою знаків фарбою чорного кольору.

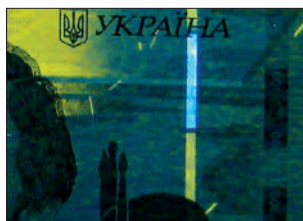

12. ПРОТИКОПІЮВАЛЬНА СІТКА — зображення з тонких ліній різної геометричної форми, що під час копіювання або сканування банкноти відтворюється у вигляді “муару”. Розташовані на обох боках банкноти.

Крім елементів захисту для візуального визначення, банкнота має елементи захисту, які визначаються в ультрафіолетових, інфрачервоних променях та мають магнітні властивості.

ЗАХИСНІ ВОЛОКНА — хаотично розміщені в папері невидимі при денному світлі волокна, що під дією ультрафіолетових променів набувають червоно-зеленого свічення.

ЗАХИСНА СТРИЧКА — ділянки повністю зануреної в товщу паперу полімерної стрічки, що під дією ультрафіолетових променів набувають жовтого та блакитного свічення.

До уваги користувачів!

У разі відсутності на банкноті захисних елементів або їх невідповідності зазначеним вимогам банкноту слід пред'явити у відповідне територіальне управління Національного банку України або до територіальних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України

Зображення банкноти в ультрафіолетових променях

Лицьовий бік

Зворотний бік

Зображення банкноти в інфрачервоних променях

Лицьовий бік

Зворотний бік

Офіційний опис банкноти номіналом 100 гривень зразка 2014 року склали працівники департаменту грошового обігу Національного банку України
Володимир Тищенко, Валерій Строчков, Віталій Ковтонюк, Анна Вороніна.

The official description of the 100 hryvnia banknote of 2014 was prepared by employees of the NBU Money Circulation Department
Volodymyr Tyshchenko, Valerii Strochkov, Vitalii Kovtoniuk, and Anna Voronina.

■ Віктор Козюк

Viktor Kozjuk

Доктор економічних наук, професор

Sc.D. (Economics), Professor

E-mail: victorkozyuk@rambler.ru

Незалежність центральних банків після глобальної фінансової кризи: “сіра зона статус-кво”

Central banks independence after the global financial crisis: “gray area of the status quo”

Показано зміни, які під впливом реалізації неконвенціональної монетарної політики відбулися в розрізі елементів “анатомії монетарної автономії”. Стверджується, що досягнення консенсусу з приводу майбутніх обрисів макрофінансової теоретичної основи функціонування центробанків справлятиме вплив на профіль їхньої незалежності. Констатується наявність потенційної згоди на часткове обмеження фактичної незалежності в рамках стабілізаційних заходів в “обмін” на стримування інтенцій до внесення формальних змін, здатних суттєво похитнути інститут автономії центробанку, що можна кваліфікувати як “сіру зону статус-кво”. Обґрунтовано тезу, що згода на певну форму фіскального домінування може бути виграною лише тоді, коли “політика кривої дохідності” є складовою програм фіскальної консолідації. Визначальними мають бути суспільні переваги у сфері запобігання виникненню “боргового нависання”, отримані завдяки статусу центробанку.

The article shows changes that appeared under implementation of the unconventional monetary policy in the context of elements of anatomy of monetary autonomy. The author asserts that a consensus about future outlines of the macrofinancial theoretical background of central banks operation will affect the profile of their independence. It is stated that the current situation looks like an implicit consensus on partial constraint of actual independence for stabilization purposes in exchange for restraining intentions of undertaking formal changes that may undermine the institute of central bank's autonomy; this can be considered as a “gray area of the status quo”. It is grounded that consent to certain fiscal dominance can be advantageous solely on the condition that the “policy of yield curve” is a part of fiscal consolidation programs. Social preferences in the area of avoiding debt overhang, which were obtained owing to central bank's status, are crucial.

Ключові слова: незалежність центрального банку, глобальна фінансова криза, неконвенціональна монетарна політика, монетарна автономія, очевидний інституціональний обмін, “боргове нависання”, фіскальне домінування.

Key words: central bank independence, global financial crisis, unconventional monetary policy, monetary autonomy, implicit institutional exchange, debt overhang, fiscal dominance.

Негативний емпіричний досвід боротьби з інфляцією, здобутий країнами світу в 1970–1980-х роках, засвідчує дедалі більшу теоретичну і політичну потребу в академічному обґрунтуванні необхідності ізолювання монетарної політики від різного роду тиску та втягування у перерозподільчі конфлікти. Поєднання інституціональних змін у статусі центральних банків із запровадженням нових для 1990-х років механізмів реалізації монетарної політики означували формування однозначного консенсусу з приводу того, що забезпечення цінової стабільності має бути

пріоритетом макростратегії, а довіра, транспарентність і відповідальність сукупно з очікуваннями економічних агентів є не менш значущими факторами, ніж традиційні макроекономічні змінні. Значний пласт емпіричних досліджень та успіхи у деінфляції в рамках масштабних структурних реформ у багатьох країнах світу позначилися на тому, що принцип незалежності центрального банку було винесено за межі дискусій про варіанти технічної імплементації політики цінової стабільності, моделі оптимальної реакції на шоки, структуру функції реакції центрального банку

(набір змінних та величина коефіцієнтів) тощо. Крім того, у монетарній та інституціональній теоріях питання незалежності монетарних органів розвинулося настільки, що переросло в достатньо структурований набір усталених положень та схематичних рамок аналізу як з позиції макроекономіки, так і з позиції політичної економії (реальної взаємодії інституту центробанку з політичним процесом у суспільстві).

Втім, уже перші спроби подолати наслідки глобальної фінансової кризи показали, а наступні роки підтвердили думку багатьох дослідників, що про-

блема незалежності центробанків не вирішена остаточно ні теоретично, ні щодо практичного застосування. Формулювання “цінова стабільність, що забезпечується незалежним центральним банком” не стало остаточною, своєрідним “кінцем історії”. У світлі появи нових макрофінансових дилем не лише загострилися традиційні дискусії про роль монетарної політики в макроекономічних процесах, а виникли нові виклики базовому принципу монетарної автономії. Дискусії про зв’язок між ціною та фінансовою стабільністю оголили новий вимір проблеми незалежності центробанків, який було розв’язано до кризи за принципом “одна ціль – один інструмент – один мандат – одна інституція”. У загальній формі цю проблему можна сформулювати так: які межі сучасної відповідальності центральних банків, і як це слід відобразити в їхньому мандаті, отже, які інституціональні наслідки спричинить зміна набору інструментів політики, адекватніших реаліям “боргового нависання” та ускладнення макрофінансових зв’язків. З огляду на викладене вище, дослідження проблеми незалежності центробанків після глобальної фінансової кризи є вельми актуальним.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЦЕНТРОБАНКІВ: ВІД ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ, ЩО ВЖЕ СТАЛИ КЛАСИЧНИМИ, ДО ПОСТКРИЗОВИХ ДИСПУТІВ

Існують два основних підходи до осмислення становлення незалежності центробанків. Перший еволюціонував, відштовхуючись від теорії динамічної інконсистентності, в пошуках такої моделі монетарної політики, котра давала б змогу поєднати жорсткість правил, які користуються довірою, з гнучкістю, властивою дискреційним повноваженням. Оскільки неможливо сконструювати таке правило *ex ante*, тобто для прогнозних очікувань, відповідь на питання було знайдено в рамках поєднання техніки досягнення цінової стабільності (експліцитне чи імпліцитне таргетування інфляції) з інституціональним дизайном статусу монетарних органів. Другий підхід спирався на емпіричні свідчення оберненого зв’язку між рівнем незалежності центробанків та рівнем інфляції (детальніше про ранні дискусії на цю тему див. [1]).

У подальшому емпіричні дослідження стали тестовою лабораторією теоретичного аналізу монетарної авто-

номії. Щодо останнього, то можна виділити кілька дослідницьких напрямів.

По-перше, незалежність центральних банків перебуває в оберненому зв’язку з інфляцією, однак у розвинутих країнах щільність такого зв’язку поступово знижується завдяки зниженню внутрігрупової варіації інфляції, хоча в ранніх розвідках вона була більш явною. А от у країнах із ринками, що формуються, вона має чіткий характер, навіть попри те, що часто між формальним і фактичним статусом монетарних органів є суттєва різниця, яка впливає на статистичну значущість одержуваних зв’язків [2; 3; 4; 5].

По-друге, реформування статусу центробанків є продовженням ширших структурних трансформацій, пов’язаних із глобалізацією та специфічними загрозами, які вона привносить у сферу відповідальності монетарної політики. Глобалізація підвищує втрати від реверсів у потоках капіталу, зумовлених макроекономічною нестабільністю, тоді як цінова стабільність значно більшою мірою вказує на перерозподільчу нейтральність монетарної політики, що є стимулом до припливу капіталів [2; 6; 7].

По-третє, незалежність центрального банку має досить усталений набір елементів, які дають змогу поєднати різні функціональні підходи. Наприклад, окремі дослідники констатують, що незалежність центробанку забезпечують три основні елементи: чітка модель монетарної політики (вона дає можливість ідентифікувати, як з допомогою специфікованого інструментарію центробанк досягає чіткої кількісної цілі, внаслідок чого формуються передумови для прозорості та перманентної можливості співвідносити поточні монетарні дії з кінцевим інфляційним результатом); результативність (досягнення і підтримання цінової стабільності підсилює незалежний статус монетарних органів, також результативність є формою політичної відповідальності та підставою для настання її санкційної складової); відповідальність (незалежність балансується відповідальністю та транспарентністю, але при цьому підсилює їх; це відбувається завдяки чітко визначеним повноваженням, окресленим процедурами ухвалення рішень та релевантності зв’язків між формальним статусом, технікою реалізації повноважень та системою звітування тощо) [8]. Інші вчені вказують, що незалежність центрального

банку складається з певного набору елементів, найголовнішими з яких є відсутність дуального чи мультимандата (тобто принцип єдиного мандата цінової стабільності), заборона на фінансування уряду, чітка система призначення та звільнення керівництва, відповідальності та підзвітності, які б не означали підпорядкування інституціям, що формуються на основі політико-електорального процесу, тощо [9].

По-четверте, невирішеною залишилася низка питань із докризових дискусій. Найбільшою мірою це стосується співвідношення незалежності у виборі цілей із незалежністю у виборі інструментів у форматі реакції системи “принципал – агент” на сильні шоки в середовищі номінальних негнучкостей. Також як важлива розглядалася проблема функціонального відокремлення монетарної політики від банківського нагляду та пруденційного регулювання з огляду на інституціональні ризики перехреснення компетенцій, які можуть впливати на довіру та відповідальність. Наприклад, країнам, у яких центробанк виконує виключно функцію реалізації монетарної політики, властивий нижчий рівень інфляції, ніж країнам, де центробанк також несе відповідальність за фінансову стабільність у вигляді виконання функцій із банківського регулювання та нагляду. Втім, різниця в рівнях інфляції залишає без відповіді питання про ступінь її критичності й макроекономічної значущості [10; 11]. Попри це, широкі емпіричні дослідження неспростовно доводять, що незалежність центробанку справляє однозначно позитивний вплив на інфляційну динаміку [12].

Після глобальної фінансової кризи дискусії про незалежність центральних банків відновились, однак під зовсім іншим кутом зору, ніж це було до кризи. З одного боку, впровадження різних форм неконвенціональної монетарної політики провідними центробанками світу відбувається без змін їхнього формального статусу. При цьому характер таких заходів неможливо однозначно вписати в усталені рамки незалежності центральних банків, пріоритетом яких є цінова стабільність. Попри це, неважко помітити, що градус диспутів значно підвищується з приводу того, в якій формі повинно зберегтися таргетування інфляції, і як центральні банки, намагаючись подолати пастку ліквідності, повинні модифікувати

монетарні режими, щоб не спровокувати підвищення цін, але вказати ринкам на необхідність формування очікувань щодо збереження реальних ставок низькими в майбутньому. При цьому сам факт подальшого дотримання докризового консенсусу стосовно незалежності центробанків не спростовується. Уточнення можуть стосуватися традиційного співвідношення між незалежністю щодо вибору цілей і незалежністю щодо вибору інструментів (яскрава дискусія з цього приводу представлена у збірнику Центру досліджень економічної політики, до якої увійшло 14 статей різних авторів [13]).

З другого боку, в деяких працях стверджується, що природа незалежності центробанків під час кризи та після неї зазнала змін. Зокрема, найбільше це стосується питань, пов'язаних з участю центробанків у операціях із пропозиції ліквідності та підтримання окремих сегментів фінансової системи. Вплив на криву дохідності, так само, як і розширення інструментів рефінансування, поєднується з прямою участю монетарних органів у трансакціях з окремими інституціями, що явно не вписується в принципи незалежності.

Так, С.Кечетті вказує, що разом із переглядом теоретичних основ монетарної політики зазнає змін низка елементів, які є невід'ємними складовими "анатомії монетарної автономії", а саме: розмитість кінцевої цілі монетарної політики в силу відсутності визначення операційної цілі для підтримання фінансової стабільності; брак транспарентності в сегменті питань, які стосуються забезпечення фінансової стабільності монетарними методами; посилення ризику підвищення політичної чутливості до рішень, ухвалюваних центробанками, особливо коли це стосується втягнення останніх у перерозподільчі конфлікти, перемішування цілей та інструментів [14]. Х.Каруна звертає увагу на те, що поруч із актуалізацією традиційної проблеми фіскального домінування додається "фінансове домінування" (визначення поточного монетарного курсу на основі врахування ситуації у сфері фінансів, зокрема ступеня обтяжливості боргів для приватного сектору тощо) та "домінування очікувань" (завищених очікувань щодо спроможності центробанку стабілізувати економіку, а також посилення впливу центробанків на очікування стосовно майбут-

ньої поведінки не так інфляції, як процентних ставок, наближених на даний момент до нуля, тощо) [15].

Переважає зростання ролі центробанків у сфері забезпечення фінансової стабільності та підтримання політики боргової експансії є ключовою позицією, що впливає на логіку досліджень проблеми монетарної автономії після кризи. Зокрема, опитування керівників центробанків підтвердило, що вони очікують розширення мандата за рахунок включення до основних завдань поруч із забезпеченням цінової стабільності також і підтримання фінансової стабільності. Тобто перехід на "ширший мандат" уже починає сприйматись як невідворотне (що підтверджують реформи Банку Англії, наприклад), однак спосіб виконання ширшого мандата залишається предметом дискусій. Відсутність консенсусу щодо того, яким способом фактично забезпечити поєднання цінової та фінансової стабільності в рамках специфікованого монетарного режиму – важливої складової незалежності (з огляду на те, що специфікований режим є ключем до розуміння ролі транспарентності та відповідальності в "анатомії монетарної автономії"), не виключає повернення докризового статус-кво. Основна причина – консерватизм у сфері управління центробанками [16].

Ряд дослідників стверджує, що незважаючи на актуальний ризик посилення сумнівів у макроекономічній валідності незалежності монетарних органів, акцентування на транспарентності, відповідальності і завоюванні довіри може пом'якшити інтерпретацію неконвенціональних заходів, прочитаних через призму традиційних уявлень про незалежність. Заходи щодо підтримки євро є прикладами цього [17; 18]. Деякі вчені займають більш алармістські позиції, згідно з якими центробанки слід визнати "перенавантаженими" в розумінні неадекватності вимог щодо необхідності реалізації більш активістської монетарної політики. Намагання вирішувати провали структурної та фіскальної політики за рахунок пом'якшеної монетарної прямо підриває незалежність центробанків і, найголніше, є способом політичного маскування процесу повернення в період, коли вони ще не здобули незалежності [19].

Ще одним напрямом аналізу стає виявлення політико-інституціональних та функціональних співвідношень між монетарною та макропруденцій-

ною політикою в рамках дискусії про незалежність центробанків. Попри те, що в даному питанні немає консенсусу [10; 20; 21], трапляються напрацювання у сфері теоретичного обґрунтування варіантів співіснування традиційних форм незалежності центробанків із новими підходами у сфері макрофінансового регулювання. Теоретична дискусія з цього приводу, швидше, свідчить про перенесення інструментарію аналізу монетарної автономії на нове коло проблем, що само собою є позитивним моментом. Тобто факт важливості чіткої специфікації та створення передумов для політичної верифікації функціональних повноважень у сфері цінової та фінансової стабільності не заперечується, а розвивається на основі звичного дискурсу. Втім, є підстави вважати, що питання незалежності центробанків у рамках перегляду парадигмальних основ макроекономічної політики потребує подальшої теоретичної консолідації. У цій статті автор ставить за мету показати основні динамічні зміни, що відбулися у сфері монетарної автономії під час кризи, та окреслити найважливіші теоретичні проблеми, які потребують поглибленого вивчення в подальшому, оскільки брак консенсусу з багатьох питань не виключає утворення "сірої зони статус-кво".

КРИЗА, НЕКОНВЕНЦІОНАЛЬНА МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЦЕНТРОБАНКІВ: ПРОБЛЕМА СУМІСНОСТІ, ПОСТАВЛЕНА ПОСТФАКТУМ

Після того, як обвал на іпотечному ринку США переріс у глобальну фінансову кризу, відбулися певні макрофінансові зрушення, що викликали досить швидкі реакції з боку провідних центробанків світу. Перша хвиля таких акцій доволі лаконічно вписувалась у вже відомий і апробований підхід із подолання криз на ринку активів. Стиснення ліквідності, перш за все доларової, практично одразу активувало масштабні дії Федеральної резервної системи (ФРС) США щодо грошової пропозиції як на внутрішньому фінансовому ринку, так і через операції своп із центробанками-партнерами. Найнесподіванішим моментом було те, що ескаляція кризи супроводжувалася різким підвищенням курсу долара внаслідок стиснення саме доларової ліквідності. Банки зі значними від-

критими позиціями щодо американських інтоксикованих активів одразу опинилися в складному становищі. Однак подальше розгортання подій виявило, що масштаби кризи та реакція на неї виходять за рамки звичного формату реакції на шоки ринків активів і потребують радикального перегляду як принципів макроекономічного менеджменту, так і теоретичних основ його побудови. Подальші хвили кризи показали досить високу залежність споживчого та інвестиційного попиту від стану ринку активів при тому, що відновлення останнього не гарантувало швидкої реанімації реального випуску. Підтримка сукупного попиту і реструктуризація у фінансовому та реальному секторах спиралися на масштабні дискреційні публічні дефіцити. Інфляція практично ніде не переросла в дефляцію, а падіння процентних ставок майже до нуля у світлі відновлення цін на первинні ресурси стало заручником не так пастки ліквідності, як спонтанних перетікань останньої в стагфляційну пастку. Крім того, виникнення кризи суверенної заборгованості розвинутих країн сукупно з пошуком варіантів поєднання фінансової консолідації з фінансовим активізмом, довіра до яких виявилася однаково невисокою, утвердило консервацію на невизначений термін переходу більшості центробанків до режиму неконвенціональної монетарної політики.

Співвіднесення неконвенціональної монетарної політики з усталеним режимом цінової стабільності одразу продемонструвало разючі відмінності. Зміни в балансах центробанків, процентна політика та різного роду кредитні чи кількісні пом'якшення не можуть бути зведені до окремого випадку боротьби з дефляційними очікуваннями в рамках орієнтації на досягнення цільового рівня інфляції, тісно пов'язаного із ціновою стабільністю, як передумови для перебування економіки на рівні потенційного завантаження виробничих потужностей. Також згадані відмінності не можуть бути розцінені як процеси адаптації до трансформації каналів монетарної трансмісії, окремі з яких виявились ушкодженими чи спотвореними під час фінансового потрясіння.

Масштаби змін і тривалість неповернення до передкризової монетарної моделі (відомої як "Консенсус II") підтверджують, що докризова схема "мандат — специфікований режим монетарної політики — ціль — інстру-

мент — транспарентність — відповідальність — довіра" зазнала мутації. Оскільки така схема нерозривно пов'язана з формальним статусом центробанків та неформальним академічним, суспільним і політичним консенсусом щодо нього, то фактичний характер монетарної політики після кризи відобразив зміну цього неформального консенсусу. Іншими словами, на практиці інститут незалежності центральних банків зазнав суттєвої деформації. Популяризація та поступовий перехід до практики макропруденційного регулювання ще більше загострили питання про те, як повинні співвідноситися мандати цінової та фінансової стабільності, монетарні та макрофінансові інструменти; в який спосіб мають бути побудовані агентські відносини при реалізації монетарних та макрофінансових компетенцій, яким чином повинна бути специфікована політична нейтральність останніх у випадках, коли джерелом макрофінансової нестабільності є державний борг, а не приватний. Дані, наведені у таблиці 1, дають змогу порівняти між собою "ідеальний тип" незалежності центробанку, панівний досвід її втілення до кризи і трансформаційні зміни, які відбулися після 2008 року, в розрізі основних елементів автономії монетарних органів.

НЕВИЗНАЧЕНА МОДЕЛЬ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ МАЙБУТНЬОГО: ФАКТИЧНІ ЗМІНИ У МОНЕТАРНІЙ АВТОНОМІЇ БЕЗ ФОРМАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЯК ГЕНЕРАТОРИ "СІРОЇ ЗОНИ СТАТУС-КВО"

Незважаючи на те, що дискусії про радикальний перегляд статусу центробанків і трансформацію мови їхньої незалежності не ведуться, посилення академічної напруги довкола фундаментальних принципів монетарної політики не виключає формування інституціональної невизначеності щодо того, в якому інституціональному форматі повинні бути представлені центробанки, реалізуючи ще не окреслену "нову монетарну / макрофінансову парадигму". Слід відзначити появу кількох варіантів перегляду принципів монетарної політики з позиції проциклічності фінансової системи та значних флуктуацій на ринку активів.

1. Посилення ролі кількісних зна-

чень грошових агрегатів у процесі моніторингу міжчасових зв'язків між монетарною політикою та ринком активів. Агресивніша реакція на буми ринку активів повинна спиратися на кількісні обмеження грошової пропозиції, оскільки самих лише процентних ставок для цього замало. Підтвердження цьому — виникнення трансмісійного каналу ставлення до ризику. Повернення до виразніших монетаристських основ передбачає, що ретельніший контроль за грошовими агрегатами є адекватнішим засобом реагування на підвищення еластичності зв'язків між офіційною та приватною ліквідністю [22]. Неважко помітити, що в рамках указаних міркувань майбутнє незалежності центробанків не викликає побоювань; навпаки, традиційний кількісний монетаристський підхід дає змогу краще співвідносити більш широкий інфляційний результат (споживча інфляція + інфляція цін активів) зі специфікованим монетарним режимом, навіть якщо останній буде складним симбіозом імпліцитного таргетування інфляції та м'якого таргетування грошових агрегатів.

2. Розширення зони реакції центробанку на шоки сукупно з певним підвищенням цільової інфляції задля того, щоб у моменти виникнення її спадного тренду зниження центробанками ставок мало би стимулюючий вплив, а не створювало пастку ліквідності, в якій ставки близькі до нуля. Такий прокейнсіанський ухил акцентує не так на підтриманні цінової стабільності, як на тому, що фінансові шоки мають дефляційний характер, а тому монетарні органи повинні мати належний інструментарій для реанімації сукупного попиту після фінансових стресів [23; 24]. Попри те, що в межах такого бачення незалежність центробанків не піддається сумніву з міркувань своєї антиінфляційної ефективності, вочевидь допускається, що зміщення у бік меншої незалежності у виборі цілей може бути припустимим варіантом запобігання глибоким рецесіям, спровокованим фінансовими коливаннями.

3. Формування синтетичного підходу до макрофінансового регулювання є адекватнішим за умов, коли фази й амплітуди економічних та фінансових циклів суттєво різняться, а фінансова система стає більш еластичною до реакцій на зміни обсягів ліквідності та появу нових інструментів управління нею [25; 26]. Теза про

необхідність підпорядкування монетарних, макрофінансових, регуляторних та навіть фіскальних інструментів

завданню з підтримання макрофінансової стабільності наразі ще не переросла у більш-менш сформований

режим політики. Також важко сказати, чи не суперечитиме принципу незалежності центробанку вищий рі-

Таблиця 1. Незалежність центральних банків у розрізі її елементів до та після кризи: порівняння

Елементи незалежності центробанку	“Ідеальний тип” незалежності	Панівна тенденція 1990-х – 2008 років	Після 2008 року
Мандат (формалізоване основне завдання)	Цінова стабільність – виключне завдання центробанку. Симетрія між конституційним рівнем та рівнем закону щодо визначення і тлумачення мандата	Цінова стабільність розглядалась як основне завдання; додаткові завдання, наприклад, фінансова стабільність, доповнювали основне завдання, але не розглядалися як дуальний мандат; формальний дуальний мандат міг мати альтернативне тлумачення, більш наближене до мандата цінової стабільності	Посилення дискусій щодо дуалізації мандата: забезпечення цінової та фінансової стабільності, а також щодо адекватності мандата цінової стабільності за умов наближених до нуля процентних ставок та дефляційних очікувань. Істотних зрушень у формальній дуалізації мандата не відбулося. Кількість країн з мандатом центробанку на досягнення цінової стабільності збільшилась (Україна)
Немонетарні функції (наприклад, банківський нагляд)	Агентське розмежування монетарних та немонетарних функцій задля нівелювання впливу принципів фінансової стабільності на монетарні рішення	Розмежування монетарних функцій та банківського регулювання (дві відокремлені інституції) мало місце, але не стало панівною тенденцією	Посилення інтенцій у бік зворотної інтеграції функцій з монетарної політики та банківського регулювання. Пошуки оптимального інституціонального формату поєднання монетарної та макрофінансової політики. Побудова складних організаційних моделей координації монетарної, макрофінансової політики та фінансового регулювання
Специфікований монетарний режим	Специфікація режиму забезпечує можливість ідентифікації відповідності між поточною монетарною політикою та реалізацією мандата. Специфікований режим спирається на академічне визначення, є технократичним, а не політичним. Специфікація передбачає повну незалежність у виборі інструментів та однозначно переконливий їхній зв'язок із ціллю	а. Таргетування інфляції розглядалось як невід'ємна технічна складова незалежності центробанку; б. Імпліцитне таргетування інфляції могло бути представлено як специфікований режим через політику прозорості; в. Побудова монетарної політики на основі варіації на тему “правила Тейлора” дала змогу не так специфікувати режим, як визначити пріоритети у функції реакції ex post (постфактум) з екстраполяцією на очікування подібної реакції в майбутньому	Монетарна політика від початку кризи не піддається класифікації з точки зору традиційних монетарних режимів, тому отримала загальну назву “неконвенціональної”. Теоретична експлікація неконвенціональної політики підтверджує, що остання не гарантує чіткого зв'язку між цілями та інструментами, цілі часто взагалі невизначені і до того ж не є кількісними. Можливості співвіднести мандат і поточну політику завдяки специфікації режиму практично відсутні. Це не виключає незалежності у виборі інструментів, хоча це вже не так очевидно, особливо у випадку агресивної політики щодо строкових спредів
Експліцитна інфляційна ціль	Незалежність у виборі кількісного цільового показника підкреслює Парето-нейтральні принципи макроекономічних рішень у сфері монетарної політики. Також така ціль пов'язує між собою режим, прозорість і відповідальність	а. Реалізація кількісних стратегій цінової стабільності в рамках експліцитного таргетування інфляції; б. Імпліцитне таргетування інфляції та його верифікація на основі емпіричного тестування функції реакції. Повна незалежність у виборі цілей не сформувалась як панівна тенденція, навіть коли інфляційна ціль визначалась експліцитно	Неконвенціональна політика не може бути зведена до експліцитного чи імпліцитного таргетування інфляції, а традиційна функція реакції втрачає свою репрезентативність. Рівень інфляції, швидше, розглядається як внутрішній, не транспарентний, критерій масштабів кількісного пом'якшення
Роль центробанку у сфері бюджетного дефіциту і державного боргу	Повна заборона щодо участі в операціях на первинному ринку. Операції на вторинному ринку підпорядковані виключно монетарним цілям. Центробанк повинен мати повний імунітет від “фіскального домінування”	Реалізовано майже повною мірою	Формальних змін не сталося. Фактично обмеження щодо участі в операціях на первинному ринку долаються через погоджений викуп боргу через вторинний ринок. Прямая участь у підтриманні боргового ринку. Агресивна політика згладжування кута нахилу кривої дохідності. Концентрація довгострокового боргу на балансі центробанку свідчить про те, що в рамках неконвенціональної монетарної політики межі між нею та фіскальним домінуванням стають більш розмитими
Роль центробанку у сфері відносин із фінансовими посередниками	Прямі операції з фінансовими посередниками слід звести до мінімуму. Операції мають здійснюватися на ринку і підпорядковуватися виключно монетарним цілям, а не підтриманню ліквідності та платоспроможності окремих установ	Акцент на непрямих монетарних інструментах не виключав, що в рамках політики рефінансування цілі із забезпечення фінансової стабільності можуть не суперечити ціновій стабільності. У випадках стресів на ринках активів значення прямого збільшення пропозиції ліквідності різко підвищувалось	Розширення допустимих інструментів в операціях рефінансування та прямі аутрайт-інтервенції на різних сегментах фінансової системи вказують на повне порушення принципу розмежування монетарних цілей та фінансового регулювання. Виникнення фінансового домінування свідчить про посилення ризиків відхилення центробанку від принципу Парето-нейтральності. Перерозподільчий характер прямих відносин із фінансовими посередниками актуалізує проблему перерозподільчих конфліктів
Транспарентність	Повна транспарентність щодо макромоделі специфікованого монетарного режиму, ухвалення рішень та операційних цілей. Дає змогу забезпечити контроль за центробанком з боку учасників ринків через механізм формування очікувань	Досягнення високого рівня транспарентності щодо макромоделі монетарної політики, специфікації монетарного режиму та операційних цілей. Очікування виступали потужним засобом контролю за дотриманням центробанком оголошених цілей	Різко знизилась. Більшість елементів транспарентності зберігається стосовно макромоделі монетарної політики, але її частково втрачено щодо операційних цілей та логіки зв'язку між операціями та цілями у сфері фінансової стабільності
Відповідальність	Чітко структурована та юстиціальна відповідальність за реалізацію мандата	Здебільшого досягнута	Відносний успіх у сфері фінансової стабільності спонукає до розширення зони відповідальності центробанку, що загрожує підвищенням ризику тиску та втрати чітких контурів того, за що несе відповідальність центробанк
Роль довіри у забезпеченні незалежності	Довіра є ключовим механізмом підтвердження адекватності дій із підтримання цінової стабільності, внаслідок чого формує основи суспільного консенсусу щодо незалежності центробанку	Досягнення довіри перетворилося на своєрідне “марнославство”. Попри це, довіра до монетарних органів у розвинутих країнах відіграла ключову роль у швидкому поширенні принципу незалежності центробанків решти країн світу	Поширення принципу довіри зі сфери цінової стабільності на сферу фінансової стабільності спонукає до більш комплексної оцінки центробанку учасниками ринку. Водночас це посилює невизначеність щодо меж між довірою та неадекватною довгостроковою політикою
Призначення та відповідальність керівництва	Чітко прописані процедури з метою нівелювання політичних мотивів та електоральних циклів	Здебільшого реалізовано	Не зазнало суттєвих змін. Посилення ризику зміщення пріоритетів щодо ex ante (очікуваної) переваги кандидата у керівники центробанку в кейнсіанський спектр не виключає заміщення формального статусу на особисту лояльність до певного макроекономічного курсу
Фінансова незалежність	Квазіфіскальні операції не допускаються. Центробанк повинен мати чіткі гарантії покриття збитків із бюджету внаслідок монетарних операцій. Формування резервів є пріоритетним поряд із перерахуванням прибутків до бюджету	Здебільшого реалізовано. Ступінь поширення квазіфіскальних операцій визначався рівнем розвитку країни та якістю її інститутів	Без особливих змін. Масштаби квазіфіскальних операцій суттєво зросли в країнах зі слабкими інститутами

вень координації між відокремленими інституціями, наділеними власним мандатом, чи центробанк повинен перетворитися на комплексну установу, що інтерналізує провали координації. Останнє реанімує на теоретичному рівні вже ідентифіковану проблему узгодження монетарних та макрофінансових інструментів як на рівні мандата і політичної відповідальності, так і на рівні операційного горизонту [10; 20; 21].

Наведені три варіанти суджень про взаємозв'язок між монетарною політикою та фінансовими процесами, з одного боку, можна вважати релевантним орієнтиром структурних змін у сфері функціонування центробанків. Залежно від того, яку ж базову макромодель монетарної політики буде обрано, відповідно викристалізовуватиметься інституціональний профіль монетарних органів. З другого боку, проблема незалежності центробанків у довгостроковій перспективі постає у світлі того, що фактичні зміни, які відбулися в практичній монетарній політиці, вже вказують на трансформацію монетарної автономії (як це видно з таблиці 1). Така трансформація може стати відправною точкою вірогідної запізнитої інституціоналізації на формальному рівні (коли фактичні перетворення на практиці передують змінам формального статусу, що добре відомо з історії набуття центробанками незалежності у 1980–1990-х роках), а може перетворитися на спосіб невідомої консенсусної мутації звичних форм монетарної автономії без фіксації змін на формалізованому рівні.

У першому випадку трансформація повинна бути результатом політичного та академічного консенсусу, а тому вона набуватиме відкритих форм, які не гарантують однозначного успіху нових підходів. Схильність до консервативного бачення ролі незалежності центробанку в структурі макроекономічної політики продовжує підживлюватись емпіричними фактами на користь того, що ні під час, ні після глобальної фінансової кризи рівень інфляції не знизився нижче нуля (приклад Японії не береться до уваги), а інфляція цін на сировинні ресурси остаточно не приборкана навіть на тлі рецесії в розвинутих країнах.

У другому випадку прихований характер невідомого консенсусу не відкидає можливості фактичних змін та фрустрацію чинного інституту не-

залежності центробанку в обмін на збереження його формального статусу як своєрідну гарантію відновлення фактичного статусу після повернення до більш традиційної монетарної політики, коли неконвенціональні режими виконують своє завдання із введення економіки з рецесії.

По суті, другий варіант означає не що інше, як утворення “сірої зони статус-кво”: відсутність формальних змін при збереженні неконвенціональної орієнтації, наповнення якої відхиляється, а інколи прямо порушує принцип незалежності. Найбільша небезпека такої “сірої зони” полягає в тому, що очевидний “обмін” збереження незалежного статусу на фактичну його фрустрацію не є засобом імунізації від вірогідних змін, які, швидше, лобіюються на підґрунті академічної невизначеності та посилення поліфонії позицій щодо того, якими мають бути монетарна автономія, а також монетарна та макрофінансова політика в новому посткризовому середовищі. У цьому сенсі дискусії про розширення мандата в світлі проблеми зв'язків між монетарною та макрофінансовою політикою, відновлення фінансового та виникнення фінансового домінування виявляють найсуперечливіші моменти щодо майбутнього концептуального вираження незалежності центробанків.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ДІАЛЕКТИКА РОЗШИРЕННЯ МАНДАТА: ЦІНОВА ТА ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ У СТРУКТУРІ ТЕОРІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЦЕНТРОБАНКІВ

Розширення мандата за рахунок делегування центробанкам завдання із забезпечення фінансової стабільності не є чимось незвичним, зокрема з огляду на те, що ще до кризи таке завдання не було рідкісним. Подібне розширення сприймається з альярмізмом саме в світлі усталеної теоретичної та політико-інституціональної структуризації монетарної автономії та низки нових знань про макрофінансові взаємозв'язки. Поєднання завдань із забезпечення цінової та фінансової стабільності раніше так гостро не сприймалось як дуальний мандат, який загрожує принципу незалежності, з тієї простої причини, що мало місце досить просте розмежування цих завдань з точки зору макро- та мікропідходів в інституцій-

нальній організації практичної діяльності центробанку.

Чітка схема “мандат цінової стабільності — макропідхід — монетарна політика” та “мандат фінансової стабільності — мікропідхід — банківський нагляд, фінансово-банківське регулювання” забезпечувала відносно успішне розмежування відповідальності і транспарентності в розрізі структурно відокремлених завдань. У країнах із низькими та середніми доходами таке відокремлення зазвичай не здавалося настільки жорстким, як у розвинутих країнах з огляду на вагомішу роль валютних курсів у забезпеченні фінансово-банківської стабільності та роль економічних нормативів у процесі згладжування тиску ліквідності на валютний ринок в умовах, коли потоки капіталу посилювали суперечність між валютно-курсовими цілями та цілями щодо рівнів процентних ставок і грошової маси.

Однак у рамках розвитку макрофінансової парадигми та з огляду на формування нового академічного консенсусу про необхідність монетарної реакції на бум ринку активів згада на чітка схема руйнується, оскільки завдання з підтримання цінової та фінансової стабільності перестають бути структурно відокремленими, а тому постає питання про те, як розширення мандата формуватиме профіль відповідальності центробанку. Політика цінової стабільності, навіть попри неконвенціональні заходи, будується на специфікованому режимі, тоді як політика фінансової стабільності не має ні визнаної операціоналізаційної та політично юстиціабельної цілі, ні специфікованого режиму і, найголовніше, теоретично може досягатися з використанням значно ширшого набору інструментів, активація яких може поставити під сумнів ефективність досягнення інших макроекономічних цілей. Суміщення в рамках розширеного мандата цілей, досягнення яких спирається на режими політики з різними ступенями специфікації, одразу означає зниження транспарентності центробанку. Крім того, що це погано само собою, допускає втрату імунітету від політичного втручання в його діяльність в обхід суспільно визнаного припису про дотримання незалежності.

Брак специфікованого режиму політики фінансової стабільності в рамках макрофінансового підходу відкриває шлях до уможливлення перетворення “фінансового домінування”

на вочевидь погоджений тип відносин центробанку та фінансового сектору, який більше відповідає перерозподільчій активності, властивій фінансовій політиці. Це досить швидко стало зрозуміло з досвіду реалізації програм кількісного пом'якшення, більшість яких була спрямована на відновлення вартості активів. Останнє має прямий перерозподільчий характер, а тому сприяє загостренню проблеми нерівності у розподілі добробуту (не просто доходів) [14; 15; 27], внаслідок чого постає питання про те, чи сумісна незалежність центробанку, котрий за визначенням покликаний втілювати Парето-нейтральну політику цінової стабільності, із перерозподілом добробуту, на що суспільство не давало мандат. Це може загрожувати незалежності монетарних органів унаслідок генерування ризику перегляду інституціонального каркасу центробанку в напрямі зниження рівня автономії та підвищення рівня політичного контролю. Причому не так із міркувань, пов'язаних із монетарними стимулами та інфляційними цілями, як з метою усунення перерозподільчих наслідків політики, призначення якої, вочевидь, зовсім інше — пристосування до нових умов функціонування трансмісійного механізму. Інституціоналізація завдання із забезпечення фінансової стабільності може перетворитись на: привід для перетворення грошової пропозиції в страховий пул ризикових операцій (моральний ризик *ex ante*); непрямий спосіб впливу на діловий цикл, завдяки чому мандат на певне завдання може підмінятись іншим; передумову для того, щоб слідом за розширенням кола завдань та інструментів настало розширення зони політичного тиску тощо.

З цього випливає, що політико-інституціональний спосіб, у який відбуватиметься формалізація розширення мандата, матиме значення для того, щоб завдання з фінансової стабільності не перетворилося в привід для політичного тиску та маніпуляцій активістського чи перерозподільчого характеру. Найбільші труднощі якраз і полягають у тому, що спосіб реалізації мандата щодо фінансової стабільності не піддається специфікації *ex ante* (очікувань). Тим більше, що фінансова стабільність може передбачати монетарні акції, макрофінансове регулювання, традиційне мікропруденційне регулювання та нагляд, або їхні комбінації. Тобто чим більшою мірою формальний мандат спирається

на певне наближення до специфікації способів його імплементації із прописуванням інституціонального розмежування зон відповідальності за цінову та фінансову стабільність, тим вірогіднішим буде дотримання звичних принципів незалежності центрального банку. Іншим моментом може бути поєднання розширення мандата з набуттям формального статусу оприлюднених стратегій прогнозованої цінової та фінансової стабільності. Це дасть змогу вирішити проблему браку сумісності законодавчого дискурсу і технічного апарату режиму фінансової стабільності за одночасної легітимізації відповідних стратегій. У свою чергу, реалізація фактично дуального мандата (цінової та фінансової стабільності) та синтетичного завдання з підтримання макрофінансової стабільності потребує посилення роботи в напрямі формування нового алгоритму взаємодії специфікованого режиму цінової стабільності і неспецифікованого — фінансової.

Незалежно від того, в який спосіб відбуватиметься трансформація мандата центробанку, модернізація його макрофінансової моделі потребуватиме щільнішої інтеграції політики цінової стабільності з політикою щодо ринку активів. Паралельно це зобов'язує до розширення зусиль щодо транспарентності. Не виключено ще й дворівневого тлумачення стабільності цін: у традиційному вузькому та у ширшому значенні (включаючи ціни активів), що дасть змогу калібрувати операційні монетарні цілі та їхню презентацію в рамках політики транспарентності в розрізі одразу обох контекстів. А фінансова стабільність — на основі гнучкого визначення сукупності опосередкованих елементів її ідентифікації та способів підтримання, навіть якщо її кінцева ціль наразі не зводиться до прийнятної остаточної форми. Це важливо для того, щоб “фінансове домінування” не переросло в механізм прихованого і демократично неконтрольованого способу перерозподілу добробуту шляхом підтримання цін на окремих сегментах фінансового ринку. Природним наслідком цього буде ускладнення системи транспарентності центробанку, однак це є неминучим результатом ускладнення самих макрофінансових зв'язків. Тим паче, що цінова стабільність в окремо взятій країні також дедалі більше стає заручницею структурної взаємопов'язаності між фінансо-

вими умовами та кон'юнктурою на глобальних сировинних ринках. З другого боку, навряд чи слід відкидати поєднання єдиного мандата цінової стабільності (у її широкому розумінні, так як це описано вище) з правом на застосування інструментів макрофінансового регулювання задля досягнення цілей у сфері фінансової стабільності (якщо повноваження щодо останнього не делегуються відокремленій інституції). У такому випадку збереження принципу незалежності центробанку буде більш гарантованим.

НЕКОНВЕНЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА, БОРГОВА ЕКСПАНСІЯ, РИЗИКИ ВТРАТИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ І НЕВИРАЗНІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ КОМПРОМІСИ ЩОДО ДОЗОВАНОЇ ЗГОДИ НА ФІСКАЛЬНЕ ДОМІНУВАННЯ

Подолати наслідків глобальної фінансової кризи та наступні неконвенціональні кроки у монетарній сфері засвідчили, що поєднання змін у величині та структурі балансів центробанків із модальністю “політики щодо кривої дохідності” стає дедалі важче відрізнити від появи нових форм фінансового домінування. З одного боку, падіння процентних ставок майже до нуля загрожує пасткою ліквідності, що разом із переобтяженням боргами приватного сектору унеможливує ефективне функціонування традиційних каналів монетарної трансмісії. Реанімація сукупного попиту стає особливо складним завданням в умовах посилення дефляційних очікувань на тлі підвищення строкових спредів унаслідок невизначеності. В таких умовах “політика щодо кривої дохідності” може вважатися виправданою, оскільки спрямовуватиметься на відновлення інвестиційної активності. З другого боку, різке зростання державного боргу та стиснення фінансового простору породжує серйозну макроекономічну проблему, коли економіка продовжує залежати від фінансових стимулів, а на ринках залишається невпевненість у суверенній платоспроможності. Посилення активності центробанку на ринку суверенних боргових інструментів за таких обставин може свідчити про те, що “політика щодо кривої дохідності” перетворюється на спосіб послабити тягар державного боргу та підвищити ліквідність його інструментів.

З політекономічної точки зору таку картину можна пояснити раціональним прийняттям фінансового домінування задля уникнення посилення політичного тиску, наслідком якого може бути формування коаліцій, що просуватимуть ідею зміни складових незалежності центробанку, які можуть похитнути останню як таку. Чим більшою мірою пастка державного боргу посилюватиметься, тим більшою мірою формуватимуться стимули для неформальної взаємодії між урядом і центробанком: перший проводить активістську політику і не тисне на центробанк щодо монетарних стимулів, тоді як другий реалізує акцентовану політику щодо ліквідності і довгострокових процентних ставок, націлену на пом'якшення тягара державного боргу.

Однак постає питання: якщо формального статусу центробанку вже недостатньо для уникнення фінансового домінування, то що може стати реальним порогом, за яким центробанк (чи навіть суспільство загалом) формуватиме політичний запит на відновлення його фактичної незалежності? Це вкрай актуальне питання, якщо взяти до уваги, що дефляційні очікування невизначено довго маскуватимуть інфляційні наслідки політики щодо пом'якшення тягара державного боргу. Перетворення суверенного боргу на джерело фінансової нестабільності ще більше ускладнює проблему. Щільна кореляція між суверенними та банківськими спредами лише активізує питання про те, який канал експансії ліквідності буде оптимальнішим безвідносно до того, наскільки центробанк вважає за можливе відхилитися від принципу монетарної автономії в світлі очікуваних макроекономічних ризиків банківської кризи, інспірованої кризою державного боргу.

Можна припустити кілька варіантів.

1. Центробанк діє відповідно до принципів своєї фактичної автономії, а посилення агресивності у сфері його політики ліквідності зумовлюється ризиком дефляції внаслідок банківсько-суверенної кризи, що суперечить засадам цінової стабільності. Як такий поріг згоди на фінанське домінування не проявляється; він інтерналізується в рамках боротьби з дефляційними очікуваннями. Однак у випадку відсутності останніх лінія розмежування між фінанським та фінансовим домінуванням ставатиме хиткою. Рівень інфляції може стати порогом прийняття фінансового домінування, але тільки у тому разі, коли з самого початку принцип незалежності центробанку не підпадає під тиск.

2. Центробанк зазнає явного і прихованого політичного тиску, внаслідок чого пропозиція ліквідності є вимушеним кроком, тобто фактичний рівень незалежності знижується. Це означає, що навряд чи матиме місце якийсь поріг згоди на фінанське домінування. Тільки посилення ризику прискорення темпів інфляції може формувати інтенції до відновлення монетарної автономії, але вже на рівні суспільства (чи академічної спільноти). Ризиком цього варіанта буде боргова пастка, коли для зниження боргового тягара потрібна вже не «політика щодо кривої дохідності», а інфлювання державного боргу.

3. Центробанк приймає фінанське домінування в обмін на план бюджетних та структурних реформ, які з ним погоджуються, і які є опосередкованою гарантією того, що політика підтримки ліквідності не перетвориться на політику монетизації державного боргу. Зміни в політиці Європейського центрального банку (ЄЦБ) щодо підтримання ліквідності боргових інструментів окремих країн (уперше застосовані щодо Іспанії) можуть бути кваліфіковані як імпліцитний консенсус щодо такої форми взаємодії між урядом та центробанком. У випадку ЄЦБ зміни в політиці спеціально обґрунтовувалися необхідністю відновлення дії трансмісійного механізму, паралізованого браком ліквідності й стрибком спредів на боргових ринках (про те, як транспарентність і довіра в даному випадку справили позитивний вплив на ситуацію і не призвели до радикальних змін в інтерпретації економічними агентами статусу ЄЦБ, див. [18]). Можна погодитись, що за такого варіанта не ставитиметься питання про поріг згоди на фінанське домінування, оскільки центробанк сам активно братиме участь у визначенні параметрів останнього. Однак найпроблемнішим місцем цього варіанта є те, що він потребує високої політичної толерантності до незалежності центробанку апіорі, внаслідок чого останній включається в процес розв'язання кризової дилеми як активний учасник, а не агент, чий принципал змінює умови ex post (постфактум). Наведений приклад ЄЦБ підтверджує, що інституціональна толерантність

щодо його автономії стала умовою для реалізації гнучкішої політики у сфері пропозиції ліквідності.

4. Центробанк, спираючись на високий рівень власної незалежності, відмовляється від згоди на фінанське домінування, внаслідок чого погіршення макрофінансової ситуації та загроза суверенної кризи підвищує ризик генерування політичного тиску в напрямі зміни його формального статусу.

Незважаючи на те, що глибина кризи та масштаби подальшого акумулювання боргу не виключають відмінностей у рівнях незалежності монетарних органів ex ante та ex post (прогнозованих і фактичних), перехідний період є не менш важливим з міркувань вірогідного ступеня відхилення кінцевого статусу від початкового. Залучення в процеси, асоційовані з проявами фінансового домінування, так само, як і неконвенціональні заходи в цілому, можуть бути як ефективними, так і ні. В обох випадках це може стати відправною точкою для обґрунтування полярних варіантів рішень щодо монетарної автономії залежно від того, який саме ризик (інфляції чи боргового «нависання», фінансової нестабільності та дефляції) буде більшою мірою вмонтований у процес вияву суспільних преференцій (див. таблицю 2). Як видно з таблиці 2, варіант суспільного вибору може бути досить випадковим. Із цих міркувань важливим є не лише початкове сприйняття інституту незалежності центробанку, а також репрезентація довгострокових ризиків, асоційованих зі змінами цього інституту.

Як свідчать наведені у таблиці 2 логічні міркування, найбільшою проблемою є те, що саме відносний успіх неконвенціональної політики може вкорінити соціальну практику монетарних дій усупереч принципу незалежності центробанку. Небезпека цього криється в кількох моментах. По-перше, у випадку, коли передумовою кризи була надмірна експансія кредиту, подальші темпи зростання не можуть бути високими внаслідок поступовості процесу делевереджингу. Показник ВВП-росту буде неадекватним критерієм аргументації більш акомодативної політики. А прагнення відновити докризові темпи зростання можуть бути політично привабливими, але необачними з макроекономічних міркувань. По-друге, чим більше цен-

Таблиця 2. Варіанти суспільного вибору щодо статусу центробанку залежно від початкового толерування його незалежності та ступеня успішності неконвенціональних заходів

		Початкові суспільні переваги безвідносно до формального рівня незалежності	
		Низькі (суспільству важко ідентифікувати свої вигоди від незалежності центробанку, особливо у випадку, коли переваги її обмеження перетворюються на об'єкт політичної спекуляції)	Високі (суспільство сприймає монетарну автономію як важливу складову інституційно-нальної ефективності макроекономічної політики і не виключає можливості обстоювати це, а не просто дотримуватись)
Ефективність неконвенціональної монетарної політики	Низька	Статус центробанку можна змінити, оскільки результат політики виявився гіршим, ніж очікувався суспільством	Необхідно повернутися до фактичного статусу
	Висока	Статус можна змінити, оскільки фактичні дії виправдали себе, на відміну від статусу	Може виникнути необхідність в обговоренні варіанта зміни статусу

тробанк пом'якшує тягар процентних виплат через вплив на величину строкових спредів, тим більше процес делевереджингу заміщується акумулюванням нових боргів. Фіскальна експансія уможливіє короткострокові стимули сукупного попиту, але дедалі більше потрапляє під обмеження, пов'язані із суверенною платоспроможністю, зміщення яких ставатиме неможливим без спотворень у монетарних процесах. По-третє, активна політика зниження строкових спредів хоч і поліпшує можливості для підвищення дюрації боргових зобов'язань, але водночас розширює строковий горизонт, впродовж якого буде необхідною монетарна підтримка зниження тягара процентних виплат. По-четверте, подальше відкладання фіскальної консолідації тільки погіршує дилему центробанку у царині “боргового навісання”. Це загрожує виникненням ситуації, коли постане вибір між алокаційною ефективністю ринків капіталу (фінансова репресія), інфлюванням боргу шляхом створення несподіваної інфляції чи іншими заходами прямого впливу на величину боргових зобов'язань [27].

Звідси комбінація “фіскальна консолідація + темпорально обмежена політика стримування строко-

вих спредів” може стати кращою альтернативою, ніж “фіскальний активізм та радикальна монетарна автономія зараз + монетизація боргу та фінансова репресія потім”. Утім, найбільшою проблемою є не монетарна складова цих комбінацій у сукупності з тим, як це релевантно статусу центробанку. Проблемою є готовність впроваджувати структурні реформи так, щоб програми економії спиралися на довгострокове зниження видатків та оптимізацію податкового тягара, спільно зорієнтовані на стимулювання сукупної пропозиції. Це свідчить про більш складний суспільний вибір, у якому незалежність центробанку може відігравати роль опосередкованого стимулу. Різниця між США, Великобританією та Європейським Союзом — Європейським валютним союзом (ЄС — ЄВС) якраз засвідчує, наскільки відмінності в позиціонуванні статусу центробанку є вагомою детермінантою модальності фіскальної політики та примусу до реформ. Вища незалежність ЄЦБ кореспондує з більш жорстким середовищем фіскальної політики в країнах зони євро, завдяки чому вибір на користь фіскальної консолідації та реформ створює кращі передумови для уповільнення зростання державного

боргу в ЄВС порівняно зі США та Великобританією, при тому, що агресивніше порівняно із зоною євро грошове накачування британської економіки не має однозначного виграшу в категоріях відновлення ВВП, але має явний програш у категоріях рівня інфляції.

Відмінності у показниках посткризової економічної динаміки та інфляції й швидкості нагромадження боргу на прикладі ФРС та ЄЦБ (див. таблицю 3) вказують на звичний формат порівняння відносної ефективності більш активістського і більш консервативного центробанку. Саме формат протиставлення різних за своїм економічним змістом результатів формує передумови для політичних спекуляцій та академічних дискусій з приводу того, що краще (тим паче, що відмінності в структурній негнучкості ринків праці, режимах валютного курсу, ступінь однорідності щодо реальної конвергенції та системи соціального захисту виносяться за дужки). Втім, таке протиставлення може виконувати і позитивну роль, особливо на тлі розширеної порівняльної картини. Воно створює механізм стримування від поспішних політико-інституціональних рішень, завдяки чому незалежність центробанків та мандат цінової стабільності хоч і потрапляють у “сіру зону” невизначеності щодо релевантності фактичних неконвенціональних дій формальному статусу, проте дають змогу розраховувати на збереження статус-кво, в рамках якого поєднання мандата цінової стабільності з більш складним макроруденційним операційним механізмом дасть можливість не втратити переваги, здобуті в результаті реформ 1980–1990-х років, та адаптуватися до нових макрофінансових реалій.

ВИСНОВКИ

Неконвенціональна монетарна політика після глобальної фінансової кризи відображає фактичне відхилення практичної діяльності центробанків від принципів, зумовлених їхньою незалежністю в сукупності зі специфікованим режимом цінової стабільності. Програми кількісного пом'якшення структурно важко відділити від актуалізації фіскального та фінансового домінування. Цінова стабільність та фінансова стабільність ускладнюють

Таблиця 3. Монетарні індикатори неконвенціональної монетарної політики, інфляція, ВВП та державний борг у США, Великобританії та зоні євро

Показники	Зона євро	США	Великобританія
Зростання балансу центробанку, 2007–2013 рр.	73	273	295
Зростання грошової бази, 2007–2013 рр.	63	261	367
Зростання агрегату M2, 2007–2013 рр.	24	41	34
Інфляція, середня, 2008–2013 рр.	1.28	1.65	3.17
Зростання ВВП, середнє, 2008–2013 рр.	-0.25	0.83	-0.23
Зростання державного боргу до ВВП, у % від ВВП	24.9	31.3	48.7
Прогнозне значення державного боргу до ВВП на 2017 рік	89.5	114.0	93.7

Джерело: [28, с. 46; 29; 30].

формування мандата центробанку не так тому, що можуть становити альтернативу (це однозначно не підтримується на академічному рівні), як тому, що реалізація політики фінансової стабільності не може спиратися на специфікований режим та юстиціабельні цілі. Майбутній профіль незалежності центробанків опиниться на перетині фактичних змін у реалізації монетарної політики впродовж посткризового періоду, поточного формального статусу і трансформації уявлень про базову макрофінансову модель на перспективу. Суспільна преференція щодо незалежності центробанку як стартова позиція до кризи та під час неї має принципове значення для “анатомії монетарної автономії” майбутнього. На сьогодні можна констатувати формування “сірої зони статус-кво”, коли не відбувається змін у формальному статусі центробанків, але фактичне відхилення від принципу незалежності в рамках реалізації неконвенціональної монетарної політики вказує на те, що зміни відбулися на практичному рівні. Це можна пояснити неформальним консенсусом з приводу “обміну” зниження незалежності для стабілізаційної підтримки посткризової економіки на збереження докризового статусу як гарантії пізнішого повернення до вихідних принципів монетарного менеджменту. В рамках такого “обміну” згода на певну форму фіскального домінування не призведе до суттєвих негативних наслідків (за умови, що інфляція залишається в межах цільових значень), якщо активна позиція центробанку щодо “політики кривої дохідності” розглядатиметься як доповнення фіскальної консолідації і релевантних структурних реформ. Рівень фактичної монетарної автономії має прямий вплив на ступінь обмеження боргового “нависання”. Однак постановка питання про легітимізацію змін статусу монетарних органів у нинішній “сірій зоні” не виключається, оскільки не існує консенсусу з приводу переваги консервативної монетарної реакції на кризу перед необмеженим макроекономічним активізмом у категоріях відновлення ВВП, приборкання інфляції чи траєкторії зростання державного боргу.

тральних банків. — Тернопіль: Кап-блани, 2004. — 248 с. — (Ukrainian source).

2. Jacome L. *Legal Central Bank Independence and Inflation in Latin America During the 1990s* // IMF Working Paper. — 2001. — WP/01/212. — P. 1–40.

3. Jacome L., Vazquez F. *Any Link Between Legal Central Bank Independence and Inflation? Evidence from Latin America and the Caribbean* // IMF Working Paper. — 2005. — WP/05/75. — P. 1–41.

4. Arnone M., Laurence B., Segalotto J.-F., Sommer M. *Central Bank Autonomy: Lessons from Global Trends* // IMF Working Paper. — 2007. — WP/07/88. — P. 1–53.

5. Arnone M., Laurens B., Segalotto J.-F. *The Measurement of Central Bank Autonomy: Survey of Models, Indicators, and Empirical Evidence* // IMF Working Paper. — 2006. — WP/06/227. — P. 1–56.

6. De Lima P., de Serres A., Kennedy M. *Macroeconomic Policy and Economic Performance* // OECD Economics Department Working Papers. — 2003. — № 353. — P. 1–65.

7. Wagner H. *Implications of Globalization for Monetary Policy* // IMF Working Paper. — 2001. — WP/01/184. — P. 1–62.

8. Jacome L., Mancini-Griffoli T. *A Broader Mandate* // IMF Finance and Development. — 2014. — June. — P. 47–50.

9. Lybek T. *Elements of Central Bank: Autonomy and Accountability*. — IMF Occasional Paper. — 1998. — OP/98/1.

10. Bayoumi T., Dell'Ariccia G., Habermeier K., Mancini-Griffoli T., Valencia F. *Monetary Policy in the New Normal* // IMF Staff Discussion Note. — 2014. — SDN/14/3. — P. 1–48.

11. James H. *Central Banks: Between Internationalization and Domestic Political Control* // BIS Working Papers. — 2010. — № 327. — P. 1–30.

12. Cukierman A. *Central Bank Independence and Monetary Policymaking Institutions: Past, Present, and Future* // European Journal of Political Economy. — 2008. — Vol. 24. — № 4. — P. 722–736.

13. *Is Inflation Targeting Dead? Central Banking After the Crisis* / Ed. by L. Reichlin and R. Baldwin. — London: CEPR, 2013. — 140 p.

14. Cecchetti S. *Central Bank Independence — A Path Less Clear* // Remarks at International Conference Held to Commemorate the 20th Anniversary of the Autonomy of the Bank of Mexico, Mexico City, 14 October 2013. — P. 1–6.

15. Caruana J. *The Changing Nature*

of Central Bank Independence // Panel remarks at Bank of Mexico International Conference on “Central Bank Independence — Progress and Challenges”, Mexico City, 14–15 October 2013. — P. 1–4.

16. Carre E., Pourroy M., Couppey-Soubeyran J., Plihon D. *Central Banking After the Crisis: Brave New World or Back to the Future?* // University of Paris Centre d'Economie de Paris Nord Papers. — 2012. — P. 1–22.

17. Blinder A. *Central Bank Independence and Credibility During and After a Crisis* // Griswold Center for Economic Policy Studies Working Paper. — 2012. — № 229. — P. 1–10.

18. Rossi S. *Post-Crisis Challenges to Central Bank Independence* // The LBMA/LPPM Precious Metals Conference. — Roma, 30 September 2013. — P. 1–9.

19. Orphanides A. *Is Monetary Policy Overburdened?* // BIS Working Paper. — 2013. — № 435. — P. 1–39.

20. *The Interaction of Monetary and Macroprudential Policies* // IMF Policy Paper. — 2013. — Jan. 29. — P. 1–35.

21. *Key Aspects of Macroprudential Policy* // IMF Policy Paper. — 2013. — June 10. — P. 1–61.

22. Issing O. *Lessons for Monetary Policy: What Should the Consensus Be?* // IMF Working Paper. — 2011. — WP/11/97. — P. 1–18.

23. Blanchard O., Dell'Ariccia G., Mauro P. *Rethinking Macroeconomic Policy* // IMF Staff Position Note. — 2010. — SPN/10/03. — P. 1–19.

24. Blanchard O., Dell'Ariccia G., Mauro P. *Rethinking Macroeconomic Policy II: Getting Granular* // IMF Staff Discussion Note. — 2013. — SDN/13/03. — P. 1–26.

25. Borio C. *The International Monetary and Financial System: Its Achilles Heel and What to Do About It* // BIS Working Papers. — 2014. — № 456. — P. 1–27.

26. Borio C. *Monetary Policy and Financial Stability: What Role in Prevention and Recovery* // BIS Working Papers. — 2014. — № 440. — P. 1–23.

27. Hannoun H. *Central Banks and the Global Debt Overhang* // BIS Speeches. — 2014. — sp141120. — P. 1–19.

28. Mohan R. *Global Spillovers and Domestic Monetary Policy: An Emerging Market Perspective* // BIS Working Papers. — 2013. — № 436. — P. 45–54.

29. *IMF World Economic Outlook*. — IMF: Wash. (D.C.), 2014. — Oct. — P. 1–222.

30. *IMF Fiscal Monitor*. — IMF: Wash. (D.C.), 2014. — Oct. — P. 1–99.

Список використаних джерел

1. Козюк В. В. Незалежність цен-

УДК 336.748.7

Дослідження/

■ **Олена Береславська**
Olena Bereslavska

Завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Національного університету
 Державної податкової служби України, доктор економічних наук, професор
*Sc.D. (Economics), Professor, Head of the Chair of Banking and Financial Monitoring of the National State
 Tax Service University of Ukraine*

Девальвація гривні та спричинені нею виклики для України

Hryvnia devaluation and its challenges to Ukraine

У статті досліджено питання девальвації гривні та основних викликів для економіки України, що виникають унаслідок цього. Ситуація розглядається та аналізується з точки зору формування пропозиції іноземної валюти на внутрішньому ринку, механізмів та інструментів валютного регулювання, інфляційних наслідків, а також суперечливої ідеології підтримки вітчизняної банківської системи. У цьому контексті проаналізовано показники платіжного балансу України, обсяги та структуру золотовалютних резервів Національного банку України, динаміку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти на готівковому ринку, темпи приросту грошових агрегатів, динаміку депозитних вкладів у банках та показники підтримання Національним банком України ліквідності банківської системи.

The article considers the hryvnia devaluation and basic challenges to Ukraine's economy, which were caused by it. The situation is discussed in terms of formation of the foreign currency supply on the domestic market, mechanisms and instruments for currency regulation, inflationary effects, and the contradictory ideology of backing for the banking system. In this context, the author has analyzed balance of payments of Ukraine indices, the size and structure of the NBU gold and foreign currency reserves, dynamics of operations on foreign currency sale/purchase on the cash market, growth rates of the monetary aggregates, dynamics of banks deposits, and indices of maintenance of banking system liquidity by the NBU.

Ключові слова: девальвація, іноземна валюта, попит і пропозиція валюти, золотовалютні резерви, Національний банк України, іноземні інвестиції, валютні обмеження, інфляція, депозитні ресурси, рефінансування банків.

Key words: devaluation, foreign currency, foreign currency demand and supply, gold and foreign currency reserves, National Bank of Ukraine, foreign investment, foreign exchange restrictions, inflation, deposit resources, refinancing for banks.

Як зупинити девальвацію гривні? Це питання нині в Україні хвилює всіх. Поки точаться дискусії про необхідність зміни основної функції Національного банку України, вдосконалення системи валютного регулювання, проведення швидких економічних реформ, регулятору доводиться боротися зі стрімким падінням обмінного курсу гривні, вдаючись до вельми жорстких обмежень попиту на іноземну валюту на внутрішньому ринку. Мета нашої статті — акцентувати увагу на тому, які виклики зумовила девальвація гривні та які заходи необхідно вживати, щоб дати відповіді на деякі з них.

Отже, зниження офіційного курсу гривні у 2014 році становило 97.3%, а

неофіційного (курс тіньового валютного ринку) — близько 134.9%¹. Порівняно зі знеціненням гривні в минулі кризові періоди (у 1998 році гривня знецінилася на 81.9%, у 2008-му — на 52.4%) минулорічна девальвація була найбільшою. Щодо причин такого суттєвого знецінення гривні, то вони відомі й не будемо детально аналізувати їх. Ми ж маємо намір розглянути ситуацію на валютному ринку з таких точок зору:

- 1) формування пропозиції іноземної валюти на внутрішньому ринку;
- 2) механізми та інструменти валютного регулювання;

¹ На початку 2014 року обмінний курс становив 8.3 грн. / долар США, а наприкінці року — 19.5 грн. / долар США.

- 3) інфляційні наслідки;
- 4) суперечлива ідеологія підтримки вітчизняної банківської системи.

ПЕРШИЙ ВИКЛИК

Першим викликом для економіки внаслідок девальвації гривні стало те, що в умовах економічної кризи, проведення воєнних дій, розриву зовнішньоекономічних зв'язків з Росією, відсутності припливу інвестицій та недостатніх можливостей запозичувати дешеві ресурси на міжнародних ринках виникли значні проблеми у процесі формування пропозиції іноземної валюти в Україні. У своїх дослідженнях ми неодноразово наголошували на тому, що гривня є

внутрішньою валютою, тому її курсоутворення прямо залежить від пропозиції іноземної валюти, яка формується за рахунок обсягів її надходження на внутрішній ринок. І якщо ці надходження зменшуються, а попит на валюту залишається незмінним або зростає, то гривня починає знецінюватися на тлі зростання дефіциту пропозиції іноземної валюти.

За таких умов практично неможливим стає забезпечення стабільності курсу національної валюти шляхом проведення валютних інтервенцій центральним банком, оскільки валютні резерви не поповнюються, а обсяги інтервенційних операцій зростають. Тому політика регулятора, спрямована на реалізацію режиму вільного курсоутворення в умовах дефіциту припливу іноземної валюти, є єдиним шляхом для врегулювання цієї ситуації. Та чи є нині умови для реалізації цього режиму, і чи готова вітчизняна економіка та її фінансовий сектор сприйняти такий режим? Позитивної відповіді на ці запитання немає, оскільки в умовах відсутності повноцінного фондового ринку, високої доларизації економіки (іноземна валюта в країні перетворилася на інвестиційний актив та перебрала на себе частину функцій національних грошей), недостатньо ефективної грошово-кредитної та фінансової політики, нині неможливо перейти до класичного режиму вільного курсоутворення. Та й ситуація в економіці (висока інфляція, падіння ВВП, зростання безробіття, стрімке зниження життєвого рівня населення) та у фінансовому секторі (криза банківської системи) свідчить про те, що економіка не готова до реалізації цього ре-

жиму. Тоді поки що залишається один шлях — зосередити всі зусилля на зменшенні попиту на іноземну валюту, особливо спекулятивного, і навчитися ним управляти.

У 2014 році відбулося зменшення обсягів надходження іноземної валюти в країну. Наведені у таблиці 1 дані свідчать про те, що за 9 місяців минулого року темпи зростання обсягів експорту вітчизняних товарів та послуг скоротилися до 84.7% порівняно з аналогічним періодом 2013 року.

На початку 2014 року ми зазначали, що зменшення обсягів вітчизняного експорту відбуватиметься протягом 2014 року незалежно від обраного напрямку інтеграції України [1, с. 11]. Скорочення експорту в Росію є результатом тривалої стратегії імпортозаміщення, яку проводить російський уряд. В умовах жорстких міжнародних санкцій, девальвації курсу рубля, зменшення золотовалютних резервів та падіння обсягів ВВП Росія “закриває” для імпортерів внутрішній ринок, щоб стимулювати власних товаровиробників. А на освоєння нових ринків збуту продукції та послуг українським виробникам потрібен час. Крім цього, в результаті воєнних дій Україна втратила також частину експортного потенціалу. Зокрема, обсяг експорту до Росії у III кварталі 2014 року зменшився до 19.3%, а його частка в загальних обсягах експорту України — до 17.8%. Експорт продукції до країн ЄС за той самий період зменшився на 28.4%, але його частка в загальних обсягах експорту зросла до 31% [15].

У цьому контексті постає питання: як збільшити обсяги надходження іноземної валюти на внутрішній

ринок? На нашу думку, є три ключові напрями — нарощувати обсяги експорту, створювати економічні умови для припливу інвестицій (бажано прямих) та шукати нові нетрадиційні джерела надходження валюти в країну. Зрозуміло, що швидко задіяти ці напрями не так просто. Але потрібно вже нині вживати певних заходів.

Перш за все уряду необхідно розробити програму щодо стимулювання експорту вітчизняних товарів та послуг на міжнародні ринки. Такої програми Україна не мала, оскільки уряду було простіше та швидше забезпечувати надходження валюти до країни шляхом здійснення зовнішніх запозичень, ніж шукати кошти на заходи з просування українських товарів на світові ринки.

Водночас це не означає, що необхідно нарощувати обсяги експорту в межах тієї структури, яка нині існує в Україні. Не секрет, що лівова частка вітчизняного експорту припадає на продукцію з низьким рівнем доданої вартості — на товари проміжного споживання. Так, у 2013 році частка цих товарів у загальних обсягах товарної структури вітчизняного експорту за широкими економічними категоріями становила 77.4%, а в I кварталі 2014 року навіть зросла до 81% [3, с. 43]. Зрозуміло, що збільшення обсягів експорту має відбуватися за рахунок товарів та послуг із високим рівнем доданої вартості.

Також необхідно створювати економічні умови для припливу іноземних інвестицій. Зазначимо, що у світовій практиці залучення іноземних інвестицій є багато ефективних прикладів. Необхідно їх вивчити і реалізувати в Україні. Проте для залучення інвестицій необхідно забезпечити деякі умови. Відомо, що прямі інвестиції надходять до тих країн, які мають стабільне податкове законодавство, де відсутня корупція та політичні ризики є мінімальними. Поки що Україна таких умов не створила. Отже, актуальним є пошук інших нетрадиційних джерел припливу іноземної валюти на внутрішній ринок. Такі джерела існують, їх дослідив А.Гайдучкий і запропонував до реалізації в Україні [4]. Ми погоджуємося з пропозицією науковця щодо того, що в умовах жорсткої конкурентної боротьби між країнами за інвестора Україні необхідна нова стратегія залучення іноземного капіталу, розроблена на 2015–2025 рр. У цій стратегії основну увагу необхідно приді-

Таблиця 1. Динаміка показників платіжного балансу України у 2010–2014 рр.

Статті платіжного балансу	Млн. доларів США				
	9 місяців 2010 р.	9 місяців 2011 р.	9 місяців 2012 р.	9 місяців 2013 р.	9 місяців 2014 р.
Рахунок поточних операцій	-506	-5 659	-9 550	-11 145	-3 557
Експорт товарів та послуг	42 442	65 353	67 244	63 058	53 430
Темп зростання, %	-	153.9	102.2	93.8	84.7
Імпорт товарів та послуг	-50 664	-71 598	-76 929	-73 531	-56 756
Темп зростання, %	-	140.6	107.3	95.6	77.2
Рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій	404	5 191	8 732	11 002	2 687
Фінансовий рахунок	234	5 184	8 267	11 008	2 321
Прямі інвестиції в Україну	4 282	5 414	5 868	3 088	-241
Темп зростання, %	-	126.4	111.4	45.8	-192.2
Портфельні інвестиції	3 046	2 063	2 796	5 134	-527
Темп зростання, %	-	67.7	133.0	183.3	-189.7

Джерело: складено автором за інформацією Офіційного інтернет-представництва Національного банку України. (Платіжний баланс і зовнішній борг України. – Офіційне інтернет-представництво Національного банку України). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=127414>.

лити такому джерелу ресурсів, як доходи мігрантів, діаспори та їх домогосподарств [5]. Але для цього необхідно розуміти економічну сутність даного джерела для фінансової сфери та зосередити увагу органів державної влади і банків до мігрантів з України та їхніх доходів. При цьому необхідно розробити механізми стимулювання припливу міграційного капіталу в країну.

ДРУГИЙ ВИКЛИК

Другий виклик девальвації пов'язаний із неефективністю певних механізмів та інструментів валютного регулювання. Традиційний підхід до стримування різких коливань курсу національної валюти полягає в тому, що центральний банк використовує валютні інтервенції. Але ефективність цього механізму залежить від того, чи достатній у країні обсяг золотовалютних резервів (ЗВР) та яка ситуація на ринку.

Усі країни світу намагаються збільшувати свої валютні резерви навіть в умовах, коли стан економіки не сприяє цьому. Нині триває загальна тенденція збільшення обсягів ЗВР у більшості держав світу (див. таблицю 2). При цьому зростання валютних резервів у країнах із трансформаційною та перехідною економікою відбувається переважно за рахунок Китаю. В країнах із розвинутою економікою темпи збільшення валютних резервів, як свідчить статистика, набагато нижчі, ніж в інших країнах.

Скільки ж резервів необхідно мати для ефективного проведення валютних інтервенцій та інших цілей? Однозначної відповіді на це запитання не існує, оскільки в кожній країні свій рівень економічного розвитку і своє бачення щодо регулювання ринку. Разом з тим фінансові кризи, які відбувалися наприкінці ХХ та на початку ХХІ століть, змусили більшість країн світу скоригувати свою резервну політику, і це стимулювало розвиток якісно нових підходів до визначення мінімально достатнього рівня ЗВР центральних банків. Якщо в докризовий період обсяги резервів вважалися достатніми на такому рівні, щоб здійснювати контроль за обмінним курсом національної валюти, підтримувати його стабільність та забезпечувати імпорт держави протягом трьох місяців, то після масштабних фінансових криз стало зрозуміло, що при визначенні оптимальної ве-

Таблиця 2. Абсолютне зростання обсягів золотовалютних резервів за групами держав у 2009–2014 рр.

Млрд. доларів США						
Групи держав / держава	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	I кв. 2014 р.
Загальний обсяг світових валютних резервів	8 164.6	9 264.7	10 205.5	10 952.2	11 685.8	11 859.2
у тому числі:						
держави з розвинутими економіками	2 785.1	3 099.3	3 444.2	3 697.8	3 816.7	3 875.5
держави з трансформаційними та перехідними економіками	5 379.5	6 165.5	6 999.1	7 254.4	7 869.1	7 983.7
у тому числі:						
Китай	2 463.4	2 895.2	3 180.0	3 379.3	3 870.5	3 950.0

Джерело: складено автором за інформацією МВФ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/sta/cofer/eng/cofer.pdf>.

личини резервів необхідно враховувати і те, що резерви формуються для інших цілей.

Вітчизняні науковці, зокрема Т.Унковська, взагалі вважають, що оптимальний рівень резервів є компромісним варіантом між вирішенням двох протилежних завдань. З одного боку, на думку Т.Унковської, необхідно збільшувати рівень резервів з метою забезпечення:

- захисту від раптової зупинки припливу капіталу і його відпливу;
- валютної підтримки фінансування критичного імпорту у випадку зовнішніх шоків;
- виплати зовнішнього боргу і запобігання дефолту;
- можливості майбутньої протидії спекулятивним атакам на національну валюту з метою запобігання її різкої девальвації та валютної кризи;
- підтримки високого кредитного рейтингу країни і зниження вартості залучення капіталу на міжнародних ринках;
- запобігання надмірного зміцнення валютного курсу в ситуації швидкого зростання обсягів експорту [6].

Усе це правильно, але що робити регулятору і уряду в ситуації, коли Україна опинилася не в тренді загальносвітової тенденції збільшення ЗВР? Адже з 2011 року валютні резерви

НБУ почали стрімко танути. Впродовж 2011–2014 рр. золотовалютні резерви України скоротилися у 3.5 раза, їхній найнижчий рівень був у 2014 році (див. таблицю 3). Щодо валютних інтервенцій, то їх від'ємне сальдо у 2014 році зросло до мінус 8 334.1 млн. доларів США, або на 268% порівняно з 2013 роком. Проте це не зупинило девальвацію гривні.

Різке зменшення обсягів ЗВР протягом зазначеного періоду зумовлено багатьма причинами, серед яких до головних можемо віднести:

- жорстку монетарну політику з підтримки стабільності курсу гривні, що проводилася у 2011–2012 рр.;
- відплив капіталу у 2013–2014 рр., пов'язаний з економічною та політичною нестабільністю;
- погашення зовнішніх боргових зобов'язань України перед іноземними кредиторами, зокрема перед МВФ;
- стрімку девальвацію гривні – на 97.3% протягом 2014 року.

Суттєве зменшення ЗВР у 2010–2014 рр. сприяло кардинальній зміні у структурі фінансових активів Національного банку України. Аналіз даних, наведених у таблиці 4, свідчить про те, що вже у 2013 році валютні резерви не були основним фінансовим активом НБУ. Цю роль почали відігравати цінні папери уряду України.

Таблиця 3. Динаміка обсягів золотовалютних резервів та сальдо валютних інтервенцій Національного банку України за 2010–2014 рр.

Період	Золотовалютні резерви НБУ		Сальдо валютних інтервенцій НБУ	
	Абсолютний показник (млн. доларів США)	Темп зростання (до попереднього року, %)	Абсолютний показник (млн. доларів США)	Темп зростання (до попереднього року, %)
2010 р.	34 576.0	130.5	1 300.0	–
2011 р.	31 795.0	91.6	–3 747.3	288.3
2012 р.	24 546.0	77.2	–7 509.0	200.0
2013 р.	20 417.0	83.2	–3 107.0	41.3
2014 р.	7 533.2	36.9	–8 334.1	268.2

Джерело: складено автором за інформацією "Бюлетеня Національного банку України". – 2013. – № 10. – С. 77, а також за даними Офіційного інтернет-представництва Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6784399&cat_id=58039.

Таблиця 4. Структура фінансових активів Національного банку України в 2010–2013 рр.

Стаття	Частка у відсотках			
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
1. Золотовалютні резерви	66.3	61.2	49.2	38.95
2. Цінні папери уряду України	13.6	18.9	28.0	39.08
3. Кредити банкам та іншим позичальникам	15.1	15.0	17.4	16.99
4. Внутрішній державний борг	0.7	0.6	0.8	0.58
5. Внески в рахунок квоти МВФ	4.2	4.2	4.5	4.3
6. Інші фінансові активи	0.1	0.1	0.1	0.1

Джерело: розраховано автором за даними "Річних звітів НБУ" за 2010–2013 рр.

Щодо 2014 року, то, за нашими підрахунками на основі даних НБУ, частка обсягів цінних паперів (крім акцій) в активах Національного банку у жовтні 2014 року становила 59.3% (380 195 млн. грн.) [7, с. 53].

Переважаюча стаття ЗВР у попередні роки у фінансових активах НБУ свідчило про високий рівень і надійність забезпечення зобов'язань регулятора, насамперед емітованої готівки. Тобто створення ЗВР було в Україні ключовим напрямом формування грошової бази і мало значний вплив на пропозицію грошей, що зумовлювалося існуючим у країні курсовим режимом, спрямованим на підтримку стабільності курсу гривні. У 2014 році зобов'язання НБУ забезпечувалися цінними паперами уряду. Це означає, що валютний канал перестав бути основним каналом монетарного трансмісійного механізму поповнення грошей в обігу. Проте важко сказати, який канал у цьому механізмі зайняв його місце, оскільки ні процентний канал, ні канал цін активів у традиційному вигляді "не працюють".

Зазначимо, що ще на початку появи тенденції зменшення обсягів золотовалютних резервів необхідно було терміново відмовлятися від жорсткої грошово-кредитної політики і повільно переходити спочатку до режиму керованого, а потім і вільного курсоутворення, формуючи при цьому відповідні умови, проте вчасно цього не зробили. Економічні реалії в Україні були такими, що режим вільного курсоутворення гривні не сприймався ні урядом, ні політиками, ні населен-

ням, оскільки мав би негативний вплив на цінову динаміку споживчого ринку, на рівень життя більшості домогосподарств, на обсяг зовнішнього боргу і на діяльність банків.

Проте вже у 2014 році, розуміючи, що стримувати девальвацію гривні за високих економічних і політичних ризиків неможливо лише шляхом проведення валютних інтервенцій, які виснажують ЗВР НБУ, Україна намагалася перейти до режиму гнучкого курсоутворення. Але перехід був шоковим. Це призвело до стрімкого зростання цін на споживчому ринку; суттєвого зменшення купівельної спроможності національної валюти і рівня життя; збільшення обсягів зовнішнього боргу України та сум, спрямованих на його обслуговування в перерахунок за офіційним курсом гривні; розгортання кризи у вітчизняній банківській системі.

Низький рівень ЗВР потребує їх збільшення. І тут знову постає питання: за рахунок яких джерел? Відомо, що формування офіційних валютних резервів будь-якого центрального банку відбувається за рахунок таких основних джерел:

- 1) золота й інших дорогоцінних банківських металів, видобування яких здійснюється на території держави;
- 2) профіциту торговельного балансу країни. За перевищення обсягів експорту над імпортом надлишок валюти зараховується на рахунок експортера. За необхідності поповнення своїх обігових коштів та вирішення інших фінансових потреб експортери продають валюту центральному банку або іншим банкам, отримуючи за

це національні гроші. Вітчизняну валюту емітує центральний банк, тому в результаті зростає безготівкова складова агрегату М2. За рахунок цієї національної валюти експортери сплачують податки, а залишки використовують на інші потреби. Після проведення таких операцій у центрального банку виникає надлишок валюти, яку він купив у експортерів. За рахунок цього надлишку формуються золотовалютні резерви;

3) залучення довгострокових кредитів міжнародних фінансових інституцій;

4) припливу іноземних інвестицій;

5) встановлення валютних обмежень.

А чи існують нині можливості для НБУ збільшити свої валютні резерви з наведених вище джерел?

Щодо золота й інших дорогоцінних банківських металів, то це джерело наповнення ЗВР є проблематичним, оскільки в Україні практично немає власного видобутку дорогоцінних металів та коштовного каміння. Єдиним джерелом поповнення є купівля цих металів за межами країни. Зазначимо, що до початку 2013 року Україна закуповувала золото на зовнішніх ринках, дотримуючись світових тенденцій, що полягали у збільшенні обсягу золота в структурі ЗВР центральних банків більшості країн у зв'язку з девальвацією багатьох національних валют протягом 2008 року. На кінець 2012-го обсяги золота у структурі ЗВР НБУ зросли до 1 890 млн. доларів США порівняно з 1 385 млн. доларів США у 2011 році. Водночас за січень – жовтень 2014 року обсяги золота в резервах НБУ порівняно з 2012 роком зменшилися більш як удвічі (див. таблицю 5). Отже, збільшення ЗВР за рахунок золота вже не відбувається.

Не зможе Національний банк України збільшити свої ЗВР і за рахунок другого джерела. За даними НБУ, дефіцит поточного рахунку платіжного балансу за 9 місяців 2014 року хоча і зменшився до 3.5 млрд. доларів США (порівняно з 11.4 млрд. доларів США у відповідному періоді 2013 року), проте він усе ж існує. Зменшення обсягу дефіциту зумовлене падінням обсягів імпорту (на 22.8%) у зв'язку з тривалим уповільненням економічної активності та девальвацією національної грошової одиниці. Обсяг експорту за цей період зменшився на 15.3%. Щодо рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій, то його профіцит у III кварталі скоротився до 0.4 млрд. дола-

Таблиця 5. Структура офіційних золотовалютних резервів України у 2010–2014 рр.

Структура активів	Млн. доларів США				
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.*
Резерви в іноземній валюті	33 319	30 391	22 647	18 760	11 578
Резервна позиція в МВФ	0.030	0.030	0.030	0.030	0.030
Спеціальні права запозичення	8	18	9	16	20
Золото	1 249	1 385	1 890	1 640	989
Усього	34 576	31 795	24 546	20 417	12 587

Джерело: складено автором за даними "Бюлетеня Національного банку України". – 2014. – № 12. – С. 79.

*Інформація за січень – жовтень 2014 р.

рів США (з 1.1 млрд. доларів США у II кварталі) внаслідок погіршення інвестиційного клімату, що обмежувало залучення сектором як кредитних, так і інвестиційних ресурсів [8].

Поповнити ЗВР у близькій перспективі Україна не зможе і за рахунок третього та четвертого джерел. По-перше, воєнні дії в східних регіонах країни та економічний спад не дають змоги уряду запозичувати кошти на зовнішніх ринках через випуск облігацій зовнішньої державної позики. По-друге, не враховуючи гуманітарну допомогу, майже єдиними кредиторами України нині є МВФ та МБРР. Кошти, які отримав уряд протягом 2014 року (а це 8.941 млрд. доларів США [9]) були спрямовані у ЗВР НБУ лише частково. Не очікує сьогодні Україна й на зростання припливу іноземних інвестицій. Згідно з інформацією, наведеною в таблиці 1, із 2013 року приплив прямих інвестицій до України значно зменшився, а впродовж 2014-го цей показник був від'ємним. Обсяг портфельних інвестицій, які є короткостроковими та спрямовуються на купівлю цінних паперів, у 2013 році зріс майже вдвічі, а 2014 року суттєво зменшився і також був від'ємним.

Щодо останнього, п'ятого джерела поповнення ЗВР, то воно також є проблематичним. Із практики відомо: якщо країна має дефіцит торговельного балансу, а розмір золотовалютних резервів недостатній для курсової стабілізації, центральний банк вдається до валютних обмежень. Арсенал заходів валютних обмежень є вельми широким. Це може бути:

- встановлення 100-відсоткової норми обов'язкового продажу валютних надходжень;
- обмеження вільного доступу до операцій із купівлі-продажу іноземної валюти на міжбанківському ринку;
- зменшення строків повернення експортерами валютної виручки в країну тощо.

Але ж регуляторна практика 2014 року засвідчила, що запровадження цих обмежень не сприяло зростанню ЗВР, а призвело до протилежних наслідків. Зміст спричиненого девальвацією виклику щодо функціонування механізмів та інструментів валютного регулювання полягає також у неефективності застосування валютних обмежень.

Зменшення обсягів надходження іноземної валюти до країни, стрімке зниження золотовалютних резервів в

Таблиця 6. Динаміка обсягів операцій з купівлі-продажу готівкової іноземної валюти на міжбанківському ринку у 2008–2014 рр.

Період	Обсяги купівлі валюти банками		Обсяги продажу валюти банками	
	Абсолютне значення (млн. доларів США)	Темп зростання (у відсотках порівняно з попереднім роком)	Абсолютне значення (млн. доларів США)	Темп зростання (у відсотках порівняно з попереднім роком)
2008 р.	30 048.8	–	36 154.4	–
2009 р.	13 530.5	45.0	21 911.6	60.6
2010 р.	16 583.8	122.6	26 314.9	120.1
2011 р.	18 248.9	110.0	31 693.4	120.4
2012 р.	15 057.5	82.5	25 245.1	79.7
2013 р.	16 329.7	108.4	19 209.5	76.1
2014 р.	5 612.9	34.4	8 023.1	41.8

Джерело: розраховано автором за даними Офіційного інтернет-представництва Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6784393.

умовах зростання девальваційних очікувань, а також приховування валютних надходжень експортерами стимулювало НБУ вдатися до встановлення жорстких валютних обмежень з метою збалансування попиту і пропозиції на іноземну валюту, які полягали в запровадженні тимчасових обмежень на продаж валюти, банківських металів та забороні здійснювати платежі за деякими імпортними операціями². Також у серпні 2014 року НБУ встановив 100-відсоткову норму обов'язкового продажу валютної виручки, як під час фінансової кризи 1998 року. Через місяць цей норматив було зменшено до 75%. Практика регулювання валютного ринку минулих кризових років свідчить про ефективність валютних обмежень. Проте, як ми вже зазначали, у минулому році встановлені обмеження не забезпечили збалансування попиту і пропозиції валюти на міжбанківському ринку і не зупинили стрімкого зниження курсу гривні. На нашу думку, є три основні причини неефективності валютних обмежень.

Перша причина полягає в тому, що приєднання до статті VIII Статуту МВФ передбачає повну конвертованість національної валюти при здійсненні торговельних операцій. Встановлення ж обмежень означає порушення прав суб'єктів зовнішньоекономічних операцій³. Зважаючи на це,

представники вітчизняного бізнесу доклали максимум зусиль для скасування багатьох із цих обмежень.

Друга причина — це фактичне існування щонайменше чотирьох валютних курсів гривні: офіційного, міжбанківського, готівкового та ринкового (реального), за яким працює вітчизняний бізнес. Існування суттєвих відхилень між цими курсами не сприяло збільшенню надходжень на внутрішній валютний ринок. Крім цього, дефіцит валюти і тимчасові обмеження суми її купівлі в касах банків (200 доларів США однією особою протягом одного дня) спричинили створення умов для проведення валютних спекуляцій на курсовій різниці та розширення обсягів тіншового ринку, учасникам якого не потрібно ідентифікувати свою особу та сплачувати пенсійний збір у розмірі 0.5%. Обсяги операцій з купівлі-продажу іноземної валюти на ринку готівкових продажів зменшилися майже втричі (див. таблицю 6). Це, на нашу думку, означає, що дві третини готівкових валютних коштів перемістилося на тіншовий ринок. Проте якщо порівняти обсяги операцій з готівковою іноземною валютою у кризовий 2008 рік, то зазначені обсяги скоротилися майже у п'ять разів.

Вивести операції з купівлі-продажу валюти з тіншового ринку, як свідчить досвід 1990-х років, буде дуже важко. Принаймні запровадження 2-відсоткового податку на купівлю іноземної валюти фізичними особами з початку 2015 року точно не сприятиме детінізації готівкового валютного ринку.

Третя причина, яка полягає в неефективності валютних обмежень на ринку, на наш погляд, є наслідком неможливості їх застосування за постійного зростання попиту на іноземну валюту в умовах дефіциту її

² Постанови Правління Національного банку України № 515, № 591, № 626.

³ Введення обмежень було зумовлене стрімким відпливом капіталу з України. За даними експертів, мільярди доларів США були виведені з країни за контрафактними з авансовими платежами або з оплатою без ввезення товару на територію країни. Постановою Правління Національного банку України від 29 серпня 2014 р. № 540 "Про введення додаткових механізмів для стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України" було встановлено заборону на проведення таких операцій [10].

Таблиця 7. Темпи приросту грошових показників у 2010–2014 рр.

Період	M0	M1	M2	M3	Відсотки
					Грошова база
2010 р.	16.5	24.0	23.1	22.7	15.7
2011 р.	5.3	7.3	14.2	14.7	6.3
2012 р.	5.5	3.9	13.1	12.8	6.4
2013 р.	17.0	18.7	17.5	17.6	20.3
Жовтень 2014 р.	18.5	12.9	5.6	5.5	8.3

Джерело: розраховано автором за даними "Бюлетеня Національного банку України". – 2014. – № 12. – С. 52, 75.

Таблиця 8. Динаміка обсягів депозитних вкладів у банківській системі України у 2010–2014 рр.

Період	Усього (млн. грн.)	У тому числі				Офіційний курс гривні щодо долара США на кінець року
		у національній валюті		в іноземній валюті		
		абсолютний показник	%	абсолютний показник	%	
2010 р.	416 650	239 302	57.43	177 348	42.56	7.9617
2011 р.	491 756	280 440	57.02	211 316	42.98	7.9898
2012 р.	572 342	320 268	55.95	252 074	44.05	7.9930
2013 р.	669 974	421 754	62.95	248 220	37.05	7.9930
Жовтень 2014 р.	636 846	367 350	57.68	269 496	42.32	12.9506

Джерело: Розраховано автором за даними "Бюлетеня Національного банку України". – 2014. – № 12 (261). – С. 89; та за даними Офіційного інтернет-представництва Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search>.

пропозиції. Адже за всі роки існування України як незалежної держави не було створено альтернативних ринків фінансових інструментів (акцій, облігацій, деривативів тощо), які також виконували функцію засобу нагромадження та збереження грошових коштів суб'єктів економічних відносин.

ТРЕТІЙ ВИКЛИК

Третім викликом, спричиненим девальвацією, є наявність зв'язку з інфляцією. Зазначимо, що падіння курсу гривні в Україні завжди провокувало сплеск інфляції. Так, у 1998 році темп інфляції на споживчому ринку зріс до 20% порівняно з 10.5% у 1997 р.; у 2008 р. – до 22.3% з 16.6% у 2007 р.; у 2014 р. – до 24.9% з 0.5% у 2013 р. Враховуючи надзвичайно складний алгоритм виходу України з інфляційної спіралі та економічного спаду, монетарна політика НБУ у попередні роки була спрямована на уповільнення динаміки цін, адже між знеціненням гривні та зростанням цін є пряма залежність.

Щодо минулого 2014 року, то в умовах економічної та політичної кризи Національний банк не міг обмежувати зростання грошової пропозиції, оскільки це недоцільно в час, коли необхідно рятувати економіку країни. Проте цілком зрозуміло, що за щоквартального зменшення ВВП (І квартал – на 1.2%, II квартал – на

4.6%, III квартал – на 5.5%⁴) грошовий обіг бажано було б скорочувати. Суттєві темпи приросту грошових агрегатів почалися ще у 2013 році (див. таблицю 7). При цьому показники агрегату M0 мали тенденцію до значного зростання і в 2013-му, і в 2014 роках. Щодо показника грошової бази, який також свідчить про кількість грошей поза банками, то темпи його приросту були суттєвими – до 20.3% ще у 2013 році. Зростання грошових показників (M0 та грошової бази) наочно відображають тенденцію до збільшення обсягів готівки поза банківською системою. Цьому перш за все сприяв вплив коштів із депозитних рахунків банків.

Дослідження науковців свідчать про те, що під час кризи "... у грошово-кредитної і фінансово-бюджетної політики з'являється неформальна спільна ціль – поліпшення платоспроможності й ліквідності економічних суб'єктів. Координація між цими двома інструментами макроекономічного регулювання набуває форми спільної діяльності, що дістає своє вираження в розробці спільних механізмів порятунку фінансових посередників та економічного стимулювання. Власні цілі тієї і другої стають обмеженими, за яких оптимізується спільна цільова функція. Фінансово-бюджетна політика розділяє турботу про підтримку фінансового стану суб'єктів економіки з грошово-кредитною політикою, вра-

⁴ Оперативна оцінка.

ховуючи власне обмеження – загрозове зростання дефіциту бюджету. Грошово-кредитна політика допускає потужніше емісійне фінансування економіки, враховуючи власне обмеження – дотримання цільового рівня інфляції. Крім цього, з'являється вже й формальна спільна ціль – забезпечення фінансової стабільності" [11, с. 66]. Саме для реалізації цієї формальної цілі у січні 2015 року створено Раду фінансової стабільності, до складу якої увійшли представники НБУ, Міністерства фінансів України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, регуляторів ринків цінних паперів та фінансових послуг [12].

Щоб не порушувати вітчизняне законодавство, Національний банк України прямої емісії не здійснював. Проте зростання частки цінних паперів уряд у фінансових активах банку до 59.3% свідчить про його участь у фінансуванні державного бюджету.

ЧЕТВЕРТИЙ ВИКЛИК

Четвертий виклик пов'язаний із суперечністю ідеології підтримки банківського сектору в умовах девальвації гривні. Поведінка власників депозитних рахунків у момент стрімкого знецінення курсу національної валюти має завжди надзвичайно важливе значення для діяльності будь-якого банку. У 2014 році проблеми банків почалися з масового відпливу депозитних ресурсів. Дані, наведені в таблиці 8, свідчать про те, що загальний обсяг депозитів на кінець жовтня 2014 року зменшився порівняно з 2013 роком на 33.128 млрд. гривень, або на 4.9%. При цьому обсяги зменшення депозитів у національній та іноземній валютах були різними. Якщо депозити у національній валюті за січень – жовтень 2014 року зменшилися на 12.9%, то депозити в іноземній валюті за той самий період – на 31.8%⁵. До суттєвого скорочення обсягів депозитів в іноземній валюті, на нашу думку, призвели такі чинники:

- побоювання щодо можливого неповернення коштів банками;
- обмеження НБУ щодо видачі коштів в іноземній валюті в еквіваленті 15 тис. гривень щодня (на кінець грудня 2014 року в перерахунку за офіційним курсом гривні ця сума

⁵ За нашими розрахунками, на початок січня 2014 року сума депозитів в іноземній валюті у доларовому еквіваленті становила 30.5 млрд. доларів США, на кінець жовтня ця сума зменшилася до 20.8 млрд. доларів США.

Таблиця 9. Показники підтримання Національним банком України ліквідності банків, зміни курсу гривні та рівня інфляції у 2014 році

Місяць	Обсяги рефінансування (млн. грн.)		Зміни курсу гривні ⁶ девальвація/ревальвація (–)	Рівень інфляції (%)
	Загальний обсяг	У тому числі кредити під програми фінансового оздоровлення		
		абсолютне значення	частка (%)	
Січень	8 456.01	27.50	0.3	0.0
Лютий	22 288.33	5 598.64	25.1	24.9
Березень	32 313.65	1 145.00	3.5	12.9
Квітень	23 371.23	1 000.00	4.3	3.7
Травень	18 355.82	8 732.70	47.6	3.3
Червень	15 116.06	6 660.00	44.01	3.8
Липень	10 195.79	395.00	3.9	–0.5
Серпень	8 189.65	0.0	0.0	2.6
Вересень	3 933.83	960.00	24.4	13.7
Жовтень	10 052.92	2 500.00	24.9	–1.3
Листопад	27 169.97	0.0	0.0	0.0
Грудень	42 932.95	1 150.00	2.7	15.6
Усього:	222 376.21	12 692.50	5.4	97.3
				24.9

Джерело: складено автором за даними Офіційного інтернет-представництва Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=13718707>.

⁶ Розраховано за показником офіційного номінального курсу гривні.

дорівнювала 951.2 долара США);

– дефіцит іноземної валюти в деяких банках.

Щодо впливу депозитів із банківської системи, то існують різні думки з цього приводу. Деякі експерти вважають, що зупинити цей процес необхідно було шляхом запровадження мораторію на зняття коштів із рахунків фізичних осіб [13]. Проте заборони мають лише тимчасовий позитивний ефект. Загалом необхідно розуміти, що власник грошей цінує в них такі якості, як купівельна спроможність, властивість приносити інвестиційний дохід і властивість бути прийнятими як платіжний засіб іншим учасником ринку. Зменшення купівельної спроможності грошей означає, що з часом їх можна обміняти на меншу кількість товарів і послуг, а значне зменшення купівельної спроможності призводить до того, що гроші перестають виконувати функцію нагромадження. Гроші можуть бути корисними для їхнього власника як самозростаюча вартість: вільні ресурси, вкладені на банківський рахунок або у цінні папери, приносять власнику певний дохід. Але власник коштів повинен бути впевненим, що він у будь-який момент безперешкодно скористається ними. Якщо такої впевненості у власника грошей немає, то він намагається захистити їх будь-яким іншим способом.

Із початком масового відпливу депозитів у банків почалися такі проблеми: погіршення якості кредитного портфеля, падіння ліквідності, недотримання нормативів. Наслідком цього було введення до деяких фінансових

установ тимчасових адміністрацій. Політика загального збільшення ліквідності банківської системи здійснювалася за допомогою операцій з рефінансування. Впродовж минулого року банкам надано величезні фінансові ресурси, частина з яких була отримана для виконання економічних нормативів (кредити “овернайт”), а частина – на програми з фінансового оздоровлення банків (див. таблицю 9). Частка останніх у загальних обсягах рефінансування за 11 місяців 2014 року становила всього 6.4%. Достовірних даних щодо того, яка частка з цих коштів перемістилася на валютний ринок немає, оскільки офіційні джерела їх не надають. Але те, що частина ресурсів з кредитів на фінансове оздоровлення банків була використана для купівлі іноземної валюти, цілком очевидно. За даними регулятора, лише 7 банків було виведено з ринку за порушення законодавства у сфері відмивання грошей.

Незважаючи на заходи НБУ, ліквідність банківської системи все ще залишається на незадовільному рівні, що не дає змоги банкам виконувати свої зобов'язання і зумовлює низьку довіру до банківської системи. Це підтверджується відпливом депозитів із банків та конвертацією їх або в іноземну валюту, або у товари довгострокового використання.

Аналізуючи щомісячні обсяги рефінансування та порівнюючи їх із темпами девальвації гривні й індексом інфляції, можемо з певністю стверджувати, що між цими показниками є прямий зв'язок.

Отже, суперечність політики під-

тримки банківської системи полягає в тому, що, з одного боку, все робиться для її порятунку, а з другого, – девальвація гривні, що мимоволі підживлюється ресурсами з рефінансування, посилює кризу вітчизняної банківської системи. Так, восени минулого року з 15 великих банків тільки чотири пройшли стрес-тест, який засвідчив, що в докапіталізації на загальну суму 56 млрд. грн. мають потребу 11 банків: три державні, а також Приватбанк, “Надра”, “Дельта”, банк “Фінанси та кредит”, ВТБ-банк, Укрсиббанк, Промінвестбанк, Укрсоцбанк [14].

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати розглянутих викликів та проаналізованих тенденцій, можемо наголосити на тому, що девальвація гривні ще більше загострила проблеми, які роками накопичувалися у вітчизняній економіці й не вирішувалися. Тому нині необхідно зосередитися на розв'язанні таких найгостріших проблем фінансово-банківської системи, як:

- низький рівень ліквідності національних грошей;
- нестача розвинутих фінансових ринків та якісних інструментів для заощаджень;
- несприятливе інституційно-правове середовище, яке стримує приплив іноземного капіталу;
- проблеми координації у взаємодії між НБУ та урядом;
- значний дефіцит державного бюджету і платіжного балансу;
- відсутність належних умов для функціонування альтернативних каналів грошової трансмісії;
- суперечність заходів підтримки банківського сектору в умовах кризи;
- неконтрольоване використання кредитів рефінансування на валютному ринку;
- відсутність механізмів залучення довгострокових гривневих ресурсів;
- значний дефіцит довіри до вітчизняного банківського сектору;
- недостатність обсягів золотовалютних резервів та пошук нестандартних джерел їх наповнення;
- високий рівень корупції.

Зазначений перелік нагальних проблем має стати основою для розробки системного антикризового плану дій, впровадження і реалізація якого дасть змогу зменшити втрати банківського сектору та оздоровити фінансовий ринок держави.

Список використаних джерел

1. Береславська О. Курсоутворення гривні в контексті змін у світовій валютній системі / О.Береславська // Вісник Національного банку України. — № 3. — 2014. — С. 10–16. — (Ukrainian source).

2. Бюлетень Національного банку України (електронне видання). — Листопад 2014 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=13617293>.

3. Платіжний баланс і зовнішній борг України. — Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. — I квартал 2014 року. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=120403>.

4. Гайдучий А. Как Украине привлечь дополнительные \$10 млрд. /А.Гайдучий// — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forbes.ua/opinions/1370748-kak-ukraine-privlech-dopolnitelnye-10-mlrd>.

5. Гайдучий А. Не за крихти. Україні потрібна якісно нова стратегія за-

лучення іноземного капіталу / А.Гайдучий // Дзеркало тижня Україна. — 2014. — 20 грудня. — С. 7. — (Ukrainian source).

6. Унковська Т. Як зупинити девальваційний торнадо/ Т.Унковська // Дзеркало тижня Україна. — 2014. — 13 грудня. — С. 1, 6. — (Ukrainian source).

7. Бюлетень Національного банку України. — 2014. — № 12 (261). — С. 53. — (Ukrainian source).

8. Про стан платіжного балансу в III кварталі 2014 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=91916>.

9. Украина с начала года привлекла почти \$ 9 млрд. валютных займов. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fixygen.ua/news/2014/ukraina-s-nachala.html>.

10. Лямець С. Влада знищила авторитет Нацбанку / С.Лямець, Г.Калачова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/10/30/501982/>.

11. Кричевська Т. Фінансово-еконо-

мічна криза і виклики для грошово-кредитної політики / Т.Кричевська // Економіка України. — 2010. — № 4. — С. 65–75. — (Ukrainian source).

12. Голова Національного банку України оголосила про створення Ради фінансової стабільності. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/4600/news/1421311640.html>.

13. Физические лица забрали из украинских банков 46 млрд. грн. депозитов — эксперт. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/news/~/336816>.

14. Дубинський О. Фінансова недовіра /О.Дубинський/. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/11/3/502509/>.

15. Платіжний баланс і зовнішній борг України. — Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58128.

Процентна політика/

Динаміка облікової ставки Національного банку України в 1992–2014 рр.
Dynamics of the National Bank of Ukraine discount rate in 1992–2014

Період дії			Період дії		
від	до	Відсотки річні	від	до	Відсотки річні
25.06.1992 р.	15.11.1992 р.	30.0	07.07.1998 р.	20.12.1998 р.	82.0
16.11.1992 р.	28.02.1993 р.	80.0	21.12.1998 р.	04.04.1999 р.	60.0
01.03.1993 р.	30.04.1993 р.	100.0	05.04.1999 р.	27.04.1999 р.	57.0
01.05.1993 р.	30.06.1994 р.	240.0	28.04.1999 р.	23.05.1999 р.	50.0
01.07.1994 р.	31.07.1994 р.	190.0	24.05.1999 р.	31.01.2000 р.	45.0
01.08.1994 р.	14.08.1994 р.	175.0	01.02.2000 р.	23.03.2000 р.	35.0
15.08.1994 р.	24.10.1994 р.	140.0	24.03.2000 р.	09.04.2000 р.	32.0
25.10.1994 р.	11.12.1994 р.	300.0	10.04.2000 р.	14.08.2000 р.	29.0
12.12.1994 р.	09.03.1995 р.	252.0	15.08.2000 р.	09.03.2001 р.	27.0
10.03.1995 р.	28.03.1995 р.	204.0	10.03.2001 р.	06.04.2001 р.	25.0
29.03.1995 р.	06.04.1995 р.	170.0	07.04.2001 р.	10.06.2001 р.	21.0
07.04.1995 р.	30.04.1995 р.	150.0	11.06.2001 р.	08.08.2001 р.	19.0
01.05.1995 р.	06.06.1995 р.	96.0	09.08.2001 р.	09.09.2001 р.	17.0
07.06.1995 р.	14.07.1995 р.	75.0	10.09.2001 р.	09.12.2001 р.	15.0
15.07.1995 р.	20.08.1995 р.	60.0	10.12.2001 р.	10.03.2002 р.	12.5
21.08.1995 р.	09.10.1995 р.	70.0	11.03.2002 р.	03.04.2002 р.	11.5
10.10.1995 р.	30.11.1995 р.	95.0	04.04.2002 р.	04.07.2002 р.	10.0
01.12.1995 р.	31.12.1995 р.	110.0	05.07.2002 р.	04.12.2002 р.	8.0
01.01.1996 р.	03.03.1996 р.	105.0	05.12.2002 р.	08.06.2004 р.	7.0
04.03.1996 р.	25.03.1996 р.	98.0	09.06.2004 р.	06.10.2004 р.	7.5
26.03.1996 р.	31.03.1996 р.	90.0	07.10.2004 р.	08.11.2004 р.	8.0
01.04.1996 р.	07.04.1996 р.	85.0	09.11.2004 р.	09.08.2005 р.	9.0
08.04.1996 р.	24.04.1996 р.	75.0	10.08.2005 р.	09.06.2006 р.	9.5
25.04.1996 р.	21.05.1996 р.	70.0	10.06.2006 р.	31.05.2007 р.	8.5
22.05.1996 р.	06.06.1996 р.	63.0	01.06.2007 р.	31.12.2007 р.	8.0
07.06.1996 р.	01.07.1996 р.	50.0	01.01.2008 р.	29.04.2008 р.	10.0
02.07.1996 р.	09.01.1997 р.	40.0	30.04.2008 р.	14.06.2009 р.	12.0
10.01.1997 р.	07.03.1997 р.	35.0	15.06.2009 р.	11.08.2009 р.	11.0
08.03.1997 р.	25.05.1997 р.	25.0	12.08.2009 р.	07.06.2010 р.	10.25
26.05.1997 р.	07.07.1997 р.	21.0	08.06.2010 р.	07.07.2010 р.	9.5
08.07.1997 р.	04.08.1997 р.	18.0	08.07.2010 р.	09.08.2010 р.	8.5
05.08.1997 р.	31.10.1997 р.	16.0	10.08.2010 р.	22.03.2012 р.	7.75
01.11.1997 р.	14.11.1997 р.	17.0	23.03.2012 р.	09.06.2013 р.	7.5
15.11.1997 р.	23.11.1997 р.	25.0	10.06.2013 р.	12.08.2013 р.	7.0
24.11.1997 р.	05.02.1998 р.	35.0	13.08.2013 р.	14.04.2014 р.	6.5
06.02.1998 р.	17.03.1998 р.	44.0	15.04.2014 р.	16.07.2014 р.	9.5
18.03.1998 р.	20.05.1998 р.	41.0	17.07.2014 р.	12.11.2014 р.	12.5
21.05.1998 р.	28.05.1998 р.	45.0	13.11.2014 р.		14.0
29.05.1998 р.	06.07.1998 р.	51.0			

Інформацію надано працівниками Генерального департаменту грошово-кредитної політики Національного банку України.

■ **Олександр Шаров**
Oleksandr Sharov

Доктор економічних наук, професор

Sc.D. (Economics), Professor

E-mail: alexsharov7@gmail.com

Перспективи створення країнами ЄС банківського союзу

Prospects for EU countries to build up the banking union

У статті розглядаються проблеми функціонування сучасної банківської системи, а також передумови та процес створення банківського союзу країн ЄС з урахуванням історичного досвіду європейських країн. Автор також аналізує шляхи вирішення різних теоретичних та практичних проблем, які виникали в ході цього процесу. Зокрема, розглядаються пропозиції, внесені в межах “плану Вікерса” та “плану Лііканена”.

The article considers problems of the modern banking system activity as well as preconditions for creation of the banking union of EU countries and the process of its implementation in the historical framework. The author analyzes solutions to some theoretical and practical problems of the process. In particular, there are discussed the Vickers plan and Liikanen plan proposals.

Ключові слова: банківський союз, банківська криза, “план Вікерса”, “план Лііканена”.

Key words: banking union, banking crisis, Vickers plan, Liikanen plan.

Банківський сектор Європейського Союзу є найбільшою банківською потугою глобальної економіки. Втім, це не захистило його від потрясінь, зумовлених загальносвітовою фінансовою кризою.

Серйозність комплексної фінансової кризи, яка охопила Європейський Союз, засвідчила, що для вирішення економічних проблем вразливих країн зони євро необхідне фінансове донорство потужних економічних країн — передусім Німеччини і Франції та гли-

боке “переформатування” інституцій ЄС, а також посилення централізації економічної політики [1, с. 11]. Виходячи з цього, у 2012 році європейські лідери домовилися про створення “банківського союзу”, який повинен розірвати порочне коло зв'язку між слабкими банками та слабкими урядами [2, с. 120]. На першому етапі організації такого союзу створюється єдиний супермеханізм фінансового нагляду; на другому — єдиний механізм санації банків (Single Resolution Mechanism — SRM) і на третьому — запроваджується спільна схема гарантування депозитів (у сумі до 100 тисяч євро). Вирішення цих “етапних” завдань, у принципі, передбачає проведення широкої банківської реформи.

Банківський союз створюється в межах зони функціонування євро. Тобто 11 країн — членів ЄС безпосередньо не залучені до нового проекту, втім, не можна сказати, що його реалізація не впливатиме на банківські системи цих країн також (особливо щодо Великобританії, банківський сектор якої відіграє важливу роль як для цієї країни, так і для всього Європейського Союзу).

АМЕРИКАНСЬКИЙ ВПЛИВ

Ідея проведення банківської реформи зовсім не нова, але світова та зокрема європейська фінансова криза лише прискорила роботу в цьому напрямі, підкресливши її запізнілість. Але для того, щоб зрозуміти причини та основні напрями такої реформи, необхідно спочатку коротко згадати ситуацію, яка склалася у США — своєрідних “законодавців банківської моди”. Слід згадати, що протягом тривалого часу на банківському ринку Америки діяли обмеження, введені законом Гласса — Стігала (1933 р.) стосовно розмежування інвестиційних та кредитних операцій. Однак на Уолл-стріт дедалі голосніше лунали голоси незадоволених таким “зв'язуванням рук”, що обмежувало конкурентоспроможність американських банків. Зрештою, цим незадоволеним якимось чином удалося перетягти на свій бік А.Грінспена, котрий змінив на посаді глави Федеральної резервної системи США (ФРС) П.Волкера, а також переконати в архайчності такого обмеження і президента Б.Клінтона, який у 1999 році підписав закон Гремма — Ліча — Блай-

Таблиця 1. Порівняння розмірів банківських секторів ЄС, США та Японії

2010 р.

Показники	ЄС	США	Японія
Загальні активи банківського сектору (трлн. євро)	42.9	8.6	7.1
Загальні активи банківського сектору/ВВП (%)	349	78	174
Активи 10 найбільших банків (трлн. євро)	15.0	4.8	3.7
Активи 10 найбільших банків /ВВП (%)	122	44	91

Джерело: Krahnen J.P. On reforming the structure of the EU Banking Sector: The Liikanen Report. Center for Financial Studies, Goethe University Frankfurt, 08 November 2012, p. 6 — URL: http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/events/20121108-financial_stability/jrc_20121108_financial_stability_s3_krahnen.pdf.

ла щодо лібералізації ринку фінансових послуг, яким скасовувалися вимоги закону Гласса — Стігала. Протягом певного часу здавалося, що без старих обмежень банківський ринок працює досить непогано, але невдовзі розпочалася криза. І розпочалася, власне, з банкрутства інвестиційного банку Леман Бразерс (Lehman Brothers), задіяного в операціях, здійснення яких було б неможливе без скасування закону Гласса — Стігала. Багато хто з експертів узагалі називав скасування цього закону однією з головних причин кризи, вказуючи, що роки після скасування цього закону не навчили нас нічому в питаннях попередження фінансових криз, наслідків маніакальної дерегуляції та безконтрольної політичної влади мегафінансових інститутів [3]. Тож не дивно, що в січні 2010 року президент США Б.Обама оприлюднив нові правила (відомі як “правила Волкера”), згідно з якими американські банки більше не мають права володіти, спонсорувати або використовувати як об’єкт інвестицій хедж-фонди чи фонди прямих інвестицій (private equity funds), а також займатися торгівлею цінними паперами за власний рахунок (proprietary trading) для одержання прибутку, не пов’язаного з обслуговуванням їхніх клієнтів. За цією дешево витіюваною, але юридично вивіреною фразою криється проста ідея про повернення до системи спеціалізованих фінансово-кредитних інститутів, яка мотивується тим, що країна опинилася на межі другої Великої депресії. До речі, П.Волкер (колишній головний банкір США, який очолював президентську раду з економічного оздоровлення) був не єдиним фахівцем, із ким президент визнав за необхідне провести останню консультацію з цього питання. Другою людиною був експертна комісія з цінних паперів і бірж У.Дональдсон. Обидва конфіденти очолювали свої відомства за часів республіканських адміністрацій, відповідно Р.Рейгана і Дж. Буша-молодшого.

Але “правило Волкера” досить швидко (у липні 2010 р.) стало лише складовою частиною нового банківського закону — “Закону щодо реформування Уолл-стріт та захисту споживачів” (*The Wall Street Reform and Consumer Protection Act*), відомого як закон Додда — Франка (*The Dodd — Frank Act*). Він передбачав заходи стосовно зменшення ризиків фінансової системи, підвищення рівня захисту інтересів споживачів фінансових послуг та жорсткішого регулювання системоутво-

рюючих фінансових інститутів. Утім, запровадження жорсткішого регулювання не було самоціллю нового закону (що б мало, швидше за все, негативний наслідок). “Насправді, на думку експертів, закон освітлює американським банкам шлях до виживання в нових, пост-кризових умовах та, як би це не здавалося парадоксальним, сприяє (звісно ж, у примусовому порядку) інтеграції їхньої діяльності з новим регуляторним механізмом”, у зв’язку з чим, він “поступово перетворюється на дієвий інструмент захисту національної економіки від нестабільності/незбалансованості на мікрорівні” [4, с. 57, 60]. А тому **американські нововведення не залишилися поза увагою європейських конкурентів і серйозно вплинули на плани реформування європейської банківської системи.**

Першу реакцію в Європі довелося чекати недовго. Сигнал про те, що європейські банкіри не збираються підігравати своїм заокеанським конкурентам, ще до офіційного виступу Б.Обами подав новопризначений глава центрального банку Швейцарії Ф.Хільдебранд, який висловився проти розділення інвестиційного та кредитного бізнесів найбільших банків країни — Ю Бі Ес (UBS) і Креді Свіссе (Credit Suisse). При цьому він наголосив, що універсальна модель надає необхідної синергії швейцарським банкам і є однією з форм диверсифікації ризиків. А вже за тиждень після оголошення “правила Волкера” міністри фінансів “Великої сімки”, які зібралися разом із представниками міжнародних фінансових організацій у Лондоні, серед іншого обговорили й новачки Б.Обами. Ще напередодні зборів шановних фінансистів “хазяїн заходу”, держсекретар із питань фінансових послуг (він же “міністр у справах Сіті”) лорд П.Майнерс прямо заявив, що твердження про те, що саме хедж-фонди та торгівля цінними паперами за рахунок коштів банків посилюють кризові ризики, “не є нашою думкою”. При цьому адміністрація США вживає заходів, покликаних розв’язати проблеми лише своєї фінансової системи. Таким чином він намагався принизити значення запропонованих змін, оскільки вони вочевидь загрожували скороченням активності й зайнятості у найбільшому фінансовому центрі світу (Лондоні). Водночас глава британського казначейства А.Дарлінг слушно зауважив: “Якщо кожен робитиме по-своєму, це не приведе абсолютно ні до чого. Адже банки глобальні — вони цілком спро-

можні самоорганізуватися таким чином, що коли [регуляторний] режим складний в одній країні, то вони перейдуть до іншої” [5].

Між тим, вплив прикладу основного глобального актора — Сполучених Штатів Америки, а також загострення ситуації на власному банківському ринку поступово примусили західноєвропейців коригувати свою позицію. І вже канцлер/міністр фінансів “тіньового уряду” Дж. Осборн, виступаючи по британському радіо, висловився в тому сенсі, що пропозиції президента США створюють достатні можливості для світу зробити свій внесок у розумну систему правил і угод. А генеральний секретар ОЕСР А.Гурріа прямо заявив, що запропоновані Б.Обамою обмеження можуть допомогти уникнути нової фінансової кризи. Очевидно, що “глибоко інтелектуальні дебати” (за висловлюванням репортерів Бі-бі-сі) навколо цієї теми на Всесвітньому економічному форумі в Давосі у 2010 році та під час зустрічі фінансистів і центральних банкірів “Великої сімки” в канадському містечку Ікелюїт сприяли більш реалістичному розумінню необхідності реформування банківського сектору.

БАНКІВСЬКІ КРИЗИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Появі такого розуміння сприяли й банківські кризи, які потрясли деякі європейські країни. У 2008 році Ірландія, яка перед тим демонструвала помітні успіхи в економічному зростанні (що давало привід говорити про “ірландське диво”), внаслідок “перегріву” економіки та “вибуху” “фінансової бульбашки” в секторі нерухомості зазнала серйозної банківської кризи. На початок року зовнішній борг ірландських банків (на який припало 70% усього зовнішнього боргу країни) сягнув 400% від ВВП. Водночас збитки ірландських банків сягнули майже 100 млрд. доларів, значна частина яких припала на неповернуті кредити забудовникам або домовласникам. Економічний стан країни різко погіршився: безробіття зросло з 4 до 14%, профіцит державного бюджету змінився на дефіцит в обсязі 32% від ВВП країни.

Намагаючись врятувати ситуацію, уряд звернувся за кредитом до Європейського центрального банку з тим, щоб не тільки гарантувати повернення депозитів приватним вкладникам, а й здійснити виплати за корпоративними облігаціями банків приватним ін-

весторам. Оскільки цього виявилось недостатньо, уряд Ірландії звернувся за фінансовою допомогою до ЄС та МВФ, а також окремих європейських країн, отримавши в цілому більше 67 млрд. євро, що разом із власними ресурсами уряду дало змогу сформувати “пакет” у розмірі 85 млрд. євро. (У 2011 році було проведено додаткові переговори, які відкрили можливість для продовження строків отриманих кредитів та знизити процентні ставки). Рекапіталізацію трьох найбільших банків – “Елайд Айриш Бенк” (Allied Irish Bank), “Банк оф Аерленд” (Bank of Ireland) та “Енглоу Айриш Бенк” (Anglo Irish Bank), – було здійснено на початку 2009 року, що коштувало бюджету країни 12.5 млрд. євро. Зазначені кошти використовувалися для реалізації програми, яка передбачала: 1) зменшення банківського сектору країни з одночасним підвищенням рівня його капіталізації; 2) бюджетну консолідацію, спрямовану на оздоровлення державних фінансів та 3) структурну реформу, яка повинна привести до суттєвого зростання конкурентоспроможності країни (передусім за рахунок змін на ринку праці). Виконання програми привело до поживлення економіки, зростання обсягів експорту і досягнення позитивного сальдо поточного рахунку платіжного балансу. Поліпшення економічної ситуації дало змогу ірландському уряду у 2012 році повернутися на ринок зовнішніх запозичень і отримати 6.5 млрд. євро на 5 років. А підвищення рейтингу кредитоспроможності дало ще один результат: уже за рік Ірландія спромоглася залучити на 10 років ще 5 млрд. євро (вдвічі більше, ніж планувалося), ставши таким чином першою “проблемною” країною ЄС, яка повернула довіру міжнародних інвесторів, та ефективно використовувати отримані кредити. Втім, бюджетний дефіцит залишається ще досить високим – як і рівень безробіття.

Уряд також здійснив певні дії, спрямовані на покарання осіб, причетних до банкрутства банку “Енглоу Айриш Бенк” (“Anglo Irish Bank”), яке свого часу стало “детонатором” кризи. Як з’ясувалося, Дж. І. Уїн (John Ignatius Quinn, відомий також як Seán Quinn), найбагатша на той час людина Ірландії, в 2008 році придбав акції банку за рахунок кредиту, отриманого в цьому ж банку. Менеджери банку, які сприяли обороту, знаходяться тепер під слідством або судом, колишнього голову Ради директорів зааре-

штовано, а сам банк ліквідовано [6].

За півроку банківська криза виникла ще в одній європейській країні, яка перед тим п’ять років була для всіх “економічним дивом”, – в Ісландії¹. У 2003 році уряд країни пішов на приватизацію всіх банків, і вони розпочали активну зовнішню експансію за фактично повної безконтрольності з боку влади. На думку президента країни О.Р.Гримсона, це сталося з трьох причин. По-перше, ідеологія, яка панувала в західному світі починаючи з 1980-х років, зводилася до такої теорії: чим менше регулювати, чим більше свободи для маневру надавати фінансовим ринкам, тим вищим буде загальний добробут. По-друге, приватизація всіх ісландських банків відбулася в умовах перенасичення глобального фінансового ринку грошима, що надало їм занадто легкий доступ до зовнішнього фінансування. По-третє, наприкінці 1990-х років комп’ютеризація суттєво змінила банківську справу, і старі методи регулювання та контролю виявилися неефективними. Хоча президент Ісландії визнав і те, що в країні просто не було достатньо розвинутих органів банківського контролю для регулювання нового сектору економіки, який швидко розширювався [7]. Справді, якщо у 2003 році активи ісландських банків становили 200% від ВВП, то до 2007 року вони збільшилися до 900%.

Головним “двигуном” зростання банківського сектору стали спекулятивні операції (процентний арбітраж): банківські процентні ставки в Ісландії (яка вела боротьбу з інфляцією) були помітно вищі, ніж у країнах Євросоюзу, чим і скористалися провідні банки – “Глітнір”, “Кауптінг” та “Ландсбанк” (Glitnir, Kaupthing, Landsbanki), які почали пропонувати своїм британським та голландським клієнтам кредити під 5–6% річних (приблизно в півтора раза більше, ніж місцеві банки), конвертуючи отриману валюту в ісландські крони і розміщуючи їх в інших ісландських банках під 10–18 відсотків. Причому половину активів ісландських банків було розміщено у Великобританії та країнах Північної Європи, в основному через дочірні структури та кредити ісландським компаніям, які здійснювали економічну експансію за кордоном. При цьому

банки заздалегідь перекладали ризики на своїх клієнтів, адже до 70% корпоративних кредитів прив’язувалися до валютного курсу, а 80% індивідуальних кредитів – до рівня інфляції [8, с. 4].

Особливу активність виявив “Ландсбанк”, який створив механізм залучення коштів за допомогою інтернет-технологій (ощадні рахунки IceSave). На відміну від інших країн, в яких процентні ставки були вищі за ставки країн ЄС, Ісландія вважалася безризиковим партнером, оскільки сприймалася майже як член Євросоюзу. Крім того, навіть офіційні особи Ісландії запевняли, що депозити нерезидентів повністю гарантовані національним агентством страхування депозитів Tryggingarsjóður. Втім, коли ця “фінансова піраміда” прогнозовано обвалилася (оскільки місцеві банки просто не змогли виплачувати проценти на такі значні обсяги залучених коштів), виявилось, що агентство не може покрити збитки навіть резидентів (враховуючи, що його активи були більш як в сто разів менші порівняно із зобов’язаннями “спекулятивної трійці”).

Уряд Ісландії на початку жовтня 2008 року був змушений націоналізувати “велику трійку” банків (інші банки теж збанкрутували, і банківська система країни продовжувала функціонування завдяки відродженню трьох не найбільших банків країни) [9]. Відбулася драматична девальвація крони (майже на 80%). За таких умов ісландський уряд відмовився компенсувати втрати нерезидентів (300 тисяч британців втратили 5 млрд. євро, а 125 тисяч голландців – 1.7 млрд. євро), хоча з урахуванням мінімального розміру гарантованих вкладів (приблизно 21 тисяча євро) необхідно було виплатити 2.7 млрд. євро британським клієнтам і 1.3 млрд. євро – голландським. Зрештою, після довгих дипломатичних переговорів ці втрати було покрито з бюджетів зазначених країн. При цьому активи ісландських банків у цих країнах було заморожено (у Великобританії – на підставі антитерористичного закону, що викликало додаткову напругу в двосторонніх відносинах).

Утім, ісландська криза викликала серйозне занепокоєння в країнах ЄС, оскільки на той момент деякі європейські банки, орієнтовані на закордонні операції, знаходилися в дуже скрутному становищі (зокрема, бенілюксовський “Фортіс” (Fortis) та голландсько-бельгійський “Дексія” (Dexia), що загрожувало “ланцюговою реакцією”. У зв’язку з цим Великобританія, сканди-

¹ Ісландія не член ЄС, але тісно пов’язана з Євросоюзом як економічними, так і політичними зв’язками (вона навіть входила до Шенгенської зони), але періодично уряд країни розпочинає та припиняє переговори щодо вступу до ЄС. Останній раз уряд Ісландії вийшов з переговорного процесу 13 вересня 2013 року.

навські країни, Німеччина та Польща² спільно з МВФ запропонували пакет фінансової допомоги в розмірі понад 10 млрд. євро. Вогнище кризи вдалося загасити, хоча остаточно проблему не вирішено і досі, адже узгоджені на міжнародному рівні варіанти погашення ісландських боргів самі ісландці двічі відкидали на загальнонародних референдумах. За розрахунками, борги можна погасити завдяки коштам, отриманим у результаті розпродажу активів банків до 2017 року. Водночас уряд певною мірою розраховує на вирішення проблеми в рамках переговорів про вступ країни до ЄС або переходу на використання євро (наприклад, за методом “валютного бюро”, як це було зроблено в Чорногорії), хоча ЄЦБ відкидає можливість використання Ісландією євро до моменту її вступу до Євросоюзу [10]. Крім того, не виключено, що така невизначеність “грає на руку” власникам “кредитно-дефолтних свопів” (credit default swap), обсяги яких також обраховуються на багатомільйонні суми. Хоча останнім часом вони помітно подешевшали, що свідчить про поступове зниження побоювання інвесторів стосовно можливого суверенного дефолту Ісландії [11].

Таким чином, було продемонстровано **дві різні стратегії виходу з банківської кризи**. Ірландія обрала шлях порятунку банків, але не здійснила жодних фундаментальних змін у своїй макроекономічній політиці: ані монетизувала борг, що могло призвести до інфляції, ані ввела валютний контроль задля стримування “втечі” капіталу. Ісландія ж, навпаки, дозволила банкам збанкрутувати. У країні розпочалася значна інфляція (до 20% у 2009 році), що дало змогу швидше-розрахуватися з боргами. Одночасно запроваджувалися заходи валютного контролю проти відпливу капіталу, узгоджені з МВФ у рамках програми міжнародної допомоги. В результаті ісландська криза була глибшою й тривала довше, оскільки реальні заощадження поглинула інфляція. Ірландський шлях виходу з кризи первісно був болісшим, але не таким довгим. У країні розпочалася дефляція, й ірландський експорт стимулювався не депрещіацією валютного курсу, а па-

дінням внутрішніх цін [12].

Аналогічні проблеми (особливо участь у ризиковому кредитуванні операцій із нерухомістю), а також активна фінансова підтримка банками урядових запозичень поставили на межу кризи банківські системи Греції, Іспанії та Португалії. До спільної справи запобігання такої кризи активно підключилися МВФ та ЄЦБ. Однак сама загроза банківської кризи сильно вплинула на політичну ситуацію в цих країнах, підтримуючи довіру до традиційних політичних партій (особливо в Греції та, частково, в Іспанії, ситуація в якій додатково загострилася внаслідок активізації каталонського сепаратизму) [13].

Але найбільшого розголосу набула банківська криза на Кіпрі. Місцеві банки також не уникли спокуси надмірного кредитування операцій із нерухомістю, необхідності кредитування бюджетного дефіциту (причому не лише кіпрського, а й головним чином грецького), та найвагомішою причиною кризи стала надмірна “офшоризація” банківських операцій. Щоправда, кіпрська влада давно вже намагалася позбутися сумнівної слави “головного європейського офшору”. Принаймні з моменту підготовки Кіпру до входження в Європейський Союз, зумовленого логікою його економічного розвитку, зокрема зв'язками з Грецією (яка стала членом європейського співтовариства ще в 1981 році) й зростанням рівня життя на острові, який поступово наблизився до “європейських стандартів”. Так, якщо в 1980 році ВВП на душу населення (за паритетом купівельної спроможності) становив не набагато більше 5 тис. доларів (або 60% від середнього рівня країн ЄЕС), то в 2004-му — вже 22 тис. доларів (або 82%).

Значною мірою це зростання зумовлювалося розквітом офшорного бізнесу (перед вступом до ЄС на острові було зареєстровано близько 16 тис. офшорних компаній) і тісно пов'язаної з ним банківської справи. Із 1 січня 2003 року, напередодні вступу до ЄС, було внесено відповідні законодавчі зміни, які **формально** позбавляли Кіпр офшорного статусу. Водночас залишалися можливості для “податкової оптимізації” (оскільки податковий режим на острові залишався значно привабливішим, ніж в Ірландії, Швейцарії або на Мальті). Щодо приховування “кінцевого бенефіціара”, то це й надалі забезпечувалося схемою, за якою засновником кіпрської компанії (з усіма перевагами) став власник, зареєстрований в офіційній офшорній зоні (наприклад, на

Нормандських або Карибських островах) без подальшої ідентифікації.

Однак банківському сектору довелося-таки перебудовуватися. Зокрема, банкам тепер уже треба було самим енергійніше займатися активними операціями, видаючи кредити і на Кіпрі, і за кордоном. Утім, кіпрська економіка виявилася заслабкою для того, щоб використати такі ресурси. Наприклад, депозити кіпрських банків до 2013 року перевищили ВВП країни вчетверо (17.5 млрд. і 68.4 млрд. євро відповідно, з яких 20 млрд. євро надійшли на депозити після січня 2008 року). Це спонукало кіпрських банкірів до активізації кредитних операцій за кордоном, наслідком чого стало зростання їхніх активів до 120 млрд. євро, що всемоє перевищило ВВП країни. У 2012 році найбільші банки Кіпру вирішили взяти участь у програмі реструктуризації грецького боргу, вклавши в це майже 5 млрд. євро. У результаті кіпріоти списали 70% від суми заборгованості, а на цю суму держава профінансувала банки, одержавши відповідні частки в їхньому капіталі. Із січня 2013 року депозити з двох головних банків країни почали масово переводити за кордон.

Кіпрська влада почала просити “трійку” (МВФ, Єврокомісію та ЄЦБ) про надання фінансової допомоги у розмірі 17 млрд. євро ще в середині 2012 року. Однак зовнішні кредитори готові були надати допомогу в розмірі лише 10 млрд. євро з тим, щоб решту необхідних коштів уряд країни акумулював сам за рахунок підвищення податків та зборів. Зокрема йшлося про одноразовий податок на депозити: у розмірі 9.9% — на депозити більше 100 тис. євро та 6.7% — на менші депозити (хоча це суперечить правилам ЄС щодо гарантування депозитів). Утім, у цій ідеї спочатку не бачили нічого надзвичайного, адже йшлося лише про приватних осіб, а не про корпорації чи інвесторів (які в разі чого можуть звернутися до Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів у Вашингтоні та відсудити свої гроші). Тим більше, що у липні 1992-го соціалістичний прем'єр Італії Дж. Амато вже запроваджував такий одноразовий збір. Того ж року Бразилія, а на зламі тисячоліть і Аргентина, вживали аналогічних заходів. Більше того, як підкреслював голова Єврогрупи Й. Дейзелблум (Jeroen Dijsselbloem), “ідея залучення приватних заощаджень для порятунку проблемних банків використовуватиметься як “стандартне рішення

² Крім того, уряд Ісландії звертався за фінансовою допомогою до Росії, але позитивної відповіді не отримав, якої, зрештою, навряд чи й можна було очікувати. (Pfanter E., Werdigier J. Caught in financial crisis, Iceland tries to tap Russia/The New York Times, October 7, 2008 — URL: http://www.nytimes.com/2008/10/07/business/worldbusiness/07iht-icebank.4.16761865.html?_r=0).

ня” в подібних ситуаціях” [14]. Зрештою, принцип “самопорятунку” банківських клієнтів було збережено, незважаючи на масові протести і політичний супротив³.

Ще більшої актуальності даній проблемі надало банкрутство одного з найбільших та найстаріших банків Португалії — “Банку Еспіріту Сенту” (“Banco Espírito Santo” (BES)), яке сталося на початку серпня 2014 року. Його збитки (в розмірі 3.6 млрд. євро) виникли головним чином унаслідок “шахрайських фінансових схем”, які здійснювалися компаніями тієї ж промислово-фінансової групи (контрольованої однією з найбагатших португальських родин — Еспіріту Сантуш) за межами юрисдикції наглядового органу — центрального банку Португалії. (Хоча і в межах зони євро, оскільки зареєстровані вони були здебільшого в Люксембурзі). Такі великі фінансові втрати призвели до падіння коефіцієнта платоспроможності банку нижче встановленого законом мінімуму, що унеможливило фінансування банку “БЕС” (BES) із боку Європейського центрального банку. Надання необхідної допомоги з боку уряду було можливе, втім не менш важливим, враховуючи кіпрський прецедент, у Португалії вважали дотримання жорсткої позиції стосовно розподілу фінансового тягара між платниками податків та приватними кредиторами. А тому здорові активи банку, — такі, як депозити, високорейтингові пріоритетні боргові зобов’язання (senior debt) тощо, — було передано спеціально створеному “хорошому банку” — “Нову Банку” (“Novo Banco”). Акціонери ж залишилися у “поганому банку” “БЕС” (BES) із “токсичними” (низьколіквідними) активами, які виникли внаслідок спроби підтримати “родинну імперію”.

По суті, це “гібридна схема” порятунку, оскільки за її допомогою намагаються поєднати варіанти фінансової підтримки за рахунок “інсайдерів” банку, тобто його інвесторів та кредиторів (bail-in) із варіантом, коли така підтримка надається за рахунок “аутсайдерів”, передусім державного бюджету, тобто, врешті-решт, платників податків (bail-out). При цьому твер-

дження уряду Португалії, що порятунок “БЕС” не коштуватиме платникам податків нічого, було сприйнято експертами досить скептично: фінансування “Нову Банку” (“Novo Banco”) (в сумі 4.9 млрд. євро) здійснювалося за рахунок спеціального Фонду порятунку банків, який було створено свого часу, в тому числі за кошти кредиту, отриманого урядом від ЄС та МВФ (на що витратили 4.4 млрд. євро). Теоретично ці кошти мав би повернути новостворений банк. Якщо ж він не впроваджує з поставленим завданням, то неповернуті гроші все ж таки візьмуть із бюджету.

Утім, “португальський гібрид” демонструє свою тверду позицію щодо використання в ЄС підходу до санації банків, за якого не тільки привілейовані кредитори, а й навіть великі вкладники повинні будуть відповідалність за порятунок банків, заступаючи в цій ролі платників податків [15, с. 56].

Таким чином, реально постало питання про те, щоб зламати “величезну корпоративну монолітну структуру “банк — уряд”, яка залишає нас у жалюгідній ситуації, коли банківські прибутки використовуються для їх подальшого примноження, а в разі виникнення у банків збитків за їхній порятунок примушують платити народ. Це найгірше з усіх соціалістичних концепцій, що виключає можливість продемонструвати вільно ринковий капіталізм, який єдиний послідовно довів свою роль рушійної сили суспільства протягом усієї історії” [16].

Потрясіння банківської системи, які відбулися в європейських країнах (передусім країнах єврозони), примусили замислитися над необхідністю певних кардинальних реформ. Як зазначив один із провідних грецьких банківських експертів Г.Заввос (у 1991–93 рр. — голова Комітету з питань реформування грецької фінансової системи), “криза єврозони відновила вимоги стосовно швидкої консолідації ЄБС (Європейського банківського союзу) як одного з кроків у напрямку Європейської федерації, який є необхідним для виживання Греції та Кіпру у геополітичному середовищі” [17]. Тим більше, що це стосується не лише Греції та Кіпру.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРОЕКТИ БАНКІВСЬКОЇ РЕФОРМИ

Головною причиною кризи в європейській банківській системі мож-

на вважати відставання інститутів пруденційного нагляду та регулювання від сучасного рівня розвитку фінансових систем і їхніх взаємовідносин, що призводить до нездатності регуляторів здійснювати адекватні заходи впливу, які б забезпечували сталий розвиток. Ця проблема існує і на національних рівнях, але на “євросоюзному” вона поглиблюється ще й унаслідок нездатності національних органів належним чином контролювати фінансові установи-нерезиденти, оскільки співпраця між національними інститутами доволі часто наштовхується на конфлікт інтересів. Зазначені інституційні конфлікти намагаються вирішити шляхом створення наднаціонального регулюючого органу з розширеним мандатом, що дає змогу здійснювати моніторинг ризиків незалежно від приналежності організації до тієї чи іншої юрисдикції.

Практичною реалізацією цієї ідеї стало створення в 2010 році трьох повноважних органів: Європейського банківського агентства (Юерепієн Бенкінг Осорити (ІБіЕй) — European Banking Authority (EBA)) у Лондоні; Європейської організації страхування та пенсійного забезпечення (Юерепієн Іншуеренс енд Окюпейшинел Пеншинз Осорити (ІАйОуПіЕй) — European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA)) у Франкфурті та Європейського агентства нагляду за ринком цінних паперів (Юерепієн Секьюритиз енд Маркетс Осорити (ІЕСЕ-мЕй) — European Securities and Markets Authority (ESMA)) в Парижі. Проте ці органи поки що не мають прямих інструментів впливу на ті чи інші організації, а функція забезпечення виконання законів покладена на національні регулятори, які діють відповідно до рекомендацій зазначених “наднаціональних” органів. Утім, і це розглядається як значний крок вперед порівняно з попередньою ситуацією.

Криза також продемонструвала недосконалість механізму, який передбачає здійснення функцій моніторингу системних ризиків або пруденційного нагляду і функцій нагляду за виконанням законів та інших норм. “Слабка ланкою” виявився саме моніторинг системних ризиків, у зв’язку з чим наприкінці 2010 року під патронатом ЄЦБ було створено Європейську Раду системних ризиків (Юерепієн Системік Риск Борд (ІЕСАрДі) — European Systemic Risk Board (ESRB)), яка повинна взаємодіяти з трьома згаданими вище органами. Ці зміни було досить

³ Як і в історії ісландської банківської кризи, в певний момент з’явилися чутки про можливість “спасіння” Кіпру Росією (яка ще перед тим надала Кіпру кредит у сумі 2.5 млрд. євро) та навіть приєднання Кіпру до Митного союзу. Звісно, що чутки знову виявилися трохи перебільшеними, хоча певні кроки — наприклад, введення російських громадян у наглядові органи деяких банків зі значною “російською участю”, було здійснено.

високо оцінено багатьма експертами, однак для розуміння реальної ефективності нового механізму потрібен час. Крім того, така ефективність може і повинна бути продемонстрована відносно нової банківської системи країн ЄС, які ще знаходяться в стадії формування.

Найбільша “просунутість” у підготовці банківської реформи характерна для **Великобританії**, де вважали, що ця реформа повинна знаходитися у сфері відповідальності окремих національних урядів. Британський уряд створив для цього Незалежну комісію з контролю за банківською діяльністю (Independent Commission on Banking – ICB) ще в 2010 році. За рік Комісія, яку очолював відомий британський учений-економіст Дж. Вікерс, опублікувала свій звіт (*Vickers Report*). Проаналізувавши цей звіт, міністерство фінансів підготувало спеціальний урядовий документ (white paper on banking reform), оприлюднений у липні 2012 року. Два головні аспекти запропонованої реформи полягали в запровадженні таких заходів:

1) створенні “огородження” для банків, які здійснюють роздрібні операції (retail banking ring-fence) – тобто відокремлення роздрібних комерційних банків від їхніх ризикових інвестиційних підрозділів. Передбачається, що для здійснення таких операцій необхідно засновувати окремі установи – юридичні особи, в яких щонайменше половина ради директорів повинна складатися з незалежних членів. Такі “огорожені” банки (ring-fenced banks) не матимуть права здійснювати банківську діяльність поза Європейською економічною зоною (країни ЄС, а також Ісландія, Норвегія та Ліхтенштейн). Таким чином, ці банки повинні будуть вважати інші банківські установи своєї групи (наприклад, у США) непов’язаною “третьою стороною” і не матимуть права здійснювати їх фінансування за внутрішньокорпоративними правилами;

2) збільшенні спроможності банків до абсорбції (покриття) корпоративних збитків – “огорожені” банки будуть зобов’язані випустити 3 відсотки акцій додатково до 7 відсотків⁴, як це впливає з мінімальних вимог Базельського комітету у справах банківського нагляду. Причому від найбільших банків вимагатиметься встановлення

17-відсоткового рівня здатності абсорбції первісних збитків.

Очікується, що нове банківське законодавство буде запроваджене у 2015 році з тим, щоб до 2019 року банки перейшли на нові правила “огородження” та “покриття збитків”. Одночасно британський фінансовий регулятор – Адміністрація фінансових послуг (Financial Services Authority – FSA) планує розділити свої наглядові функції на два види: пруденційний нагляд (попередній, застережний нагляд на основі документарних перевірок) та нагляд за діяльністю банків на ринку (conduct supervision). Таким чином банки опиняться під “подвійним контролем”. Особливого значення наbere взаємодія зі створеним у 2011 році новим регулятивним органом ЄС Європейським наглядовим органом (European Supervisory Authority – ESA), перед яким ставиться завдання моніторингу діяльності національних органів фінансового нагляду (банківського, страхового та фондового ринків) із метою уніфікації вимог відповідно до європейського права.

Фінансова галузь Великобританії в цілому схвально поставилася до урядових пропозицій, але піддала критиці перенесення центру ваги реформ на контроль за кредитними ризиками і залишення поза увагою проблеми забезпечення припливу на ринок грошових ресурсів, необхідних для стимулювання економічного зростання. Крім того, висловлювалися думки щодо надмірності вимог стосовно “покриття збитків” з метою захисту від майбутніх шоків.

Приблизно в той же час (у червні 2012 року) французький міністр фінансів П.Московісі запустив свою програму підготовки банківської реформи, доручивши цю роботу Раді з питань фінансового регулювання та системних ризиків (*Le conseil de régulation financière et du risque systémique – Coréfris*). Паралельно здійснювала свою роботу створена Європейською Комісією Група експертів високого рівня (High Level Expert Group – HLEG) на чолі з головою Банку Фінляндії Е.Лііканеном (Erkki Liikanen), у зв’язку з чим французьке міністерство фінансів вирішило зачекати висновків групи Лііканена, виходячи з того, що будь-які реформи банківської системи Франції повинні здійснюватися відповідно до законодавства ЄС.

На відміну від британського варіанта, французькі реформатори не приділяють стільки уваги обмеженням ри-

зикованості банківських операцій, а зосереджуються на питаннях забезпечення ефективного фінансування підприємств та економічного зростання, хоча захисту інтересів споживачів фінансових послуг також відводиться належне місце. Ідея “огороження” банків не викликає захоплення у французьких експертів передусім у зв’язку з тими наслідками, які можуть настати для французької банківської системи, структура котрої помітно відрізняється від англосаксонської моделі. Регіональні та ошадні банківські установи великих французьких кооперативних банків або банків взаємного кредитування (*coopérative de crédit, ou banque mutualiste*) є акціонерами своїх корпоративних та інвестиційних банківських дочірніх компаній. У разі прийняття британської моделі таку систему доведеться кардинально змінювати, фактично – ламати. Крім того, універсальні банки є нормою для Франції, і модифікація такої структури не гарантуватиме забезпечення максимального захисту прав споживачів. У зв’язку з цим голова Банку Франції звертав увагу на те, що французькі банки в цілому краще перенесли кризу, ніж англосаксонські, тому й немає сенсу проводити кардинальні реформи. Самі ж банкіри дають зрозуміти, що їхнім інтересам більше відповідали б обмеження в інвестиційних операціях (за прикладом “правил Волкера”), ніж повне розмежування в британському стилі. З другого боку, такі зміни можуть стати безальтернативними у випадку, якщо відповідні рішення будуть схвалені на загальноєвропейському рівні (тим більше, що Франція зацікавлена у здійсненні широкої банківської реформи в усьому Європейському Союзі).

Утім, підготовлені пропозиції викликали неоднозначну реакцію ще до їхнього остаточного оприлюднення. Зокрема, Європейський комітет банківської індустрії (European Banking Industry Committee – EBIC), який об’єднує низку загальноєвропейських професійних асоціацій фінансово-банківського сектору, ще в квітні 2012 року висловив деякі застереження. Незважаючи на те, що своєю роботою, спрямованою на подолання різних підходів до банківського регулювання всередині ЄС, там нібито й задоволені, банкіри зразу звернули увагу на деякі конкретні пропозиції, які, на їхню думку, не вирішують існуючих проблем або навіть можуть створити додаткові. Визнаючи за головну новачку механізм “огороження”, вони висловили сер-

⁴ Мається на увазі коефіцієнт достатності основного капіталу першого рівня (відношення common equity, або простих акцій банку плюс нерозподілений прибуток до сукупних активів, зважених за рівнем ризику).

йозні побоювання щодо обов'язковості такого розмежування проп-трейдингу та іншої інвестиційно-дилерської діяльності, оскільки це може мати шкідливі побічні ефекти для єдиного ринку та позначитися на спроможності банків щодо обслуговування різних секторів економіки. Висловили вони і низку зауважень щодо окремих більш специфічних питань. Так, їхнє незадоволення викликали занадто широкі критерії первісної селекції відповідно до рівнів ризикованості активів, призначених для інвестиційно-дилерських операцій. Зокрема, викликала сумнів пропозиція щодо використання такого критерію, як наявність у банківському портфелі суверенних облігацій, які, в принципі, не прийнято вважати ризиковими з точки зору проведення спекулятивних операцій [18, с. 2–3].

А вже у червні 2012 року їхні колеги з Європейської банківської федерації (ЄБФ) висловилися категоричніше: підтримуючи забезпечення фінансової стабільності та захист європейських платників податків від необхідності витрачати кошти на порятунок банків, вони все ж висловили сумніви щодо корисності підходів, запропонованих у “плані Вікерса” та “правилі Волкера” (до підтримки яких схилилися експерти Єврокомісії). Звертаючи увагу на те, що в Європі банківські крахи спостерігалися лише в певному типі банківських структур або бізнес-моделей, експерти закликали ретельніше підходити до визначення реформ, які здійснюватимуться на рівні Європейського Союзу. При цьому ЄБФ прямо заявила, що “можливі структурні реформи, схоже, будуть непродуктивні, оскільки вони не є необхідними; призведуть до подальшого негативного впливу на економічне зростання та потенційно підриватимуть переваги спільного ринку обмеженнями на транскордонну діяльність” [19, с. 3].

Остаточний варіант “довповіді Лііканена” оприлюднили в жовтні 2012 року, а її рекомендації включали основні тези американського закону Додда–Франка та британського “звіту Вікерса”, зокрема: 1) обов'язкове розмежування інвестиційних (“проп-трейдингових” – proprietary trading) та інших високоризикових операцій; 2) додаткове відокремлення операцій, зумовлених планом санації та остаточного врегулювання (recovery and resolution plan – RRP); 3) корекцію використання інструментів залучення приватних кредиторів до порятунку банків від банкрутства (bail-in) як засобів

остаточного врегулювання; 4) запровадження жорсткіших вимог щодо достатності капіталу та обов'язкових резервів; 5) посилення банківського менеджменту та банківського контролю (зокрема в питаннях бонусів для вищого керівництва) [20, iii].

Таким чином, основні положення звіту зводяться до запровадження компартменталізації банківських операцій (або “огороження” – ring-fencing), а також комплексу заходів (2–5), спрямованих на те, щоб дати можливість проблемним банкам збанкрутувати замість того, щоб рятувати їх за рахунок державних коштів.

На відміну від американського підходу, “звіт Лііканена” (як і “план Вікерса”) все ж передбачає необхідність збереження системи універсальних банків із юридично відокремленими установами з окремим капіталом, керівництвом тощо, а не повне розмежування комерційних та інвестиційних операцій. Але британські підходи теж прийнято не повністю, що зумовлено різною практикою (а звідси – й різними типами та обсягами ризиків) у Великобританії та в континентальній Європі (див. схему 1).

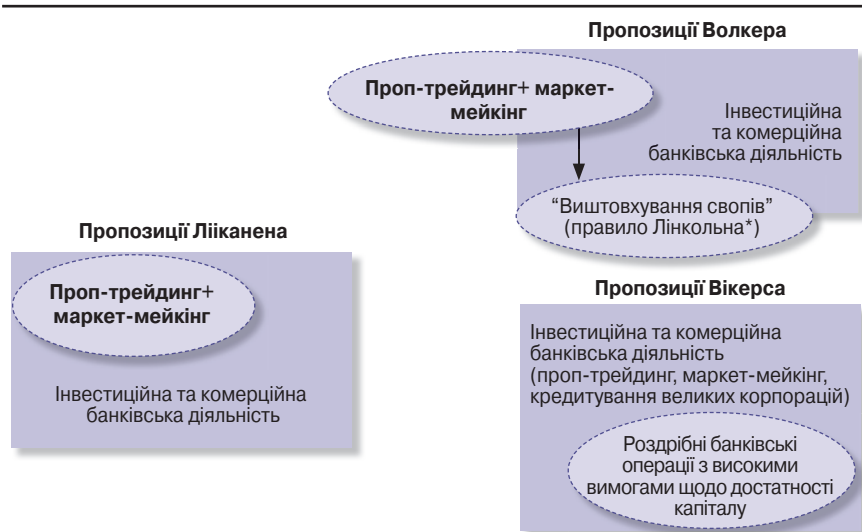
Зокрема “план Лііканена”, на відміну від “плану Вікерса”, дає змогу депозитним банкам здійснювати андерайтинг на цінні папери. І це вважається досить дивним на фоні розмежування дилерських операцій та операцій із деривативами від депо-

зитної діяльності, оскільки андерайтинг, по суті, це те саме, що продаж великих “пут-опціонів” і, як правило, більш ризикова діяльність, ніж нормальний “маркет-мейкінг”.

Сам Дж. Вікерс, коментуючи “звіт Лііканена”, зауважив, що, враховуючи значні відмінності в організації та управлінні банківськими системами в США та Європі (в тому числі Великобританії), “правила Волкера” краще приймати не замість того, що запропонувала британська Комісія з питань банківської реформи, а на доповнення до її рекомендацій. Крім того, він вважає, що самих лише структурних змін буде недостатньо для належного реформування банківського сектору, хоча вони є головною частиною загального пакета реформ разом із вищими стандартами достатності капіталу та ліквідності, правилами “покриття збитків” (включаючи залучення приватних кредиторів до порятунку проблемних банків), реальним урегулюванням неплатоспроможності (resolvability) тощо. Структурна реформа, на його думку, має фундаментальне значення також для руху до Європейського банківського союзу і для союзу з добре капіталізованими та безпечно структурованими банками перспективи є набагато кращі, ніж навпаки” [21].

Слід зазначити, що нові пропозиції вселяють надію на успішну банківську реформу. Головне, що вони передбачають певне розмежування роз-

Схема 1. Пропозиції щодо банківського розмежування з боку США, Великобританії та ЄС

* Правило Лінкальна – доповнення сенатора Б.Лінкальна до закону Додда – Франка, яке вимагає від американських банків передати окремим юридичним особам певні операції типу “своп”.

Джерело: Krahnen J.P. On reforming the structure of the EU Banking Sector: The Liikanen Report. Center for Financial Studies, Goethe University Frankfurt, 08 November 2012, p.9 – URL: http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/events/20121108-financial-stability/jrc_20121108_financial_stability_s3_krahnen.pdf.

дрібних банківських та високоризикових інвестиційних операцій. Хоча зрозуміло, що оскільки це призводить до зменшення капіталу інвестиційних банків, зменшення левериджу та можливостей для “сіяння хаосу” на ринках [22], не слід було очікувати від них одностайної підтримки внесених пропозицій.

Справді, ретельне вивчення звіту “групи Лііканена” відбувалося протягом кількох місяців, і лише на початку 2014 року розпочався етап офіційної дискусії з цього приводу, після того, як 29 січня Європейська комісія схвалила пропозиції щодо припинення втягування найбільших банків до ризикових проп-трейдингових операцій та встановлення вимог до інституційного розмежування цих операцій і звичайної кредитно-депозитної діяльності [23]. Наприкінці липня 2014 року на спеціальному семінарі, який відбувся в Банку Італії, Е.Лііканен стверджував, що модель універсальних банків є певним досягненням, але вона також може бути і джерелом значної нестабільності, оскільки сприяє загостренню системних ризиків. Він підтримував рішення Єврокомісії і зазначив, що разом із рамковими правилами щодо санації банків та Єдиним механізмом санації банків (SRM) регулятивні правила, запропоновані його комісією, призведуть до скорочення поширення проблем, пов’язаних із наявністю серед найактивніших європейських фінансових установ банків “занадто великих, щоб збанкрутувати” і “занадто складних, щоб збанкрутувати” (too-big-to-fail and too-complex-to-fail). “Більше того, — заявив Е.Лііканен, — я думаю, можна з упевненістю сказати, що спрощення діяльності великих, складних європейських банків сприятиме виконанню завдання Єдиного механізму нагляду (the Single Supervisory Mechanism)” [24].

Але поглиблення інтеграції на даному її етапі призводить до того, що в рамках існуючого валютного союзу необхідно зробити вибір між національними банківськими системами та відсутністю зобов’язань щодо фінансової солідарності (так звана “трилема Пізані–Феррі”). Справа в тому, що Європейська валютна система базується на певних принципах: 1) відсутність спільної відповідальності за державними боргами, відомої, як “застереження проти програм фінансової допомоги” (“no bail-out clause”), передбачене ст. 125 Угоди щодо функціонування ЄС [25]; 2) сувора заборона

на щодо фінансування бюджетних дефіцитів за рахунок емісії, встановлена ст. 123 Угоди [25]; 3) поєднання вільного руху капіталів, національних систем банківського нагляду та, якщо виникає така потреба, систем порятунку банків від краху (див. схему 2).

Враховуючи те, що європейські банки залучені до фінансування державного боргу значно більше, ніж в інших промислово розвинутих країнах, і частка державного боргу, яка утримується місцевими банками, тільки зростає протягом кризи [26], можливо є сенс, хоч цей процес і буде не легким, змінити статус державного боргу в фінансовій системі єврозони. Іншим кроком реформи має стати перехід на європейський рівень нагляду за великими банками і відповідальності за їх порятунок від фінансового краху. Але ж така реформа потребуватиме запровадження бюджетних механізмів європейського рівня. На першому етапі це буде пов’язано зі створенням Європейського фонду фінансової стабільності (European Financial Stability Facility), відповідального за підтримку національних схем страхування вкладів; на другому етапі — зі створенням Європейської корпорації страхування депозитів. ЄЦБ виконуватиме для держав роль кредитора останньої інстанції; на третьому — зі створенням фінансового союзу між країнами — членами зони євро (фіскального союзу).

Аналізуючи запропоновані рішення, естонський учений А.Пурью (Alari Purju) зауважує, що ідея *фіскального союзу* (за якою немає можливості емісійного фінансування, але зберігаються незалежні банківські системи) пов’язана зі створенням жорсткої спільної фіскальної системи та зі спільними гарантіями за частиною державних боргів. Одним із елементів такого підходу є емісія “спільних єврооблігацій”, яка може загострити відносини між країнами єврозони. Адже країни з

високими кредитними рейтингами, приймаючи на себе ризики “слабших країн-позичальників”, зазнають реальних втрат (за рахунок погіршення умов кредитування), а отже, претендуватимуть на компенсацію у вигляді контролю за бюджетними рішеннями країн “слабкої ланки” (до речі, приклад Греції свідчить, до яких політичних наслідків це може призвести). З урахуванням цього на рівні ЄС прийнято низку законодавчих рішень, які базуються на пропозиціях, ухвалених Європейським парламентом та Європейською Радою 16 листопада 2011 року, що робить можливим здійснення певних превентивних заходів, покликаних стати на перешкоді утворенню надмірних бюджетних дефіцитів (зокрема, це запровадження ліміту в 0.5% для бюджетних дефіцитів структурного характеру) тощо.

Створення *фінансового союзу* виключає існування незалежних банківських систем. Тобто існуватиме спільна система нагляду та інспектування банків на рівні ЄС. Це, в свою чергу, передбачає фундаментальні зміни у фінансовій системі ЄС, яка базується в основному на банках (а не на фондовому ринку, як, наприклад, у США) і в якій державні облігації вважаються “безпечними активами” для комерційних банків. Диверсифікація банківських портфелів державних цінних паперів зробить їх менш вразливими до дефолту окремої країни і таким чином підвищить стабільність системи в цілому. Інший аспект полягає в тому, що схема санації банків на рівні ЄС у такий спосіб виключає неузгодженість між податковими доходами окремої країни та потенційною відповідальністю держави у разі банківської кризи. Для наповнення згаданих вище фінансових фондів стабілізації та гарантування депозитів пропонується запровадити спеціальний збір у розмірі 1–2 відсотки від ВВП.

Зрештою, рішення щодо створення

Джерело: Pisani-Ferry J. The euro crisis and the new impossible trinity, Dec.5,2012, p.10 – URL: http://www.bruegel.org/fileadmin/bruegel_files/Events/Event_materials/AEEF_Dec_2011/Jean_Pisani-Ferry_PAPER.pdf.

кредитора останньої інстанції⁵ передбачає існування незалежних банківських систем за відсутності спільної відповідальності за боргами, але ЄЦБ отримає право кредитувати уряди держав (якщо інші можливості для них будуть недоступними). Тобто ЄЦБ кредитуватиме уряди на певний обмежений строк за ставкою, вищою, ніж та, що є для безризикових позичальників, але нижчою, ніж ринкова для відповідних урядів. Такий варіант теж доволі активно обговорюється експертами, але не знаходить необхідної офіційної підтримки (особливо з боку Німеччини), оскільки прямо суперечить умовам створення Європейського центрального банку [28].

До того ж перед ЄЦБ стоять і без цього досить важливі та нелегкі для виконання нові завдання. Вважається, що здійснення контролю за балансами великих комерційних банків із боку ЄЦБ змусить їх очиститися від “поганих активів” (високоризикових та сумнівних кредитів) і наростити свій капітал, що сприятиме економічному відродженню. Але політикам досі так і не вдалося домовитися, що робити, якщо дефіцит фінансових ресурсів буде занадто великий для банків або урядів відповідних країн. Якщо за таких умов ЄЦБ дотримуватиметься жорстких вимог, це може поглибити кризу, а якщо вдасться до м’якої політики — це послабить його власну кредитоспроможність [28, с. 26].

Виконання першого етапу плану — створення банківського союзу зіткнулося з проблемами вже з самого початку. У грудні 2013 року міністрами фінансів країн зони євро було прийнято рішення щодо створення спільного санаційного фонду в розмірі 55 млрд. євро, які необхідно акумулювати протягом 10 років. Утім, хоча ця сума занадто мала порівняно з розміром європейського банківського сектору⁶ (див. таблицю 1), реальних джерел наповнення фонду досі не існує: Німеччина виступає категорично проти використання на цю мету коштів надзвичайного фонду Європейського валютного механізму (500 млрд. євро), а

окремі уряди країн зони євро поки що не готові виділяти на це додаткові внески. Замість цього в надзвичайних ситуаціях протягом перехідного періоду уряди матимуть три варіанти дій [29]:

1) вносити кошти до своєї частини санаційного фонду (resolution fund), які пізніше буде повернуто за рахунок отриманих зборів (a levy);

2) просити інші країни внести кошти до їхньої національної частини фонду;

3) звертатися до ЄВС за пакетом допомоги “старого стилю”, тобто на основі узгодженої програми економічних реформ (як це було зроблено в Іспанії), що може також означати безпосереднє кредитування проблемного банку.

Друга проблема пов’язана з кількістю комерційних банків, які повинні підлягати нагляду з боку ЄЦБ. Теоретично це може стосуватися не лише усіх 6 тисяч банків країн зони євро, а й банків інших країн ЄС (які можуть добровільно приєднатися до єдиного механізму банківського нагляду). Але знову ж таки Німеччина, яка вважає свою систему нагляду більш жорсткою та надійною (принаймні на цьому етапі), не бажає передавати під нагляд середні та дрібні банки (кооперативні й ощадні), оскільки вони відіграють дуже важливу роль у національній економіці країни і мало пов’язані з міжнародними (в тому числі, міжевропейськими) фінансовими операціями. В самому ж ЄЦБ побоюються, що дворівнева система нагляду створюватиме умови для сегментації банківського сектору за нерівних умов функціонування банків — тобто власне те, чого реформатори прагнуть уникнути.

Реально стоїть перед ЄЦБ і проблема виникнення конфлікту інтересів, характерна для установ, які об’єднують функції органу грошово-кредитної політики та банківського нагляду.

На тлі таких суперечностей у порядку створення єдиного механізму банківського нагляду (у формі спеціального підрозділу ЄЦБ), банк із 2014 року розпочав стрес-тестування найбільших європейських банків — тобто перевірку їхніх балансів із наступним тестуванням на основі стресових сценаріїв. Робота здійснюватиметься в три етапи: спочатку національними регуляторами, потім — на європейському рівні, а після цього — незалежними аудиторами. Таким чином, ЄЦБ повинен був до жовтня 2014 року визначитися з існуючими проблемами стабільності європейської банківської систе-

ми та в листопаді перейти до спільного європейського нагляду за 128 великими банками (на які припадає майже 85 відсотків активів банків зони євро). До речі, європейські банки у 2011 році вже двічі проводили загальноєвропейські стрес-тестування. Вони здійснювалися тоді Європейським агентством банківського нагляду (European Banking Authority) і дали не дуже оптимістичні результати: у липні їх не пройшли 8 банків — їм потрібен був додатковий капітал в обсязі 2.5 млрд. євро, а в листопаді — вже 31 банк, що потребувало 114.7 млрд. євро. Із травня 2014 року Європейське агентство банківського нагляду розпочало нову серію стрес-тестувань для 124 банків країн ЄС, стабільність яких вивчатимуть протягом 2014–2016 рр. Зокрема відстежуються кредитні, ринкові, суверенні ризики, а також ризики, пов’язані з сек’юритизацією активів та вартістю залучення позичкового капіталу.

Відповідно до заяв представників Європейського агентства обидва стрес-тести (як у єврозоні, так і в рамках ЄС) будуть передусім оцінювати проблемні категорії позик за окремими країнами. Зокрема, регулятори сподіваються оцінити стан банківського кредитування в таких галузях, як суднобудування, комерційна нерухомість, а також іпотечне кредитування. Причому ЄЦБ планує встановити поріг достатності капіталу на рівні 6% (у 2011 році він становив 5%), таким чином “скласти екзамen” буде важче. Незалежні експерти з Моргана Стенлі (Morgan Stanley) та Голдман Сакс (Goldman Sachs) прогнозували, що тестування може засвідчити недостатність капіталу в низки банків (передусім італійських, німецьких та іспанських) на суми від 40 до 75 млрд. євро [30]. Водночас відомий італійський економіст (колишній член Виконавчої ради ЄЦБ) Л.Б.Смагі назвав “типичним європейським мазохізмом” проведення такого тестування без заздалегідь оголошеного фінансового забезпечення збільшення капіталу (fiscal backstop) за рахунок національних бюджетів (як кредиторів “останньої надії”) — на відміну від того, як це робилося в Сполучених Штатах Америки в 2009 році.

Зі свого боку, відомий американський фінансист Дж. Сорос узагалі вважає, що створення банківського союзу в запропонованому варіанті призведе до того, що європейська банківська система (фактично дефрагментована на замкнуті національні системи) залишиться без кредиторів

⁵ У даному дослідженні ми використовуємо загальноприйнятий переклад англomовного терміна “lender-of-last-resort”, хоча точнішим не тільки з філологічної, а й з економічної точки зору є варіант — “кредитор останньої надії”. Адже термін “остання інстанція”, по суті, має більш бюрократичний характер і не відображає існування різних, у тому числі ринкових, варіантів кредитування уряду.

⁶ Нагадаємо, що навіть порятунком середнього за розмірами Англо-ірландського банку (Anglo Irish bank) обійшлося ірландському уряду в майже 30 млрд. євро.

останньої інстанції, а за таких умов “надмірно заборговані члени ЄС знаходитимуться в ситуації країн третього світу, які мають надмірні борги в іноземній валюті” [31].

Як би там не було, але сам ЄЦБ “є головним актором у рамках банківського союзу країн зони євро” [32]. Як нагадують йому експерти, банк повинен велику увагу приділяти фінансальній стабільності і водночас бути досить обережним, щоб не забути про свою відповідальність за цінову стабільність у зоні євро. Зокрема, слід зважати на те, що слабку конкурентоспроможність у банківському секторі можна подолати структурними змінами на макрорівні — рекапіталізацією банків, очищенням банківських балансів від сумнівних активів та санацією проблемних банків. Тільки такий набір комплексних заходів спроможний створити безпечні умови для функціонування європейських банків.

Таким чином, перший етап створення Банківського союзу обіцяє бути цікавим не лише з точки зору його інноваційності, а й з точки зору розв’язання цілої низки функціональних та інституційних проблем, щодо вирішення яких у європейських столицях існують різні погляди.

Список використаних джерел

1. Глобальна економіка у посткризовий період: тенденції та перспективи. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень: Київ, 2012. — (Ukrainian source).
2. Palmer A. Show me the money/The Economist. The World in 2014.
3. Weissman R. Reflections on Glass-Steagall and Maniacal Deregulation/Common Dreams, Nov. 12, 2009. — URL: <http://www.commondreams.org/view/2009/11/12-8>.
4. Джагитян Э. П., Сильвестров С. Н. Смена парадигмы банковского регулирования в США: от краткосрочных выгод к долгосрочному управлению рисками// Деньги и кредит. — 2013. — № 8. — (Russian source).
5. The Democrats' Latest Job Killing Proposal—The Volcker Rule/GOP.gov, Jan. 27, 2010 — URL: <http://www.gop.gov/policy-news/10/01/27/the-democrats-latest-job>.
6. Boland V. Anglo Irish Bank 'consigned to history'//Financial Times, June 8, 2014 — URL: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/26657a58-e9d7-11e3-8a00-00144feabdc0.html#axzz3AkqOC5Mt>.
7. Iceland's Saga. A Conversation With Ólafur Ragnar Grímsson/ Foreign Affairs, Jan./Feb., 2014 — URL: <http://www.foreignaffairs.com/discussions/interviews/icelands-saga>.
8. Полезен ли опыт разрешения банковских кризисов в Исландии и Ирландии для Кипра?/Сбербанк России./ Центр макроэкономических исследований, 22 марта 2013 г. — (Russian source).
9. Bowers S. Iceland rises from the ashes of banking collapse/ The Guardian, Oct. 6, 2013 — URL: <http://www.theguardian.com/world/2013/oct/06/iceland-financial-recovery-banking-collapse>.
10. Cracks in the crust/ The Economist, Dec. 11, 2008 — URL: <http://www.economist.com/node/12762027>.
11. Sigfússon S. J. Arangurinn liggur fyrir/ Frétt Austur, 14.04.13 — URL: <http://www.austurfrett.is/umraedan/510-arangurinn-liggur-fyrir>.
12. Howden D. Iceland versus Ireland: lessons from the banking crisis//ief, Oct. 25, 2013 - URL: <http://www.iea.org.uk/blog/iceland-versus-ireland-lessons-from-the-banking-crisis>.
13. Martínez A. La crisis bancaria amenaza con originar un mapa político 'a la griega'/El Confidencial, 04.06.2012 — URL: <http://www.elconfidencial.com/espana/2012/06/04/la-crisis-bancaria-amenaza-con-originar-un-mapa-politico-a-la-griega-99280>.
14. Levush R. The Cyprus Banking Crisis and its Aftermath: Bank Depositors be Aware/Library of Congress, April 4, 2013 — URL: <http://blogs.loc.gov/law/2013/02/new-greek-regulation-designed-to-fight-tax-evasion-problem-will-it-work/>.
15. Sharing the pain// The Economist. — 2014. — Aug. 9.
16. Young P. EU bank reforms reveal hypocrisy, even from left-wing European govts/RT.Question More, 31.01.14. — URL: <http://rt.com/op-edge/eu-bank-reforms-hypocrisy-464/>.
17. Заββός Γιώργος Σ. Η τραπεζική ένωση στην ΕΕ και η κρίση στην Κύπρο/ Το Βήμα. Γνώμες, 13.02.2014 — URL: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=505227>.
18. EBIC's Views on the Liikanen Report's Recommendations — URL: [http://www.eubic.org/Position%20papers/EBIC%20contribution%20to%20the%20Liikanen%20Report%20\(8.1.2013\).pdf](http://www.eubic.org/Position%20papers/EBIC%20contribution%20to%20the%20Liikanen%20Report%20(8.1.2013).pdf).
19. “Possible reform of the structure of the EU banking sector”. EBF Liikanen Task Force Report EBF, June, 2012.
20. High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector (Chaired by Erkki Liikanen). Final Report. Brussels, 2 October 2012 — URL: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/high-level_expert_group/report_en.pdf.
21. Vickers J. The Great Bank Debate / Project Syndicate, 27.12.2012 — URL: <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-european-union-s-coming-structural-banking-reforms-by-john-vickers>.
22. Young P. EU bank reforms reveal hypocrisy, even from left-wing European govts/RT.Question More, 31.01.14. — URL: <http://rt.com/op-edge/eu-bank-reforms-hypocrisy-464/>.
23. Banking structural reform (follow-up to the Liikanen report)//The European Commission — URL: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/structural-reform/index_en.htm.
24. Governor Erkki Liikanen: Too-big-to-fail and a reform of banking structures. Rome, 27 June 2014// Suomen Pankki — URL: http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/puheet/Pages/300614_EL_puhe.aspx.
25. Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union/ Official Journal of the European Union, 09.05.2008, p. C115/99 — URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/.LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:en:PDF>.
26. Becker B., Ivashina V. Financial Repression in the European Sovereign Debt Crisis// Swedish House of Finance Research Paper No 14-13 — URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2429767.
27. Purju A. Euro Crisis, Old and New Trilemmas and Estonia's Position/ Baltic Journal of European Studies Tallinn University of Technology (ISSN 2228-0588), Vol. 2, No. 1 (11), p.16–17 — URL: http://www.ies.ee/iesp/No11/articles/01_Alari_Purju.pdf.
28. Beddoes Z. M. Credibility on the line/ The Economist. The World in 2014.
29. Barker A. Banking union: the limits of the backstops deal/Brussel Blog, Dec. 18, 2013 — URL: <http://blogs.ft.com/brussels-blog/2013/12/banking-union-the-limits-of-the-backstops-deal/>.
30. Fleming S., Barker A. European Central Bank: Credibility test/Analysis, Dec. 11, 2013 — URL: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/50ebde22-625d-11e3-bba5-00144feabdc0.html#axzz2uJpJZrnk>.
31. The Future of Europe: An Interview with George Soros//The New York Review of Books, 2014, April 24 — URL: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2014/apr/24/future-europe-interview-george-soros/?insrc=rel>.
32. Hishow O. N. Banking Union in EU: Cure-all Drug for Distressed Banks?// Working Paper RD EU/Europe, 2014/ 03, November 2014, SWP Berlin, p.18 — URL: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/arbeitspapiere/BU_WP.pdf.

Дослідження/

■ **Михайло Капулло**
Mykhailo Kapullo

Начальник відділу аналізу ризиків позичальників Групи управління проектами міжнародних кредитних ліній при Національному банку України

Head of the Borrowers' Risk Analysis Division of the Group of International Credit Lines Project Management under the National Bank of Ukraine

Кластеризація часових рядів показників банків

Clusterization of bank's time series indicators

У статті наведено приклад кластерного аналізу динаміки показників діяльності сукупності банків у певному часовому інтервалі, що формують загальносистемний тренд. Розроблена методологія дає змогу виокремлювати характерні групи трендів – кластери трендів, на підставі приналежності банку до яких можна дійти висновку щодо характерних особливостей діяльності банку. У подальшому отримані результати можуть бути використані для побудови системи індикаторних показників для раннього реагування та оцінювання ризиків банку.

The article gives an example of the cluster analysis of the behavior of banks' indicators forming a systematic trend, during a certain time interval. The developed methodology makes it possible to distinguish particular groups of trends – trend clusters. On the ground of bank's belonging to the trend clusters one can draw conclusions concerning characteristic features of bank's activities. The obtained results can be used in construction of the system of early warning indicators as well as in bank's risk assessment.

Ключові слова: часовий ряд, добування даних, кластерний аналіз, оцінка ризиків банку.

Key words: time series, data mining, cluster analysis, bank's risk assessment.

МЕТА СТАТТІ

З метою визначення фінансового стану окремих банків та аналізу функціонування банківської системи в цілому важливим є дослідження динаміки (трендів) заданих показників діяльності банків упродовж певних часових інтервалів. Особливо актуальним це завдання є в періоди високої ринкової нестабільності, коли, з одного боку, можуть виникати загальносистемні тенденції, характерні для більшості банків (наприклад, вплив коштів), а з другого, – протилежні тенденції можуть компенсувати одна одну та спричиняти недостатню інформативність узагальненого тренду. Також важливо те, що загальносистемний тренд є середньозваженим результатом, на який найбільший вплив мають великі системні банки, що, в свою чергу, негативно впливає на репрезентативність загальносистемного тренду.

Таким чином, об'єктом аналізу має бути сукупність трендів та визначення ключових, схожих за своїми характеристиками, тенденцій та їхній вплив на

загальносистемну тенденцію. Метою дослідження було провести структурний порівняльний аналіз великої сукупності часових рядів динаміки для:

- визначення наявності системних трендів та ступеня їхньої "загальності" й репрезентативності загальносистемного тренду;
- позиціонування окремого банку щодо інших банків;
- виявлення груп банків (кластерів банків), подібних за часовою динамікою заданих показників, зокрема, близьких за такою динамікою до проблемних банків.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті досліджувалися часові послідовності показників зобов'язань банків: щоденні залишки строкових коштів та коштів на вимогу, залучених від фізичних та юридичних осіб 46 найбільших банків, які становили 90% активів банківської системи України станом на 01.10.2014 р. (за період із 01.10.2014 р. до 01.12.2014 р.).

Для мінімізації впливу фактора обмінного курсу гривні щодо іноземних валют аналіз здійснено окремо за ресурсами, залученими банками у гривнях та в доларах США у номіналах валют.

Отже, загальна кількість досліджених показників, що характеризувалися типом осіб (юридична, фізична), строковістю (строкові, на вимогу) та валютою (гривня, долар США), становила 8.

Для порівняння часової поведінки абсолютних обсягів різних за розміром банків досліджувані показники було приведено у відносний вираз за описаною нижче методикою.

МАТЕМАТИЧНИЙ ОПИС

Позначимо z_n^t значення заданого показника Z на певний момент часу $t=1, \dots, T$ для заданого банку $n=1, \dots, N$, де T є загальною кількістю моментів часу досліджуваного періоду;

N – загальною кількістю банків.

У разі абсолютної природи показника Z , аби мати можливість порівняння різних банків, сфор-

муємо відносний показник виду:

$$\bar{z}_i^t = \frac{z_i^t}{\bar{z}_i}, \quad (1)$$

де $\bar{z}_i = \frac{\sum_{t=1}^T z_i^t}{T}$ — усереднене за часом значення показника i -го банку.

За змістом показник $\bar{z}_i^t$ відображає відносний рівень показника в кожний окремий момент часу щодо середнього рівня за заданий період та змінюється навколо 1. Для лаконічності у подальшому не використовуватимемо верхню риску.

Визначимо міру відстані між часовими послідовностями значень досліджуваного показника для банків i та j , або інакше, міру несхожості двох часових послідовностей як:

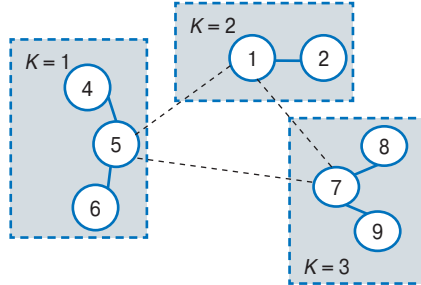
$$d(i, j) = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T (z_i^t - z_j^t)^2. \quad (2)$$

Ця відстань пропорційна квадрату площі між кривими трендів (див. графік 1) та дорівнюватиме нулю лише в разі рівності трендів. Відстань буде тим більшою, чим більші відмінності трендів між собою.

Зауважимо, що запропонована метрика відстані жодним чином не використовує часової природи досліджуваних показників. Точнішим, але водночас і складнішим підходом для порівняння часових послідовностей є, наприклад, порівняння їхніх спектральних характеристик, що додатково дало б змогу ідентифікувати наявність циклічності показників.

Зобразити взаємне розташування сукупності банків з урахуванням визначених формулою (2) відстаней можемо у вигляді ненаправленого графа [1], [2]. Його вершина відповідатиме окремому банку, а ребра — відстані між банками (див. схему). Такий граф є повним — для кожного банку визначено відстань до кожного іншого банку. Тому для наочності варто залишити лише певну кількість найближчих банків (із найбільш схожими трендами). Оскільки для кожного банку визначено най-

Схема. Граф відстаней між банками (вершини графа 1–9 відповідають окремим банкам, ребра — відстаням між банками)

ближчі банки, такий граф точно відображатиме всі банки.

Задача кластеризації банків у сенсі аналізу часової динаміки показника Z полягає в пошуку близьких у сенсі (2) трендів банків та визначення характерних однорідних груп банків — кластерів банків. При цьому відкритим залишається питання кількості кластерів, на які слід розподіляти досліджувані об'єкти. Кількість таких кластерів не може бути великою. Водночас кластери повинні у повному обсязі відображати характерну кількість відокремлених груп близьких об'єктів.

Математичне визначення оптимальної кількості кластерів має таку послідовність. Визначимо внутрішньокластерну відстань k -го кластера як суму всіх відстаней у межах цього кластера:

$$w_k = \sum_{i \in k} d(i, r_k), \quad (3)$$

де r_k — центр k -го кластера. На схемі три кластери $k = 1, 2, 3$ позначено прямокутниками. Їхні внутрішньокластерні відстані відповідають сумарній довжині ребер усередині цих кластерів.

Загальна внутрішньокластерна відстань є сумою відстаней, визначених у (3):

$$w(K) = \sum_{k=1}^K w_k, \quad (4)$$

де K — загальна кількість кластерів.

Зі збільшенням K ця функція спадає, оскільки відстань до центрів кластерів зі збільшенням їхньої кількості зменшується. У граничному випадку, коли кількість кластерів дорівнює кількості банків (тобто кожен кластер складається з одного банку): $w(K = N) = 0$.

Визначимо міжкластерну відстань як суму відстаней між центрами кластерів:

$$b(K) = \sum_{k=1}^K d(r_k, r_0), \quad (5)$$

де r_0 — центр системи. На схемі міжкластерна відстань відповідає сумі довжин ребер позначених штрих-пунк-

тиром. Ця функція зростає зі збільшенням кількості кластерів та у граничному випадку, коли кількість кластерів дорівнює кількості банків $b(K = N) = w(K = 1)$.

Визначення оптимальної кількості кластерів K полягає в мінімізації загальної внутрішньокластерної та максимізації міжкластерної відстані, що досягається у граничному випадку. Отже, оптимальна кількість кластерів має бути обмежена з інших міркувань, наприклад, тією кількістю, що забезпечує найбільше зменшення загальної внутрішньокластерної відстані за умови однакового зростання міжкластерної відстані. В ролі такого критерію може бути використано мінімум функції:

$$|w(K) - b(K)|, \quad (6)$$

який досягається при рівності $w(K)$, $b(K)$.

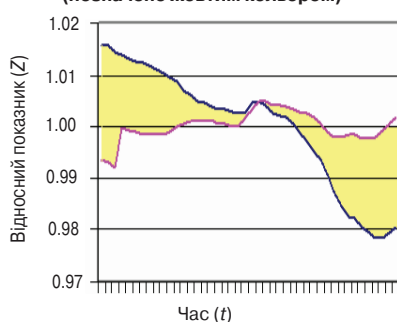
Остаточно питання щодо кількості необхідних кластерів треба вирішувати експертним шляхом, враховуючи при цьому специфіку конкретного застосування. Так, у випадку аналізу часової поведінки показників поділ на три категорії є інтуїтивним: висхідного, сталого (із певним визначенням сталості) та низхідного трендів. Перевірку правильності такої категоризації, визначення необхідності й можливості подальшого "подрібнення" категорій аналітик може здійснити зокрема за допомогою запропонованої методики.

Побічним результатом її застосування є загальна метрика несхожості всіх трендів банків між собою, а саме загальна внутрішньокластерна відстань $w(K = 1)$. Ця відстань для різних показників Z є виміром нестабільності показника протягом досліджуваного періоду. Великий вплив на величину $w(K = 1)$ мають тренди зі значними відхиленнями від загальносистемного тренду. Знівелювати цей вплив можна шляхом порівняння міжкластерної відстані для певної кількості сформованих кластерів, наприклад, $w(K = 5)$. У такому випадку для дуже віддалених трендів утворюватимуться окремі кластери, а отже, їхній вплив на загальну внутрішньокластерну відстань буде значно меншим. Велика різниця між $w(K = 1)$ та $w(K = 5)$ свідчить про те, що деякі банки мають значні відмінності трендів показника.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Щоденні балансові дані досліджуваних банків для уникнення

Графік 1. Визначення відстані між часовими послідовностями показника різних банків як площі між кривими (позначено жовтим кольором)

випадкових флуктуацій даних перед здійсненням подальшого аналізу були згладжені методом ковзного середнього. Розмір вікна обирався з міркувань найменшого викривлення даних, що не змінювало тижневі тренди та завдяки симетричності не викривляло дані.

Для згладжених часових послідовностей було побудовано сукупності відстаней між банками відповідно до (2).

Кластеризація здійснювалася за методом “найближчих сусідів” (K-means) [3] зі збільшенням кількості кластерів K з 1 до 10. Сутність цього методу кластеризації полягає у випадковому виборі початкових центрів кластерів та послідовному повторенні двох кроків:

- визначення приналежності банку до найближчого кластера;
- уточнення центрів кластерів як банків, що забезпечують найменшу внутрішньокластерну відстань.

Процедура припиняється після досягнення стійкого стану – незмінності центрів кластерів. Після цього остаточно вимірювалися загальна внутрішньокластерна та міжкластерна відстані, визначені відповідно в (4) та (5).

Для уникнення можливого потрапляння в локальні мінімуми загальної внутрішньокластерної відстані описана в попередньому параграфі процедура повторювалася багато разів, а в ролі остаточного результату кластеризації обиралася конфігурація з найменшою загальною внутрішньокластерною відстанню.

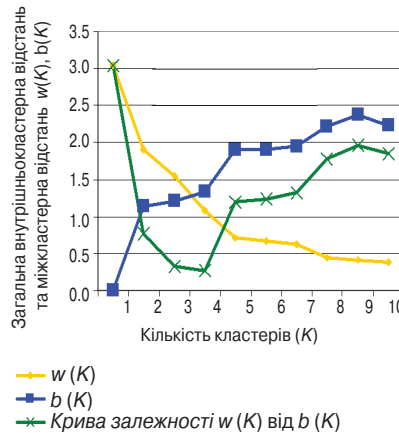
З метою перевірки правильності роботи алгоритмів було здійснено візуалізацію даних. Поряд із графіками часових послідовностей показників побудовано графі відстаней між трендами банків, аналогічні зображеному на схемі. При цьому здійснено два типи кольорового маркування вершин графів:

- різними кольорами позначено банки з різних кластерів;
- поруч позначено категоризацію трендів на три категорії: висхідного, сталого та низхідного трендів. При цьому під сталим трендом маємо на увазі зміну показника в межах 5%, а у висхідних та низхідних трендах було додано по дві підкатегорії: зміни на 5–10% та зміни на понад 10%.

Остаточна перевірка роботи алгоритму здійснювалася шляхом маркування часових послідовностей кольором кластера, до якого ці тренди належать.

Для автоматичної побудови гра-

Графік 2. Залежність сумарної внутрішньокластерної відстані $w(K)$ та міжкластерної відстані $b(K)$ від кількості кластерів

фів використовувався продукт Графвіз (Graphviz) [4].

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Розглянемо результати аналізу на прикладі показника залишків у банках гривневих строкових коштів юридичних осіб. Часову динаміку зазначених залишків за досліджуваний період різних банків наведено на графіку 3-а. Граф відстаней, аналогічний зображеному на схемі, на якому вершини відповідають окремим банкам, довжина ребер – відстаням між трендами банків, а колір маркування – зміні залишків за досліджуваний період, зображено на графіку 3-в. Цей граф свідчить про те, що загальносистемний сталий тренд (зображений великим сірим колом) став результатом двох протилежних тенденцій, що були притаманні банкам. При цьому домінували банки зі зростанням залишків (зображені червоними колами).

Для визначення оптимальної кількості кластерів було побудовано залежності загальної внутрішньоклас-

терної відстані (4) та міжкластерної відстані (5) від кількості кластерів K (див. графік 2). Цілком очевидно, що характеристики виявлених кластерів відповідають теоретично очікуванім: спадною є загальна внутрішньокластерна відстань $w(K)$, натомість міжкластерна відстань $b(K)$ – зростає. Також заслуговує на увагу те, що швидкість спадання загальної внутрішньокластерної відстані зменшується. Оптимальна кількість кластерів відповідно до мінімуму функції (6) становить $K = 4$. Водночас із міркувань дотримання симетрії та ізоляції різуче відмінних від загальносистемного трендів кількість кластерів було збільшено до $K = 5$.

Результат кластеризації з кількістю кластерів $K = 5$ відображено на графіку 3-б, з якого видно, що існують такі кластери:

- два ізольовані кластери, кожен містить по одному банку, які мають значні відхилення від загальносистемного тренду (блакитне коло угорі та бузкове внизу);
- група банків зі значними низхідними трендами (позначені зеленим знизу);
- група банків із висхідною динамікою залишків (позначені жовтим);
- найбільша група банків, динаміка залишків яких близька до середньої системної (позначені сірими колами).

Остаточна перевірка кластеризації здійснюється шляхом позначення окремих груп трендів на графіках часової динаміки кольорами відповідних кластерів (див. графік 3-а).

Аналогічні результати отримано для іншого показника – залишків строкових гривневих коштів фізичних осіб, їх наведено на графіку 4. Порівняння з попереднім результатом свідчить про те, що для фізичних осіб низхідні тренди є значно характернішими. А загалом тренди є вельми схо-

Порівняння параметрів кластеризації різних показників залишків коштів у банках України

Тип особи	Строковість	Валюта	Внутрішньокластерна відстань $w(K = 1)$	Внутрішньокластерна відстань $w(K = 5)$	Відносна зміна $\delta(\%)$	Оптимальна кількість банків у кластері K_{opt}
Юридичні особи	На вимогу	Долар США	3.39	1.72	49	6
	Строкові	Долар США	3.78	1.18	69	4
	Строкові	Гривня	3.04	0.71	77	4
Фізичні особи	На вимогу	Гривня	0.56	0.29	47	6
	На вимогу	Гривня	0.65	0.26	60	6
		Долар США	0.33	0.11	68	8
	Строкові	Гривня	0.17	0.01	93	2
		Долар США	0.03	0.01	65	3

Джерело: власні розрахунки автора.

жими між собою. Іншими словами, дії фізичних осіб з депозитними вкладками в різних банках значно однорідніші, ніж дії юридичних осіб.

Порівняння між собою властивостей кластеризації інших, досліджених у роботі показників, наведено в таблиці.

У таблиці наведено загальну внутрішньокластерну відстань $w(K=1)$, $w(K=5)$, її відносний спад $\delta = \frac{w(K=1) - w(K=5)}{w(K=1)}$ та оптимальну кількість кластерів K_{opt} , визначені відповідно до мінімуму функції (6). Таблиця відсортована у зворотному порядку за відстанню $w(K=5)$, яка відображає ступінь несхожості між собою трендів показників різних банків – нестабільність показників. Напівжирним виділено рядки показників, результати аналізу яких наводилися вище.

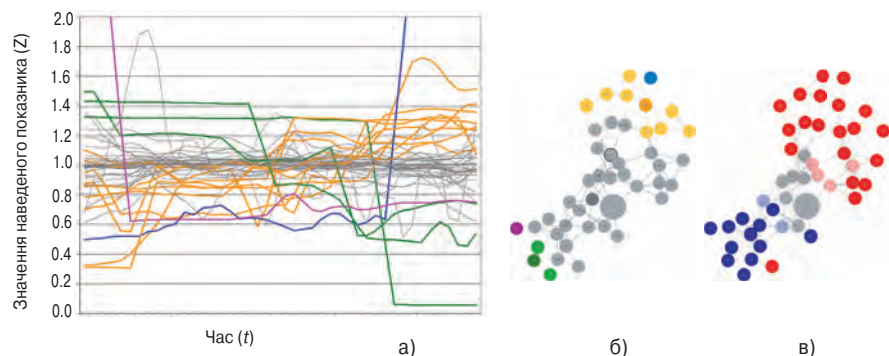
За даними таблиці бачимо, що найнестабільнішими впродовж досліджуваного періоду були залишки коштів юридичних осіб, адже їх динаміка для різних банків є найбільш різноманітною. Водночас більшу нестабільність мали кошти в доларах США. Динаміка строкових коштів, залучених від юридичних осіб, суттєво не відрізняється від динаміки відповідних коштів на вимогу.

Для фізичних осіб, на відміну від юридичних осіб, динаміка строкових коштів є вельми однорідною, серед яких найбільш однорідною була динаміка залишків коштів у доларах США. Цей факт можемо пояснити адміністративними заходами Національного банку, що діяли в цей період.

Відносна змінна δ відображає те, як швидко зменшується загальна внутрішньокластерна відстань при збільшенні кількості кластерів та свідчить про схильність до кластеризації трендів різних показників або про наявність помітно відмінних від загалу трендів. Як результат для великих значень δ відповідними є малі значення оптимальної кількості кластерів K_{opt} . Зокрема, за даними таблиці бачимо, що найбільшу схильність до групування мають залишки гривневих строкових коштів.

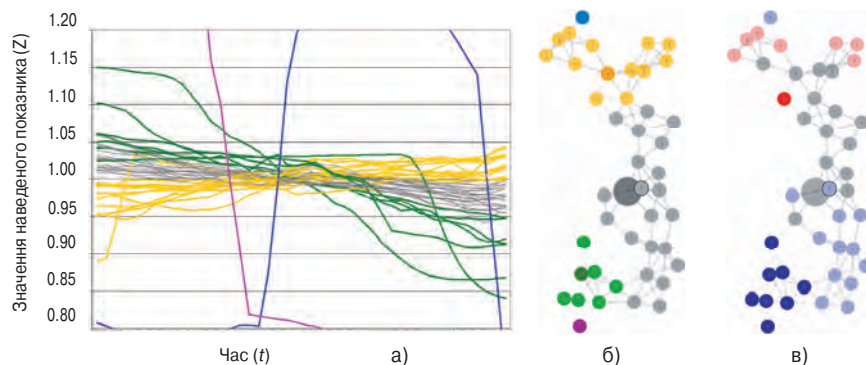
Додаткового дослідження потребує обґрунтування вибору тривалості досліджуваного періоду (T). Спостереження за зміною параметрів кластеризації при зміні досліджуваного періоду в майбутньому допоможе виявити зміну динаміки показників – появу нових чи зникнення існуючих кластерних груп.

Графік 3. Кластерний аналіз часової динаміки залишків гривневих строкових коштів юридичних осіб 46 найбільших банків України

- а) часова динаміка залишків коштів. Кожна окрема крива відповідає залишкам кожного окремого банку. Кольорами позначено виявлені кластери близьких трендів
б) кластеризація трендів банків при $K=5$. Кольорами позначено виявлені кластери схожих трендів
в) позначення змін показника за досліджуваний період: синім кольором позначено зменшення; сірим – сталий тренд; червоним – збільшення. Великим колом зображено загальносистемний тренд

Графік 4. Кластерний аналіз часової динаміки залишків гривневих строкових коштів фізичних осіб 46 найбільших банків України

- а) часова динаміка залишків коштів. Кожна окрема крива відповідає залишкам кожного окремого банку. Кольорами позначено виявлені кластери близьких трендів
б) кластеризація трендів банків при $K=5$. Кольорами позначено виявлені кластери схожих трендів
в) позначення змін показника за досліджуваний період: синім кольором позначено зменшення; сірим – сталий тренд; червоним – збільшення. Великим колом зображено загальносистемний тренд

ВИСНОВОК

Зaproпонована методика застосування кластерного аналізу для групування часової динаміки показників діяльності банків дає змогу:

- аналізувати спосіб утворення загальносистемної тенденції;
- виявляти характерні кластерні групи за змінами показників та позиціонувати банки в ці групи.

Зокрема, особливої уваги потребують банки зі значними відхиленнями від загальносистемної тенденції динаміки показників. Застосування запропонованої методики в практиці банківського нагляду в поєднанні з традиційними інтерполяційними ме-

тодами аналізу часових рядів доповнить показники раннього реагування та забезпечить якісне посилення ефективності нагляду.

Список використаних джерел

1. Харари Ф. Теория графов. – М.: Мир, 1973. – 311 с. – (Russian source).
2. Кристофидес Н. Теория графов. Алгоритмический подход. – М.: Мир, 1978. – 429 с. – (Russian source).
3. David J. Hand, ISBN-13: 978-0262082907, Principles of Data Mining (Adaptive Computation and Machine Learning), A Bradford Book, 2001. – 584 p.
4. Graphviz – Graph Visualization Software. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.graphviz.org>.

УДК 336.761(477)

Дослідження/

■ **Олексій Пластун**
Oleksii Plastun

Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Української академії банківської справи Національного банку України (м. Суми)

Ph.D. (Economics), Associate Professor of the Chair of Accounting and Audit of the Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine (City of Sumy)

■ **Інна Макаренко**
Inna Makarenko

Кандидат економічних наук, старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Української академії банківської справи Національного банку України (м. Суми)

Ph.D. (Economics), Senior Lecturer of the Chair of Accounting and Audit of the Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine (City of Sumy)

Аналіз “ефекту вихідних днів” на фондовому ринку України

Analysis of the weekend effect in the stock market of Ukraine

Дослідження містить нові емпіричні докази однієї з найвідоміших аномалій на фондовому ринку – “ефекту вихідних днів”. Розроблені авторами підходи, які базуються на застосуванні t-тесту Стьюдента і тестуванні трьох альтернативних торговельних стратегій, побудованих на основі “ефекту вихідних днів”, дають змогу встановити аномальну поведінку цін на ф'ючерс UX напередодні вихідних днів – у п'ятницю. Змодельовані варіанти торговельної стратегії, побудовані з урахуванням такої поведінки, дали змогу отримувати прибутки на рівні 15% річних. Зазначені докази засвідчують суперечливість окремих положень гіпотези ефективних ринків відносно фондового ринку України через існування статистично доведеного “ефекту вихідних днів”.

The article provides some new empirical evidences on the weekend effect, one of the most recognized anomalies in stock markets. Authors' approaches are based on the use of Student's t-test and on testing of three alternative trading strategies developed on the ground of the weekend effect. The ap-

proaches make it possible to identify anomalous behavior of UX futures prices on Friday, on the eve of a weekend. Simulation models of the trading strategy, which are based on such prices behavior, make it possible to generate profits up to 15% per annum. The conclusions demonstrate contradictions between some provisions of the efficient market hypothesis with respect to Ukraine's stock market due to existence of the statistically proven “weekend effect”.

Ключові слова: гіпотеза ефективного ринку, аномалія, “ефект вихідних днів”, торговельна стратегія.

Key words: efficient market hypothesis, anomaly, weekend effect, trading strategy.

Фіксація фактів виникнення календарних ефектів (аномалій) на фондовому ринку є предметом дослідження як з боку трейдерів, які шукають можливості для отримання надприбутків, так і з боку дослідників, пошуки яких спрямовано на підтвердження того, що гіпотеза ефективного ринку (ГЕР) не виконується.

Наявність таких аномалій, як не-

очікуваних відхилень цін фінансових активів від їхніх теоретичних курсів, може призводити до появи циклічності в русі індексів таких цін, що сприяє зростанню прогнозованості поведінки фондових індексів та суперечить ГЕР [24].

Вважається, що термін “аномалія” вперше було використано Куном (Kuhn) у 1970 році [12]. На думку

Шверта (Schwert), аномалії є емпіричними результатами, які не узгоджуються з існуючими теоріями [17]. В доробку Кейма (Keim) аномалії визначено як часові та факторні моделі, які не описані головною парадигмою теорії [10].

Одні з найбільш згадуваних у наукових джерелах аномалій (ефект поне-ділка, ефект дня тижня), вперше наведе-

дені в праці Френча (French) [8], ілюструють тенденцію до генерування позитивних дохідностей активів напередодні вихідних днів і негативних — у понеділок. Традиційно вважається, що сам “ефект вихідного дня” — це тенденція в русі цін на фінансові активи, які мають значно більші дохідності в п’ятницю порівняно з понеділком.

Незважаючи на подібність визначень аномалій, різні теоретичні концепції по-різному пояснюють цю тенденцію. Так, поведінкові фінанси пов’язують наявність негативних очікувань інвесторів у понеділок замість п’ятниці внаслідок психологічного сприйняття його як найгіршого дня тижня. Альтернативна концепція пояснює наявність буму в купівлі активів у п’ятницю, що завищує їхні ціни, відстрочкою платежу протягом вихідних днів, яка, по суті, є безвідсотковим кредитом. Відповідно до гіпотези інформаційної реалізації інформація на фондовому ринку протягом тижня є позитивною, а у вихідні — негативною, що зумовлює позитивні дохідності активів у п’ятницю і негативні — у понеділок.

Отже, на сучасному етапі розвитку фондового ринку спостерігається плюралізм підходів до розуміння та моделювання “ефекту вихідних днів” та ринкових аномалій у цілому.

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНОГО ДОРОБКУ ЩОДО МОДЕЛЮВАННЯ РИНКОВИХ АНОМАЛІЙ ТА “ЕФЕКТУ ВИХІДНОГО ДНЯ”

Українські вчені активно досліджують питання раціональної поведінки інвесторів на фондовому ринку в умовах ГЕР, прийняття рішень інвестором на фондовому ринку та прогнозування цін на фінансові активи, тоді як аномалії фондового ринку вивчаються в досить вузькому аспекті. Загалом питаннями ефективності фондового ринку займалися О.Барановський, З.Ватаманюк, Ю.Коваленко, В.Корнєєв, В.Мищенко, О.Мозговий, І.Школьник та інші вчені. При цьому прикладні розробки українських науковців щодо прогнозування цін на фондовому ринку з урахуванням їхніх аномальних значень є недостатньо поширеними і стосуються передусім аналітичного супроводу прийняття рішень інвесторами загалом.

Так, Я.Горбуненко в ході розробки алгоритму прийняття рішень інвес-

тором на фондовому ринку та з використанням теорії асиметричної інформації і ряду сучасних підходів до моделювання поведінки цін (кореляційного й факторного аналізу, вейвлет-аналізу, кластерного аналізу, аналізу за допомогою адаптивних нейронних мереж) на фондовому ринку України виявлено існування “ефекту заміщення” та “ефекту контексту” [21].

У праці Г.Шукліна розроблено алгоритм прийняття рішень щодо інвестування цінних паперів ринків, які розвиваються на підставі фундаментального і технічного аналізів із використанням диференціальних рівнянь із запізнюючим аргументом і методами нечіткої логіки [25].

Російські вчені більш ґрунтовно вивчають аномалії на фондовому ринку. На особливу увагу заслуговують у цьому контексті докторська дисертація О.Федорової та праці М.Кантолінського, А.Гачкова [23, 22, 20]. У дослідженні О.Федорової, крім узагальнення сучасної класифікації календарних ефектів на фондовому ринку, до числа яких беззаперечно належить і “ефект вихідного дня” (ефект кінця тижня), на основі використання модифікованої моделі Джи Ей Ар Сі Ейч (GARCH) запропоновано модель оцінки інформаційної ефективності фондового ринку Росії та оцінки його руху до такої ефективності [23].

У праці М.Кантолінського наведено власну класифікацію аномалій (календарні аномалії, вартісні аномалії, аномалії, пов’язані з корпоративними подіями та інші), за якою “ефект вихідного дня” належить до календарних аномалій [22]. Спробу впорядкувати класифікаційне різноманіття відхилень у поведінці цін на фінансові активи зроблено й А.Гачковим, який відносить “ефект вихідного дня” до різновидів ефекту дня тижня [20].

У працях зарубіжних учених широко висвітлюється проблематика моделювання ринкових аномалій. Детальний аналіз теоретико-методичних підходів до визначення “ефекту вихідних днів” окремих зарубіжних учених наведено в таблиці 1.

Так, Філдс (Fields) запропонував вважати найкращим торговим днем суботу [7]. Крос (Cross) аналізував рух Стандарт енд Пурс Композит Сток Індекс (Standard & Poor’s Composite Stock Index) із січня 1953-го до грудня 1970 року з п’ятниці до поне-

ділка та зафіксував переважне зростання цього індексу в п’ятницю порівняно з понеділком [6].

Кейм і Стамбай (Keim, Stambaugh), Рогальські (Rogalski), Смірлок і Старкс (Smirlock, Starks) також підтверджують наявність паттерну позитивних дохідностей активів у п’ятницю [11, 15, 19].

Підтвердження гіпотези біхевіористів знаходимо і в праці Рісторма та Бенсона (Rystrom, Benson), які доводять факт існування “ефекту вихідних днів”, оскільки п’ятниця психологічно сприймається інвесторами краще, ніж понеділок [16].

У дослідженні Агравала і Тандона (Agrawal, Tandon), яке охоплювало 19 ринків капіталу з усього світу, наявність “ефекту вихідних днів” підтверджується для США, Великобританії, Канади, Німеччини, Італії та Бразилії [1]. Сіас і Старкс (Sias, Starks) пов’язують виникнення ефекту дня тижня з частками акцій у великих портфоліо інституційних інвесторів [18]. Пояснення “ефекту вихідних днів” унаслідок закриття спекулятивних позицій трейдерів переважно у п’ятницю надають Каземі та інші (Kazemi et al.), а також Чен і Сінгал (Chen, Singal) [9, 3]. Спробою вдосконалення методології моделювання “ефекту вихідних днів” на основі тестів стабільності й тесту Ракіко (Racicot) [14] вирізняється праця Олсона, Чоу та Мосмана (Olson, Chou, Mossman) [13].

Поряд із цим наявність статистично значущого ефекту дня тижня спростовується або навіть заперечується в працях Арієла (Ariel), Конолі (Connolly), Крістофа, Феррі та Енджела (Christophe, Ferri, Angel) [2, 4, 5].

Дискусійність наукових положень щодо виявлення ринкових аномалій та підтвердження існування “ефекту вихідних днів” як однієї з них і його моделювання з позиції дій учасників фондового ринку зумовлюють необхідність власних наукових пошуків у цьому напрямі.

МЕТОДОЛОГІЯ ТЕСТУВАННЯ “ЕФЕКТУ ВИХІДНИХ ДНІВ”

У цій статті ми пропонуємо використовувати два підходи до моделювання та аналізу “ефекту вихідних днів”. Перший застосовувався для доведення/спростування аналізованого ефекту як статистичного феномену. Для цього ми використовували *t*-тест

Таблиця 1. Підходи зарубіжних авторів до визначення “ефекту вихідних днів”

Автор	Теоретико-методичний підхід	Об’єкт аналізу (часові рамки, ринковий індекс)	Одержані результати
Сіас, Старкс (Sias, Starks, 1995 p.)	Тестування гіпотез (t-тест та F-тест)	1977–1991 рр. капіталізація ринку акцій, щоденні дохідності й обсяги торгів 1 500 інституційних інвесторів на Нью-Йоркській фондовій біржі (NYSE)	“Ефект вихідних днів” визначається передусім поведінкою (паттерном) інституційних інвесторів
Чен, Сінгал (Chen, Singal, 2003 p.)	Дескриптивний та регресійний аналіз	Липень 1962 р. – грудень 1999 р. – Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE); грудень 1972 р. – грудень 1999 р. – Насдак (NASDAQ) – щоденні дохідності для акцій; червень 1988 р. – грудень 1999 р. Насдак (NASDAQ); січень 1988–1999 рр. Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE) – місячні дані про короткострокові процентні ставки	“Ефект вихідних днів” може бути пояснений спекулятивними короткими продажами
Хсяо, Солт (Hsaio, Solt, 2004 p.)	Непараметричні тести, які базуються на апроксимованому нормальному розподілі, та параметричний тест, який досліджує часові стратегії	Січень 1988 р. – грудень 2000 р. Ес енд Пі (S&P) 500 індекс; квітень 1988 р. – грудень 2000 р. – рахунки грошового ринку та зростаючі рахунки; квітень 1994 р. – грудень 2000 р. – зростаючі рахунки	Наявність “ефекту вихідних днів” для середньоденних дохідностей більшості з тестованих портфоліо до 2000 р.
Крістоф, Феррі, Енджел (Christophe, Ferri, Angel, 2007 p.)	Дескриптивний та регресійний аналіз	Вересень 2000 р. – липень 2001 р. – щоденні дані за акціями, які перебувають в листингу на Насдак (NASDAQ)	Спекулятивні короткі продажі не пояснюють різницю між дохідностями у п’ятницю та понеділок
Ракіко (Racicot, 2011 p.)	Спектральний аналіз	1970–1973 рр. – Ес енд Пі (S&P) 500 індекс	Підтверджено наявність “ефекту понеділка”, який слідує за “ефектом вихідних днів”
Каземі та ін. (Kazemi, Zhai, He and Cai, 2013 p.)	Дескриптивний та регресійний аналіз	Січень 1980 р. – теперішній час, 60 ринкових індексів із 59 країн	Протягом 1980–1994 рр., короткострокові продажі пояснюють появу “ефекту вихідних днів”
Сінгал і Таял (Singal and Tayal, 2014 p.)	Дескриптивний та регресійний аналіз	1990–2012 рр., 8 товарних, сировинних та фінансових ф’ючерсів	Підтвердження “ефекту вихідних днів” для ф’ючерсних ринків, у т. ч. й того факту, що його вплив сильніший для більш волатильних цінних паперів

Стюдента. Другий підхід мав на меті визначити, чи можна вважати даний ефект аномалією з позиції ГЕР, тобто чи існує принципова можливість отримання надприбутків від експлуатації цієї аномалії шляхом здійснення спекулятивних операцій на фондовому ринку України. Сутність другого підходу полягає в розробці й тестуванні торговельної стратегії для роботи на ф’ючерсах індексу UX на базі “ефекту вихідних днів”. У випадку, якщо дана стратегія демонструватиме стабільні позитивні результати, можна робити висновок про наявність аномалії в поведінці цін на фондовому ринку України. Об’єктом аналізу в нашій праці виступили денні дані за ф’ючерсами на індекс UX за 2010–2014 рр.

Перш ніж переходити до аналізу результатів, зупинимось детальніше на алгоритмі t-тестування. Основна ідея полягає в тому, щоб порівняти два масиви даних: один формується з даних щоденної динаміки зміни цін на ф’ючерс UX за днем тижня, який перевіряється на аномальність; другий

складається з даних динаміки цін за всі інші дні (за винятком дня, який перевіряється).

Метою порівняння є виявлення приналежності цих двох масивів даних до єдиної генеральної сукупності. Якщо вони належать до однієї генеральної сукупності, то робиться висновок про відсутність статистичної аномалії, якщо до різних генеральних сукупностей, то наявна статистична аномалія в поведінці цін певного дня. Критерієм приналежності аналізованих масивів до різних генеральних сукупностей є перевищення значення розрахункового показника t-критерію над його критичним значенням.

Вибір t-критерію Стюдента зумовлено специфікою даних (їхня відповідність нормальному закону розподілу), а також тим, що ця методологія часто використовується для вирішення подібних задач. Як зазначалося вище, однією з основних умов використання t-тесту Стюдента є відповідність даних нормальному закону розподілу. Таким чином, першим етапом роботи

має бути перевірка даних на нормальність за допомогою спеціальних статистичних критеріїв (критерії Пірсона, Колмогорова-Смірнова, Андерсона-Дарлінга, Жака-Бера, Шапіро-Вілکا, “графік нормальності” тощо).

Згідно з законом нормального розподілу та центральною граничною теоремою Чебишева досліджувана випадкова величина схильна до впливу значної кількості випадкових факторів. Для прикладу розглянемо валютний курс як таку величину в контексті визначення її розподілу. Відповідно до положень фундаментального аналізу рух курсів визначається макроекономічними показниками, політичними та іншими факторами, які не є випадковими. Однак на практиці факторів, які впливають на рух курсів, настільки багато, і їхній вплив настільки різноспрямований, що в підсумку рух набуває характеру випадкових коливань (принаймні на обмеженому часовому проміжку). При цьому, кожен день роботи ринку дає привід стверджувати, що реакція цін на активи протягом цього дня на ту чи іншу новину може бути абсолютно непередбачуваною і не відповідати класичному розумінню про реакцію на такий тип новин. Наприклад, поява позитивних для економіки США даних зовсім не означає, що курс долара буде зміцнюватися — він може як зрости, так і впасти або ж взагалі залишитися без серйозних змін.

Стосовно технічного аналізу, то одними з його основних постулатів є твердження, що ціни рухаються спрямовано, і цей рух зумовлено минулими значеннями цін. Однак на курс, крім тиску його минулих значень і поточних тенденцій, впливає також чимало інших факторів фундаментального характеру. І якщо на тривалих проміжках часу вплив більш-менш незначних факторів може перетворюватися на “шум”, то чим меншим є проміжок часу, тим помітніший їхній вплив на курсові коливання. Звідси випливає, що на незначних за тривалістю проміжках часу коливання курсів та інші фінансові змінні можна вважати випадковими величинами.

Таким чином, денні діапазони цілком підходять під опис випадкових величин. Проте для того, щоб підтвердити наші логічні викладки, нами було проведено аналіз “нормальності” за допомогою спеціально розроблених для цього критеріїв. Для перевірки денних даних ф’ючерсів індексу UX ми використали критерій Пірсона. Для цього випадково було відібра-

но останні 100 значень цін закриття дня ф'ючерсу на індекс UX у 2014 році (див. таблицю 2).

Таким чином, ціни ф'ючерсів на індекс UX встановлюються відповідно до закону нормального розподілу, тож використання t -тесту вважаємо обґрунтованим. Головна мета, яка ставиться при проведенні t -тесту, — виявлення приналежності до вибіркової сукупності певних даних, а саме — перевірка гіпотези (H_0) про те, що середні значення окремих величин (вибірок даних) є однаковими. Альтернативною гіпотезою (H_1) буде твердження про нерівність середніх значень вибірок.

Перевірка гіпотези здійснювалася за двовибірковим t -критерієм Стюдента (t), розрахунок якого здійсню-

Таблиця 2. Перевірка динаміки зміни ф'ючерсів на індекс UX на "нормальність"

Статистичні параметри	Значення
Кількість значень	100
Середнє значення	1 233
Стандартне відхилення	65
Довірна ймовірність	0.95
Тестова статистика	8.98
χ^2 -квадрат розподілу ($hi_{(p=0.95, t=5)}$)	11

ється за загальною формулою:

$$t = \frac{|M_1 - M_2|}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{N_1} + \frac{\sigma_2^2}{N_2}}}, \quad (1)$$

де M_1 — середнє арифметичне вибірки, яка містить дані конкретного дня, що перевіряється;

M_2 — середнє арифметичне вибірки, яка містить усі інші дані, за винятком даних, що формують вибірку конкретного дня;

σ_1 — середнє квадратичне відхилення вибірки, яка містить дані конкретного дня, що перевіряється;

σ_2 — середнє квадратичне відхилення вибірки, яка містить усі інші дані, за винятком даних, що формують вибірку конкретного дня;

N_1 — розмір вибірки, яка містить дані конкретного дня, що перевіряється;

N_2 — розмір вибірки, яка містить усі інші дані, за винятком даних, що формують вибірку конкретного дня.

Перевірка гіпотез здійснювалася з ймовірністю $p = 0.95$. Кількість ступенів свободи розраховувалась як $df = N - 1$.

Дані, які входять до вибірок, визначалися за такою формулою:

$$R_i = \left(\frac{Close_i}{Open_i} - 1 \right) \times 100\%, \quad (2)$$

де R_i — динаміка ф'ючерса UX i -го дня у %;

$Open_i$ — ціна відкриття i -го дня;

$Close_i$ — ціна закриття i -го дня.

Після формування вибірок даних було визначено їхні середньоарифметичні, а також стандартні відхилення від середнього значення вибірки після форс-мажору. Отримані значення підставлялись до формули (1), а розраховане значення t -критерію Стюдента порівнювалося з критичним, про що можна дізнатися зі спеціальних таблиць. У нашому випадку критичне значення дорівнювало 1.96.

ЕМПІРИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТЕСТУВАННЯ "ЕФЕКТУ ВИХІДНИХ ДНІВ" НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Результати здійснених розрахунків наведено в таблиці 3.

Як свідчать результати проведеного аналізу, статистичну аномалію зафіксовано лише в динаміці коливань цін на ф'ючерс UX у п'ятницю. Статистичні ж характеристики всіх інших днів коливаються в межах характеристик генеральної сукупності, що свідчить про їхню відповідність цій сукупності. Тобто динаміка ф'ючерса протягом понеділка—четверга, по суті, не

відрізняється від середньої динаміки протягом тижня.

Отримані результати підтверджує і візуальний аналіз середніх розмірів коливань цін на ф'ючерс індексу UX у розрізі днів (див. графік 1). Найбільша динаміка спостерігається в п'ятницю, причому вона є спрямованою, тобто в середньому в цей день ціни на ф'ючерс UX зростають.

Таким чином, "ефект вихідних днів" в Україні полягає в аномальній поведінці цін напередодні цих днів, а конкретніше нами було зафіксовано найвище зростання котирувань у п'ятницю.

Наступним етапом дослідження є перевірка статистичної аномальності на предмет можливості її експлуатації. Для цього нами було проведено симуляцію дій трейдера за таким алгоритмом: відкриття довгої позиції за ф'ючерсом UX за ціною відкриття п'ятниці та закриття її через певний час. У ролі моменту закриття позиції нами розглядалися три варіанти.

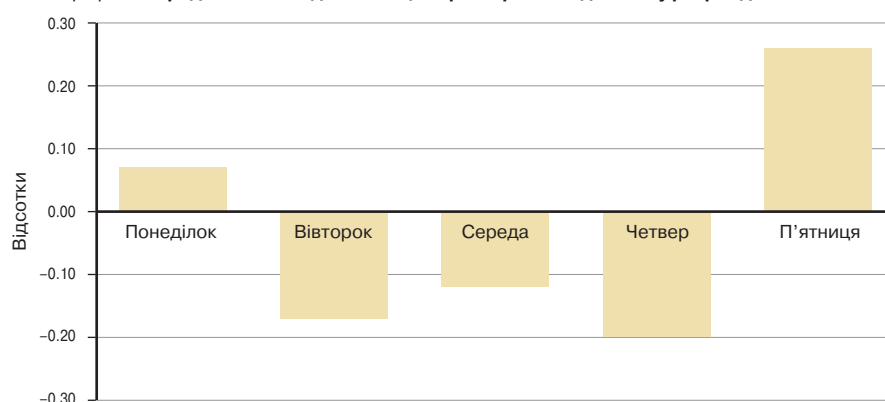
Стратегія 1. Закриття в кінці дня п'ятниці (за ціною закриття п'ятниці).

Стратегія 2. Закриття на початку дня в понеділок (за ціною відкриття понеділка) — таким чином ми намагалися перевірити додатковий ефект "вихідних днів" у вигляді цінового роз-

Таблиця 3. Результати t -тесту для даних ф'ючерса UX за 2010–2014 рр.

Показники	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
Параметри вибірки, яка містить усі дані, за винятком даних, що формують вибірку конкретного дня					
Середнє, %	-0.06	0.00	-0.01	0.01	-0.11
Стандартне відхилення, %	2.01	2.17	2.21	2.24	2.22
Кількість значень	895	878	872	874	876
Параметри вибірки, яка містить дані конкретного дня, що перевіряється					
Середнє, %	0.07	-0.17	-0.12	-0.20	0.26
Стандартне відхилення, %	2.78	2.17	2.00	1.88	1.94
Кількість значень	205	222	228	226	224
Результати t -тесту					
Розрахункове значення t -критерію	0.627655	-1.01389	-0.72189	-1.42978	2.457189
Критичне значення t -критерію (ймовірність 0.95)	1.96				
Гіпотеза про приналежність до єдиної генеральної сукупності	Прийнята	Прийнята	Прийнята	Прийнята	Відхилена

Графік 1. Середні значення динаміки ціни ф'ючерса на індекс UX у розрізі днів тижня

риву, який утворився внаслідок відсутності торгівлі протягом суботи—неділі.

Стратегія 3. Закриття в кінці дня понеділка (за ціною закриття понеділка).

Операції здійснювалися з обсягом 1 лот на депозиті 1000 грн.

Результати тестування стратегій на даних ф'ючерса на індекс UX за 2010–2014 рр. наведено в таблиці 4.

Результати динаміки обсягу наявних на депозиті коштів наведено на графіку 2.

Як бачимо, найкращі результати продемонструвала стратегія 2, коли закриття позицій відбувалося за цінами відкриття понеділка. За аналізований період було проведено 223 трансакції, 53.4% яких виявились успішними, з кінцевим результатом у 63.6%, що еквівалентно доходності приблизно у 15% річних.

Варто зазначити, що симуляція дій трейдера була умовною, оскільки не враховувався ряд трансакційних витрат, зокрема комісійні за угоду і за введення/виведення коштів, податки на інвестиційний прибуток тощо. Тобто реальна доходність за умови торгівлі без кредитного важеля буде дещо меншою. Виходячи з поточних ставок за депозитами в гривні, аналізовані нами стратегії не можна вважати такими, що здатні генерувати надприбутки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, серед календарних ефектів існування аномалій на фондових ринках чільне місце посідає “ефект вихідних днів” як тенденція в русі цін на фінансові активи, які мають значно більший рівень доходності в п'ятницю порівняно з понеділком. Аналіз останніх напрацювань у сфері виявлення та моделювання аномалій на фондовому ринку, зокрема й України, засвідчив дискусійність вказаної проблематики та незначну увагу до неї з боку вітчизняних науковців порівняно з російськими та зарубіжними авторами. У зв'язку з цим у статті запропоновано авторський підхід щодо виявлення аномалій на моделювання “ефекту вихідних днів” на основі *t*-тесту Стюдента, апробований із використанням трьох різних варіантів торговельної стратегії трейдерів на Українській біржі.

У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що в щоденній динаміці цін на ф'ючерс UX протягом понеділка—четверга не спостері-

Графік 2. Динаміка обсягу коштів на депозиті за різних варіантів торговельної стратегії за 2010–2014 рр.

Стратегія	Кількість угод, шт.	Кількість прибуткових угод, шт.	Відсоток прибуткових угод, %	Фінансовий результат, грн.	Фінансовий результат, %	Фінансовий результат у % річних
Стратегія 1	223	114	51.1%	584	58.4%	14.6%
Стратегія 2	223	119	53.4%	636	63.6%	15.9%
Стратегія 3	223	117	52.5%	567	56.7%	14.2%

гається аномальної поведінки. Втім, п'ятниця відрізняється від інших днів і демонструє стабільні та відносно значні позитивні рухи, які не вкладаються в звичайну картину поведінки цін на аналізований інструмент. Наявність статистичної аномалії в п'ятницю було підтверджено даними *t*-тесту Стюдента. Торговельна стратегія, розроблена на базі цієї статистичної аномалії, здатна генерувати прибутки (до 15% річних без урахування трансакційних витрат). Що ж до можливості генерування надприбутків, то, на нашу думку, вона реальна лише за умови використання кредитного важеля.

Список використаних джерел

1. Agrawal A. Anomalies or Illusions? Evidence from Stock Markets in Eighteen Countries / A.Agrawal, K.Tandon // *Journal of International Money and Finance*. — 1994. — № 13. — P. 83–106
2. Ariel R. High Stock Returns Before Holidays: Existence and Evidence on Possible Causes / R.Ariel // *Journal of Finance*. — 1990. — December. — P. 1611–1626.
3. Chen H. Role of Speculative Short Sales in Price Formation: The Case of the Weekend Effect / H.Chen, V.Singal // *Journal of Finance*. — 2003. — Vol. 58 — P. 685–706.
4. Christophe S. Ferri. Short-selling and the Weekend Effect in Stock Returns/S. Ferri Christophe, M. and J.Angel // *Journal Financial Review*. — 2009. — № 1. — P. 31–57.
5. Connolly, R. An Examination of the Robustness of the Weekend Effect / R.Connolly // *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. — 1989. — Vol. 24 (2). — P. 133–169.
6. Cross, F. The Behavior of Stock Prices on Fridays and Mondays / F. Cross // *Financial Analysts Journal*. — 1973. — December. — P. 67–69.
7. Fields M. Stock Prices: A Problem in Verification/ M. Fields *Journal of Business*. — 1931. — October. — P. 415–418.
8. French K. Stock Returns and the Weekend Effect / K.French // *Journal of Financial Economics*. — 1980. — Vol. 8 (1). — P. 55–69.
9. Kazemi H. S. Stock Market Volatility, Speculative Short Sellers and Weekend Effect: International Evidence. / H.S.Kazemi et al. // *Journal of Financial Risk Management*. — 2013. — Vol. 2. — № 3. — P. 47–54.
10. Keim D. B. Financial Market Anomalies / D. B. Keim // Chapter for the New Palgrave Dictionary of Economics, 2nd ed. // [http://finance.wharton.upenn.edu/~keim/research/New_Palgrave_Anomalies_\(May302006\).pdf](http://finance.wharton.upenn.edu/~keim/research/New_Palgrave_Anomalies_(May302006).pdf).
11. Keim D. B. A Further Investigation of the Weekend Effect in Stock Returns /D.B.Keim, R.F.Stambaugh // *Journal of Finance*. — 1984. — Vol. 39 (July). — P. 819–835.
12. Kuhn T. The Structure of Scientific Revolutions / T.Kuhn. — University of Chicago Press, Chicago, 1996. — 226 p.
13. Olson D. Stages in the Life of the Weekend Effect/ D.Olson et al. — 2011 // <http://louisville.edu/research/for-faculty-staff/reference-search/1999-references/2011-busi->

ness/olson-et-al-2011-stages-in-the-life-of-the-weekend-effect.

14. Racicot F.-É., Low-frequency components and the Weekend effect revisited: Evidence from Spectral Analysis / F.-É. Racicot // *International Journal of Finance*. — 2011. — № 2. — P. 2–19.

15. Rogalski R. J. New Findings Regarding Day-of-the-Week Returns over Trading and Non-Trading Periods: A Note / R. J. Rogalski // *Journal of Finance*. — 1984. — Vol. 39, (December). — P. 1603–1614.

16. Rystrom D. S. and Benson, E., 1989, Investor psychology and the day-of-the-week effect / D. S. Rystrom, E. Benson // *Financial Analysts Journal*. — 1989. — September/October. — P. 75–78.

17. Schwert G. W. Anomalies and Market Efficiency / G. W. Schwert // *Simon School of Business Working Paper*. — 2002. — № 1. FR 02–13. — 11 p.

18. Sias R. W. The day-of-the week ano-

maly: the role of institutional investors / R. W. Sias, L. T. Starks // *Financial Analysts Journal*. — 1995. — May–June. — P. 58–67.

19. Smirlock M. Day-of-the-Week and Intraday Effects in Stock Returns / M. Smirlock, L. Starks // *Journal of Financial Economics*. — 1986. — Vol. 17. — P. 197–210.

20. Гачков А. А. Рандомизированный алгоритм R/S-анализа финансовых рядов. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.math.spbu.ru/user/gran/soi5/Gatchkov5.pdf>.

21. Горбуненко Я. І. Управління інвестиційними ризиками на фондовому ринку України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Я. І. Горбуненко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2011. — 20 с. — (Ukrainian source).

22. Кантолинский М. И. Аномалии на фондовых рынках: определение и классификация / М. И. Кантолинский // *Вестник Финансовой академии* — М., 2010.

— № 2. — С. 25–28. — (Russian source).

23. Федорова Е. А. Финансовая интеграция фондовых рынков: теория, методология и инструментарий: автореф. дис. ... докт. экон. наук: 08.00.10, 08.00.13 / Е. А. Федорова; ГОУ ВПО “Московский городской университет управления Правительства Москвы”. — М., 2011. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.inecon.org/docs/Zazirny_avtoreferat.doc.

24. Шарп У. Ф. Инвестиции / У. Ф. Шарп, Г. Дж. Александер, Дж. В. Бейли. — М.: Инфра-М, 2007. — 1027 с. — (Russian source).

25. Шуклин Г. Методы построения правил принятия инвестиционных решений на фондовом рынке / Г. Шуклин // *Соціально-економічні проблеми і держава*. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 129–139. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14sgvnfr.pdf>.

Фінансова грамотність/

Фінансовий всеобуч для студентів і пенсіонерів Financial education for students and pensioners

Управління Національного банку України в Херсонській області третій рік поспіль бере активну участь у реалізації затверджених НБУ заходів щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення.

The National Bank of Ukraine Branch in Kherson Oblast has been taking an active part in the implementation of NBU decisions on increasing the level of financial literacy of the population for the third year running.

Протягом 2014 року за ініціативою начальника управління Національного банку України в Херсонській області Андрія Граділя було організовано лекції з питань фінансової грамотності для різних вікових і соціальних груп населення регіону. Фахівці банку надавали громадянам роз'яснення щодо ведення сімейного бюджету, виховання звичок ощадності й інвестування, розповідали про основні фінансові банківські продукти, планування витрат тощо.

У жовтні – грудні минулого року на базі обласного управління НБУ було успішно реалізовано пілотний проект щодо проведення тематичних заходів із питань підвищення рівня фінансової грамотності для працівників соціальних служб і Пенсійного фонду України та пенсіонерів. У рамках проекту проведено шість лекцій і міні-занять для активних пенсіонерів, які відвідують територіальні центри соціального обслуговування в Херсоні та Цюрупинську. В цих заходах взяла участь понад 100 місцевих жителів.

“Люди похилого віку є найбільш соціально незахищеними і потребують особливого уваги при проведенні інформацій-

Пенсіонери уважно слухають лекцію Андрія Граділя.

но-роз'яснювальної роботи з фінансової грамотності, – зазначив Андрій Граділь. – Тож на наших заняттях вони вчилися правильно розпоряджатися наявними власними коштами і заощадженнями, планувати свої витрати, користуватися різними видами сучасних фінансових продуктів. Окремо розглядалися питання щодо підписання кредитних угод та вибору оптимальних депозитних програм. Пенсіонери, які є одними з найдисциплінованіших і найуважливіших клієнтів банків, отримали багато корисної для себе інформації, котра знадобиться у повсякденному житті. Скажімо, слухачка “Університету тре-

тього віку” Олена Павлівна дякувала нам за те, що отримані знання допомогли їй відмовитися від підписання кредитного договору на невідгодних для себе умовах. Більшість відвідувачів занять зазначала, що відкрила для себе чимало способів вирішення різних фінансових питань, відповіді на які не змогла б дізнатися з газет чи по телевізору”.

Також начальник управління Андрій Граділь прочитав п'ять лекцій студентам Херсонського національного технічного університету. Для кращих студентів економічного факультету було організовано екскурсію, в ході якої вони ознайомилися з роботою фахівців управління. Під час інтерактивного спілкування студенти мали змогу набути цінний досвід та застосувати отримані в університеті знання на практиці. Зважаючи на необхідність таких знань для громадян, працівники управління планують і надалі проводити заходи з підвищення рівня фінансової грамотності населення регіону.

Управління Національного банку України
в Херсонській області.
National Bank of Ukraine Branch
in Kherson Oblast.

Вікопомні події/

Майдан, що став початком нової України

Maidan that has become the beginning of new Ukraine

У лютому цього року виповнюється річниця з часу перемоги Революції гідності. Тоді у самому серці нашої держави – центрі Києва відбулося небачене за масштабами, єднанням широких прошарків населення, драматичністю і наслідками протистояння українського народу з представниками тодішньої владної верхівки країни, яка прагнула заблокувати інтеграцію України до європейського простору демократії, прав і свобод, віддати її у неоколоніальну залежність від Росії. Ці люди мали на меті не лише зупинити соціально-економічний розвиток Української держави, а й законсервувати на тривалий термін свій статус. Це було протистояння, в якому український народ як найвищий носій влади відстояв своє споконвічне право вільно жити у демократичній, незалежній країні. Ця грандіозна подія стала яскравою переможною сторінкою багатостраждальної новітньої історії України, яка впродовж кількох століть прагнула здобути власну державність.

Один із героїв тих буремних подій – Олександр Скорик, колишній працівник департаменту інформатизації Національного банку України, а нині – пенсіонер, ветеран праці. Разом із мільйонами небайдужих людей він вийшов боротися за свободу України та право її громадян жити у демократичній, європейській країні. Відомим на всю Україну Олександр Васильович став після арешту 22 січня 2014 року в медичному пункті Майдану по вулиці Грушевського, 4. Телевізійні кадри, на яких його, після контузії та побиття, тягнуть до автозака “беркутівці”, обійшли всі випуски новин найрейтинговіших телекомпаній світу. Про нього, про той час і ті події – наша розповідь.

In February 2015, Ukraine will mark the first anniversary of the victory of the Revolution of Dignity. At that time, in the very heart of our country viz. in the center of Kyiv, the enormous number of people was involved in the confrontation between Ukrainian citizens and representatives of the then ruling elite that was striving to block Ukraine's integration into the European environment of democracy, rights and freedoms and to give the country in the neo-colonial dependence on Russia. The authorities aimed their efforts to stop the social and economic development of Ukraine and to retain their status for a long period. The confrontation united broad cross-sections of the populations; it was unprecedented by its scale, tension and far-reaching consequences. The Ukrainians defended their primordial right to live in a free, democratic and independent country. This grandiose event became a bright and victorious page in the long-suffering new history of Ukraine that was longing for its own statehood within a number of centuries.

Oleksandr Skoryk, the former employee of the Information Technologies Department of the National Bank of Ukraine, now a pensioner and the Veteran of Labor, is one of the heroes of those tumultuous events. Side by side with millions of not indifferent people he went to fight for Ukraine's freedom and for the right of Ukrainian citizens to live in a democratic European country. Oleksandr Skoryk became popular after his arrest that occurred on 22 January 2014 at Maidan's first-aid station on Hrushevskoho Street, 4. News of all the largest television companies showed the television report, and all the world saw how Berkut officers were dragging him being contused and to their paddy wagon. This story is about him, about that time, and about those events.

Після виходу у 2011 році на заслужений відпочинок Олександр Скорик переїхав із Броварів до Дні-

продзержинська (історична назва – Кам'янське). Мешканці міста не забули своїх славетних предків – ко-

заків. Тут функціонує Кам'янська сотня Кодацької паланки Війська Запорозького Низового. Олександр

Телевізійні стоп-кадри випуску новин “5 каналу”. 22 січня 2014 року, Київ, вул. Грушевського. Олександра Скорика затримав “Беркут”. Із застосуванням сили “беркутівці” вилучають особисті речі затриманого.

Васильович усе життя мав активну життєву позицію та був у вирі подій. Свого часу він брав участь у переписі населення (1970 р., м. Львів) та олімпійській добровільній народній дружині (1980 р., м. Київ). У 1990 році на перших альтернативних виборах у СРСР був головою окружної виборчої комісії. У 2012 році під час проведення виборів до Верховної Ради України був спостерігачем, а в жовтні 2014-го — секретарем дільничної виборчої комісії.

Козаки нічної зміни на місці відпочинку та обігріву. Грудень 2013 року.

Як дієва, патріотична та сповнена сил людина він долучився до козацького руху. У серпні 2013 року в краю п'яти Запорозьких Січей (Дніпропетровська обл.) відбулися чергові заходи з нагоди вшанування пам'яті кошового отамана Івана Сірка. У когорті козацького поповнення, біля меморіалу славетного отамана, Олександр Скорик склав присягу на вірність українському народу та був урочисто прийнятий до складу козацтва. Він багато років співає у заслуженій капелі бандуристів при Будинку культури металургів м. Дніпродзержинська, а також як соліст — у фольклорно-етнічному співочому гурті “Калина”. Завдяки музичній освіті та природним даним став кращим голосом міста. А ще як дипломований лектор-міжнародник пише статті, в яких висвітлено невідомі широкому загалу події з новітньої історії України.

Після жорстокого побиття студентів на Майдані Незалежності в ніч із 29 на 30 листопада 2013 року стало очевидним, що країна потребує негайних змін. На центральній площі столиці почали збиратися активісти. Олександр Скорик також приїхав до Києва. Він утвердився в думці, що це його обов'язок — не можна сподіватися лише на молодих хлопців, наражаючи їх на небезпеку. “Я прожив життя, багато зробив як професіонал-

інженер, бачив чимало і тому можу давати об'єктивну оцінку багатьом подіям і явищам. Тому я глибоко усвідомлював значущість історичного моменту, коли Україна стояла перед вибором свого майбутнього. Було глибоке внутрішнє бажання протидіяти злу, яке несли з собою “беркутівці” й ті, хто посилав їх бити невинних людей”, — розповідає він.

На Майдані зустрівся зі знайомим козаком із Дніпропетровська. З 11 грудня 2013 року Олександр Скорик увійшов до складу 4-ї козацької сотні, провівши у її складі два періоди: з 11 до 25 грудня 2013 року та з 16 до 22 січня 2014-го. До сотні входили козаки з різних козацьких організацій усієї України, козаки відповідали за стан барикади біля головноштамту і забезпечували порядок на відведеній території Майдану. Чергування тривали у дві зміни: від 08.00 до 20.00 і знову — до 08.00. Олександр Васильович зголосився чергувати в нічну, найвідповідальнішу зміну.

У другій половині грудня було сформовано загони самооборони Майдану, до складу одного з них увійшов Олександр Скорик. Спорядження самооборони порівняно зі спорядженням спецпідрозділів міліції було аматорським: пластмасова будівельна каска, респіратор, збитий з дощок кутник, дерев'яний кийок. Зрозуміло, що це було здебільшого для самозаспокоєння. Адже чи могла по-справжньому захистити пластмасова каска, та що можна було зробити дерев'яним кийком у протистоянні з до зубів екіпірованим “беркутівцем”? Проте ніхто з козаків не відступав, усі були готові до будь-яких випробувань.

Олександр пригадує, що атмосфера на Майдані була дружня і товариська, кожен відчував взаємну допомогу, взаємоповагу, підтримку та козацьке братерство. “Ті, хто був у той час на Майдані, дуже добре усвідомлювали ризики. Люди говорили: або ми гуртом повалимо цю бандитську владу, або ця влада поодиночі знищить нас. Усі розуміли, що у протистоянні може бути лише один переможець: третього варіанта не дано. Тобто всі учасники Майдану перебували “в одному човні”. Така ж атмосфера панувала і під час проведення на Майдані щонедільних народних віче. Було цілком зрозуміло: народ налаштований рішуче. Ми непокоїлися, чи вдасться забезпечити порядок і гарантувати безпеку людей під час таких велелюдних зібрань. Та

хвилювання виявилися марними: рівень самоорганізації людей був дуже високий”, — зазначає він.

У період нетривалого затишшя на київському Майдані важливі події відбувалися і в багатьох обласних центрах України, районах і містах. Патріотичні сили Дніпродзержинська 5 січня 2014 року провели мітинг, на якому сформували делегацію для участі в першому Євромайдані Харкова. Разом із представниками Дніпродзержинська Олександр Скорик 11 січня 2014 року прибув до Харкова, де брав участь у роботі однієї з груп координаторів. У ті дні в місті чинився шалений спротив активістам Євромайдану. Приміщення, оренда яких була вже оплачена, зачинялися з різних причин, а горезвісні “тітушки” перешкоджали діяльності активістів. Зокрема, під час загальних зборів у Свято-Дмитрівському храмі УАПЦ “тітушки” напали на приміщення й намагалися увірватися до храму. Щоправда, охорона, яка складалася з небайдужих харків'ян, відреагувала вчасно. Згодом прибули правоохоронці, які допомогли відтіснити нападників. А коли одна з груп Євромайдану проводила нараду в книжковому магазині Харкова, бойовики терористичної організації “Оплот” вчинили на них напад і побили трьох людей.

Коли активістам стало відомо, що

Чергування на козацькій барикаді, варту напоготові.

17 січня може відбутися штурм столичного Майдану, вони вирушили до Києва. Разом з Олександром Скориком до столиці приїхали також двоє приятелів із Кам'янського — колишні офіцери Костянтин Писаренко та Володимир Криворотенко. Тому з 16 січ-

Прийняття до лав козаків Кам'янської сотні
Кодацької паланки біля пам'ятника
кошовому отаману Івану Сірку, 2013 р.

ня і до дня арешту 22 січня Олександр Васильович чергував разом з ними вдень з 08.00 до 20.00. У січні 2014 року після прийняття диктаторських “законів від 16 січня” відбулося загострення протистояння Майдану і влади. На вулиці Грушевського було зведено барикаду, поблизу якої, у фойє Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка Національної академії наук України, що по вулиці Грушевського, 4, медики-волонтери нашвидкуруч організували медичний пункт. Його охорону доручили козакам 4-ї сотні.

Уранці 22 січня під час шиккування викликали десятох охочих для охорони медпункту. Олександр Скорик разом із товаришами-козаками вирушив на вулицю Грушевського, 4. На той час там уже перебував медперсонал, зокрема майбутній міністр охорони здоров'я Олег Мусій і поранені. Згодом солдати внутрішніх військ та нині розформований “Беркут” пішли у наступ, щоб витіснити протестувальників з Європейської площі. Медпункт штурмували “беркутівці”.

Більшість охоронців, зваживши на те, що сили нерівні, відійшла через запасний вихід. Проте Олександр, відчуваючи відповідальність за хворих, лікарів і товаришів, вирішив не відходити, а прикрити відступ. За його словами, страху не було — лише бажання виконати свій обов'язок та захистити лікарів і поранених. І це вдалося: крім нього, того дня у медпункті ніхто більше не був затриманий!

Хоч активного силового спротиву нападникам не чинили, всередину медичного пункту, всупереч правилам застосування, було закинуто світлошумову гранату. Після її вибуху, вибивши зачинені двері, у приміщення вдерлися “беркутівці”. Олек-

мав баротравму вух і легку контузію. Після затримання його повели вулицею Грушевського вгору до автозаку, в якому бранців тримали до пізнього вечора на холоді (температура повітря того дня становила -12°C). Але було зрозуміло, що порівняно з безжальними “беркутівцями” міліціонери ставляться до затриманих адекватно: вони вже здогадувалися, хто переможе в цьому протистоянні.

Пізно ввечері затриманих доставили до Святошинського районного відділу МВС, де травмованим перед допитом було надано першу медичну допомогу. Під час допиту бранців сфотографували, в Олександра Скорика вилучили бушлат, шарф і шапку

Посвячення у джурі майбутніх козаків, 2014 р.

сандра Скорика збили з ніг, витягли на вулицю і кинули на сніг. Після цього йому почали завдавати удари гумовими кийками по спині. Від важких травм урятував зимовий бушлат, під яким було два светри, — вони замортизували удари. В результаті штурму Олександр Васильович отри-

для експертизи на предмет наявності горючих речовин. Згодом до кабінету слідчого зайшов незнайомий чоловік. Як потім з'ясувалося, це був адвокат Олександр Мірошник, який зголосився захищати Олександра Скорика безкоштовно. Після допиту — ізолятор тимчасового утримання

Козаки Війська Запорозького Низового на марші до меморіалу пам'яті кошового отамана Івана Сірка.

Досьє

Олександр Скорик виховувався у родині інваліда війни, з дитинства знав ціну праці, адже завжди підтримував родину і допомагав їй у всіх справах. Його батько Василь родом із Кіровоградщини, дев'ятнадцятилітнім юнаком воював на фронті у складі 4-ої гвардійської танкової армії генерала Дмитра Лелюшенка. Під час проведення Котбус-Потсдамської операції у 1945 році був поранений розривними кулями в обидві ноги, переніс 14 операцій, але врятувати ноги не вдалося. У харківському госпіталі Василь Скорик познайомився з майбутньою дружиною Лесею. Вона теж воювала, після поранення їй ампутували ліву ногу нижче коліна. Родина жила у м. Кам'янка-Бузька на Львівщині, де й народився Олександр, а потім – його сестра Ірина. У дитинстві Олександр Скорик навчався у музичній школі за класом фортепіано та у загальноосвітній школі. У 1967–1971 рр. юнак набував знань у Львівському технікумі промислової автоматики, після чого працював, а також навчався у Київському політехнічному інституті. Тривалий час працював співробітником спеціалізованих інженерно-проектних установ і підприємств, розташованих у м. Києві. Основна спеціалізація – інженер-постановник завдань. А це – розробка технічних завдань, технічної документації і проведення випробувань різного рівня. Розробляв нову електронну апаратуру, впроваджуючи на практиці технічні інновації, керував науково-дослідними та дослідно-конструкторською роботами.

У Національному банку України Олександр Скорик працював із 18 березня 2003-го до 14 квітня 2011 року в управлінні захисту інформації. Основними напрямками його роботи були моніторинг стану комп'ютерних мереж банку, розробка технічних інструкцій для певних програм, проведення випробувань програмних і програмно-апаратних засобів захисту та контролю доступу до інформації. В Олександра Васильовича залишилися найкращі спогади про роки співпраці з начальником управління захисту інформації НБУ Іриною Сергіївною Івченко, котра, за його словами, мала потужний інтелект і надзвичайні професійні й організаційські здібності. Також згадує про плідну роботу з начальником відділу департаменту банківської безпеки НБУ Віктором Олексійовичем Курінним. Вісім років праці в Національному банку були періодом системної, відповідальної роботи, обсяги якої виходили за межі суто посадових обов'язків. Часто доводилося виконувати додаткові важливі завдання, впроваджувати новітні технічні розробки у сфері інформаційних систем Національного банку. Зокрема, Олександр Скорик працював над створенням робочих місць у департаменті банківської безпеки та здійснив технологічні випробування нових програм “ЛАН Консоль” (LAN Console) та Сайбероум (Cyberoam).

по вулиці Глибочицькій, в якому Скорик перебував у камері з бандитом-рецидивістом до суду, що відбувся 24 січня. Вже наступного дня після затримання, тобто 23.01.2014 р., до підозрюваного також прийшов адвокат, якого відрядили наказний отаман козаків Владислав Ладигін та командант Майдану Андрій Парубій. “Саме тоді я зрозумів, що Майдан мене не забув і не кинув напризволяще! Подякувавши за підтримку і турботу, я повідомив, що вже маю адвоката”, – розповідає Олександр Васильович.

Для розгляду справи у суді, що відбувся 24 січня, були заготовлені стандартні звинувачення, тож і судові рі-

шення для всіх затриманих на Майдані були однакові, написані “під копирку” – за 294 статтею Кримінального кодексу України “Масові заворушення”. Суддя Святошинського суду ухвалила рішення про взяття затриманого на 2 місяці під варту, його відвезли до Лук'янівського слідчого ізолятора, в якому довелося провести тиждень – з 24 до 31 січня 2014 року. Харчування було жадливим, тож однокamerники поділилися з Олександром Скориком своїм провіантом, а вже в понеділок, 27.01.2014 р. йому принесли три передачі – від дітей, друзів та від Майдану.

Адвокат Олександр Мірошник доклав усіх зусиль для повного зняття

звинувачень, подавши відповідну апеляцію. Після її розгляду судові рішення було змінено на домашній арешт, який Олександр Скорик використав для лікування вух після отриманої травми. Волонтери зі Львова допомогли пройти лікування серця в шпиталі прикордонників у Львові. Згодом вони ж допомогли пройти курс психологічної реабілітації в Польщі.

Пригадуючи пережите, Олександр Скорик зазначає, що під час подій Революції гідності було чимало прикла-

Участь у заходах із вшанування пам'яті кошового отамана Івана Сірка.

дів безкомпромісного патріотизму, братерства, взаємодопомоги та підтримки. Багато побратимів виявили себе справжніми патріотами, звияжцями, готовими до самопожертви. Саме завдяки таким людям Україна здобула право на розвиток у сім'ї вільних європейських народів. Нині їхню справу продовжують українські воїни, які мужньо відстоюють державний суверенітет у протистоянні з озброєними російсько-терористичними формуваннями на сході країни. Учасник тих подій наголошує: “На Майдані було покладено початок новій Україні, там ми зрозуміли, що лише у боротьбі можна відстояти свою свободу. Саме тому в час випробувань і збройної боротьби необхідно згуртуватися і підтримати наших захисників”.

Роман Підвисоцький,
Roman Pidvysotskyi,

“Вісник Національного банку України”.
“Herald of the National Bank of Ukraine”.

Фото надані **Олександром Скориком.**
The photos were given by
Oleksandr Skoryk.

Благодійність/

Аукціон надій в університеті людяності

The Auction of Hopes took place in the university of humaneness

24 грудня минулого року в Харківському інституті банківської справи Університету банківської справи Національного банку України відбувся IX “Аукціон надій”, кошти від якого спрямували на лікування поранених бійців АТО.

The 9th Auction of Hopes took place in the Kharkiv Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine on 24 December 2014. Funds obtained from the auction were channeled for treatment of soldiers, who were wounded during the ATO.

На IX “Аукціоні надій”, який пройшов під девізом “Рухаюсь – живу”, було представлено предмети й особисті речі відомих людей, митців, художників, вироби ручної роботи, сертифікати на послуги. За придбання лотів точилися справжні торги. Велике зацікавлення серед учасників аукціону викликали срібна монета “Лісова пісня” від Голови НБУ Валерії Гонтаревої, лялька-магодза “Коники” від Інни Івасюк, вироби, виготовлені в техніці мокрого валяння від Ольги Пінчак, лялька-мотанка, зроблена з матеріалів, переданих із гарячих точок АТО, від Лариси Теліженко, чоловік якої воював на сході нашої країни, тощо.

Найдорожчим проданим лотом стала ікона Святого Іоана Хрестителя з іконографічної збірки Блаженнішого Патріарха Святослава – Глави і Отця УГКЦ. Також до трійки найцінніших предметів аукціону ввійшла картина Петра Гуменюка “Вечірня розмова” та картина-батик “Квітуча Україна” від учнів Харківського навчально-виховного комплексу для дітей із вадами слуху. Всього з молотка пішло 34 лоти. Виручені на аукціоні кошти, а також кошти від розіграшу безпрограшної лотереї та студентського флеш-мобу, використано на придбання трьох динамічних параподіумів для реабілітації хворих в Українському науководослідному інституті протезування, протезобудування та відновлення працездатності, який займається вирішенням питань комплексної реабілітації інвалідів із патологією опорно-рухового апарату з усіх областей України. Нині тут лікуються також поранені бійці АТО з ураженням та ампутацією кінцівок.

“Цією акцією студенти мають змогу повернути надію сотням інвалідів, які перебувають на лікуванні в УкрНДІПротезування, – зазначила у виступі на аукціоні директор цього спеціалізованого закладу Антоніна Салєєва. – Адже параподіум допомагає не лише самостійно пересува-

тися і стояти, а й нормалізує роботу фізіологічних систем організму, серцево-судинної і дихальної систем. Зокрема це обладнання вкрай необхідне для бійців АТО, які отримали важкі поранення спи-

Виступають ректор Університету банківської справи Тамара Смовженко (праворуч) та директор УкрНДІПротезування Антоніна Салєєва.

ни та кінцівок і втратили здатність самостійно ходити. Належне забезпечення сучасними протезно-ортопедичними засобами дає змогу спеціалістам інституту повернути до повноцінного життя більше 80 відсотків пацієнтів”.

Як розповіла Тамара Смовженко, ректор Університету банківської справи НБУ, підрозділом якого є Харківський інститут банківської справи, рік, що минає, став не лише роком непростих випробувань, а й неймовірного сплеску благодійності, продовження активної підтримки Євромайдану, а також воїнів АТО. Загалом на доброчинність передано близько 350 тис. грн., які використано на лікування поранених під час збройних сутичок на Майдані, закупівлю двох тепловізорів та необхідного обладнання й одягу для військовослужбовців 80-ї аеромобільної бригади, лікування та навчання військовослужбовців. Три місяці колектив УБС НБУ перераховував одиноденний заробіток для підтримки бійців антитерористичної операції. Також університет провів спільну акцію з Національним теа-

Студенти презентують другий за вартістю лот – картину Петра Гуменюка “Вечірня розмова”.

тром оперети “Welcome to Ukraine” – за продані на благодійну виставу квитки і тихий аукціон було виручено 97 600 грн., які передано на лікування 9 бійцям, котрі отримали тяжкі поранення у зоні АТО. Волонтери з університету також підтримали мистецький проект “Народна філармонія”, який провів близько 150 концертів для вояків. А ще студенти брали активну участь у здачі крові для поранених бійців АТО. Багато випускників університету стали на захист України. Серед них – Іван Івануса, який з вересня минулого року мобілізований до 8-го батальйону 29-ої роти Національної гвардії України; Анатолій Маринюк, мобілізований у квітні в 51-у ОМБ; Михайло Галіна, доброволець батальйону “Львів”; Владислав Пирик, доброволець, служить у військовій частині А0233; син завідувача кафедри ІМПО УБС НБУ Олени Лапко Юрій, із березня призначений захищати Вітчизну; Андрій Демків, який служить у третьому батальйоні територіальної оборони Львівщини.

Студентська акція “Рухаюсь – живу” привернула також увагу громадськості до проблем інвалідів, тож уже є підприємці, готові долучитися коштами, щоб якнайповніше реалізувати благородну мету аукціону. Втім, і студенти продовжують допомагати учасникам АТО. До кінця навчального року в соціальних мережах триватиме благодійний флеш-моб “Movegood”, суть якого полягає в тому, що його учасники знімають на відео виконання обраним колективом короткого танцю чи руханки довільної форми, передають естафету іншим та перераховують кошти на благодійний рахунок акції.

Наталія Кузьма,
Natalia Kuzma,

*начальник відділу маркетингу та зв'язків зі ЗМІ Університету банківської справи НБУ.
Head of the Marketing and PR Division of the NBU University of Banking*

Фото надано Університетом банківської справи НБУ.

The photos were given by the NBU University of Banking.

ЕКСКЛЮЗИВ/

Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2015 року

Basic indices of banks of Ukraine activities as of 1 January 2015

№ п/п	Назва показника	01.01. 2008 р.	01.01. 2009 р.	01.01. 2010 р.	01.01. 2011 р.	01.01. 2012 р.	01.01. 2013 р.	01.01. 2014 р.	01.01. 2015 р.
1	Кількість банків, що мають банківську ліцензію	175	184	182	176	176	176*	180*	163*
1.1	Із них: з іноземним капіталом;	47	53	51	55	53	53	49	51
1.1.1	у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	17	17	18	20	22	22	19	19
2	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	35.0	36.7	35.8	40.6	41.9	39.5	34.0	32.5
Активи, млн. грн.									
1	Активи, всього	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 127 192	1 278 095	1 316 852
1.1	Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	619 004	973 332	1 001 626	1 090 248	1 211 540	1 267 892	1 408 688	1 520 817
2	Готівкові кошти та банківські метали	18 313	20 668	21 725	26 749	27 008	30 346	36 390	28 337
3	Кошти в Національному банку України	19 120	18 768	23 337	26 190	31 310	33 740	47 222	27 554
4	Кореспондентські рахунки, відкриті в інших банках	26 293	40 406	51 323	67 596	78 395	99 472	78 106	99 752
5	Кредити надані	485 368	792 244	747 348	755 030	825 320	815 327	911 402	1 006 358
5.1	У тому числі: кредити, надані суб'єктам господарювання;	276 184	472 584	474 991	508 288	580 907	609 202	698 777	802 582
5.2	кредити, надані фізичним особам	153 633	268 857	222 538	186 540	174 650	161 775	167 773	179 040
6	Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	1.3	2.3	9.4	11.2	9.6	8.9	7.7	13.5
7	Вкладення в цінні папери	28 693	40 610	39 335	83 559	87 719	96 340	138 287	168 928
8	Резерви за активними операціями банків	20 188	48 409	122 433	148 839	157 907	141 319	131 252	204 931
Пасиви, млн. грн.									
1	Пасиви, всього	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 127 192	1 278 095	1 316 852
2	Капітал	69 578	119 263	115 175	137 725	155 487	169 320	192 599	148 023
2.1	У тому числі: статутний капітал	42 873	82 454	119 189	145 857	171 865	175 204	185 239	180 150
3	Зобов'язання банків	529 818	806 823	765 127	804 363	898 793	957 872	1 085 496	1 168 829
3.1	У тому числі кошти суб'єктів господарювання;	111 995	143 928	115 204	144 038	186 213	202 550	234 948	261 372
3.1.1	із них строкові кошти суб'єктів господарювання	54 189	73 352	50 511	55 276	74 239	92 786	104 722	102 527
3.2	Кошти фізичних осіб;	163 482	213 219	210 006	270 733	306 205	364 003	433 726	416 371
3.2.1	із них строкові кошти фізичних осіб	125 625	175 142	155 201	206 630	237 438	289 129	350 779	319 121
Довідково									
1	Регулятивний капітал, млн. грн.	72 265	123 066	135 802	160 897	178 454	178 909	204 976	188 949
2	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу (H2), %	13.92	14.01	18.08	20.83	18.90	18.06	18.26	15.60
3	Доходи, млн. грн.	68 185	122 580	142 995	136 848	142 778	150 449	168 888	210 201
4	Витрати, млн. грн.	61 565	115 276	181 445	149 875	150 486	145 550	167 452	263 167
5	Результат діяльності, млн. грн.	6 620	7 304	-38 450	-13 027	-7 708	4 899	1 436	-52 966
6	Рентабельність активів, %	1.50	1.03	-4.38	-1.45	-0.76	0.45	0.12	-4.07
7	Рентабельність капіталу, %	12.67	8.51	-32.52	-10.19	-5.27	3.03	0.81	-30.46

* Із них один банк має ліцензію санейного банку.

Матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

У досьє банкіра/

Офіційний курс гривні щодо євро, долара США та російського рубля у 2014 році,
встановлений Національним банком України
Official exchange rate of the hryvnia against the euro, US dollar and Russian ruble in 2014,
which was established by the National Bank of Ukraine

ЄВРО

За 100 EUR

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	1104.1530	1084.9698	1363.7291	1516.4180	1576.3826	1602.8126	1609.6633	1600.5672	1729.4891	1630.1551	1631.5272	1879.4920
02	1104.1530	1084.9698	1363.7291	1531.5450	1576.3826	1616.1801	1619.7561	1600.5672	1708.4263	1632.0893	1631.5272	1883.5725
03	1104.1530	1080.3339	1339.7781	1550.7787	1576.3826	1610.6314	1617.0218	1600.5672	1643.4447	1634.5140	1621.9514	1886.6618
04	1104.1530	1078.8951	1375.7536	1597.5878	1576.3826	1619.6758	1613.9255	1631.9208	1647.6570	1634.5140	1618.3373	1886.2308
05	1104.1530	1080.5737	1338.8141	1597.5878	1580.2680	1602.5706	1613.9255	1650.5827	1668.8093	1634.5140	1689.0161	1897.8021
06	1104.1530	1082.4920	1297.5229	1597.5878	1591.2890	1604.4102	1613.9255	1653.3299	1668.8093	1633.6520	1741.6679	1897.8021
07	1104.1530	1175.1446	1290.3669	1596.1828	1624.7803	1604.4102	1601.2785	1662.5930	1668.8093	1629.2150	1811.2925	1897.8021
08	1089.7656	1175.1446	1290.3669	1609.4564	1614.6731	1604.4102	1591.9347	1685.2711	1660.2059	1632.6323	1811.2925	1919.2883
09	1086.5684	1175.1446	1290.3669	1636.1330	1614.6731	1604.4102	1584.2233	1685.2711	1673.5384	1635.1018	1811.2925	1909.4920
10	1088.0072	1157.6179	1290.3669	1740.5129	1614.6731	1606.2231	1590.9716	1685.2711	1671.0405	1652.8114	1834.6876	1935.3773
11	1086.0089	1166.4854	1283.2359	1742.9603	1614.6731	1575.6839	1590.8265	1717.1419	1677.7444	1652.8114	1969.2124	1942.1120
12	1086.0089	1169.3937	1287.7038	1742.9603	1599.3464	1578.8572	1590.8265	1758.8308	1674.1866	1652.8114	1956.7333	1952.5259
13	1086.0089	1160.5865	1289.0330	1742.9603	1603.1622	1586.6771	1590.8265	1749.7488	1674.1866	1636.9852	1939.8652	1952.5259
14	1091.3642	1180.2756	1321.1300	1800.1819	1612.0923	1586.6771	1590.1049	1749.0492	1674.1866	1642.1155	1919.7707	1952.5259
15	1092.4033	1180.2756	1321.1300	1712.5515	1600.0446	1586.6771	1595.3366	1756.6092	1668.5002	1637.9147	1919.7707	1962.1676
16	1087.5276	1180.2756	1321.1300	1573.0051	1605.6419	1589.9870	1595.1811	1756.6092	1676.9026	1640.4300	1919.7707	1960.0654
17	1086.8082	1184.3533	1332.9612	1557.2876	1605.6419	1591.4233	1585.9110	1756.6092	1694.0290	1651.1510	1907.1370	1978.2016
18	1086.8082	1184.3881	1356.7806	1555.5525	1605.6419	1604.7682	1575.5416	1750.2549	1739.3461	1651.1510	1906.9121	1962.8625
19	1086.8082	1192.7982	1384.6114	1555.5525	1609.5617	1607.1988	1575.5416	1733.4432	1729.2416	1651.1510	1902.1418	1937.2671
20	1085.7691	1207.5257	1379.8635	1555.5525	1606.8696	1614.5983	1575.5416	1765.8097	1729.2416	1660.7280	1898.5595	1937.2671
21	1084.3304	1211.3363	1391.2281	1555.5525	1606.3142	1614.5983	1576.4188	1741.9030	1729.2416	1654.1778	1892.9175	1937.2671
22	1081.1332	1211.3363	1391.2281	1558.3346	1604.2577	1614.5983	1577.5545	1772.5239	1733.6974	1652.6888	1892.9175	1946.7613
23	1084.3304	1211.3363	1391.2281	1590.7305	1601.2257	1614.0196	1569.7782	1772.5239	1737.4313	1643.8054	1892.9175	1919.9694
24	1090.1653	1225.1317	1405.0777	1574.9507	1601.2257	1616.8449	1573.0980	1772.5239	1668.7696	1640.6802	1870.8518	1926.0195
25	1090.1653	1241.3281	1429.2178	1573.1584	1601.2257	1618.0797	1583.3368	1772.5239	1661.0404	1640.6802	1862.4844	1927.0426
26	1090.1653	1296.5758	1458.2971	1573.1584	1589.3699	1619.4746	1583.3368	1803.0419	1640.9658	1640.6802	1860.2532	1926.7976
27	1094.0019	1306.4270	1471.7893	1573.1584	1602.2696	1608.6845	1583.3368	1832.4973	1640.9658	1639.3962	1867.1189	1926.7976
28	1091.6839	1363.7291	1492.7705	1570.8207	1596.9784	1608.6845	1593.7667	1770.6573	1640.9658	1642.0503	1868.1648	1926.7976
29	1090.9646		1492.7705	1581.2752	1601.0618	1608.6845	1610.3069	1792.9693	1643.4690	1651.1824	1868.1648	1923.2908
30	1087.6874		1492.7705	1576.3826	1602.8126	1608.6845	1611.9081	1792.9693	1644.6760	1649.7966	1868.1648	1923.2908
31	1084.9698		1507.2434		1602.8126		1621.1522	1792.9693		1631.5272		1923.2908

ДОЛАР США

За 100 USD

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	799.3000	799.3000	998.6300	1099.8100	1140.1581	1177.4997	1178.5498	1196.3280	1311.4112	1295.5218	1295.0684	1505.6413
02	799.3000	799.3000	998.6300	1110.6200	1140.1581	1187.7564	1183.3402	1196.3280	1300.8652	1295.0006	1295.0684	1510.6043
03	799.3000	799.3000	969.9400	1124.1600	1140.1581	1183.3307	1184.1109	1196.3280	1253.1031	1294.0496	1295.0746	1518.5623
04	799.3000	799.3000	999.2400	1160.1102	1140.1581	1187.0105	1182.7096	1218.3059	1252.8758	1294.0496	1295.3953	1529.6657
05	799.3000	799.3000	972.4100	1160.1102	1140.0000	1176.0260	1182.7096	1229.7591	1282.2200	1294.0496	1349.7012	1541.5499
06	799.3000	799.3000	944.8900	1160.1102	1146.9576	1182.5829	1182.7096	1235.4879	1282.2200	1294.9049	1395.5672	1541.5499
07	799.3000	870.8000	938.7900	1165.0969	1165.1347	1182.5829	1178.4505	1245.8546	1282.2200	1296.6295	1447.0660	1541.5499
08	799.3000	870.8000	938.7900	1172.8167	1159.3833	1182.5829	1171.2292	1260.6756	1282.2103	1295.0205	1447.0660	1552.5710
09	799.3000	870.8000	938.7900	1187.8416	1159.3833	1182.5829	1165.8130	1260.6756	1292.6071	1293.0817	1447.0660	1557.7517
10	799.3000	852.8200	938.7900	1261.7898	1159.3833	1180.3521	1169.5741	1260.6756	1295.1794	1295.0023	1480.4225	1564.6999
11	799.3000	855.3200	923.5900	1256.9123	1159.3833	1163.1239	1169.3814	1282.5978	1297.6598	1295.0023	1577.1363	1567.2305
12	799.3000	855.0700	929.7500	1256.9123	1160.5445	1165.4663	1169.3814	1313.9331	1295.0082	1295.0023	1574.9624	1571.0701
13	799.3000	855.0700	928.2300	1256.9123	1164.6656	1172.8837	1169.3814	1311.0661	1295.0082	1295.2882	1556.0000	1571.0701
14	799.3000	863.0900	947.5900	1297.7090	1176.4521	1172.8837	1169.6248	1309.1686	1295.0082	1295.1459	1541.2417	1571.0701
15	799.3000	863.0900	947.5900	1238.5561	1166.2983	1172.8837	1170.7174	1313.5491	1290.3103	1295.2038	1541.2417	1576.0382
16	799.3000	863.0900	947.5900	1139.6110	1175.5194	1174.8094	1171.8072	1313.5491	1298.8170	1295.1445	1541.2417	1577.3905
17	799.3000	864.0500	960.0700	1125.2078	1175.5194	1176.0444	1171.9709	1313.5491	1308.2315	1295.1220	1533.5614	1577.8907
18	799.3000	864.5800	975.6800	1122.7373	1175.5194	1182.7596	1164.9106	1307.3311	1342.5024	1295.1220	1526.0180	1576.8497
19	799.3000	868.6900	995.9800	1122.7373	1175.2057	1184.9877	1164.9106	1295.2576	1343.4133	1295.1220	1520.0110	1576.9370
20	799.3000	878.5200	991.7800	1122.7373	1171.6147	1185.4613	1164.9106	1322.3077	1343.4133	1295.1166	1514.6067	1576.9370
21	799.3000	883.8000	1010.9200	1122.7373	1172.3210	1185.4613	1165.5592	1311.2790	1343.4133	1295.0582	1509.6240	1576.9370

22	799.3000	883.8000	1010.9200	1124.7453	1173.0460	1185.4613	1167.0029	1336.5434	1348.9709	1295.0077	1509.6240	1585.4396
23	799.3000	883.8000	1010.9200	1151.2850	1171.5143	1187.8272	1164.4375	1336.5434	1352.6129	1295.0488	1509.6240	1566.1713
24	799.3000	893.8000	1019.6500	1138.4637	1171.5143	1189.2063	1168.2867	1336.5434	1294.4226	1295.0353	1506.0794	1577.0241
25	799.3000	903.7700	1037.6200	1138.3201	1171.5143	1188.1919	1175.2797	1336.5434	1295.0572	1295.0353	1500.7932	1577.0870
26	799.3000	942.6900	1057.5800	1138.3201	1166.0821	1189.4782	1175.2797	1365.9408	1290.8793	1295.0353	1497.3062	1576.8865
27	799.3000	951.7900	1067.2100	1138.3201	1175.1152	1182.3346	1175.2797	1389.0974	1290.8793	1295.0440	1496.6885	1576.8865
28	799.3000	998.6300	1085.0200	1135.7246	1170.9770	1182.3346	1185.8383	1343.7484	1290.8793	1295.0945	1496.9269	1576.8865
29	799.3000		1085.0200	1140.8089	1176.5592	1182.3346	1198.7694	1360.5777	1290.8176	1295.2482	1496.9269	1576.8556
30	799.3000		1085.0200	1140.1581	1177.4997	1182.3346	1200.3188	1360.5777	1294.9185	1295.2788	1496.9269	1576.8556
31	799.3000		1095.4600		1177.4997		1209.7248	1360.5777		1295.0684		1576.8556

РОСІЙСЬКИЙ РУБЛЬ

За 10 RUB

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	2.4497	2.2679	2.7701	3.0889	3.1939	3.3985	3.4824	3.3753	3.5509	3.2895	2.9844	3.0527
02	2.4497	2.2679	2.7701	3.1710	3.1939	3.4195	3.4573	3.3753	3.4881	3.2652	2.9844	2.9158
03	2.4497	2.2720	2.6805	3.1890	3.1939	3.3917	3.4573	3.3753	3.3552	3.2721	3.0863	2.9912
04	2.4497	2.2685	2.7468	3.2665	3.1939	3.3903	3.4587	3.4100	3.3573	3.2721	3.0870	2.8128
05	2.4497	2.2547	2.6773	3.2665	3.1912	3.3467	3.4587	3.4485	3.4839	3.2721	3.2164	2.9255
06	2.4497	2.2864	2.6185	3.2665	3.2004	3.3881	3.4587	3.4512	3.4839	3.2619	3.1432	2.9255
07	2.4497	2.5074	2.5987	3.2819	3.2678	3.3881	3.4334	3.4501	3.4839	3.2430	3.2025	2.9255
08	2.4474	2.5074	2.5987	3.3067	3.2661	3.3881	3.3881	3.4778	3.4728	3.2586	3.2025	2.9234
09	2.4474	2.5074	2.5987	3.3416	3.2661	3.3881	3.3865	3.4778	3.4854	3.2342	3.2025	2.9222
10	2.4108	2.4645	2.5987	3.5296	3.2661	3.4382	3.4323	3.4778	3.4980	3.2391	3.0921	2.8863
11	2.4071	2.4604	2.5470	3.5348	3.2661	3.3843	3.4561	3.5192	3.4912	3.2391	3.4366	2.8875
12	2.4071	2.4574	2.5542	3.5348	3.3126	3.3956	3.4561	3.6450	3.4648	3.2391	3.4274	2.8673
13	2.4071	2.4600	2.5440	3.5348	3.3079	3.4172	3.4561	3.6329	3.4648	3.2211	3.3579	2.8673
14	2.4133	2.4758	2.5992	3.6428	3.3730	3.4172	3.4342	3.6143	3.4648	3.2118	3.3416	2.8673
15	2.4047	2.4758	2.5992	3.4415	3.3602	3.4172	3.4118	3.6447	3.4267	3.1956	3.3416	2.7702
16	2.3963	2.4758	2.5992	3.1688	3.3876	3.4228	3.4092	3.6447	3.4192	3.1634	3.3416	2.7035
17	2.3930	2.4508	2.6203	3.1185	3.3876	3.4024	3.4083	3.6447	3.3799	3.1785	3.2359	2.5803
18	2.3930	2.4634	2.6621	3.1249	3.3876	3.3978	3.3475	3.6313	3.4986	3.1785	3.2240	2.3262
19	2.3930	2.4652	2.7326	3.1249	3.3790	3.4029	3.3475	3.5950	3.4966	3.1785	3.2355	2.6457
20	2.3907	2.4687	2.7392	3.1249	3.3726	3.4559	3.3475	3.6619	3.4966	3.1554	3.2206	2.6457
21	2.3758	2.4710	2.7997	3.1249	3.3881	3.4559	3.3148	3.6199	3.4966	3.1678	3.2323	2.6457
22	2.3637	2.4710	2.7997	3.1533	3.3994	3.4559	3.3257	3.6787	3.5117	3.1547	3.2323	2.6127
23	2.3600	2.4710	2.7997	3.2268	3.4175	3.4511	3.3233	3.6787	3.5062	3.1612	3.2323	2.7723
24	2.3486	2.5048	2.8011	3.1923	3.4175	3.4691	3.3562	3.6787	3.3476	3.1209	3.2889	2.8900
25	2.3486	2.5450	2.8690	3.1901	3.4175	3.4966	3.3504	3.6787	3.3740	3.1209	3.3511	2.8942
26	2.3486	2.6505	2.9433	3.1901	3.3983	3.5081	3.3504	3.7817	3.3704	3.1209	3.3291	2.9970
27	2.3330	2.6596	3.0105	3.1901	3.4484	3.5031	3.3504	3.8441	3.3704	3.0974	3.2239	2.9970
28	2.3028	2.7701	3.0494	3.1610	3.4182	3.5031	3.3829	3.7182	3.3704	3.0873	3.1407	2.9970
29	2.3084		3.0494	3.1668	3.4114	3.5031	3.3916	3.7476	3.3334	3.0553	3.1407	3.0304
30	2.3126		3.0494	3.1939	3.3985	3.5031	3.3685	3.7476	3.2877	3.0368	3.1407	3.0304
31	2.2679		3.0696		3.3985		3.3860	3.7476		2.9844		3.0304

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
 Національним банком України один раз на місяць (за грудень 2014 року)*
 Official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies, which is established
 by the National Bank of Ukraine monthly (for December 2014)

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	975 BGN	100 левів (Болгарія)	955.1921	16	434 LYD	100 лівійських динарів	1252.6585
2	986 BRL	100 бразильських реалів	597.5279	17	484 MXN	100 мексиканських песо	109.1659
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	345.0253	18	496 MNT	10000 монгольських тугриків	79.2025
4	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	13.6125	19	554 NZD	100 новозеландських доларів	1181.8592
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	6.9983	20	586 PKR	100 пакистанських рупій	14.7096
6	981 GEL	100 грузинських ларі	815.0089	21	604 PEN	100 перуанських нових солів	514.1428
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	193.0880	22	946 RON	100 нових румунських левів	422.6139
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	209.3575	23	682 SAR	100 саудівських риялів	398.9146
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	386.2738	24	760 SYP	100 сирійських фунтів	8.7925
10	356 INR	1000 індійських рупій	241.9178	25	901 TWD	100 нових тайваньських доларів	48.4701
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.5582	26	972 TJS	100 таджицьких сомони	294.4388
12	368 IQD	100 іракських динарів	1.2905	27	952 XOF	1000 франків КФА	28.5907
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	25.9979	28	152 CLP	1000 чилійських песо	24.9654
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	5145.8470	29	191 HRK	100 хорватських кун	243.3457
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	9.8938	30	255	100 доларів США за розр. із Індією	1197.5415

* Курс встановлено з 01.12.2014 року.

Підготовлено департаментом аналізу та прогнозування грошово-кредитного ринку Національного банку України.

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється

Official exchange rate of the hryvnia against foreign currencies, which is established

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.12.2014 р.	02.12.2014 р.	03.12.2014 р.	04.12.2014 р.	05.12.2014 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	1283.1925	1283.0001	1281.6996	1290.1715	1291.7248	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	2363.2491	2376.1480	2377.3460	2399.1742	2414.1993	
3	944 AZN	100 азербайджанських манатів	1919.4815	1925.8086	1935.9540	1949.8607	1965.0094	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0139	0.0140	0.0140	0.0141	0.0142	
5	208 DKK	100 данських крон	252.5893	253.1649	253.5631	253.4882	255.0809	
6	840 USD	100 доларів США	1505.6413	1510.6043	1518.5623	1529.6657	1541.5499	
7	352 ISK	100 ісландських крон	12.1717	12.2277	12.2791	12.2865	12.3680	
8	124 CAD	100 канадських доларів	1321.0740	1325.2463	1335.6898	1344.0436	1355.7666	
9	398 KZT	100 казахстанських тенге	8.3244	8.3519	8.3857	8.4326	8.4981	
10	440 LTL	100 литовських литів	544.3385	545.5203	546.4150	546.2902	549.6415	
11	498 MDL	100 молдовських лейв	100.6283	100.7909	100.6684	101.2702	101.5976	
12	578 NOK	100 норвезьких крон	216.0957	217.1390	216.9325	217.9102	217.6129	
13	985 PLN	100 польських злотих	449.2201	450.8096	453.1215	453.4427	456.0489	
14	643 RUB	10 російських рублів	3.0527	2.9158	2.9912	2.8128	2.9255	
15	702 SGD	100 сингапурських доларів	1155.3307	1156.6303	1161.5945	1168.0171	1172.4236	
16	949 TRY	100 турецьких лір	681.1234	680.6535	682.2136	684.1110	688.7074	
17	934 TMT	100 туркменських манатів	528.2952	530.0366	532.8289	536.7248	540.8947	
18	348 HUF	1000 угорських форинтів	61.2592	61.4683	61.4688	61.4968	61.8378	
19	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.6271	0.6280	0.6313	0.6359	0.6409	
20	203 CZK	100 чеських крон	67.9695	68.1812	68.3449	68.2848	68.7211	
21	752 SEK	100 шведських крон	202.8375	203.4931	203.3150	203.4484	204.6214	
22	756 CHF	100 швейцарських франків	1563.8975	1565.9898	1566.9949	1567.6785	1576.9024	
23	156 CNY	100 юанів женьмінбі (Китай)	245.1309	245.4422	246.9032	249.0008	250.4457	
24	392 JPY	1000 японських єн	127.2593	127.5960	127.4083	128.1407	128.5425	
25	978 EUR	100 євро	1879.4920	1883.5725	1886.6618	1886.2308	1897.8021	
26	960 XDR	100 СПЗ	2204.6207	2210.8486	2220.1041	2227.7518	2243.7491	

			16.12.2014 р.	17.12.2014 р.	18.12.2014 р.	19.12.2014 р.	20.12.2014 р.	21.12.2014 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	1295.6540	1300.9349	1291.1021	1291.0810	1291.0810	1291.0810	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	2469.8405	2483.6178	2474.6123	2463.1495	2463.1495	2463.1495	
3	944 AZN	100 азербайджанських манатів	2010.6953	2011.3330	2010.2622	2010.3735	2010.3735	2010.3735	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0145	0.0145	0.0145	0.0145	0.0145	0.0145	
5	208 DKK	100 данських крон	263.5240	265.8623	263.8079	260.4099	260.4099	260.4099	
6	840 USD	100 доларів США	1577.3905	1577.8907	1576.8497	1576.9370	1576.9370	1576.9370	
7	352 ISK	100 ісландських крон	12.7301	12.7930	12.6614	12.5383	12.5383	12.5383	
8	124 CAD	100 канадських доларів	1360.4952	1353.8199	1355.3808	1359.6765	1359.6765	1359.6765	
9	398 KZT	100 казахстанських тенге	8.6813	8.6840	8.6783	8.6621	8.6621	8.6621	
10	440 LTL	100 литовських литів	567.6742	572.9268	568.4843	561.0713	561.0713	561.0713	
11	498 MDL	100 молдовських лейв	102.1738	102.0800	101.3387	100.7969	100.7969	100.7969	
12	578 NOK	100 норвезьких крон	213.5962	207.3152	212.1899	213.7202	213.7202	213.7202	
13	985 PLN	100 польських злотих	469.1172	470.3173	464.4949	456.6657	456.6657	456.6657	
14	643 RUB	10 російських рублів	2.7035	2.5803	2.3262	2.6457	2.6457	2.6457	
15	702 SGD	100 сингапурських доларів	1200.8733	1212.7278	1208.1384	1199.6205	1199.6205	1199.6205	
16	949 TRY	100 турецьких лір	675.3025	663.8929	669.2337	678.9567	678.9567	678.9567	
17	934 TMT	100 туркменських манатів	553.4704	553.6459	553.2806	553.3112	553.3112	553.3112	
18	348 HUF	1000 угорських форинтів	63.5724	63.3572	62.4280	61.5533	61.5533	61.5533	
19	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.6534	0.6537	0.6532	0.6533	0.6533	0.6533	
20	203 CZK	100 чеських крон	71.1070	71.6558	71.0513	70.1756	70.1756	70.1756	
21	752 SEK	100 шведських крон	208.3049	207.1198	206.5758	205.3038	205.3038	205.3038	
22	756 CHF	100 швейцарських франків	1631.8920	1647.2659	1634.3568	1607.4238	1607.4238	1607.4238	
23	156 CNY	100 юанів женьмінбі (Китай)	254.6863	254.8441	254.4447	253.6885	253.6885	253.6885	
24	392 JPY	1000 японських єн	132.7328	135.6884	134.5440	132.7259	132.7259	132.7259	
25	978 EUR	100 євро	1960.0654	1978.2016	1962.8625	1937.2671	1937.2671	1937.2671	
26	960 XDR	100 СПЗ	2305.1828	2319.2133	2310.0065	2297.1079	2297.1079	2297.1079	

Національним банком України щоденно (за грудень 2014 року)

by the National Bank of Ukraine daily (for December 2014)

Офіційний курс										
	06.12.2014 р.	07.12.2014 р.	08.12.2014 р.	09.12.2014 р.	10.12.2014 р.	11.12.2014 р.	12.12.2014 р.	13.12.2014 р.	14.12.2014 р.	15.12.2014 р.
	1291.7248	1291.7248	1299.8905	1291.1570	1298.6495	1308.1719	1296.8424	1296.8424	1296.8424	1303.2463
	2414.1993	2414.1993	2435.3360	2434.0243	2449.3796	2459.1479	2463.1335	2463.1335	2463.1335	2475.9212
	1965.0094	1965.0094	1979.0580	1985.6618	1994.5187	1997.7444	2002.6388	2002.6388	2002.6388	2008.9716
	0.0142	0.0142	0.0143	0.0144	0.0144	0.0144	0.0145	0.0145	0.0145	0.0145
	255.0809	255.0809	257.9723	256.6487	260.1209	261.0471	262.4821	262.4821	262.4821	263.8386
	1541.5499	1541.5499	1552.5710	1557.7517	1564.6999	1567.2305	1571.0701	1571.0701	1571.0701	1576.0382
	12.3680	12.3680	12.5127	12.4312	12.5911	12.6328	12.7068	12.7068	12.7068	12.7377
	1355.7666	1355.7666	1362.6470	1361.2975	1366.2130	1369.0343	1367.2193	1367.2193	1367.2193	1361.0096
	8.4981	8.4981	8.5588	8.5770	8.6114	8.6254	8.6465	8.6465	8.6465	8.6738
	549.6415	549.6415	555.8643	553.0271	560.5240	562.4745	565.4906	565.4906	565.4906	568.2830
	101.5976	101.5976	102.1697	102.3429	102.5542	102.2416	102.3865	102.3865	102.3865	102.3614
	217.6129	217.6129	217.8410	217.0494	219.6671	218.7925	216.8028	216.8028	216.8028	215.1735
	456.0489	456.0489	461.0570	458.8912	465.2126	466.6407	467.1338	467.1338	467.1338	470.1492
	2.9255	2.9255	2.9234	2.9222	2.8863	2.8875	2.8673	2.8673	2.8673	2.7702
	1172.4236	1172.4236	1177.9833	1178.6260	1187.3480	1194.1905	1196.1808	1196.1808	1196.1808	1203.2670
	688.7074	688.7074	693.8859	683.2792	692.6905	693.6114	693.5410	693.5410	693.5410	687.9247
	540.8947	540.8947	544.7618	546.5795	549.0175	549.9054	551.2527	551.2527	551.2527	552.9959
	61.8378	61.8378	62.4667	62.2897	63.2993	63.2177	63.3649	63.3649	63.3649	63.5150
	0.6409	0.6409	0.6454	0.6476	0.6493	0.6504	0.6520	0.6520	0.6520	0.6540
	68.7211	68.7211	69.4514	69.1569	70.0767	70.3205	70.6592	70.6592	70.6592	71.1188
	204.6214	204.6214	206.3973	205.1938	208.0961	208.2113	208.6589	208.6589	208.6589	209.4096
	1576.9024	1576.9024	1596.6128	1588.1993	1609.9969	1615.1963	1625.4795	1625.4795	1625.4795	1633.7782
	250.4457	250.4457	252.3553	252.3580	252.8286	253.7846	253.8517	253.8517	253.8517	254.6649
	128.5425	128.5425	128.7854	128.6286	130.7511	131.8205	132.6444	132.6444	132.6444	133.1095
	1897.8021	1897.8021	1919.2883	1909.4920	1935.3773	1942.1120	1952.5259	1952.5259	1952.5259	1962.1676
	2243.7491	2243.7491	2261.7163	2262.0402	2279.2092	2286.7460	2299.3165	2299.3165	2299.3165	2306.7833
	22.12.2014 р.	23.12.2014 р.	24.12.2014 р.	25.12.2014 р.	26.12.2014 р.	27.12.2014 р.	28.12.2014 р.	29.12.2014 р.	30.12.2014 р.	31.12.2014 р.
	1296.8034	1275.1341	1281.7060	1280.1718	1280.0090	1280.0090	1280.0090	1285.2785	1285.2785	1285.2785
	2480.8988	2446.1325	2448.2262	2450.1495	2449.8380	2449.8380	2449.8380	2452.5514	2452.5514	2452.5514
	2021.2132	1996.6488	2010.4846	2010.5648	2010.3092	2010.3092	2010.3092	2010.2698	2010.2698	2010.2698
	0.0145	0.0143	0.0144	0.0143	0.0143	0.0143	0.0143	0.0143	0.0143	0.0143
	261.6931	258.0569	258.8458	259.0250	258.9921	258.9921	258.9921	258.4929	258.4929	258.4929
	1585.4396	1566.1713	1577.0241	1577.0870	1576.8865	1576.8865	1576.8865	1576.8556	1576.8556	1576.8556
	12.5351	12.3847	12.4656	12.4661	12.4645	12.4645	12.4645	12.4377	12.4377	12.4377
	1367.2037	1346.6854	1355.1112	1360.5215	1360.3485	1360.3485	1360.3485	1356.0536	1356.0536	1356.0536
	8.7088	8.6030	8.6626	8.6525	8.6476	8.6476	8.6476	8.6474	8.6474	8.6474
	563.8210	556.0616	557.8138	558.1101	558.0392	558.0392	558.0392	557.0235	557.0235	557.0235
	100.7178	99.6818	100.5012	100.5052	100.4924	100.4924	100.4924	100.6836	100.6836	100.6836
	215.9589	211.9991	213.3148	210.5804	210.5537	210.5537	210.5537	212.5770	212.5770	212.5770
	455.5106	450.0104	450.3729	447.3380	447.2811	447.2811	447.2811	447.0378	447.0378	447.0378
	2.6127	2.7723	2.8900	2.8942	2.9970	2.9970	2.9970	3.0304	3.0304	3.0304
	1205.6489	1187.2917	1193.2467	1192.4769	1192.3253	1192.3253	1192.3253	1192.0731	1192.0731	1192.0731
	681.8301	675.4985	678.0088	678.2973	678.2111	678.2111	678.2111	679.2960	679.2960	679.2960
	556.2946	549.5338	553.3418	553.3639	553.2935	553.2935	553.2935	553.2827	553.2827	553.2827
	61.5188	60.8876	61.3519	60.9669	60.9592	60.9592	60.9592	61.1189	61.1189	61.1189
	0.6568	0.6477	0.6521	0.6522	0.6521	0.6521	0.6521	0.6521	0.6521	0.6521
	70.4429	69.5188	69.6319	69.3755	69.3667	69.3667	69.3667	69.3903	69.3903	69.3903
	205.7365	200.9682	202.6728	201.9961	201.9704	201.9704	201.9704	199.8556	199.8556	199.8556
	1617.0457	1595.3215	1600.7476	1602.5302	1602.3265	1602.3265	1602.3265	1599.0113	1599.0113	1599.0113
	254.8117	251.7299	253.3103	253.6617	253.6295	253.6295	253.6295	253.3312	253.3312	253.3312
	132.9664	130.5569	131.2002	131.0289	131.0123	131.0123	131.0123	130.8717	130.8717	130.8717
	1946.7613	1919.9694	1926.0195	1927.0426	1926.7976	1926.7976	1926.7976	1923.2908	1923.2908	1923.2908
	2304.5219	2275.5221	2287.6773	2285.2922	2285.0017	2285.0017	2285.0017	2284.3975	2284.3975	2284.5563

Підготовлено департаментом аналізу та прогнозування грошово-кредитного ринку Національного банку України.

Основні макроекономічні показники розвитку України у 2008–2014 роках

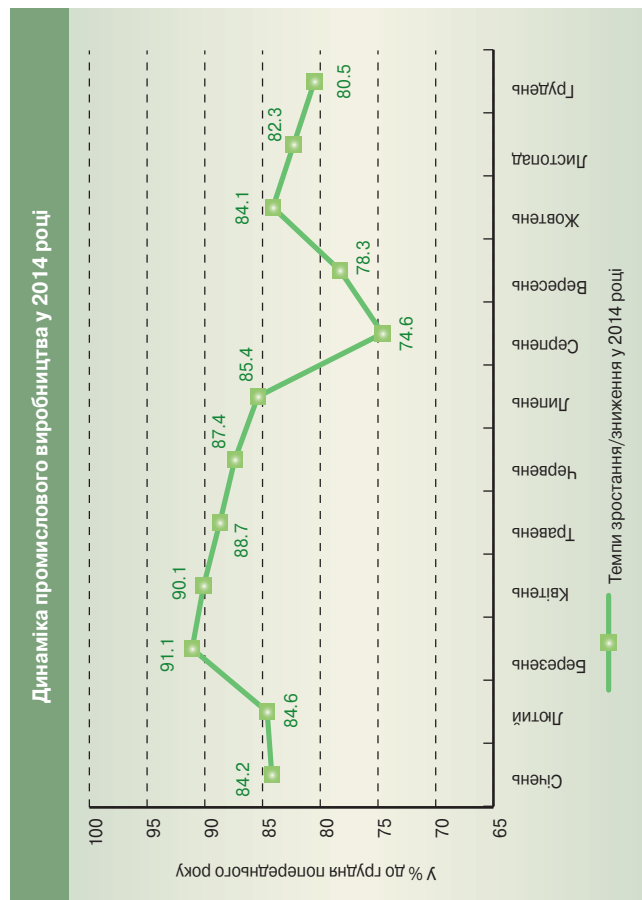
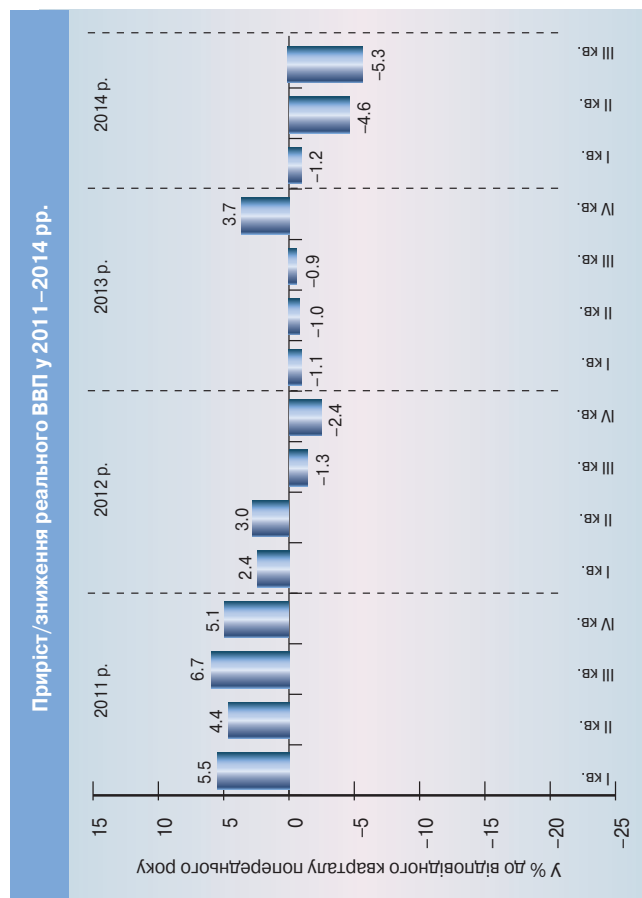
Main macroeconomic indicators of the development of Ukraine in 2008–2014

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Темпи (зростання / зниження) реального ВВП*	102.3	85.2	104.1	105.5	100.2	100.2	...
Темпи (зростання / зниження) промислового виробництва*	94.8	78.1	111.2	108.0	99.3	95.7	89.3
Темпи (зростання / зниження) валової продукції сільського господарства**	117.1	98.2	98.6	120.2	96.1	113.6	102.8
Темпи (зростання / зниження) реальної заробітної плати***	106.3	90.8	110.2	108.7	114.4	108.2	93.5
Офіційний рівень безробіття за методологією МОП***	6.9	9.6	8.8	8.6	8.1	7.7	9.3
Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)***	122.3	112.3	109.4	104.5	99.8	100.5	124.9
Індекс цін виробників (до грудня попереднього року)***	123.0	114.3	118.7	114.2	100.3	101.7	131.8

* Починаючи з 2011 року, розрахунки здійснено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Дані за 2014 рік щодо промислового виробництва наведені за попередньою оцінкою.

** Починаючи з 2010 року, розрахунки здійснено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Дані за 2014 рік щодо сільського господарства попередні.

*** Починаючи з 2014 року, розрахунки здійснено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Дані щодо рівня безробіття наведено за 9 місяців 2014 року.

Матеріали підготовлено працівниками департаменту статистики та звітності Національного банку України.

Спеціально для "Вісника Національного банку України"/

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у грудні 2014 року

Main parameters of the monetary market of Ukraine in December 2014

Структура кредитів, наданих Національним банком для підтримання ліквідності банків України у грудні 2014 р. * (в розрізі інструментів)

Показники	2014 р.	Відсотки У тому числі за грудень
Обсяги рефінансування банків, усього	100.00	100.00
У тому числі через:		
– кредити "овернайт", надані через постійно діючу лінію рефінансування	42.83	75.06
– кредити рефінансування, надані шляхом проведення тендера	24.93	16.34
– операції прямого РЕПО	9.19	5.92
– інші короткострокові кредити	10.37	–
– інші кредити під програми фінансового оздоровлення	12.67	2.68

* З урахуванням округлення до сотих.

Середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими Національним банком для підтримання ліквідності банків України у грудні 2014 р.

Показники	2014 р.	Відсотки річні У тому числі за грудень
Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, усього	15.57	17.95
У тому числі за:		
– кредитами "овернайт", наданими через постійно діючу лінію рефінансування	15.47	17.50
– кредитами, наданими шляхом проведення тендера	15.77	19.08
– операціями прямого РЕПО (розрахунково)	8.10	19.16
– іншими короткостроковими кредитами	19.87	–
– іншими кредитами під програми фінансового оздоровлення	17.40	21.00

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у грудні 2014 р. **

Показники	Грудень 2014 р.	Відсотки річні
На міжбанківському ринку:		
за кредитами, наданими іншим банкам ***	24.63	
за депозитами, розміщеними в інших банках	0.52	
Фізичним та юридичним особам:		
за кредитами ***	16.63	
за депозитами	10.03	

** За щоденною звітністю банків; відображено вартість кредитів (депозитів), фактично наданих (отриманих) банками.

*** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у 2014 р. ¹

Агрегати грошової маси	01.07.2014 р.		01.08.2014 р.		01.09.2014 р.		01.10.2014 р.		01.11.2014 р.		01.12.2014 р.		01.01.2015 р.	
	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.
Готівка. Гроші поза банками														
M0, до початку року	122.0	52 225.6	121.8	51 736.5	121.8	51 909.4	121.5	51 193.6	118.4	43 863.5	118.8	44 664.7	119.0	45 170.5
M0 + переказані кошти в національній валюті														
M1, до початку року	112.7	48 843.7	113.3	50 938.5	115.3	58 829.2	120.1	77 050.6	112.9	49 454.3	113.5	51 724.6	113.5	51 654.0
M1 + переказані кошти в іноземній валюті та інші кошти														
M2, до початку року	104.3	39 419.2	104.0	36 397.9	111.6	104 903.9	109.5	85 814.7	105.6	50 558.3	106.9	62 919.5	105.4	49 112.2
M2 + цінні папери власного боргу банків														
M3, до початку року	104.4	39 850.2	104.0	36 341.3	111.5	104 825.6	109.4	85 336.1	105.5	49 929.0	106.8	62 182.6	105.3	47 733.4

¹ Інформацію щодо темпів зростання грошової маси у січні – червні 2014 року опубліковано у № 8 (2014 р.) на стор. 53.

Примітка. Облікова ставка Національного банку України у грудні 2014 року не змінювалася і, починаючи з 13.11.2014 р., становить **14.0%** річних (постанова Правління НБУ від 12.11.2014 р. № 719).

Відповідно до постанови Правління НБУ від 08.08.2014 р. № 480 з 19 серпня 2014 року встановлено, що банки України формують і зберігають кошти обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України.

Крім того, встановлено такі нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів:

кошти вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках — **0**; кошти вкладів (депозитів) юридичних осіб в іноземній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках — **10**; кошти вкладів (депозитів) фізичних осіб в іноземній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках — **15**; строкові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб у національній валюті — **0**; короткострокові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті — **10**; довгострокові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті — **7**; кошти, залучені банками від банків-нерезидентів, міжнародних та інших організацій-нерезидентів у національній валюті, — **0**; кошти, залучені банками від банків-нерезидентів, міжнародних та інших організацій-нерезидентів в іноземній валюті, — **5**.

З 31 травня 2014 року обсяг обов'язкових резервів, який має зберігатися щоденно на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України, повинен становити не менш як **40%** від суми обов'язкових резервів, що сформовані за попередній звітний період резервування (постанова Правління НБУ від 19.05.2014 р. № 287).

З 30 вересня 2013 року банкам дозволено зараховувати для покриття обов'язкових резервів, що мають формуватися та зберігатися на кореспондентському рахунку в Національному банку України:

придбані ними облігації внутрішніх державних позик, номінованих в іноземній валюті, у розмірі **10%** від їхньої балансової вартості в гривневому еквіваленті; придбані ними довгострокові облігації внутрішніх державних позик у національній валюті з терміном обігу (відповідно до умов первинного випуску) понад 3 600 днів у розмірі **100%** від їхньої балансової вартості; залишки коштів, які перебувають на рахунках банку 1500 "Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках" та 1502 "Кошти банків у розрахунках", відкритих у ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ", у розмірі **100%** (постанова Правління НБУ від 19.09.2013 р. № 371).

З 02.10.2009 р. за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані банками на окремий рахунок у Національному банку України, Національний банк нараховує проценти в розмірі **30%** від облікової ставки Національного банку України за умови дотримання банком порядку формування та зберігання обов'язкових резервів (постанова Правління НБУ від 29.09.2009 р. № 567).

Звертаємо увагу, що Правлінням Національного банку України прийнято постанову від 18.08.2014 р. № 500 "Про внесення змін до постанови Правління

Національного банку України від 19 вересня 2013 року № 371 (зі змінами)”, підготовлену Генеральним департаментом банківського нагляду, згідно з якою з 19 серпня 2014 року банки, віднесені до категорії проблемних, а також банки, які мають заборгованість перед Національним банком України (за кредитами для підтримки ліквідності / стабілізаційними кредитами під програми фінансового оздоровлення, кредитами для збереження ліквідності) та до яких застосована процедура особливого режиму контролю шляхом призначення куратора банку, під час розрахунку нормативів обов'язкового резервування для формування ними обов'язкових резервів та порядку формування і зберігання обов'язкових резервів, керуються вимогами пунктів 1 і 2 постанови Правління НБУ від 19.09.2013 р. № 371 (зі змінами), без урахування змін, унесених постановою Правління НБУ від 08.08.2014 р. № 480 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 19 вересня 2013 року № 371 (зі змінами)”.

З 31 грудня 2014 року постановою Правління НБУ від 18.12.2014 р. № 820 змінено порядок формування банками обов'язкових резервів і встановлено таке:

— банки України формують і зберігають кошти обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України;

— нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів:

- кошти вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах на вимогу і кошти на поточних рахунках — **6,5**; строкові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах — **3,0**;

- періоди утримання обов'язкових резервів:
 - з 01 січня до 10 лютого 2015 року (включно); з 11 лютого до 10 березня 2015 року (включно); надалі 11 число місяця є першим днем періоду утримання, а 10 число наступного місяця є останнім днем періоду утримання;

- періоди визначення резервної бази:

- грудень 2014 року — для періоду утримання з 01 січня до 10 лютого 2015 року (включно); з 01 січня до 10 лютого 2015 року (включно) — для періоду утримання з 11 лютого до 10 березня 2015 року (включно); надалі період визначення резервної бази передувє періоду утримання обов'язкових резервів;

- обсяг обов'язкових резервів, який має щоденно зберігатися на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України, повинен становити не менш як **40%** від резервної бази, обчисленої для відповідного періоду утримання;

- дозволено зараховувати для покриття обов'язкових резервів, що формуються та зберігаються на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України:

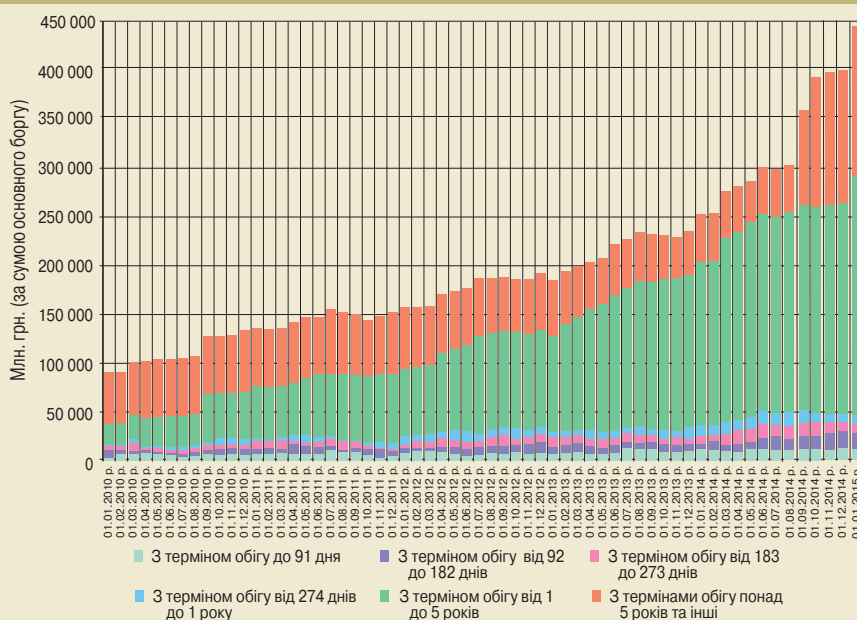
- залишки готівки в касі банку в національній валюті, що обліковуються на балансових рахунках банку 1001 “Банкноти та монети в касі банку”, 1002 “Банкноти та монети в касі відділень банку”, 1003 “Банкноти та монети в обмінних пунктах” та 1004 “Банкноти та монети в банкоматах”, у розмірі 50%; залишки коштів, що перебувають на рахунках банку 1500 “Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках” та 1502 “Кошти банків у розрахунках”, відкритих у ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ”, у розмірі 100%;

- гранична кількість випадків недотримання банками щоденних залишків обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку протягом трьох періодів поспіль — 10 разів.

Матеріали підготовлено працівниками департаменту відкритих ринків і департаменту статистики та звітності Національного банку України.

Ринок державних цінних паперів України у грудні 2014 року Government securities of Ukraine market in December 2014

Обсяг облігацій внутрішніх державних позик, які перебувають в обігу (на 1 січня 2015 року)

Обсяг розміщення облігацій внутрішніх державних позик у 2014 році*

Період	Кількість розміщених облігацій, номінованих у гривні, шт.	Результати розміщення ОВДП, номінованих у гривні						Результати розміщення ОВДП, номінованих в іноземній валюті (долари США)		Результати розміщення ОВДП, номінованих в іноземній валюті (євро)	
		Усього	Обсяг розміщених облігацій, тис. грн.				Кількість розміщених облігацій, номінованих в іноземній валюті, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. дол. США	Кількість розміщених облігацій, номінованих в іноземній валюті, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. євро	
			Із них:								
			залучено коштів до державного бюджету, тис. грн.	випуск ОВДП для збільшення формування статутного капіталу банків	переоформлення заборгованості КМУ перед НБУ щодо здійснення платежів із погашення траншу уряду	ОВДП, випущені для відшкодування сум податку на додану вартість					
Січень	3 683 335	3 653 835.72	3 653 835.72	0	0	0	200 274	199 727.25	0	0	
Лютий	17 670 113	17 685 435.54	6 619 035.54	0	0	0	0	0	0	0	
Березень	3 962 080	3 940 088.88	3 940 088.88	0	0	0	0	0	0	0	
I квартал	25 315 528	25 279 360.14	14 212 960.14	0	0	0	200 274	199 727.25	0	0	
Квітень	7 104 733	7 076 176.89	7 076 176.89	0	0	0	0	0	0	0	
Травень	12 334 426	12 344 908.22	2 344 908.22	0	0	0	255 000	254 730.35	0	0	
Червень	6 383 970	6 365 834.40	4 565 834.40	0	0	0	0	0	0	0	
II квартал	25 823 129	25 786 919.50	13 986 919.50	0	0	0	255 000	254 730.35	0	0	
I півріччя	51 138 657	51 066 279.64	28 199 879.64	0	0	0	455 274	454 457.60	0	0	
Липень	12 375 104	12 270 300.37	5 422 372.37	0	0	5 747 928.00	200 000	200 086.00	0	0	
Серпень	52 288 334	52 199 658.73	4 544 849.73	0	0	954 809.00	0	0	0	0	
Вересень	27 768 024	27 687 762.95	1 744 586.95	0	0	0	8 000	8 014.00	0	0	
III квартал	92 431 462	92 157 722.05	11 711 809.05	0	0	6 702 737.00	208 000	208 100.00	0	0	
Жовтень	12 617 107	12 504 855.50	11 379 541.50	0	0	125 314.00	0	0	40 000	40 016.00	
Листопад	13 765 549	13 803 830.71	7 303 830.71	0	0	0	0	0	0	0	
Грудень	48 488 519	48 513 727.00	8 525 208.00	16 598 840.00	20 716 629.00	55 420.00	130 000	130 062.40	0	0	
IV квартал	74 871 175	74 822 413.21	27 208 580.21	16 598 840.00	20 716 629.00	180 734.00	130 000	130 062.40	40 000	40 016.00	
Усього з початку року	218 441 294	218 046 414.90	67 120 268.90	16 598 840.00	20 716 629.00	6 883 471.00	793 274	792 620.00	40 000	40 016.00	

* Станом на 01.01.2015 р.

Продовження на с. 67.

Ринок державних цінних паперів України у грудні 2014 року Government securities of Ukraine market in December 2014

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик, номінованих у національній валюті, у грудні 2014 року													
Номер розміщення	Дата проведення розрахунків за придбанням облігацій	Пропозиція				Результати розміщення							
		Встановлені обмеження на загальну кількість розміщення облігацій, шт.	Номинал облігацій, грн.	Розмір купона на одну облігацію, грн.	Термін погашення облігацій, грн.	Кількість розміщених облігацій, шт.	Усього до державного бюджету від розміщення облігацій	Залучено коштів до державного бюджету від розміщення облігацій	Інші	Випуск ОВДП для збільшення статутного капіталу банків	Переоформлення заборгованості КМУ перед НБУ щодо здійснення платежів із погашення траншу уряду	ОВДП, випущені для відшкодування сум податку на додану вартість	Встановлений рівень дохідності облігацій, %
218	05.12.2014 р.	600 000	1 000	88.00	16.11.2016 р.	600 000	604 464.00	604 464.00	-	-	-	-	17.60
Постанова КМУ від 17.09.2014 р. № 456	05.12.2014 р.	-	1 000	62.50	19.05.2028 р.	2 617 630	2 617 630.00	-	2 617 630.00	-	-	-	12.50
Постанова КМУ від 19.11.2014 р. № 633	05.12.2014 р.	-	1 000	30.00	18.09.2024 р.	2 899 710	2 899 710.00	-	-	2 899 710.00	-	-	6.00
	05.12.2014 р.	-	1 000	30.00	23.10.2024 р.	2 899 710	2 899 710.00	-	-	2 899 710.00	-	-	6.00
	05.12.2014 р.	-	1 000	30.00	06.11.2024 р.	2 899 710	2 899 710.00	-	-	2 899 710.00	-	-	6.00
	05.12.2014 р.	-	1 000	30.00	20.11.2024 р.	2 899 710	2 899 710.00	-	-	2 899 710.00	-	-	6.00
219	09.12.2014 р.	1 500 000	1 000	88.00	30.11.2016 р.	1 500 000	1 504 170.00	1 504 170.00	-	-	-	-	17.60
220	10.12.2014 р.	1 500 000	1 000	88.00	07.12.2016 р.	1 500 000	1 500 000.00	1 500 000.00	-	-	-	-	17.60
221	11.12.2014 р.	1 500 000	1 000	88.00	07.12.2016 р.	1 500 000	1 500 690.00	1 500 690.00	-	-	-	-	17.60
223	15.12.2014 р.	1 000 000	1 000	88.00	23.11.2016 р.	1 000 000	1 008 840.00	1 008 840.00	-	-	-	-	17.60
224	16.12.2014 р.	1 000 000	1 000	71.25	04.12.2019 р.	1 000 000	1 002 270.00	1 002 270.00	-	-	-	-	14.25
225	19.12.2014 р.	500 000	1 000	71.25	04.12.2019 р.	500 000	501 705.00	501 705.00	-	-	-	-	14.25
226	26.12.2014 р.	900 000	1 000	71.25	11.12.2019 р.	900 000	903 069.00	903 069.00	-	-	-	-	14.25
Постанова КМУ від 21.05.2014 р. № 139	29.12.2014 р.	-	1 000	47.50-4.75	23.12.2019 р.	55 420	55 420.00	-	-	-	-	55 420.00	9.50
Постанова КМУ від 29.12.2014 р. № 713	30.12.2014 р.	-	1 000	47.50	04.12.2024 р.	2 500 000	2 500 000.00	-	-	2 500 000.00	-	-	9.50
	30.12.2014 р.	-	1 000	47.50	11.12.2024 р.	2 500 000	2 500 000.00	-	-	2 500 000.00	-	-	9.50
Постанова Правління НБУ від 30.12.2014 р. № 872	30.12.2014 р.	-	1 000	71.25	07.08.2019 р.	4 000 000	4 000 000.00	-	-	-	4 000 000.00	-	14.25
	30.12.2014 р.	-	1 000	71.25	11.09.2019 р.	4 000 000	4 000 000.00	-	-	-	4 000 000.00	-	14.25
	30.12.2014 р.	-	1 000	71.25	16.10.2019 р.	4 000 000	4 000 000.00	-	-	-	4 000 000.00	-	14.25
	30.12.2014 р.	-	1 000	71.25	13.11.2019 р.	4 000 000	4 000 000.00	-	-	-	4 000 000.00	-	14.25
	30.12.2014 р.	-	1 000	71.25	18.12.2019 р.	4 716 629	4 716 629.00	-	-	-	4 716 629.00	-	14.25
Разом						48 488 519	48 513 727.00	8 525 208.00	2 617 630.00	16 598 840.00	20 716 629.00	55 420.00	

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик, номінованих в іноземній валюті (долари США), у грудні 2014 року									
Номер розміщення	Дата проведення розрахунків за придбанням облігацій	Пропозиція				Результати розміщення			
		Встановлені обмеження на загальну кількість розміщення облігацій, шт.	Номинал облігацій, дол. США	Розмір купона на одну облігацію, дол. США	Термін погашення облігацій, шт.	Кількість розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету від розміщення облігацій, тис. дол. США	Встановлений рівень дохідності облігацій, %	Середньозважений рівень дохідності облігацій, %
222	11.12.2014 р.	130 000	1 000	-	09.12.2015 р.	130 000	130 062.40	9.00	9.00
Разом						130 000	130 062.40		

Закінчення. Початок на с. 66.

Матеріали підготовлено працівниками департаменту відкритих ринків Національного банку України.

Індекси інфляції/

Індекси споживчих цін та цін виробників

Consumer price index and producer

Індекс споживчих цін (індекс інфляції) – показник, який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, що купує населення для невиробничого споживання. Відображає зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді порівняно з базисним. Розрахунок індексу споживчих цін проводиться шляхом об'єднання двох інформаційних потоків: даних про зміни цін, одержаних шляхом щомісячної реєстрації цін і тарифів на споживчому ринку, за встановленим переліком товарів та послуг; даних про структуру фактичних споживчих витрат населення, отриманих за результатами вибіркового обстеження умов життя домогосподарств.

ІНДЕКСИ СПОЖИВЧИХ ЦІН В УКРАЇНІ												
Період	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.*
% до попереднього місяця												
Січень	101.5	101.4	101.7	101.2	100.5	102.9	102.9	101.8	101.0	100.2	100.2	100.2
Лютий	101.1	100.4	101.0	101.8	100.6	102.7	101.5	101.9	100.9	100.2	99.9	100.6
Березень	101.1	100.4	101.6	99.7	100.2	103.8	101.4	100.9	101.4	100.3	100.0	102.2
Квітень	100.7	100.7	100.7	99.6	100.0	103.1	100.9	99.7	101.3	100.0	100.0	103.3
Травень	100.0	100.7	100.6	100.5	100.6	101.3	100.5	99.4	100.8	99.7	100.1	103.8
Червень	100.1	100.7	100.6	100.1	102.2	100.8	101.1	99.6	100.4	99.7	100.0	101.0
Липень	99.9	100.0	100.3	100.9	101.4	99.5	99.9	99.8	98.7	99.8	99.9	100.4
Серпень	98.3	99.9	100.0	100.0	100.6	99.9	99.8	101.2	99.6	99.7	99.3	100.8
Вересень	100.6	101.3	100.4	102.0	102.2	101.1	100.8	102.9	100.1	100.1	100.0	102.9
Жовтень	101.3	102.2	100.9	102.6	102.9	101.7	100.9	100.5	100.0	100.0	100.4	102.4
Листопад	101.9	101.6	101.2	101.8	102.2	101.5	101.1	100.3	100.1	99.9	100.2	101.9
Грудень	101.5	102.4	100.9	100.9	102.1	102.1	100.9	100.8	100.2	100.2	100.5	103.0
% до грудня попереднього року												
Січень	101.5	101.4	101.7	101.2	100.5	102.9	102.9	101.8	101.0	100.2	100.2	100.2
Лютий	102.6	101.8	102.7	103.0	101.1	105.7	104.4	103.7	101.9	100.4	100.1	100.8
Березень	103.7	102.2	104.4	102.7	101.3	109.7	105.9	104.7	103.3	100.7	100.1	103.0
Квітень	104.5	102.9	105.1	102.3	101.3	113.1	106.9	104.4	104.7	100.7	100.1	106.4
Травень	104.5	103.6	105.7	102.8	101.9	114.6	107.4	103.7	105.5	100.4	100.2	110.5
Червень	104.6	104.4	106.4	102.9	104.2	115.5	108.6	103.3	105.9	100.1	100.2	111.6
Липень	104.5	104.4	106.7	103.8	105.6	114.9	108.5	103.1	104.6	99.9	100.1	112.0
Серпень	102.7	104.3	106.7	103.8	106.2	114.8	108.2	104.3	104.1	99.6	99.4	112.9
Вересень	103.3	105.6	107.1	105.9	108.6	116.1	109.1	107.4	104.2	99.7	99.4	116.2
Жовтень	104.7	107.9	108.1	108.7	111.7	118.0	110.1	107.9	104.2	99.7	99.8	119.0
Листопад	106.6	109.7	109.4	110.6	114.2	119.8	111.3	108.2	104.4	99.6	100.0	121.2
Грудень	108.2	112.3	110.3	111.6	116.6	122.3	112.3	109.1	104.6	99.8	100.5	124.9
Грудень до грудня попереднього року	108.2	112.3	110.3	111.6	116.6	122.3	112.3	109.1	104.6	99.8	100.5	124.9
До попереднього року	105.2	109.0	113.5	109.1	112.8	125.2	115.9	109.4	108.0	100.6	99.7	112.1

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

промислової продукції в Україні у 2003–2014 роках

price index in Ukraine in 2003–2014

Індекс цін виробників промислової продукції (ІЦВ) – показник, який характеризує зміни цін у часі у сфері промислового виробництва. Спостереження проводяться за змінами цін на промислову продукцію (без податку на додану вартість та акцизного збору) за вибіркоvim колом промислових підприємств. Дані щодо індексів цін виробників промислової продукції розраховуються згідно з Класифікацією видів економічної діяльності, гармонізованою з відповідними міжнародними класифікаціями.

ІНДЕКСИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ												
Період	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.*
% до попереднього місяця												
Січень	100.5	101.6	100.2	101.2	102.3	102.3	100.2	101.9	101.3	99.2	100.3	100.5
Лютий	100.7	102.9	102.7	100.3	101.1	103.0	101.8	101.9	104.8	100.8	98.4	99.7
Березень	102.1	102.2	101.9	100.4	101.6	106.6	101.1	103.0	102.1	101.1	102.2	102.7
Квітень	100.3	103.3	102.5	101.4	102.1	106.6	100.4	103.0	103.4	103.7	102.5	106.1
Травень	100.3	102.1	101.6	101.0	102.3	103.7	99.3	104.4	102.6	100.2	103.1	104.3
Червень	100.0	101.5	99.2	100.7	101.1	104.2	101.4	99.5	100.5	100.7	97.3	103.6
Липень	101.0	100.1	98.4	101.2	101.7	103.6	100.7	99.8	100.1	97.1	97.1	102.7
Серпень	101.0	101.6	100.7	102.1	101.4	101.8	101.8	100.9	100.5	100.5	101.2	102.6
Вересень	100.9	101.9	101.9	101.7	101.1	98.2	103.6	100.1	101.2	100.2	100.2	102.4
Жовтень	100.7	101.6	100.0	102.2	102.2	98.6	101.9	102.4	98.2	98.5	100.2	99.3
Листопад	101.5	102.2	99.9	100.7	101.0	93.5	100.4	99.7	100.6	100.0	98.7	104.2
Грудень	101.7	101.0	100.3	100.5	103.2	99.6	101.0	100.9	98.2	98.5	100.7	100.0
% до грудня попереднього року												
Січень	100.5	101.6	100.2	101.2	102.3	102.3	100.2	101.9	101.3	99.2	100.3	100.5
Лютий	101.2	104.5	102.9	101.5	103.4	105.4	102.0	103.8	106.2	100.0	98.7	100.2
Березень	103.3	106.8	104.9	101.9	105.1	112.4	103.1	106.9	108.4	101.1	100.9	102.9
Квітень	103.6	110.3	107.5	103.3	107.3	119.8	103.5	110.1	112.1	104.8	103.4	109.2
Травень	103.9	112.6	109.2	104.3	109.8	124.2	102.8	114.9	115.0	105.0	106.6	113.9
Червень	103.9	114.3	108.3	105.0	111.0	129.4	104.2	114.3	115.6	105.7	103.7	118.0
Липень	104.9	114.4	106.6	106.3	112.9	134.1	104.9	114.1	115.7	102.6	100.7	121.2
Серпень	105.9	116.2	107.3	108.5	114.5	136.5	106.8	115.1	116.3	103.1	101.9	124.4
Вересень	106.9	118.4	109.3	110.3	115.8	134.0	110.6	115.2	117.7	103.3	102.1	127.4
Жовтень	107.6	120.3	109.3	112.7	118.3	132.1	112.7	118.0	115.6	101.8	102.3	126.5
Листопад	109.2	122.9	109.2	113.5	119.5	123.5	113.2	117.6	116.3	101.8	101.0	131.8
Грудень	111.1	124.1	109.5	114.1	123.3	123.0	114.3	118.7	114.2	100.3	101.7	131.8
Грудень до грудня попереднього року	111.1	124.1	109.5	114.1	123.3	123.0	114.3	118.7	114.2	100.3	101.7	131.8
До попереднього року	107.6	120.5	116.7	109.6	119.5	135.5	106.5	120.9	119.0	103.7	99.9	117.1

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

За даними Державної служби статистики України.
Матеріали підготовлено працівниками департаменту статистики та звітності
Національного банку України.

Спеціально для "Вісника Національного банку України"/

Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків Official list of banks of Ukraine included in the State Register of Banks

Публікуємо повний перелік банків України, включених до Державного реєстру банків станом на 1 січня 2015 року, та основні відомості про них, у тому числі номер і дату видачі банківської ліцензії. Банки розподілені за регіонами та за номерами реєстрації. Назви банків подано за орфографією їхніх статутів. Символом * позначено банківську ліцензію санітаційного банку (АТ "РОДОВІД БАНК"), символами ** позначено банки, які перебувають у стадії ліквідації або реорганізації.

Станом на 1 січня 2015 р.

№ п/п	Повне офіційне найменування банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації	Юридична адреса	Банківська ліцензія		Кількість філій
							Номер	Дата видачі	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
м. Київ і Київська область									
1	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРОСЦБАНК"	ПАТ	2 468 022 837	27.09.1991 р.	3	м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	05.10.2011 р.	–
2	публічне акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	ПАТ	18 302 480 000	31.12.1991 р.	4	м. Київ, вул. Госпітальна, 12-г	148	05.10.2011 р.	24
3	публічне акціонерне товариство "Державний експортно-імпортний банк України"	ПАТ	16 689 041 858	23.01.1992 р.	5	м. Київ, вул. Горького, 127	2	05.10.2011 р.	27
4	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПРОФЕСІЙНОГО ФІНАНСУВАННЯ"	ПАТ	121 442 090	01.10.1991 р.	6	м. Київ, вул. Дмитрівська, 69	55	07.11.2011 р.	–
5	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	405 000 000	02.10.1991 р.	9	м. Київ, вул. Смирнова-Ласточкина, 10-а	23	18.10.2011 р.	–
6	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІДОБАНК"	ПАТ	2 316 188 819	02.10.1991 р.	11	м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	4	13.07.2012 р.	–
7	Публічне акціонерне товариство "РОДОВІД БАНК"	ПАТ	12 359 299 000	07.10.1991 р.	16	м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1–3	1*	15.06.2012 р.	–
							* – ліцензія санітаційного банку		
8	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЛЕГБАНК"	ПАТ	111 500 000	08.10.1991 р.	17	м. Київ, вул. Жилинська, 27	45	04.11.2011 р.	–
9	Публічне акціонерне товариство "БРОКБІЗНЕСБАНК" **	ПАТ	2 524 140 000	07.10.1991 р.	18	м. Київ, просп. Перемоги, 41	–	–	–
10	Публічне акціонерне товариство "ФІНЕКСБАНК"	ПАТ	122 474 000	08.10.1991 р.	19	м. Київ, вул. Миколи Грінченка, 4, літера "Б"	180	07.11.2011 р.	–
11	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "НЕОС БАНК"	ПАТ	700 643 600	21.10.1991 р.	43	м. Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 45	106	05.08.2014 р.	–
12	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТАСКОМБАНК"	ПАТ	220 000 000	21.10.1991 р.	45	м. Київ, вул. Симона Петлюри, 30	84	25.10.2011 р.	–
13	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ТАВРИКА" **	ПАТ	350 000 000	24.10.1991 р.	53	м. Київ, вул. Дмитрівська, 92–94	–	–	–
14	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	ПАТ	2 800 000 000	30.10.1991 р.	63	м. Київ, вул. Артёма, 60	28	06.10.2011 р.	7
15	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЕНЕРГІОБАНК"	ПАТ	359 037 175	31.10.1991 р.	68	м. Київ, вул. Воздвиженська, 56	46	20.10.2011 р.	–
16	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ОМЕГА БАНК"	ПАТ	5 750 927 662	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Новокозятинівська, 18, літера "В"	38	01.06.2013 р.	1
17	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЕКСПОБАНК"	ПАТ	404 231 212	26.12.1991 р.	75	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	15	17.10.2011 р.	2
18	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	ПАТ	66 600 055	27.12.1991 р.	78	м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 26-а	145	14.11.2011 р.	–
19	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК" **	ПАТ	51 355 900	31.12.1991 р.	79	м. Київ, вул. Микільсько-Богатинна, 6/8	–	–	–
20	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТРІН БАНК"	ПАТ	76 650 000	09.01.1992 р.	81	м. Київ, вул. Багговутівська, 17–21	207	11.11.2011 р.	–
21	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНАНС БАНК"	ПАТ	176 000 000	20.01.1992 р.	82	м. Київ, вул. Панельна, 5	187	26.04.2013 р.	–
22	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	500 000 000	30.01.1992 р.	83	м. Київ, вул. Марини Расковой, 15	132	18.10.2011 р.	–
23	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК АЛІЯНС"	ПАТ	64 778 900	10.03.1992 р.	89	м. Київ, просп. Московський, 8, корпус 16-а	97	17.11.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНТЕРБАНК" **	ПАТ	36 050 000	23.03.1992 р.	93	м. Київ, вул. Вадима Гетьмана, 27	–	–	–
25	Публічне акціонерне товариство "Райффайзен Банк Аваль"	ПАТ	3 002 774 908	27.03.1992 р.	94	м. Київ, вул. Лескова, 9	10	05.10.2011 р.	24
26	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК"	ПАТ	3 048 619 142	02.07.1992 р.	120	м. Київ, вул. Дегтярівська, 27-т	35	10.10.2011 р.	–
27	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк"	ПАТ	8 217 092 410	26.08.1992 р.	125	м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	22.06.2012 р.	2
28	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВТБ БАНК"	ПАТ	5 415 784 405	11.11.1992 р.	128	м. Київ, бул. Тараса Шевченка / вул. Пушкінська, 8/26	79	05.10.2011 р.	–
29	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БТА БАНК"	ПАТ	1 500 000 000	10.12.1992 р.	133	м. Київ, вул. Жилиняська, 75	25	14.10.2011 р.	–
30	Публічне акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	ПАТ	85 320 000	25.12.1992 р.	138	м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	01.11.2011 р.	–
31	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	ПАТ	949 170 000	29.12.1992 р.	139	м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/2	7	10.10.2011 р.	–
32	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	ПАТ	1 222 928 760	10.02.1993 р.	149	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	99	12.10.2011 р.	1
33	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЬФА-БАНК"	ПАТ	4 639 120 959	24.03.1993 р.	158	м. Київ, вул. Деслятина, 4/6	61	05.10.2011 р.	–
34	Публічне акціонерне товариство Банк "Контакт"	ПАТ	86 000 000	18.05.1993 р.	168	м. Київ, вул. Воздвиженська, 58	161	03.11.2011 р.	–
35	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "КИЇВ"	ПАТ	3 567 544 000	19.05.1993 р.	171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16–22	14	12.10.2011 р.	–
36	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ХРЕЩАТИК"	ПАТ	828 828 000	19.05.1993 р.	172	м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	158	11.10.2011 р.	–
37	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АРКАДА"	ПАТ	220 445 042	23.06.1993 р.	177	м. Київ, вул. Ольгинська, 3	80	20.10.2011 р.	–
38	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	ПАТ	585 000 000	07.07.1993 р.	180	м. Київ, вул. Меникова, 3	70	13.10.2011 р.	–
39	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКРАЇЗБАНК"	ПАТ	10 000 000 000	21.07.1993 р.	183	м. Київ, вул. Єреванська, 1	123	06.10.2011 р.	–
40	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	ПАТ	80 055 590	21.09.1993 р.	198	м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	109	16.11.2011 р.	–
41	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКООСПІЛКА"	ПАТ	321 723 662	25.10.1993 р.	204	м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	17	07.11.2011 р.	–
42	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "НАДРА"	ПАТ	3 890 362 660	26.10.1993 р.	205	м. Київ, вул. Артема, 15	21	21.11.2011 р.	–
43	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "НАЦІОНАЛЬНИ ІНВЕСТИЦІЇ"	ПАТ	161 000 000	09.11.1993 р.	210	м. Київ, вул. Володимирська, 54	78	20.10.2011 р.	–
44	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДІАМАНТБАНК"	ПАТ	210 000 000	17.11.1993 р.	212	м. Київ, Коноткова площа, 10-а	125	19.10.2011 р.	–
45	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КІТ БАНК"	ПАТ	153 000 000	24.11.1993 р.	214	м. Київ, вул. Прорізна, 6	155	18.10.2013 р.	–
46	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЮНЕКС БАНК"	ПАТ	292 000 000	03.12.1993 р.	216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38	56	28.10.2011 р.	–
47	ІНДУСТРИАЛЬНИЙ БАНК	ПАТ	1 124 417 119	03.12.1993 р.	219	м. Київ, вул. Воровського, 6	186	11.11.2011 р.	–
48	Публічне акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	ПАТ	102 453 500	24.12.1993 р.	222	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	27.10.2011 р.	–
49	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УНІВЕРСАЛБАНК"	ПАТ	1 162 671 970	20.01.1994 р.	226	м. Київ, вул. Автозаводська, 54/19	92	10.10.2011 р.	–
50	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БГ БАНК"	ПАТ	265 000 000	26.01.1994 р.	229	м. Київ, вул. Дегтярівська, 48	140	30.09.2014 р.	–
51	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФОРУМ" **	ПАТ	5 934 618 920	31.01.1994 р.	231	м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	–	–	–
52	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПІРЕУС БАНК МКБ"	ПАТ	1 627 792 220	31.01.1994 р.	234	м. Київ, вул. Іллінська, 8	91	17.10.2011 р.	–
53	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ВЕЛЕС"	ПАТ	105 000 000	18.03.1994 р.	239	м. Київ, вул. Героїв Севастополя 48	117	16.11.2011 р.	–
54	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ЕКОСПРЕС-БАНК"	ПАТ	248 767 757	12.04.1994 р.	243	м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	89	17.10.2011 р.	–
55	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ТК КРЕДИТ"	ПАТ	151 828 750	28.04.1994 р.	245	м. Київ, вул. Димитрівська, 18/24	82	07.11.2011 р.	–
56	Публічне акціонерне товариство "Інтеграл-банк"	ПАТ	160 000 000	30.09.1994 р.	250	м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	01.11.2011 р.	1
57	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	ПАТ	208 310 750	31.01.1996 р.	255	м. Київ, вул. Тургенєвська, 52/58	103	02.11.2011 р.	–
58	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРГАЗПРОМБАНК"	ПАТ	124 200 000	27.03.1996 р.	256	м. Київ, Дніпровська набережна, 13	24	28.10.2011 р.	–
59	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "КИЇВСЬКА РУСЬ"	ПАТ	600 000 000	30.05.1996 р.	258	м. Київ, вул. Хорива, 11-а	19	13.10.2011 р.	2
60	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА"	ПАТ	319 474 505	26.09.1996 р.	262	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 20	108	25.10.2011 р.	–
61	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТЕРРА БАНК" **	ПАТ	557 141 000	18.10.1996 р.	263	м. Київ, бул. Дружби народів, 28-в	–	–	–
62	Публічне акціонерне товариство "Банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	ПАТ	439 692 500	30.12.1996 р.	264	м. Київ, вул. Борисолібська, 5, літера "А"	171	13.10.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
63	публічне акціонерне товариство "Кредитромбанк"	ПАТ	2635 938 340	20.05.1997 р.	266	м. Київ, бул. Дружби народів, 38	174	07.10.2011 р.	–
64	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	230 000 000	20.06.1997 р.	267	м. Київ, Московський просп., 6	178	25.10.2011 р.	–
65	Публічне акціонерне товариство "ІНГ Банк Україна"	ПАТ	731 298 045	15.12.1997 р.	271	м. Київ, вул. Спаська, 30-а	190	07.10.2011 р.	–
66	Публічне акціонерне товариство "ОТП Банк"	ПАТ	2 868 190 522	02.03.1998 р.	273	м. Київ, вул. Жиливська, 43	191	05.10.2011 р.	–
67	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СІПБАНК"	ПАТ	66 500 000	11.05.1998 р.	274	м. Київ, вул. Дмитрова, 16-г	193	12.10.2011 р.	–
68	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОКРЕДИТ БАНК"	ПАТ	298 333 224	28.12.2000 р.	276	м. Київ, просп. Перемоги, 107-а	195	13.10.2011 р.	–
69	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДОЧІРНИЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ"	ПАТ	3 392 460 500	15.06.2001 р.	277	м. Київ, вул. Володимирська, 46	198	12.10.2011 р.	–
70	Публічне акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	ПАТ	61 100 000	30.07.2001 р.	278	м. Київ, вул. Михайлівська, 6-а (поштова адреса)	197	14.11.2011 р.	–
71	Публічне акціонерне товариство "АРТЕМ-БАНК"	ПАТ	86 000 000	06.08.2002 р.	280	м. Київ, вул. Артема, 103	203	01.11.2011 р.	–
72	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКТИВ-БАНК" **	ПАТ	312 750 000	06.08.2002 р.	281	м. Київ, вул. Бориспільська, 3	–	–	–
73	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФОРТУНА-БАНК"	ПАТ	265 000 000	17.10.2002 р.	282	м. Київ, вул. Боричів Тік, 35-в	201	24.10.2011 р.	–
74	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ"	ПАТ	201 400 000	29.01.2003 р.	285	м. Київ, вул. Раїси Окіпної, 8-6	222	17.10.2011 р.	–
75	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ДАНІЕЛЬ" **	ПАТ	120 412 000	27.11.2003 р.	289	м. Київ, вул. Московська, 8, літера "Б"	–	–	–
76	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Траст-капітал"	ПАТ	63 367 500	10.03.2004 р.	291	м. Київ, вул. Підвисоцького, 7	211	03.11.2011 р.	–
77	Публічне акціонерне товариство "Український банк реконструкції та розвитку"	ПАТ	117 999 500	19.03.2004 р.	292	м. Київ, вул. Олексія Терьохіна, 4	216	15.11.2011 р.	–
78	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ БУДІВЕЛЬНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	120 004 636	20.04.2004 р.	293	м. Київ, бул. Лесі Українки, 30-в	213	15.11.2011 р.	–
79	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КАМБІО"	ПАТ	174 428 322	30.06.2004 р.	295	м. Київ, вул. Заньковецької / Станіславського, 3/1	215	26.10.2011 р.	–
80	Публічне акціонерне товариство "Платинум Банк"	ПАТ	380 567 201	13.01.2005 р.	296	м. Київ, вул. Амосова, 12	217	20.10.2011 р.	–
81	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ЄВРОБАНК"	ПАТ	126 670 000	18.01.2005 р.	297	м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 35	220	11.11.2011 р.	–
82	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	ПАТ	2 000 000 000	19.01.2005 р.	298	м. Київ, вул. Щорса, 7/9	219	11.10.2011 р.	–
83	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	ПАТ	250 000 000	09.08.2005 р.	300	м. Київ, вул. Мельникова, 83-д	221	24.10.2011 р.	–
84	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БМ БАНК"	ПАТ	776 397 350	08.12.2005 р.	301	м. Київ, бул. Т.Шевченка, 37/122	223	14.10.2011 р.	–
85	Публічне акціонерне товариство "Дельта Банк"	ПАТ	3 727 000 000	15.02.2006 р.	304	м. Київ, вул. Щорса, 36-б	225	11.10.2011 р.	–
86	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФОРВАРД"	ПАТ	283 000 000	28.02.2006 р.	305	м. Київ, вул. Сакаганського, 105	226	30.10.2014 р.	–
87	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	400 000 000	06.05.2006 р.	306	м. Київ, вул. Солом'янська, 33	227	28.09.2012 р.	–
88	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК БОГУСЛАВ"	ПАТ	180 000 000	04.08.2006 р.	307	м. Київ, вул. Нижньокірівська, 81	231	02.11.2011 р.	–
89	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ПАТ	252 500 000	28.08.2006 р.	310	м. Київ, вул. Володимирська, 101	232	14.10.2011 р.	–
90	Публічне акціонерне товариство "ВЕСТ ФАЙНЕНС ЕНД КРЕДИТ БАНК"	ПАТ	88 045 200	04.10.2006 р.	311	м. Київ, вул. Ковпака, 17	235	14.11.2011 р.	–
91	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ БАНК" **	ПАТ	290 000 000	17.10.2006 р.	312	м. Київ, просп. Московський, 16	–	–	–
92	Публічне акціонерне товариство "ЕРДЕ БАНК" **	ПАТ	211 941 110	28.12.2006 р.	313	м. Київ, вул. П.Сагайдачного / Ігорівська, 10/5, літера "А"	–	–	–
93	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	ПАТ	63 000 000	29.12.2006 р.	314	м. Київ, вул. Дмитрівська, 69	239	16.11.2011 р.	–
94	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРЕМІУМ"	ПАТ	260 000 000	24.07.2007 р.	315	м. Київ, вул. Бастіонна, 1/36	236	03.11.2011 р.	–
95	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО БАНК "ТРАСТ"	ПАТ	69 000 000	22.08.2007 р.	317	м. Київ, вул. С.Струтинського, 8	237	02.11.2011 р.	–
96	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СОЮЗ"	ПАТ	336 000 000	26.11.2007 р.	318	м. Київ, вул. Суворова, 4	249	17.11.2011 р.	–
97	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АСТРА БАНК"	ПАТ	150 104 850	28.11.2007 р.	319	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 16, літера "В"	241	01.11.2013 р.	–
98	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ГЛОБУС"	ПАТ	160 000 000	29.11.2007 р.	320	м. Київ, пров. Куренівський, 19/5	240	26.10.2011 р.	–
99	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	121 423 500	11.03.2008 р.	321	м. Київ, вул. Лаврська, 16	242	15.11.2011 р.	–
100	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗПЛОТБАНК"	ПАТ	532 500 000	16.05.2008 р.	323	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 17/52	244	27.10.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
101	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКОРДБАНК"	ПАТ	96 400 000	04.06.2008 р.	324	м. Київ, вул. Стеценка, 6	245	07.11.2011 р.	–
102	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК 3/4"	ПАТ	350 000 000	17.07.2008 р.	325	м. Київ, вул. Фрунзе, 25	248	07.11.2011 р.	–
103	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СТАНДАРТ"	ПАТ	125 000 000	31.12.2008 р.	327	м. Київ, вул. Почайнинська, 45	250	17.11.2011 р.	–
104	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВЕРНУМ БАНК"	ПАТ	189 500 000	17.02.2009 р.	328	м. Київ, просп. Гагаріна Юрія, 17-в	251	16.08.2013 р.	–
105	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АВАНТ-БАНК"	ПАТ	321 398 400	03.03.2009 р.	329	м. Київ, вул. Івана Клімента, 23	252	18.11.2011 р.	–
106	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ"	ПАТ	722 000 000	24.04.2009 р.	330	м. Київ, вул. Чорновола В'ячеслава, 25	253	18.11.2011 р.	–
107	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЕКС-БАНК"	ПАТ	205 000 000	08.05.2009 р.	331	м. Київ, вул. Печерська, 2/16	255	18.11.2011 р.	–
108	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "Дойне Банк ДБУ"	ПАТ	228 666 102	19.06.2009 р.	332	м. Київ, вул. Лаврська, 20	254	18.11.2011 р.	–
109	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РАДІКАЛ БАНК"	ПАТ	120 000 000	23.03.2010 р.	333	с. Петропавлівська Борщагівка, вул. Ленна, 2-в	256	18.11.2011 р.	–
110	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "Комерційний Банк "Центр"	ПАТ	120 000 000	14.06.2010 р.	334	м. Київ, просп. Науки, 54-б (поштова адреса: вул. Рокітної, 8-а)	257	21.11.2011 р.	–
111	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СМАРТБАНК"	ПАТ	300 000 000	13.09.2010 р.	335	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1, літера "А"	258	30.10.2014 р.	–
112	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СББ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	ПАТ	250 000 000	19.01.2011 р.	336	м. Київ, вул. Михайлівська, 7	259	06.07.2012 р.	–
113	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК СІЧ"	ПАТ	120 000 000	24.05.2011 р.	337	м. Київ, вул. Володимирська, 63	260	22.11.2011 р.	–
114	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДІВІ БАНК"	ПАТ	590 000 000	26.05.2011 р.	338	м. Київ, вул. Ігорівська / Набережно-Хрещатицька, 13/5, літера "А"	261	17.11.2011 р.	–
115	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "СОФІСЬКИЙ"	ПАТ	120 000 000	16.03.2012 р.	341	м. Київ, Повітрофлотський просп., 54	264	16.03.2012 р.	–
116	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	ПАТ	125 000 000	19.10.2012 р.	342	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1	265	19.10.2012 р.	–
117	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЬПАРИ БАНК"	ПАТ	122 000 000	26.10.2012 р.	343	м. Київ, вул. Тарасівська, 19	266	26.10.2012 р.	–
118	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ЮНІОН"	ПАТ	335 145 500	08.02.2013 р.	344	м. Київ, просп. Науки, 30-а	267	08.02.2013 р.	–
119	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК МИХАЙЛІВСЬКИЙ"	ПАТ	500 000 000	14.06.2013 р.	345	м. Київ, пров. Рильський, 10–12/3	268	14.06.2013 р.	–
120	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК АВАНГАРД"	ПАТ	122 000 000	05.07.2013 р.	346	м. Київ, вул. Шолуденка, 3	269	05.07.2013 р.	–
121	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІНВЕСТИЦІЙНО-ТРАСТОВИЙ БАНК"	ПАТ	129 000 000	30.08.2013 р.	347	м. Київ, вул. Володимирська, 49-а	270	30.08.2013 р.	–
122	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВІРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ"	ПАТ	153 100 000	06.09.2013 р.	348	м. Київ, вул. Тропініна, 7-г	271	06.09.2013 р.	–
123	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "Державний земельний банк"	ПАТ	120 000 000	06.09.2013 р.	349	м. Київ, вул. Генерала Вітрука, 12	272	06.09.2013 р.	–
124	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ПОРТАЛ"	ПАТ	125 000 000	20.09.2013 р.	350	м. Київ, просп. Перемоги, 5-а	273	20.09.2013 р.	–
125	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВЕКТОР БАНК"	ПАТ	121 000 000	31.01.2014 р.	352	м. Київ, вул. Тарасівська, 9	275	31.01.2014 р.	–
126	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРЕХІДНИЙ БАНК "КРИСТАЛБАНК"	ПАТ	1 522 500	16.12.2014 р.	353	м. Київ, вул. Кудрявський узвіз, 2	276	16.12.2014 р.	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Вінницька область									
Волинська область									
127 (1)	Публічне акціонерне товариство "Західкомбанк" **	ПАТ	174 318 977	11.03.1993 р.	153	м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	–	–	–
Дніпропетровська область									
128 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"	ПАТ	18 100 740 000	19.03.1992 р.	92	м. Дніпропетровськ, вул. Набережна Перемоги, 50	22	05.10.2011 р.	33
129 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "НОВИЙ"	ПАТ	150 000 000	06.04.1992 р.	101	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	01.11.2011 р.	–
130 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦЕНТ-БАНК"	ПАТ	125 560 000	30.10.1992 р.	127	м. Дніпропетровськ, вул. Батумська, 11	16	26.10.2011 р.	–
131 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "РАДАБАНК"	ПАТ	120 000 000	03.12.1993 р.	220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46	166	14.11.2011 р.	–
132 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	ПАТ	106 220 500	31.01.1994 р.	236	м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	113	16.11.2011 р.	–
133 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КЛАСИКБАНК"	ПАТ	220 000 000	06.10.1995 р.	254	м. Дніпропетровськ, вул. Комсомольська, 62, нежитлове приміщення № 17	110	17.11.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
134 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ВОСТОК"	ПАТ	307 350 000	17.10.2002 р.	283	м. Дніпропетровськ, вул. Курсантська, 24	204	18.10.2011 р.	–
135 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКсіОМА"	ПАТ	316 000 000	10.01.2006 р.	302	м. Дніпропетровськ, вул. Симферопольська, 11, приміщення 25	228	11.08.2011 р.	–
136 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КОНКОРД"	ПАТ	130 000 000	07.08.2006 р.	308	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	230	07.11.2011 р.	–
137 (10)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКТАБАНК"	ПАТ	400 000 000	23.04.2008 р.	322	м. Дніпропетровськ, вул. Шевченка, 53	243	07.11.2011 р.	–
138 (11)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІНТЕРКРЕДИТБАНК"	ПАТ	130 000 000	14.06.2011 р.	339	м. Дніпропетровськ, вул. Тигрова, 36	262	02.09.2011 р.	–
139 (12)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МЕЛІОР БАНК"	ПАТ	190 000 000	24.02.2012 р.	340	м. Дніпропетровськ, вул. Ливарна, 9, приміщення 75	263	24.02.2012 р.	–
Донецька область									
140 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПІВДЕНКОМБАНК" **	ПАТ	550 000 000	03.10.1991 р.	12	м. Донецьк, просп. Ватутіна, 33-а	–	–	–
141 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КАПІТАЛ"	ПАТ	194 078 895	31.10.1991 р.	65	м. Донецьк, вул. Артема, 63	122	24.10.2011 р.	2
142 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	ПАТ	3 294 492 400	23.12.1991 р.	73	м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	8	06.10.2011 р.	–
143 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК"	ПАТ	284 160 000	19.05.1993 р.	170	м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	20.10.2011 р.	–
144 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРОМЕКОНОМБАНК" **	ПАТ	122 395 000	25.08.1993 р.	194	м. Донецьк, просп. Ленінський, 4	–	–	–
145 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УНІКОМБАНК"	ПАТ	460 564 375	28.10.2002 р.	284	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а	202	07.11.2011 р.	1
146 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ" **	ПАТ	143 000 000	12.11.2003 р.	288	м. Донецьк, просп. Миру, 5-б	–	–	–
147 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ПАТ	120 000 000	13.08.2008 р.	326	м. Донецьк, пров. Донбаський, 1	246	15.11.2011 р.	–
148 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ГЕФЕСТ"	ПАТ	121 000 000	04.10.2013 р.	351	м. Донецьк, вул. Горького, 64-а	274	04.10.2013 р.	–
Житомирська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Закарпатська область									
149 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	125 000 000	16.12.1992 р.	135	м. Ужгород, вул. Юрія Гойди, 10	105	04.11.2011 р.	–
Запорізька область									
150 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ПАТ	607 798 055	16.10.1991 р.	36	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	126	12.10.2011 р.	–
151 (2)	Публічне акціонерне товариство "МетаБанк"	ПАТ	110 216 350	12.07.1993 р.	182	м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	69	28.10.2011 р.	–
152 (3)	публічне акціонерне товариство "МОТОР-БАНК"	ПАТ	120 000 000	10.08.2007 р.	316	м. Запоріжжя, просп. Моторобудівників, 54-б	238	11.11.2011 р.	–
Івано-Франківська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Кіровоградська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
АР Крим і м. Севастополь									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Луганська область									
153 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ БАНК"	ПАТ	105 800 000	10.08.1993 р.	187	м. Луганськ, вул. Шевченка В.В., 18-а	149	02.11.2011 р.	–
154 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	95 544 000	13.09.1995 р.	253	м. Луганськ, вул. 26 Бакинських Комісарів, 155	77	11.11.2011 р.	–
Львівська область									
155 (1)	Публічне акціонерне товариство "Віс Банк"	ПАТ	420 000 000	10.10.1991 р.	25	м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	20.12.2013 р.	–
156 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЛЬВІВ"	ПАТ	252 905 338	14.10.1991 р.	28	м. Львів, вул. Сербська, 1	54	26.10.2011 р.	–
157 (3)	Публічне акціонерне товариство "ОКСІ БАНК"	ПАТ	120 000 000	14.10.1991 р.	30	м. Львів, вул. Газова, 17	247	15.11.2011 р.	–
158 (4)	Публічне акціонерне товариство "Ідея Банк"	ПАТ	186 181 159	22.10.1991 р.	46	м. Львів, вул. Валова, 11	96	04.11.2011 р.	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
159 (5)	Публічне Акціонерне Товариство "КРЕДОБАНК"	ПАТ	1918 969 469	31.03.1992 р.	96	м. Львів, вул. Сахарова, 78	43	11.10.2011 р.	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Миколаївська область									
Одеська область									
160 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПОРТО-ФРАНКО"	ПАТ	120 053 560	17.10.1991 р.	39	м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	02.11.2011 р.	–
161 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНВЕСТБАНК"	ПАТ	74 129 600	31.03.1992 р.	95	м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	07.11.2011 р.	1
162 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНРОСТБАНК" **	ПАТ	127 000 000	29.01.1993 р.	147	м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	–	–	–
163 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІСТО БАНК"	ПАТ	299 980 000	23.07.1993 р.	184	м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 11	194	20.10.2011 р.	4
164 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МАРФІН БАНК"	ПАТ	435 000 050	05.11.1993 р.	207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	13.10.2011 р.	1
165 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"	ПАТ	956 894 000	03.12.1993 р.	218	м. Одеса, вул. Краснова, 6/1	65	07.10.2011 р.	4
166 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНБАНК"	ПАТ	185 050 000	24.12.1993 р.	223	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4-а	121	25.10.2011 р.	–
167 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІМЕКСБАНК"	ПАТ	1 440 000 000	29.03.1994 р.	241	м. Одеса, просп. Гагаріна, 12-а	157	10.10.2011 р.	2
168 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЮНІОН СТАНДАРД БАНК"	ПАТ	247 526 310	23.06.1994 р.	248	м. Одеса, вул. Гімназична, 21	208	06.12.2013 р.	–
Полтавська область									
169 (1)	Публічне акціонерне товариство "Полтава-банк"	ПАТ	70 500 000	16.10.1991 р.	37	м. Полтава, вул. Паризької Комуні, 40-а	73	20.10.2011 р.	–
170 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АВТОКРАЗБАНК" **	ПАТ	265 000 000	07.07.1993 р.	179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	–	–	–
171 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК"	ПАТ	113 208 000	29.12.1997 р.	272	Полтавська обл., м. Кременчук, квартал 278, буд. 22-б	189	07.11.2011 р.	1
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Рівненська область									
Сумська область									
172 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СТОЛИЧНИЙ"	ПАТ	151 335 000	22.10.1993 р.	202	м. Суми, вул. Харківська, 1	114	07.11.2011 р.	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Тернопільська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Харківська область									
173 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРСИББАНК"	ПАТ	1 774 333 040	28.10.1991 р.	57	м. Харків, просп. Московський, 60	75	05.10.2011 р.	–
174 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МЕГАБАНК"	ПАТ	500 000 000	28.10.1991 р.	58	м. Харків, вул. Артема, 30	163	14.10.2011 р.	1
175 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕГІОН-БАНК"	ПАТ	56 481 279	28.10.1991 р.	59	м. Харків, вул. Даріна, 4	32	07.11.2011 р.	–
176 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕАЛ БАНК" **	ПАТ	800 000 000	29.10.1991 р.	60	м. Харків, просп. Леніна, 60	–	–	–
177 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК "ГРАНТ"	ПАТ	130 000 000	29.10.1991 р.	62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	03.11.2011 р.	1
178 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО БАНК "МЕРКУРІЙ" **	ПАТ	141 500 000	18.11.1992 р.	129	м. Харків, вул. Петровського, 23	–	–	–
179 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА" **	ПАТ	131 768 000	18.08.1993 р.	193	м. Харків, просп. Леніна, 36	–	–	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Хмельницька область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Черкаська область									
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Чернігівська область									
180 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АСВІО БАНК"	ПАТ	104 000 000	30.10.1991 р.	64	м. Чернігів, вул. Преображенська, 2 (м. Київ, вул. Фрунзе, 104)	133	16.11.2011 р.	–
181 (2)	Публічне акціонерне товариство "Банк "Демарк"	ПАТ	206 000 000	10.07.1992 р.	122	м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	20.10.2011 р.	–
182 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛІКОМБАНК"	ПАТ	80 300 000	18.08.1994 р.	249	м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	07.11.2011 р.	–
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Банки України, вилучені з Державного реєстру банків (24.06.1992 р. – 01.01.2015 р.)

Banks of Ukraine excluded from the State Register of Banks (24 June 1992 – 1 January 2015)

Станом на 1 січня 2015 р.

№ п/п	Найменування банку ¹	№ ²	Дата вилучення з Державного реєстру банків	Підстава для вилучення з Державного реєстру банків
1	2	3	4	5
1	АКБ "Південна Україна"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	АБ "Дисконт"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	КБ "Економіка"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	КАБ "Янтар"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	КБ ІВАНО-ФРАНК. ОБЛ. "ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
7	КБ "Агропостачбанк"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
8	КБ "АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
9	КБ "ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	КБ "СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 05.01.1994 р. № 3
11	КБ "ПРИКАРПАТТОРГБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 02.02.1994 р. № 19
13	КБ "БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 26
14	КБ "НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 27
15	КБ "УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 28
16	ІККБ "ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 09.06.1994 р. № 111
17	КБ "КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	КБ "ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	Банк "Рівне-споживспілка"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
20	АКБ "Авуар"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	Чернігівський ЕЛБІМ Банк	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	"Херсонінвестбанк"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
23	КБ "Ворскла-банк"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
24	СВІТЛОВДСКИЙ КБ "ДНІПРОБАНК"	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
25	Банк "Львів-Вест"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
26	КБ "ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	Буковинський ККБ ТОВ "БУКООПБАНК"	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
28	АКБ "Єдність"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
29	АКБ "ЕВІС-БАНК"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
30	КАБ "Прут і К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 187
32	ХАРКІВСЬКИЙ КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 188
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.01.1997 р. № 20
34	"Вуглепрогресбанк"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.02.1997 р. № 28
35	ЖИТОМИРСЬКИЙ АКБСК "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 54
36	КБ "Енергія"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 55
37	ІКАБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 56
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 57
39	"ЛП Банк"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 58
40	ІКАБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.04.1997 р. № 95
41	АКБ "ДНІПРСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.07.1997 р. № 135
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.10.1997 р. № 261
43	АКБ НТП "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 06.03.1998 р. № 306
44	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 325
45	Комерційний банк "Паритет"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 326
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 345
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 347
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.04.1998 р. № 365
49	Акціонерний економічний банк розвитку "Економбанк"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 393
50	КРИВОРІЗЬКИЙ АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 394
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 400
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 401
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.08.1998 р. № 402
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.09.1998 р. № 417
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 437
56	ІАБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 438
57	Банк "Стрижень"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.12.1998 р. № 449
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.12.1998 р. № 450
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.01.1999 р. № 455
60	КБ "Укруніверсалбанк"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 474

¹ Скорочені найменування банків подано за орфографією реєстраційних записів. ² Номер реєстрації банку.

1	2	3	4	5
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 481
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.1999 р. № 489
63	АБ "АРМАНД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 14.06.1999 р. № 509
64	АБ "РЕЗИДЕНТ-БАНК"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.06.1999 р. № 512
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1999 р. № 528
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.08.1999 р. № 559
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.09.1999 р. № 576
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 579
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 580
70	АК БУДМБАНК	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 39
71	КАБ СПОЖИВ. КООПЕР. "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 40
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 70
73	АКБ "УКРНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 71
74	"Лікобанк"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 130
75	АКБ "Незалежність"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 131
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2000 р. № 133
77	АКБ "БНП-Дрезднер Банк (Україна)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.08.2000 р. № 228
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.12.2000 р. № 347
79	"ЛІГА-БАНК"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.2001 р. № 65
80	"Києво-Печерський банк"	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 120
81	АКБ "Слобожанщина"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 121
82	АКБ "Таврія"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 122
83	Комерційний банк "Поліс"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 204
84	АК "Генеральний Інвестиційний Банк"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 205
85	Акціонерно-комерційний банк інвестування програм реконструкції і розвитку – "ЗАВОДБАНК"	251	31.10.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2001 р. № 308
86	"Ера-Банк"	144	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 339
87	"КМБ"	257	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 340
88	"ЛАНБАНК"	197	11.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 11.02.2002 р. № 30
89	Комерційний банк "Зоря"	115	13.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.02.2002 р. № 41
90	АКБ "ШАХТЕКОНОМБАНК"	8	21.03.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.03.2002 р. № 68
91	АКБ "Азов-Банк"	67	22.04.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.04.2002 р. № 101
92	"Банк "Оболонь"	227	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 194
93	АК "ТоргПромБанк"	155	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 195
94	МАКБ "Християнський банк"	160	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 196
95	КБ "Крим юрт"	225	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 244
96	АКБ "Народний банк"	15	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 245
97	АБ "Еталон"	252	28.11.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.11.2002 р. № 283
98	ІКАБ	189	04.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.12.2002 р. № 290
99	"Кримкредит"	86	10.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.12.2002 р. № 306
100	Комерційний банк "АМАСКО"	161	25.02.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2003 р. № 56
101	"АбсолютБанк"	215	15.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2003 р. № 84
102	"АгроІНВЕСТбанк"	132	18.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.04.2003 р. № 90
103	Кримський Комерційний церковний банк "ККЦБ"	108	26.05.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.05.2003 р. № 105
104	Азово-Чорноморський комерційний банк "Азчеркомбанк"	52	12.06.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.06.2003 р. № 123
105	ЗАТ "Інпромбанк"	270	17.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.07.2003 р. № 150
106	АКБ "ЯЛТАБАНК"	261	23.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.07.2003 р. № 155
107	КБ "Контакт Банк"	238	31.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.07.2003 р. № 191
108	Миколаївський комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери України (Миккомбанк)	105	19.02.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.02.2004 р. № 37
109	АКБ "Інтерконтбанк"	71	23.04.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.04.2004 р. № 83
110	АК "Євробанк"	145	01.10.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.10.2004 р. № 186
111	БАТ "АКБ "Західбудгазбанк"	47	24.12.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.12.2004 р. № 295
112	Комерційний акціонерний банк "Крим-банк"	54	01.07.2005 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.07.2005 р. № 148
113	АБ "МЕТА-БАНК"	217	03.02.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.02.2006 р. № 21
114	АКБ "МТ-Банк"	77	10.03.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.03.2006 р. № 49
115	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ"	167	10.04.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.04.2006 р. № 87
116	Акціонерний комерційний банк харчової промисловості України "Укрхарчопромбанк" АК	165	05.07.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.07.2006 р. № 176
117	ТОВ "Європейський банк розвитку та заощаджень"	142	17.08.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.08.2006 р. № 228
118	"АБ Кредіт Свісс Фюрст Бостон (Україна)"	268	05.10.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.10.2006 р. № 277
119	ЗАТ "Внешторгбанк (Україна)"	299	02.11.2007 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.11.2007 р. № 288
120	АКБ "ХФБ Україна"	269	25.02.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2008 р. № 52
121	Акціонерний банк "INKO"	20	17.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.03.2008 р. № 69
122	Акціонерний банк "ДАМІАНА-БАНК"	166	28.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.03.2008 р. № 99
123	"УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	175	15.04.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2008 р. № 123
124	АТ "Наш банк"	211	16.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2008 р. № 161
125	АКБ "ОЛБанк"	228	23.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.05.2008 р. № 167
126	АКБ "Росток Банк"	240	20.08.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.08.2008 р. № 422
127	Донецький акціонерний банк "Донвуглекомбанк"	7	24.03.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.03.2009 р. № 128
128	АБ "Аллонж"	148	07.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.04.2009 р. № 159
129	банк "Україна"	2	13.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2009 р. № 167

1	2	3	4	5
130	АКБ "Прем'єрбанк"	247	05.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.06.2009 р. № 262
131	АКБ "Інтерконтинентбанк"	124	26.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.06.2009 р. № 315
132	Український банк "Відродження"	21	02.12.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.12.2009 р. № 732
133	АБ "Факторіал-Банк"	131	13.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.01.2010 р. № 24
134	АКБ "ГАРАНТ"	157	28.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.01.2010 р. № 52
135	Комерційний банк "Княжий"	242	13.04.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2010 р. № 258
136	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"	14	12.07.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.07.2010 р. № 473
137	АТ "Сведбанк Інвест" (приватне)	260	21.07.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.07.2010 р. № 515
138	ТОВ "Київський універсальний банк"	114	22.12.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.12.2010 р. № 856
139	ПАТ "ДОНГОРБАНК"	99	20.01.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.01.2012 р. № 23
140	ПАТ "Банк Столиця"	290	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 153
141	ПАТ "КБ "СКБ"	286	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 154
142	ПАТ "ІНПРОМБАНК"	156	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 155
143	АТ "КБ "Володимирський"	279	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 156
144	АКБ "Європейський"	152	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 157
145	ВАТ КБ "Національний стандарт"	110	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 158
146	ВАТ СКБ "Дністер"	27	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 159
147	ВАТ Банк "БІГ Енергія"	199	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 160
148	ТОВ "Укрпромбанк"	164	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 161
149	ПАТ "ЗЕМБАНК"	61	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 162
150	ВАТ КБ "Іпобанк"	309	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 163
151	КБ "УФГ" – ТОВ	294	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 164
152	ТОВ "Діалогбанк"	80	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 165
153	АКБ "ОДЕСА-БАНК"	38	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 166
154	АКБ "Трансбанк"	22	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 167
155	КАБ "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	44	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 168
156	АБ "БРР" або АБ "Банк регіонального розвитку"	29	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 169
157	ВАТ "Європейський банк розвитку та заощаджень"	74	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 170
158	ВАТ "КБ "Причорномор'я"	163	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 171
159	ТОВ КБ "АРМА"	287	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 172
160	АКБ "СЄБ"	195	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 173
161	АБ "Синтез"	221	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 174
162	Акціонерне товариство "Градобанк"	23	17.05.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.2012 р. № 351
163	ПУБЛІЧНЕ АТ "АКБ "БАЗИС"	103	07.09.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.09.2012 р. № 662
164	ПАТ "КІБ Креді Агріколь"	169	23.11.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.11.2012 р. № 911
165	ПАТ "ФКБ БАНК"	303	31.10.2013 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2013 р. № 837
166	ПАТ "УНІКРЕДИТ БАНК"	265	13.12.2013 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.12.2013 р. № 953
167	ПАТ "ЧБРР"	118	06.05.2014 р.	Постанова Правління НБУ від 06.05.2014 р. № 260
168	ПАТ Банк "Морський"	246	06.05.2014 р.	Постанова Правління НБУ від 06.05.2014 р. № 260

Інформація з першоджерел/

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені у грудні 2014 р. Amendments to the State Register of Banks, which were made in December 2014

Повне офіційне найменування банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Реєстраційний номер	Юридична адреса	Банківська ліцензія:	
						номер	дата видачі
м. Київ і Київська область							
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРЕХІДНИЙ БАНК "КРИСТАЛБАНК"	ПАТ	1 522 500	16.12.2014 р.	353	м. Київ, вул. Кудрявський узвіз, 2	276	16.12.2014 р.

Банки, яким змінено або в яких відкликано банківську ліцензію у грудні 2014 року Banks whose banking licenses were changed or revoked in December 2014

Повне офіційне найменування банку	Юридична адреса	Банківська ліцензія:		Примітка
		номер	дата видачі	
м. Київ і Київська область				
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТЕРРА БАНК"	м. Київ, бул. Дружби народів, 28-в	177	27.10.2011 р.	Банківську ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ від 23.12.2014 р. № 831
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКТИВ-БАНК"	м. Київ, вул. Борисоглібська, 3	200	18.10.2011 р.	Банківську ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ від 23.12.2014 р. № 838
Харківська область				
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА"	м. Харків, просп. Леніна, 36	83	24.10.2011 р.	Банківську ліцензію відкликано згідно з постановою Правління НБУ від 04.12.2014 р. № 781

Матеріали для "Вісника Національного банку України" підготувала головний економіст департаменту реєстрації, ліцензування та реорганізації банків Національного банку України Олена Сілецька.

Акценти/

Хроніка найважливіших подій і рішень. Грудень 2014 року

Chronicle of the most important events and resolutions. December 2014

1 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 758 “Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України”.

Нормами постанови встановлено тимчасові вимоги до банків під час здійснення ними окремих операцій з іноземною валютою. Зокрема, продовжено дію вимоги щодо граничного строку розрахунків за експортно-імпортними операціями у 90-денний термін та вимоги щодо обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті 3-за кордону в розмірі 75%.

Постанову прийнято з метою врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України, недопущення використання фінансової системи України для відмивання грошей і фінансування тероризму.

Постанова набула чинності 3 грудня 2014 року та діятиме до 3 березня 2015 року включно.

2 грудня

Набула чинності Постанова Правління Національного банку України від 27 листопада 2014 року № 752 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”.

Постановою внесено зміни до Положення “Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України”. Зокрема уточнено, що Національний банк має право з дня виникнення простроченої заборгованості банку здійснювати списання коштів з кореспондентського рахунку банку та його філій. Крім цього, внесено зміни до Положення “Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства”. Передбачено, що Національний банк не застосовує до банку, віднесеного до категорії проблемних, заходу впливу у вигляді накладення штрафу за порушення економічних нормативів або порядку формування та зберігання обов'язкових резервів.

3 грудня

Набула чинності Постанова Правління Національного банку України від 28 листопада 2014 року № 755 “Про затвердження Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні”.

Постановою затверджено положення, в якому визначено основні організаційні засади та порядок здійснення безвиїзного нагляду (оверсайта) платіжних систем, критерії та порядок визначення важливості платіжних систем, а також вимоги до значущих платіжних систем, що здійснюють діяльність на території України.

4 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 793 “Про затвердження Положення про порядок погодження Національним банком України типових (зразкових) форм деривативів”.

Норми положення зобов'язують фондів біржі для проведення торгів деривативами погоджувати їхні типові (зразкові) форми з Національним банком України. Крім цього, визначено умови погодження та строк розгляду Національним банком України поданого пакета документів.

8 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 798 “Про затвердження Змін до Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі”.

Зокрема, було внесено зміни щодо організації роботи з готівкою в умовах, які загрожують нормальному функціонуванню системи готівкового обігу. Крім цього, більш детально виписано методи захисту інформації, а також знищення/пошкодження грошових знаків національної валюти у разі неможливості вивезення готівки та інших цінностей.

Постанова набула чинності 12 грудня 2014 року.

8 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 799 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 01 грудня 2014 року № 758”.

Нормами постанови розширено перелік операцій в іноземній валюті, які банки можуть здійснювати на підставі індивідуальних ліцензій Національного банку України. Зокрема, дозволено проводити операції на підставі індивідуальних ліцензій на переказування іноземної валюти за межі України суб'єктами господарювання-резидентами для сплати вступних або членських внесків в іноземній валюті, що сплачуються як разові або періодичні внески для забезпечення поточної діяльності юридичних осіб-нерезидентів.

Постанова набула чинності 10 грудня 2014 року.

10 грудня

Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету “Рік Кози”.

Монету номіналом 5 гривень виготовлено зі срібла. Вона продовжує серію “Східний календар” та присвячена року Кози, одній із тварин східного календаря, який засновано на дванадцятирічному циклі Юпітера – найбільшої планети Сонячної системи.

11 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 806 “Про затвердження Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні”.

Відповідно до положення обов'язковому резервуванню підлягають усі залучені банком кошти, за винятком кредитів, залучених від банків-резидентів, коштів, залучених від міжнародних фінансових організацій, а також коштів, залучених на умовах субординованого боргу. Особливістю затвердженого положення є встановлення періоду визначення резервної бази для формування банками обов'язкових резервів та періоду утримання обов'язкових резервів, що надає можливість банкам визначати резервну базу обов'язкових резервів в одному періоді (у періоді визначення) та формувати і зберігати обов'язкові резерви в іншому періоді (періоді утримання), які можуть бути різними та застосовуватися з певним лагом або збігатися.

Постанова набула чинності 31 грудня 2014 року.

12 грудня

Національний банк України розробив та запропонував банківській спільноті для обговорення проект Кодексу поведінки та ділової практики учасників міжбанківського валютного ринку України.

Кодекс містить базові рекомендації щодо дотримання всіма учасникам міжбанківського валютного ринку стандартів професійної та ділової етики. Їх дотримання сприятиме зміцненню довіри інвесторів і позитивно впливатиме на розвиток фінансового ринку, підвищуватиме рівень його прозорості й ефективності.

16 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 810 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 03 листопада 2014 року № 699”.

Зазначеними змінами врегульовано питання проведення банками розрахунків між суб'єктами України та Криму. Зокрема, уточнено визначення фізичної особи – резидента України, а також визначено валюту проведення розрахунків між юридичними особами, фізичними особами-підприємцями, які зареєстровані на материковій території України, та суб'єктами Криму за поточними торговельними операціями. Також встановлено, що документи, рішення, видані органами Російської Федерації та незаконними органами, створеними на території вільної економічної зони “Крим”, щодо суб'єктів Криму та їхньої діяльності є недійсними та не можуть використовуватися банками під час проведення операцій суб'єктів Криму, здійснення заходів

валютного контролю та фінансового моніторингу.

Постанова набула чинності 19 грудня 2014 року.

18 грудня

Національний банк України випустив колекційний набір обігових та розмінних монет “Монети України”.

Набір “Монети України” 2014 року містить жетон та монети – від 1 гривні до 1 копійки, його тираж – 10 000 штук. Колекційний набір присвячено щорічному Всеукраїнському конкурсу дитячих малюнків на тему “Національний банк майбутнього”.

18 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 819 “Про здійснення Національним банком України операцій на міжбанківському валютному ринку України в I кварталі 2015 року”.

Нормами постанови встановлено, що у I кварталі 2015 року операції на міжбанківському валютному ринку Національний банк України здійснюватиме у формі: інтервенцій за єдиним курсом, валютних аукціонів та адресних інтервенцій.

18 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 820 “Про зміну порядку формування та зберігання обов’язкових резервів”.

Нормами постанови встановлено періоди визначення та утримання обов’язкових резервів, нормативи обов’язкового резервування, склад зобов’язань банку (об’єкт резервування), щодо яких установлюються нормативи обов’язкового резервування, обсяг обов’язкових резервів, який має щоденно на початок операційного дня зберігатися на кореспондентському рахунку, а також гранична кількість випадків недотримання банками щоденних залишків обов’язкових резервів на кореспондентському рахунку в окремі дні протягом визначених періодів утримання поспіль.

Постанова набула чинності 31 грудня 2014 року.

24 грудня

Відбулося чергове засідання Ради Національного банку України (надалі – Рада).

Під час засідання Рада розглянула стан виконання Основних засад грошово-кредитної політики на 2014 рік та затвердила зміни до кошторису доходів і витрат Національного банку України на 2015 рік. Також Рада затвердила план своєї роботи на 2015 рік, план проведення внутрішніх аудиторських перевірок структурних підрозділів Національного банку України в 2015 році та структуру Апарату Ради.

25 грудня

Відбулося перше засідання Комітету з монетарної політики Національного банку України (КМП).

На першому засіданні КМП розглянув та узгодив прогноз розвитку реального сектору економіки, платіжного балансу та монетарних показників, операційні орієнтири грошово-кредитної політики на 2015 рік, а також визначив основні риси нової операційної структури процентної політики Національного банку України.

25 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 843 “Про внесення зміни до Положення про кредитування Національним банком України Фонду гарантування вкладів фізичних осіб”.

Змінами уточнено, що Національний банк здійснює підтримку ліквідності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у межах монетарних можливостей шляхом надання кредитів, у тому числі шляхом відкриття кредитної лінії. Зміни спрямовані на посилення захисту інтересів вкладників банків.

Постанова набула чинності 26 грудня 2014 року.

25 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 859 “Про деякі питання діяльності банків”.

Нормами постанови врегульовано умови застосування заходів

впливу до банків, котрі допустили порушення економічних нормативів через погіршення фінансового стану внаслідок девальвації національної валюти та окупації частини території України. Зокрема, до банків, що допустили порушення, але дотримуються встановлених обмежень щодо здійснення окремих операцій, та у визначений постановою термін розробили і подали до Національного банку України детальні плани виконання зобов’язань щодо усунення порушень та недоліків, заходи впливу не застосовуватимуться.

Постанова набула чинності 1 січня 2015 року.

25 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 860 “Про затвердження Змін до Положення про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України”.

Постановою внесено зміни до порядку надання стабілізаційних кредитів банкам України. Зокрема встановлено, що розмір процентної ставки за такими кредитами визначається на рівні облікової ставки Національного банку України плюс півтора процентного пункту й підлягає коригуванню протягом дії кредитного договору в разі зміни облікової ставки Національного банку України. Також доповнено та уточнено перелік обмежень щодо діяльності банку під час користування стабілізаційним кредитом, розширено перелік забезпечення за стабілізаційним кредитом єдиним (цілісним) майновим комплексом, який може прийматися разом із корпоративними правами.

Постанова набула чинності 31 грудня 2014 року.

25 грудня

Правління Національного банку України прийняло Постанову № 863 “Про затвердження Положення про порядок визначення системно важливих банків”.

Положенням встановлено критерії визначення системно важливих банків, діяльність яких впливає на стабільність банківської системи.

Відповідно до норм постанови системно важливими на 01.12.2014 р. визначено 8 банків: Приватбанк, Ощадбанк, Укресімбанк, Дельтабанк, Райффайзен-банк “Аваль”, Укрсоцбанк, Промінвестбанк, Дочірній банк Сбербанку Росії. Положення “Про порядок визначення системно важливих банків” розроблено на виконання вимог Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи” від 04.07.2014 р. № 1586-VII, яким Національному банку України надано право визначати системно важливі банки, а також установлювати особливості регулювання та нагляду за ними.

Постанова набула чинності 1 січня 2015 року.

30 грудня

Набув чинності Закон України від 28 грудня 2014 року № 78-VIII “Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків”.

Законом зокрема передбачено, що банк, який за результатами проведеного діагностичного обстеження визнано таким, що потребує додаткової капіталізації, зобов’язаний здійснити капіталізацію банку та/або реструктуризацію, реорганізацію банку з метою забезпечення дотримання показників достатності капіталу у визначеному Національним банком розмірі.

Також визначено умови та шляхи участі держави у капіталізації банків, спрощено порядок проведення процедур, пов’язаних із капіталізацією та реструктуризацією банків. Крім цього, нормами закону закріплено мораторій на розподіл чистого прибутку банку та викуп банком розміщених ним акцій.

Закон набув чинності 30 грудня 2014 року, за винятком окремих положень, які набувають чинності 7 лютого 2015 року.

30 грудня

Відбулася прес-конференція Голови Національного банку України за підсумками роботи регулятора у 2014 році.

Голова Національного банку Валерія Гонтарева поінформувала громадськість про основні виклики, які нині постали перед банківською системою України, ситуацію на грошово-кредитному та валютному ринках, а також про плани регулятора щодо відновлення довіри до банків і фінансової системи країни.

Огляд підготовлено департаментом офіційних публікацій та інформаційного забезпечення Національного банку України.